

Δ11	ΕΝΤΥΠΟ ΑΠΟΨΕΩΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΕΠΙ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΕΡΓΟΥ Η΄ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ Α ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ
-----	--

ΠΡΟΣ: Δ/νση Περιβάλλοντος & Χωρικού Σχεδιασμού Πελοποννήσου Τμήμα Περιβαλλοντικού & Χωρικού Σχεδιασμού Πελοποννήσου	Ημερομηνία: Αρ. Πρωτοκόλλου (Εξερχομένου):..... Αρ. Πρωτοκόλλου (εισερχομένου):..... Περιβαλλοντική Ταυτότητα (ΠΕΤ) έργου ή δραστηριότητας: (συμπληρώνεται από αρμόδια περιβαλλοντική αρχή)
--	---

1. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΟΥ (Συμπληρώνεται αν ο υπογράφων το έντυπο εκφράζει τις προσωπικές του απόψεις)	
1.1. ΟΝΟΜΑ:	
1.2. ΕΠΩΝΥΜΟ:	
1.3. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ:	
1.4 Α.Δ. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ:	
1.5. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ	
ΟΔΟΣ: ΠΕΡΙΟΧΗ: Τ.Κ.:	ΑΡΙΘΜΟΣ:
1.6. ΤΗΛΕΦΩΝΟ:	
1.7 FAX:	
1.8. EMAIL:	

2. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΝΟΜΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΟΥ (Συμπληρώνεται αν ο υπογράφων το έντυπο εκπροσωπεί κάποιον φορέα)		
2.1. ΕΠΩΝΥΜΙΑ:		
2.2. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ:	2.3. ΠΕΡΙΟΧΗ:	2.4. Τ.Κ.:
2.5. ΤΗΛΕΦΩΝΟ:	2.6. FAX:	2.7. EMAIL:
2.8. ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ:	2.9. ΘΕΣΗ:	2.10. EMAIL

3. ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

Εγκατάσταση και λειτουργία αιολικού σταθμού παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, εγκατεστημένης ισχύος 36 MW και των συνοδών έργων πρόσβασης και διασύνδεσης αυτού» της εταιρείας “GREENTOP ΚΟΚΚΙΝΟΒΡΥΣΗ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ Ι.Κ.Ε.”, στη θέση «ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ – ΜΑΔΑΡΑ - ΒΟΥΡΤΣΑ», της Δ.Ε. Φαλάνθου του Δήμου Τρίπολης και της Δ.Ε. Βυτίνας του Δήμου Γορτυνίας, της Π.Ε. Αρκαδίας (ΠΕΤ: 2102471923)

4. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΧΟΛΙΩΝ-ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ

Τα σχόλια-παρατηρήσεις μου επί του φακέλου της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του έργου ή δραστηριότητας του στοιχείου 3 έχουν ως εξής :

Σύμφωνα με το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο περί περιβαλλοντικής αδειοδότησης (Ν. 4014/2011, όπως ισχύει) ο σχολιασμός θα πρέπει να αφορά σε θέματα που περιλαμβάνονται και αξιολογούνται στη Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (επιπτώσεις έργου ή δραστηριότητας στο φυσικό ή/και ανθρωπογενές περιβάλλον, σχετικά προληπτικά ή/και επανορθωτικά μέτρα)

(Μπορούν να χρησιμοποιηθούν πρόσθετες σελίδες αν απαιτηθεί):

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΗΣ

Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ) του έργου με τίτλο «Εγκατάσταση και λειτουργία αιολικού σταθμού παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, εγκατεστημένης ισχύος 36 MW και των συνοδών έργων πρόσβασης και διασύνδεσης αυτού» της εταιρείας “GREENTOP ΚΟΚΚΙΝΟΒΡΥΣΗ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ Ι.Κ.Ε.”, στη θέση «ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ – ΜΑΔΑΡΑ - ΒΟΥΡΤΣΑ», της Δ.Ε. Φαλάνθου του Δήμου Τρίπολης και της Δ.Ε. Βυτίνας του Δήμου Γορτυνίας, της Π.Ε. Αρκαδίας» (ΠΕΤ: 2102471923).

Το υπό μελέτη έργο συνιστά έργο που θα αλλοιώσει τον χαρακτήρα της περιοχής του Μαινάλου, σε συνδυασμό με τους γειτονικούς παραδοσιακούς ορεινούς οικισμούς και χωριά (π.χ. Αλωνίσταινα, Ελάτη, Πυργάκι, Βυτίνα κ.ά.) που αποτελούν πόλο έλξης πλήθους τουριστών και πεζοπόρων-φυσιολατρών, οπότε και θα επέλθει πλήγμα στις προοπτικές ήπιας ανάπτυξης της περιοχής (ενδεικτικά αναφέρεται ότι από το χωριό Αλωνίσταινα ξεκινάνε δύο πεζοπορικές διαδρομές με κατάληξη το χιονοδρομικό κέντρο Μαινάλου και την κορυφή Τζελάτη του Μαινάλου, αντιστοίχως). Οι επιπτώσεις του υπό μελέτη έργου στο φυσικό καθώς και στο ανθρωπογενές περιβάλλον της περιοχής θα είναι εξαιρετικά δυσμενείς. Η ΜΠΕ του υπό μελέτη έργου δεν αναφέρει τις πραγματικές επιπτώσεις του, αποκρύπτει σημαντικά στοιχεία για την πανίδα και την χλωρίδα της περιοχής του έργου και υποεκτιμά τις επιπτώσεις του έργου στο φυσικό περιβάλλον.

Επιπλέον, επισημαίνεται ότι το εν λόγω έργο έχει επανασχεδιασθεί, καθώς ο φορέας του έργου είχε υποβάλει στο παρελθόν αίτηση για την περιβαλλοντική αδειοδότηση ΑΣΠΗΕ, αποτελούμενου από δώδεκα (12) α/γ, ενώ, βάσει του επανασχεδιασμού του έργου, προβλέπεται η εγκατάσταση εννέα (9) α/γ. Σχετικώς, στην σελίδα 57 της ΜΠΕ αναγράφονται τα εξής:

«Η παρούσα ΜΠΕ υποβάλλεται κατόπιν επανασχεδιασμού του Έργου βάσει των επισημάνσεων των συναρμόδιων αρχών κατά τον προηγούμενο αδειοδοτικό κύκλο. Από το σύνολο των γνωμοδοτήσεων, όλες υπήρξαν θετικές, με εξαίρεση εκείνες του Δασαρχείου και του Περιφερειακού Συμβουλίου.

Στο πλαίσιο του επανασχεδιασμού, αφαιρέθηκαν συνολικά τρεις (3) Α/Γ, δύο (2) κατόπιν υπόδειξης της ΕΦΑ και μια (1) επιπλέον, παρ' ότι δεν ζητήθηκε η απόσυρσή της αλλά απλά η μετατόπισή της, με σκοπό την περαιτέρω μείωση της επέμβασης και την ανταπόκριση στις βασικές αιτιάσεις της δασικής υπηρεσίας.

Ειδικότερα, με τον νέο σχεδιασμό, ο αριθμός των Α/Γ, που χωροθετούνται εντός των ορίων του Καταφυγίου Άγριας Ζωής (ΚΑΖ) «Κ435: ΑΡΚΟΥΔΟΡΕΜΑ - ΧΑΛΙΚΙ (ΠΙΑΝΑΣ - ΧΡΥΣΟΒΙΤΣΙΟΥ)» μειώθηκε από τρεις (3) σε δύο (2), τροποποίηση που εντάσσεται στο πλαίσιο της βελτιστοποίησης του σχεδιασμού, αποσκοπώντας στην κατά το δυνατόν αποφυγή παρεμβάσεων εντός περιοχών που διέπονται από ειδικό καθεστώς προστασίας.

Επιπλέον, προβλέπεται η χρήση εξειδικευμένων οχημάτων μεταφοράς εξοπλισμού τύπου blade lifter, με στόχο τη μείωση της κοπής δένδρων, τον περιορισμό των τεχνικών επεμβάσεων στο δίκτυο προσπέλασης και τη διατήρηση της φυσικής και αισθητικής φυσιογνωμίας της περιοχής.».

Σημειώνεται και πάλι ότι το έργο είναι σημαντικών διαστάσεων για την περιοχή του Μαινάλου. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι «Οι συνολικές εκσκαφές υπολογίζονται σε 153.708 m^3 , εκ των οποίων 124.073 m^3 προορίζονται για την κατασκευή επιχωμάτων κι έτσι η περίσσεια των εκσκαφών ανέρχεται σε 108.734 m^3 . Δεδομένου ότι για τη θεμελίωση κάθε Α/Γ απαιτούνται περί τα 500 m^3 αδρανών σκυροδέματος, 4.500 m^3 ($9 \text{ Α/Γ} \times 500 \text{ m}^3$) από τα πλέον κατάλληλα - μετά από διαλογή - περισσεύματα θα χρησιμοποιηθούν για τις βάσεις των θεμελίων των Α/Γ και τα υπόλοιπα 26.757 m^3 για παραγωγή αφενός 13.089 m^3 υλικών οδοστρωσίας, επίστρωσης πλατειών και νέων δρόμων και αφετέρου 13.668 m^3 επίσης για παραγωγή υλικών οδοστρωσίας για τη βελτίωση της βατότητας του χρησιμοποιούμενου χωματοδρόμου πρόσβασης και άλλων χωματοδρόμων της περιοχής. Εκ των ανωτέρω προκύπτει πλεόνασμα εκσκαφών 74.477 m^3 ($108.734 \text{ m}^3 - 4.500 \text{ m}^3 - 26.757 \text{ m}^3$), για τα το οποίο θα οδηγηθεί σε μονάδα ανακύκλωσης ΑΕΚΚ, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία.» (βλ. σελίδα 105 ΜΠΕ). Επιπλέον, όπως αναγράφεται στην σελίδα 32 της ΜΠΕ:

«Από τη συγκεκριμένη Τεχνική Έκθεση προκύπτει ότι οι συνολικές εκσκαφές ανέρχονται σε 236.505 m^3 , εκ των οποίων 127.770 m^3 διατίθενται για την κατασκευή επιχωμάτων κι έτσι η περίσσεια των εκσκαφών ανέρχεται σε 108.734 m^3 . Δεδομένου ότι για τη θεμελίωση κάθε Α/Γ απαιτούνται περί τα 500 m^3 αδρανών σκυροδέματος, 4.500 m^3 ($9 \text{ Α/Γ} \times 500 \text{ m}^3$) από τα πλέον κατάλληλα -μετά από διαλογή- περισσεύματα θα χρησιμοποιηθούν για τις βάσεις των θεμελίων των Α/Γ και τα υπόλοιπα 26.757 m^3 για παραγωγή αφενός 13.089 m^3 υλικών οδοστρωσίας, επίστρωσης πλατειών και νέων δρόμων και αφετέρου 13.668 m^3 επίσης για παραγωγή υλικών οδοστρωσίας για τη βελτίωση της βατότητας του χρησιμοποιούμενου χωματοδρόμου πρόσβασης και άλλων χωματοδρόμων της περιοχής.».

Επίσης, πρέπει να σημειωθεί ότι **δεν εκτιμώνται οι επιπτώσεις του έργου στο σύνολό του καθώς δεν έχει οριστικοποιηθεί ο τρόπος διασύνδεσης του υπό κρίση έργου με τον ΕΣΜΗΕ.** Πιο συγκεκριμένα, στην σελίδα 69 της ΜΠΕ παρατίθενται τα εξής:

«6.1 Αναλυτική περιγραφή του έργου

6.1.1 Γενικά - Τεχνικά χαρακτηριστικά του ΑΣΠΗΕ

Ο εξεταζόμενος ΑΣΠΗΕ, ισχύος 36 MW, πρόκειται να συνδεθεί στο δίκτυο μέσω υφιστάμενου Υ/Σ ανύψωσης τάσης 20/150 kV. Για την πρόσβαση στην περιοχή εγκατάστασης του ΑΣΠΗΕ προβλέπονται εργασίες βελτίωσης υφιστάμενων οδών αλλά και διάνοιξης νέων.

Ο ΑΣΠΗΕ θα αποτελείται από συνολικά 9 Α/Γ τύπου V136-4,2 MW (με ρύθμιση μέγιστης ισχύος παραγωγής 4,0 MW), της εταιρείας Vestas Wind Systems A/S, οι οποίες θα βρίσκονται διατεταγμένες σε κατάλληλη απόσταση μεταξύ τους προκειμένου να αποφεύγονται φαινόμενα αεροδυναμικής σκίασης και υψηλής τύρβης του ανέμου έτσι ώστε να βελτιστοποιείται η ενεργειακή τους απόδοση μειώνοντας παράλληλα τη φθορά τους και αυξάνοντας τον χρόνο ζωής της εγκατάστασης.

Οι Α/Γ θα συνδέονται εν σειρά μεταξύ τους, μέσω κατάλληλων καλωδιόδρομων, προτού οδηγηθούν στον οικίσκο ελέγχου του ΑΣΠΗΕ, στον οποίο θα συγκεντρώνεται η συνολική ισχύς και από εκεί υπογείως μέσω δικτύου περίπου 50 km θα οδηγείται στον υφιστάμενο Υ/Σ 20/150 kV «ΔΟΡΙΖΑ Ι» (πλησίον του οικισμού «Δόριζα»), βάσει των προδιαγραφών ΔΕΔΔΗΕ / ΑΔΜΗΕ περί υπογειοποίησης καλωδίων, ακολουθώντας κατά το δυνατόν τη διαδρομή υφιστάμενων δρόμων.

Όπως αναφέρθηκε και σε άλλο σημείο της μελέτης η Πελοπόννησος όπου και αναπτύσσεται το εξεταζόμενο Έργο αποτελεί περιοχή με κορεσμένο Δίκτυο και κατά συνέπεια ο τρόπος διασύνδεσης θα οριστικοποιηθεί από τον ΑΔΜΗΕ σε μεταγενέστερο χρόνο και θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από την προγραμματιζόμενη αναβάθμιση του Δικτύου της περιοχής αλλά και τις επικείμενες διασυνδέσεις, οι οποίες θα απελευθερώσουν χώρο στο Δίκτυο.»

Περαιτέρω, όσον αφορά την οδοποιία, θα απαιτηθεί η βελτίωση υφιστάμενων οδών μήκους 1.542,96 μέτρων και η διάνοιξη νέων οδών, το συνολικό μήκος των οποίων δεν αποτυπώνεται ορθά στη ΜΠΕ (βλ. σελ. 50, 85, 189 ΜΠΕ. Αναλύεται παρακάτω, στην Ενότητα XIII). Επιπλέον, 2 α/γ του υπό κρίση έργου χωροθετούνται εντός των ορίων του Καταφυγίου Άγριας Ζωής (ΚΑΖ) «Κ435: ΑΡΚΟΥΔΟΡΕΜΑ - ΧΑΛΙΚΙ (ΠΙΑΝΑΣ - ΧΡΥΣΟΒΙΤΣΙΟΥ)» (βλ. σελ. 57 ΜΠΕ).

Επίσης, πρέπει να γίνει μνεία στο γεγονός ότι στην υπ' αριθμ. πρωτ. 238319/25-7-2023 γνωμοδότηση της Εφορείας Αρχαιοτήτων Αρκαδίας επί του έργου, όπως είχε αρχικώς σχεδιαστεί, αποτελούμενου από 12 α/γ τύπου V136-3,45 MW (με ρύθμιση μέγιστης ισχύος παραγωγής 3MW έκαστη, της εταιρείας Vestas Wind Systems A/S με διάμετρο πτερωτής 136 μ. και μέγιστο ύψος πυλώνα 112 μ., είχε αναδειχθεί η ανάγκη τοποθέτηση της πλησιέστερης α/γ του έργου να γίνει στη μέγιστη δυνατή απόσταση από το ναό του Αγίου Ιωάννη και την οικία Κολοκοτρώνη στο Λιμποβίσι και από το ναό της Παναγίας στο Αρκουδόρεμα. Η δε πλησιέστερη α/γ στην οικία Κολοκοτρώνη κατά τον αρχικό σχεδιασμό του έργου χωροθετούνταν σε απόσταση μόλις 1,04 χλμ (βλ. σελίδα 63 της ΜΠΕ που είχε υποβληθεί για τον αρχικό σχεδιασμό του έργου). Ωστόσο, και υπό τον νέο σχεδιασμό του έργου, ο Ι.Ν. Αγ. Ιωάννη στο Λιμποβίσι απέχει 1,10 km από την Α/Γ 9, ενώ η οικία Κολοκοτρώνη, επίσης στο Λιμποβίσι, απέχει 1,11 km από την Α/Γ 9. Η διαφοροποίηση λοιπόν σε σχέση με τον αρχικό σχεδιασμό του έργου είναι αμελητέα, λαμβανομένου επιπλέον υπόψη της μέγιστης ισχύος παραγωγής 4,0 MW έκαστης α/γ αντί της ισχύος παραγωγής των 3,0 MW, με ό,τι αυτό συνεπάγεται από άποψη θορύβου κ.α.).

Προτείνεται η απόρριψη του υπό εξέταση έργου στο σύνολό του, για τους λόγους που αναλυτικά αναπτύσσονται παρακάτω:

Ι. ΑΝΤΙΘΕΣΗ ΜΕ ΤΙΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ – ΔΕΝ ΓΙΝΕΤΑΙ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΤΟ ΑΝΑΘΕΩΡΗΜΕΝΟ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ, ΟΠΟΤΕ ΚΑΙ ΔΕΝ ΥΦΙΣΤΑΤΑΙ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΤΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΜΕ ΤΟ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Στην σελ. 65 της ΜΠΕ παρατίθενται τα εξής: «Το ισχύον Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΠΠΧΣΑΑ), της Περιφέρειας Πελοποννήσου, όπως αναθεωρήθηκε με την υπ' αριθμ. 126123/07-05-2018 Απόφαση του ΥΠΕΝ (ΦΕΚ 2851/Β/2018), αποτελεί στρατηγικό εργαλείο προγραμματισμού, χωρίς ωστόσο κανονιστική ισχύ. Το εν λόγω ΠΠΧΣΑΑ προβλέπει την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, την ενίσχυση του οικοτουρισμού και την προώθηση ήπιων μορφών ανάπτυξης, χωρίς να περιλαμβάνει ρυθμιστικές προβλέψεις που να απαγορεύουν ή να αποκλείουν την εγκατάσταση έργων ΑΠΕ ούτε αποκλείει τις ορεινές περιοχές από τον ενεργειακό σχεδιασμό. Η παρούσα ΜΠΕ αξιολογεί τις κατευθύνσεις του και τεκμηριώνει τη συμβατότητα του Έργου με τους γενικούς στόχους του περιφερειακού σχεδιασμού καθώς και τη συμμόρφωσή του με τις προβλέψεις του ΕΠΧΣΑΑ για τις ΑΠΕ, το οποίο εφαρμόζεται κατά την περιβαλλοντική αδειοδότηση.»

Ωστόσο, στις 10-04-2025 δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ, η υπ' αριθμ. ΥΠΕΝ/ΔΧΩΡΣ/36777/477 «Έγκριση αναθεώρησης του Περιφερειακού Χωροταξικού Πλαισίου της Περιφέρειας Πελοποννήσου και Περιβαλλοντική Έγκριση αυτού.» (ΦΕΚ Δ', Αρ. Φύλλου 186/10-4-2025), το οποίο προβλέπει τα εξής σχετικά τον ορεινό όγκο του Μαινάλου:

1) «4. Ορεινός χώρος.

Ο σχεδιασμός και η ολοκλήρωση προγράμματος ήπιας ανάπτυξης ορεινών όγκων που θα εστιάζει στην προβολή της φύσης, στην ανάδειξη τοπικών γεωργικών προϊόντων και καρπών (κάστανο, κέδρος κ.τ.λ.) και στην ανάπτυξη ήπιων τουριστικών δραστηριοτήτων μέσω προγραμματισμού έργων μικρής κλίμακας που δεν θα επηρεάζουν αλλά θα αναδεικνύουν και θα προβάλλουν το φυσικό τοπίο, θα συμβάλει στην ισόρροπη ανάπτυξη και ανάδειξη του πλούτου των όγκων αυτών. Προωθείται:

• Η ενίσχυση της υφιστάμενης τουριστικής δραστηριότητας στους ορεινούς οικισμούς του Μαινάλου.

- Η προώθηση της αναδυόμενης τουριστικής δραστηριότητα στην ορεινή Κορινθία περιλαμβανομένης της Ζήρειας.
- Η αξιοποίηση αναδυόμενων δυνατοτήτων ανάπτυξης ήπιου/εναλλακτικού τουρισμού στον Πάρνωνα (ΠΕ Αρκαδίας)
- Η δημιουργία προϋποθέσεων ανάπτυξης τουριστικής δραστηριότητας στον Πάρνωνα.
- Η προώθηση οικοτουρισμού στον Ταΰγετο.
- Η καλύτερη διασύνδεση των παραπάνω περιοχών μεταξύ τους.

• **Η ανάπτυξη περιηγητικού-ορεινού τουρισμού** (ΠΕ Αργολίδας: κατά προτεραιότητα σε δυτική Αργολίδα, **ΠΕ Αρκαδίας: κατά προτεραιότητα σε Μαίναλο και Πάρνωνα**, ΠΕ Κορινθίας: κατά προτεραιότητα σε Φενεό, Τρίκαλα, ΠΕ Λακωνίας: σε Ταΰγετο, Πάρνωνα, ΠΕ Μεσσηνίας: κατά προτεραιότητα σε ανατολική Μεσσηνία. Επιπλέον, προωθείται η οριοθέτηση περιπατητικών μονοπατιών διασυνδέσεων καθώς και συνδέσεις με το μονοπάτι Ε4.

• Η αναβάθμιση του Χιονοδρομικού Κέντρου και προσβάσεων Ζήρειας (ΠΕ Κορινθίας) και Οστρακίνας Μαινάλου (ΠΕ Αρκαδίας).» (βλ. σελίδα 1754 του σχετικού ΦΕΚ), και

«Άρθρο 14 Β. **Άμεση προτεραιότητα πρέπει να δοθεί στην ολοκλήρωση της θεσμικής προστασίας, ενδεικτικά: των ορεινών όγκων της Περιφέρειας, Μαινάλου και Ταΰγετου, των νοτίων ακτών της ΠΕ Μεσσηνίας και της Μάνης.** (Χάρτης Π.2δ). Μέχρι τη θεσμοθέτηση των ζωνών προστασίας κατά τα παραπάνω, εφαρμόζονται οι οριζόντιες ρυθμίσεις που καθορίζει ο ν. 3937/2011 (Α' 60) περί Βιοποικιλότητας για τις εκτός σχεδίου περιοχές η Εθνική Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα για τα έτη 2014_2029 (Β' 2383/2014) και το Σχέδιο Δράσης πενταετούς διάρκειας (Β' 2566/2022), η υπό στοιχεία ΥΠΕΝ/ΓΔΠΠ/35330/646/02.04.2024 κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών και Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Όροι και περιορισμοί για τους αιγιαλούς και τις παραλίες υψηλής προστασίας (απάτητες παραλίες)» (Β' 2364), όπως τροποποιήθηκε με την υπό στοιχεία ΥΠΕΝ/Δ ΔΦΠΒ/ 68831/1806/25.06.2024 (Β' 3734) όμοια, η εγκεκριμένη ΕΠΜ 10α της Π.Ε. Μεσσηνίας και μέρους της Π.Ε. Λακωνίας (ΑΔΑ: ΩΧΕΒ4653Π8 4ΧΝ), καθώς και οι προσωρινές ρυθμίσεις των αποφάσεων του Υφυπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας για τον Ταΰγετο (ΥΠΕΝ/ΔΔΦΠΒ/118992/3590/2021, Β' 6576) και το Μαίναλο (ΥΠΕΝ/ΔΔΦΠΒ/2525/101/10.01.2023, Δ' 44).»

2) «Όσον αφορά τις Α/Γ προτείνεται η εξειδίκευση, μετά από ειδική μελέτη, των κανόνων χωροθέτησης Α/Γ σε ζώνες τοπίων διεθνούς σημασίας. Επιπλέον, **προτείνεται να διερευνηθεί η μείωση της έντασης των Α/Γ σε ΟΤΑ με σημαντικές αρχαιολογικές περιοχές (ενδεικτικά: μείωση του επιτρεπόμενου ποσοστού κάλυψης ανά ΟΤΑ του ισχύοντος ΕΠ-ΑΠΕ, υπολογισμός επιτρεπόμενου ποσοστού επί της έκτασης του ΟΤΑ μετά την αφαίρεση των περιοχών αποκλεισμού και ασυμβατότητας, κ.λπ.) Στο πλαίσιο αυτό, διερευνάται η δυνατότητα εφαρμογής του χαμηλού ποσοστού 4% (όπως έχει καθορισθεί και ισχύει για τη ΔΕ Μονεμβασίας) και σε άλλες περιοχές με ιδιαίτερο πολιτιστικό και περιβαλλοντικό απόθεμα που έχουν, ή μπορεί να αποκτήσουν, υψηλό δείκτη τουριστικής ανάπτυξης, όπως η περιοχή Γύθειο-Μάνη (ΔΕ Γυθείου, Οιτύλου, Ανατ. Μάνης), ο ορεινός όγκος Μαινάλου με τους παραδοσιακούς οικισμούς, η ορεινή Κορινθία, οι ευρύτεροι αρχαιολογικοί χώροι των μνημείων του καταλόγου UNESCO κ.λπ.» (βλ. σελίδα 1748 του σχετικού ΦΕΚ).**

Επίσης, το όρος Μαίναλο, σύμφωνα με το Αναθεωρημένο ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας Πελοποννήσου αποτελεί τοπίο Εθνικής Αξίας (βλ. σελίδα 1765 του σχετικού ΦΕΚ):

«Άρθρο 14 Γ. **Η γενική κατεύθυνση είναι η ενίσχυση του συστήματος του Μαινάλου, με παράλληλη μέριμνα για τη διαφύλαξη των πόρων από υποβάθμιση λόγω υπερεκμετάλλευσης.**

Άρθρο 15 Κατευθύνσεις στρατηγικής για το Τοπίο Για την προστασία και ανάδειξη του Τοπίου της Περιφέρειας δίδονται οι παρακάτω κατευθύνσεις:

- Προστασία των τοπίων της Περιφέρειας που συνδυάζουν φυσικό περιβάλλον υψηλής αισθητικής αξίας με πολιτιστικούς πόρους περιφερειακής, εθνικής ή διεθνούς εμβέλειας.

Άρθρο 15 (Χάρτης Π.2ε): Πίνακας 2: Ταξινόμηση τοπίων στην Περιφέρεια Πελοποννήσου

Ζώνη Τοπίου	Τοπίο	Ταξινόμηση
29. Όρος Μαίναλο	29.1 Όρος Μαίναλο	Εθνικής αξίας»

Επιπλέον, ανάμεσα στις προτάσεις στρατηγικών προτεραιοτήτων και στις προτεινόμενες δράσεις, για την περιοχή του Μαινάλου συγκαταλέγεται και ο Περιγηγικός-Ορεινός τουρισμός (Ταΰγετος, Μαίναλο, Πάρνωνας, Ορεινή Κορινθία) και μάλιστα μεσοπρόθεσμα (Ιεράρχηση Α)(βλ. σελ. 1767 του σχετικού ΦΕΚ):

«ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΩΝ

α/α Προτεινόμενες Δράσεις
Ιεράρχηση

1-10.6 Περιγηγικός-Ορεινός τουρισμός (Ταΰγετος, Μαίναλο, Πάρνωνας, Ορεινή Κορινθία).
Α»

Σχετικά δε το άρ. 17 του ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας Πελοποννήσου αναφέρει τα εξής:

«Άρθρο 17 Πρόγραμμα Δράσης

Ο πίνακας του Προγράμματος Δράσης παρουσιάζει τις πέντε βασικές Στρατηγικές Προτεραιότητες καθώς και τις αντίστοιχες Δράσεις και Έργα που διαμορφώνουν συνολικά το περιφερειακό αναπτυξιακό πρόγραμμα δράσης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου ανά περίοδο, μεσοπρόθεσμα (Α) ή μακροπρόθεσμα (Β).

Ο Στρατηγικός στόχος της Περιφέρειας είναι «Αειφόρος ενδογενής και εξωστρεφής ανάπτυξη, με βάση την καινοτομία και τη διασφάλιση της χωρικής και κοινωνικής συνοχής». Στο πλαίσιο αυτό, οι στρατηγικές προτεραιότητες οι στρατηγικοί στόχοι και επιλογές σε συνδυασμό με τα συγκριτικά πλεονεκτήματα και το αναπτυξιακό δυναμικό της Περιφέρειας είναι οι εξής:

- Μετασχηματισμός της οικονομίας της Περιφέρειας, μέσω της ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας και του παραγωγικού δυναμικού.
- Αποτελεσματική διαχείριση του περιβάλλοντος και των πόρων της Περιφέρειας.
- Βελτίωση της περιφερειακής συνδεσιμότητας και ενίσχυση της κινητικότητας.
- Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και τόνωση της αγοράς εργασίας της Περιφέρειας.
- Ενδυνάμωση της χωρικής συνοχής και άμβλυση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων της Περιφέρειας.»

Περαιτέρω, μεταξύ των στόχων είναι και η προώθηση διατάγματος προστασίας όρους Μαινάλου ως περιφερειακού πάρκου και μάλιστα μεσοπρόθεσμα (Ιεράρχηση Α)(βλ. σελ. 1771 του σχετικού ΦΕΚ).

Επιπλέον, στην σελίδα 1761 του σχετικού ΦΕΚ προβλέπονται τα ακόλουθα:

«B. Φυσικό περιβάλλον

Για τις προστατευόμενες περιοχές του δικτύου Natura 2000, προωθείται η θεσμοθέτηση ζωνών προστασίας και καθορισμός επιτρεπόμενων χρήσεων γης, δραστηριοτήτων και περιορισμών δόμησης, μέσω ολοκλήρωσης των ΕΠΜ, έκδοσης ΠΔ/τος και Σχεδίων Διαχείρισης, όπως προβλέπεται από την οικεία νομοθεσία. Άμεση προτεραιότητα πρέπει να δοθεί στην ολοκλήρωση της θεσμικής προστασίας, ενδεικτικά: των ορεινών όγκων της Περιφέρειας, Μαινάλου και Ταΰγету, των νοτίων ακτών της ΠΕ Μεσσηνίας και της Μάνης. (Χάρτης Π.2δ). Μέχρι τη θεσμοθέτηση των ζωνών προστασίας κατά τα παραπάνω, εφαρμόζονται οι οριζόντιες ρυθμίσεις που καθορίζει ο ν. 3937/2011 (Α' 60) περί Βιοποικιλότητας για τις εκτός σχεδίου περιοχές η Εθνική Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα για τα έτη 2014_2029 (Β' 2383/2014) και το Σχέδιο Δράσης πενταετούς διάρκειας (Β' 2566/2022), η υπό στοιχεία ΥΠΕΝ/ΓΔΠΠ/35330/646/02.04.2024 κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών και Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Όροι και περιορισμοί για τους αιγιαλούς και τις παραλίες υψηλής προστασίας (απάτητες παραλίες)» (Β' 2364), όπως τροποποιήθηκε με την υπό στοιχεία ΥΠΕΝ/Δ ΔΦΠΒ/68831/1806/25.06.2024 (Β' 3734) όμοια, η εγκεκριμένη ΕΠΜ 10α της Π.Ε. Μεσσηνίας και μέρους της Π.Ε. Λακωνίας (ΑΔΑ: ΩΧΕΒ4653Π8 4ΧΝ), καθώς και οι προσωρινές ρυθμίσεις των αποφάσεων του Υφυπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας για τον Ταΰγετο (ΥΠΕΝ/ΔΔΦΠΒ/118992/3590/2021, Β' 6576) και το Μαίναλο (ΥΠΕΝ/ΔΔΦΠΒ/2525/101/10.01.2023, Δ' 44). Ειδικότερα προωθείται:»

Ωστόσο, σε ολόκληρη την ΜΠΕ γίνεται αναφορά μόνο στο προηγούμενο και μη ισχύον Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Πελοποννήσου, ήτοι την υπ' αριθμ. 126123/07-05-2018 Απόφαση του ΥΠΕΝ (ΦΕΚ 2851/Β/2018). Συνεπώς, στο πλαίσιο της εκπονηθείσας ΜΠΕ, δεδομένου ότι δεν εξετάστηκε ο υπό κρίση αιολικός σταθμός και τα συνοδά έργα αυτού με τις διατάξεις του ισχύοντος Περιφερειακού Πλαισίου της Περιφέρειας Πελοποννήσου, η ΜΠΕ είναι ελλιπής και δεν προκύπτει η συμβατότητα του έργου (ΑΣΠΗΕ) με τις διατάξεις του ισχύοντος ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας Πελοποννήσου. Σημειώνεται δε ότι η συμβατότητα του έργου με θεσμοθετημένες χωρικές και πολεοδομικές δεσμεύσεις της περιοχής αποτελεί αναγκαίο περιεχόμενο της ΜΠΕ ενός έργου, σύμφωνα με την **σχετική νομοθεσία**. Ειδικότερα, το Παράρτημα 2 (Βασικές προδιαγραφές Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ) έργων και δραστηριοτήτων Α' Κατηγορίας) της Υπουργικής Απόφασης οικ. 170225/2014 (ΦΕΚ 135/Β/27-1-2014), ορίζει σχετικώς τα εξής:

«5. Συμβατότητα του έργου ή της δραστηριότητας με θεσμοθετημένες χωρικές και πολεοδομικές δεσμεύσεις της περιοχής

5.1 θέση του έργου ή της δραστηριότητας ως προς εκτάσεις του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος της περιοχής, όπως:

5.1.1. θεσμοθετημένα όρια οικισμών και εγκεκριμένων πολεοδομικών σχεδίων.

5.1.2. Όρια περιοχών του εθνικού συστήματος προστατευόμενων περιοχών του ν. 3937/2011 (Α' 60).

5.1.3. Δάση, δασικές εκτάσεις και αναδασωτέες εκτάσεις.

5.1.4. Εγκαταστάσεις κοινωνικής υποδομής, κοινής ωφέλειας κ.ά.

5.1.5. Θέσεις αρχαιολογικού ενδιαφέροντος.

5.2 Ισχύουσες χωροταξικές και πολεοδομικές ρυθμίσεις στην περιοχή του έργου ή της δραστηριότητας.

Αναφέρεται το θεσμικό πλαίσιο που διέπει τις χρήσεις γης και τους όρους δόμησης στην περιοχή του έργου/δραστηριότητας και τη συμβατότητά του με αυτό, βάσει των αναφερομένων στην ενότητα 5.1 και με ειδικότερη αναφορά τουλάχιστον στα εξής:

5.2.1. Προβλέψεις και κατευθύνσεις του Γενικού, των Ειδικών και του οικείου Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης.

5.2.2. Θεσμικό καθεστώς, σύμφωνα με εγκεκριμένα σχέδια (ρυθμιστικό, γενικό πολεοδομικό, ρυμοτομικό, ΖΟΕ, ΣΧΟΑΠ, οριοθέτησης οικισμών ή άλλων σχεδίων καθορισμού χρήσεων γης και δόμησης).

5.2.3. Ειδικά σχέδια διαχείρισης (ΕΣΔΑ, ΠΕΣΔΑ, σχέδια διαχείρισης υδάτων κ.λπ.).

5.2.4. Οργανωμένοι υποδοχείς δραστηριοτήτων όπως επιχειρηματικά πάρκα, οργανωμένοι υποδοχείς μεταποιητικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, λατομικές ζώνες, περιοχές ολοκληρωμένης τουριστικής ανάπτυξης, περιοχές οργανωμένης ανάπτυξης υδατοκαλλιέργειών κ.λπ.

Όλα τα παραπάνω στοιχεία των ενότητων 5.1 και 5.2 απεικονίζονται σε κατάλληλο χάρτη.».

II. ΜΗ ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑ ΔΕΟΥΣΑΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΕΛΛΕΙΨΕΙ ΕΙΔΙΚΗΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ – ΥΠΑΡΞΗ ΕΙΔΟΥΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΓΕΙΤΟΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΖΔ - ΑΝΑΓΚΗ ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗΣ ΕΚ ΝΕΟΥ ΤΟΥ ΟΦΥΠΕΚΑ – ΑΝΤΙΘΕΣΗ ΜΕ ΤΙΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΟΥ Ν. 1650/1986

Στην υπό έγκριση ΕΠΜ, το όρος Μαίναλο αποτελεί προστατευόμενη περιοχή του Δικτύου NATURA 2000, η θηλαστικοπανίδα του οποίου χρήζει περαιτέρω έρευνας και μελέτης. Ειδικότερα, για την περιοχή με κωδικό GR2520001 - "Όρος Μαίναλο" (ΕΖΔ) έχει τεθεί, σύμφωνα με την ΕΠΜ, ως προτεραιότητα η συλλογή πρωτογενών δεδομένων και η βελτίωση της γνώσης μέσω μελετών βάσης, οπότε και προκρίνεται η διεξαγωγή μελέτης βάσης κρίνεται αναγκαία, ώστε να κατανοηθεί πλήρως η πραγματική σύνθεση της θηλαστικοπανίδας και η κατανομή της στην περιοχή (βλ. σελίδα 629 της ΕΠΜ). Επίσης, στην ως άνω προστατευόμενη περιοχή του Δικτύου NATURA 2000-ΕΖΔ συναντώνται αυστηρά προστατευόμενα είδη που εντάσσονται σε ομάδες μέσης και υψηλής προτεραιότητας για τη θέσπιση θεσμικών μέτρων. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι συναντώνται τα είδη: **i)** *Pseudophilotes bavius*, **ii)** *Euplagia quadripunctaria* (βλ. σελίδα 644 ΕΠΜ), **iii)** *Testudo hermanni*, **iv)** *Testudo marginata* (βλ. σελ. 649 ΕΠΜ). Μάλιστα, τα δύο τελευταία είδη (*Testudo hermanni*, *Testudo marginata*) ανήκουν στο Παράρτημα II της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21^{ης} Μαΐου 1992 για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και

χλωρίδας. Μάλιστα, τα δύο τελευταία είδη χερσαίων χελωνών δύνανται να συναντώνται σε όλους τους τύπους οικοτόπων. Ειδικότερα, στην σελ. 667 της ΕΠΜ, αναφέρονται σχετικώς τα εξής: «Και τα δύο είδη χερσαίων χελωνών (*Testudo marginata*, *Testudo hermanni*) που απαντώνται στην περιοχή εκτιμάται ότι έχουν υψηλή πιθανότητα εμφάνισης στις εγκαταλειμμένες καλλιέργειες (Τ.Ο. 1062), στα δάση και στους θαμνώνες (π.χ. Τ.Ο. 934Α, 5340) καθώς και στους δρόμους. Μέση πιθανότητα εμφάνισης αναμένεται να έχουν στα χωριά και στους διάφορους οικισμούς, στις δενδρώδεις καλλιέργειες όπως οι οπωρώνες και οι ελαιώνες. Τέλος χαμηλή πιθανότητα εμφάνισης αναμένουμε σε καλλιεργήσιμες περιοχές αρόσιμες και μη αρδεύσιμες (Τ.Ο. 1050/1051).». Ωστόσο, παρά την πιθανή ύπαρξη των ανωτέρω ειδών στην περιοχή εγκατάστασης του υπό κρίση ΑΣΠΗΕ και των συνοδών έργων αυτού, αφενός μεν δεν έχει εκπονηθεί ΕΟΑ, αφετέρου δε υποεκτιμώνται οι επιπτώσεις του ΑΣΠΗΕ στα είδη πανίδας, συμπεριλαμβανομένων των ανωτέρω ειδών του Παραρτήματος ΙΙ της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21ης Μαΐου 1992, η ύπαρξη των οποίων είναι πιθανή στην περιοχή εγκατάστασης του υπό μελέτη ΑΣΠΗΕ και των συνοδών έργων αυτού. Αντιθέτως, παρά τα ανωτέρω, στην ΜΠΕ επιχειρείται η υποεκτίμηση των αρνητικών επιπτώσεων του έργου στα είδη πανίδας, καθώς στην σελίδα 200 της ΜΠΕ αναγράφονται τα εξής: «Γενικά, οι εργασίες κατασκευής δε δύνανται να σχετιστούν με αλλαγές στη σύνθεση των ειδών πανίδας της περιοχής ούτε με μείωση των πληθυσμών τους. Κατά τη διενέργειά τους είναι λογικό να αυξηθούν τα επίπεδα θορύβου στην περιοχή, αν και όχι σημαντικά και σε μόνιμη βάση. Ωστόσο η αύξηση αυτή δεν αποκλείεται να δημιουργήσει όχληση σε κάποιο τμήμα της πανίδας της περιοχής, οδηγώντας την, κατά το διάστημα εκτέλεσης των εργασιών, σε μερική μετακίνηση, εξέλιξη, που εφόσον πράγματι συμβεί, θα είναι σύντομη, μικρής έντασης και τελικά αναστρέψιμη μετά το πέρας τους.».

Περαιτέρω, στο όρος Μαίναλο κύριες δραστηριότητες είναι ο οικοτουρισμός και η κτηνοτροφία. Σχετικά, στην σελίδα 701 της ΕΠΜ αναφέρονται τα εξής: «Στο Όρος Μαίναλο (GR2520001) οι βασικές οικονομικές δραστηριότητες που ασκούνται είναι ο οικοτουρισμός και η κτηνοτροφία, αμφότερες αυτές οι δραστηριότητες δεν φαίνεται να ασκούν έντονες πιέσεις στην περιοχή, ωστόσο για να μην αποτελέσουν πρόβλημα ούτε μελλοντικά θα ήταν συνετό να καταρτιστεί σχέδιο διαχείρισης βοσκής.».

Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι τα ανωτέρω είδη και δη τα είδη *Testudo hermanni* και *Testudo marginata* δύνανται να απαντώνται στην περιοχή εγκατάστασης του έργου, οπότε και θα έπρεπε να κληθεί να γνωμοδοτήσει ο ΟΦΥΠΕΚΑ, δοθέντος ότι ο πληθυσμός των ανωτέρω ειδών (βλ. σελ. 649 ΕΠΜ) ενδέχεται να συνδέεται με τον πληθυσμό των εν λόγω ειδών στην γειτονική ΕΖΔ με κωδικό GR2520001. Μάλιστα, τα δύο τελευταία είδη (*Testudo hermanni*, *Testudo marginata*) που ενδεχομένως να συσχετίζονται με τον πληθυσμό αυτών στην ΕΖΔ «Όρος Μαίναλο» με κωδικό GR2520001 καθιστά επιτακτική την ανάγκη αφενός μεν της διενέργειας Ειδικής Οικολογικής Αξιολόγησης (ΕΟΑ), αφετέρου δε της γνωμοδότησης του ΟΦΥΠΕΚΑ επί του υπό κρίση έργου.

Η γνωμοδότηση του ΟΦΥΠΕΚΑ είναι απολύτως αναγκαία, για τους λόγους που αναλύθηκαν ανωτέρω, δοθέντος, μεταξύ άλλων, ότι ο ΟΦΥΠΕΚΑ συστήθηκε με τον Ν. 4685/2020 (βλ. άρθρο 27) και στις αρμοδιότητές του συμπεριλαμβάνεται η παροχή γνωμοδότησης για τη δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεων κάθε έργου ή/και δραστηριότητας που εμπίπτει στις προστατευόμενες περιοχές ευθύνης του, τα οποία δύνανται να επηρεάσουν την ακεραιότητα της περιοχής και των προστατευτέων αντικείμενων (βλ. άρθρο 27 παρ. 5 περ.

ιστ' Ν. 4685/2020). Η δε από 31/03/2021 και με αριθμό πρωτ.: 329 γνωμοδότηση του Φορέα Διαχείρισης Πάρνωννα, Μουστού, Μαινάλου & Μονεμβασίας σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να κριθεί ότι είναι επαρκής και ότι καλύπτει το νέο έργο, όπως αυτό επανασχεδιάστηκε και έχει υποβληθεί προς αδειοδότηση. Ειδικότερα, στην ανωτέρω γνωμοδότηση αναγράφονται τα εξής:

« Σε απάντηση του ανωτέρω (α) σχετικού, σας ενημερώνουμε πως τόσο οι θέσεις εγκατάστασης των ανεμογεννητριών του Αιολικού Σταθμού Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΑΣΠΗΕ) ισχύος 36 MW της εταιρείας «GREENTOP ΚΟΚΚΙΝΟΒΡΥΣΗ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ Ι.Κ.Ε.» στη θέση «ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ – ΜΑΔΑΡΑ - ΒΟΥΡΤΣΑ» της Δ.Ε. Φαλάνθου του Δήμου Τρίπολης και της Δ.Ε. Βυτίνας του Δήμου Γορτυνίας, της Π.Ε. Αρκαδίας, Περιφέρειας Πελοποννήσου, όσο και τα συνοδά έργα πρόσβασης και διασύνδεσης αυτού, χωροθετούνται εκτός ορίων χωρικής αρμοδιότητας του Φορέα Διαχείρισης Πάρνωννα, Μουστού, Μαινάλου & Μονεμβασίας (Φ.Δ. Π.Μ.Μ.Μ.), όπως αυτά ορίζονται με τον ανωτέρω (β) σχετικό νόμο, και ως εκ τούτου δεν μπορεί να συμμετέχει στη διαδικασία χορήγησης σύμφωνης γνώμης για την εγκατάστασή τους.

Ωστόσο, η περιοχή εγκατάστασης τους εντοπίζεται (περί τα 730 m η πιο κοντινή Α/Γ και στα 3.8 km η πιο μακρινή Α/Γ) από την περιοχή του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Natura 2000 της Ζώνης Ειδικής Προστασίας (ΕΖΔ) «GR 2520001: Όρος Μαίναλο».

Ως εκ τούτου, λόγω της εγγύτητας της περιοχής του έργου με την ΕΖΔ του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Natura 2000, της σημασίας της ευρύτερης περιοχής για την βιοποικιλότητα και για τη διασφάλιση της προστασίας των περιοχών και την καλύτερη διαχείριση και προστασία των περιοχών αρμοδιότητας του Φ.Δ. Π.Μ.Μ.Μ., προτείνουμε να συμπεριληφθούν όροι για την όδευση του καλωδίου μεταφοράς της παραγόμενης ενέργειας προς τον Υ/Σ. Το καλώδιο μεταφοράς διέρχεται επί της επαρχιακής οδού Τρίπολης – Βυτίνας (ασφαλτοστρωμένος δρόμος) για μήκος 25 km περίπου και είναι το φυσικό σύνορο που αρχίζει η προαναφερόμενη περιοχή Natura 2000.».

Επίσης η ανωτέρω γνωμοδότηση αφενός μεν δεν μπορεί να συσχετιστεί με το υπό κρίση, όπως έχει επανασχεδιαστεί, αφετέρου αμφισβητείται κατά πόσο είναι επαρκώς αιτιολογημένη, δοθέντος ότι καταλήγει στο συμπέρασμα ότι ο Φορέας Διαχείρισης Πάρνωννα, Μουστού, Μαινάλου & Μονεμβασίας δεν μπορούσε να συμμετέχει στη διαδικασία χορήγησης σύμφωνης γνώμης για το αρχικό έργο, για τον λόγο ότι το έργο χωροθετείται εκτός των ορίων της προστατευόμενης περιοχής του Δικτύου Natura 2000-ΕΖΔ με κωδικό GR2520001 και ονομασία «Όρος Μαίναλο».

Μάλιστα, η ανάγκη υποβολής αιτιολογημένης γνώμης προβλέπεται ρητά στο αρ. 19 Ν. 4014/2011. Με άλλα λόγια, οι γνωμοδοτούντες φορείς οφείλουν να γνωμοδοτούν αιτιολογημένα επί του υπό διαβούλευση έργου, όπως ορίζεται στο αρ. 19 Ν. 4014/2011:

«1. Ως γνωμοδοτούντες φορείς ορίζονται:

α) Οι δημόσιες αρχές της παραγράφου 2 του άρθρου 2 της κ.υ.α. υπ' αριθμ. Η.Π. 11764/653/2006 (Β' 327).

β) Η οικεία Περιφέρεια μέσω του Περιφερειακού Συμβουλίου, το οποίο λαμβάνει υπόψη απόψεις που διατυπώνονται από τα όργανα των άρθρων 73 , 76 και 178 του Ν. 3852/2010 , το Δημοτικό

Συμβούλιο του οικείου Δήμου, Συμβούλια Τοπικής ή Δημοτικής Κοινότητας του άρθρου 8 του Ν. 3852/2010, το ενδιαφερόμενο κοινό και το κοινό.

2. Ως κοινό ορίζεται ένα ή περισσότερα φυσικά ή νομικά πρόσωπα, καθώς και οι φορείς (ενώσεις, οργανώσεις ή ομάδες αυτών) εκπροσώπησής τους.

3. Ως ενδιαφερόμενο κοινό ορίζεται το κοινό που θίγεται ή ενδέχεται να θιγεί ή του οποίου διακυβεύονται έννομα συμφέροντα από τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για την πραγματοποίηση του έργου ή της δραστηριότητας, συμπεριλαμβανομένων και των μη κυβερνητικών οργανώσεων.

4. Ως οικεία Περιφέρεια και Δήμος ορίζονται οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης εντός των διοικητικών ορίων των οποίων πρόκειται να υλοποιηθεί το έργο ή η δραστηριότητα. Εάν το έργο ή η δραστηριότητα πραγματοποιείται σε πάνω από μία περιφέρεια τότε με κοινή απόφαση των Γενικών Γραμματέων των εμπλεκόμενων Περιφερειών ορίζεται μια ως επισπεύδουσα της όλης διαδικασίας.

5. Η έγκαιρη ενημέρωση του ενδιαφερόμενου κοινού είναι υποχρεωτική, καθώς και η διασφάλιση της συμμετοχής του στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων μέσω της διατύπωσης γνώμης.

6. Η γνώμη των ανωτέρω γνωμοδοτούντων φορέων είναι αιτιολογημένη, διατυπώνεται εντός των προβλεπόμενων προθεσμιών σε τυποποιημένο έντυπο γνωμοδότησης και αναρτάται στο ΗΠΜ μέσω του οποίου καθίσταται διαθέσιμη στο κοινό.»

Επίσης, η νομοθετική ανάγκη και ρητή πρόβλεψη για την παροχή από τους γνωμοδοτούντες φορείς αιτιολογημένης γνώμης επί ενός έργου προκύπτει και από τον ορισμό της έννοιας «Γνώμη ή Γνωμοδότηση» σύμφωνα με την υπ' αριθμ. οικ.: 1649/45 Υ.Α. «Εξειδίκευση των διαδικασιών γνωμοδοτήσεων και τρόπου ενημέρωσης του κοινού και συμμετοχής του ενδιαφερόμενου κοινού στη δημόσια διαβούλευση κατά την περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων της Κατηγορίας Α' της απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής υπ' αριθμ. 1958/2012 (ΦΕΚ Α' 21), σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 19 παράγραφος 9 του ν. 4014/2011 (ΦΕΚ Α' 209), καθώς και κάθε άλλης σχετικής λεπτομέρειας». Ειδικότερα, στο άρθρο 3 (Ορισμοί) της ως άνω Υπουργικής Απόφασης αναγράφονται κατά λέξει τα εξής: «Για την εφαρμογή της παρούσας απόφασης, οι όροι που χρησιμοποιούνται στις διατάξεις της έχουν την ακόλουθη έννοια: 1. Αρμόδια περιβαλλοντική αρχή: η διοικητική αρχή, η οποία είναι αρμόδια για την περιβαλλοντική αδειοδότηση των έργων και δραστηριοτήτων που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής της παρούσας απόφασης. 2. Γνώμη ή Γνωμοδότηση: η αιτιολογημένη άποψη που διατυπώνουν, εντός των προβλεπόμενων προθεσμιών, οι γνωμοδοτούντες φορείς, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους. Η γνώμη ή η γνωμοδότηση είναι συμβουλευτική, εκτός από τις περιπτώσεις που ειδική διάταξη νόμου ορίζει διαφορετικά. 3. Ενημέρωση κοινού: η». Περαιτέρω, στο άρθρο 5 [Διαδικασία Δημοσιοποίησης και Διαβούλευσης Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ)] της ανωτέρω Υ.Α. ορίζονται σχετικώς τα εξής:

«1. Εάν ο φάκελος ΜΠΕ που υποβάλει ο φορέας του έργου ή της δραστηριότητας κριθεί πλήρης από την αρμόδια περιβαλλοντική αρχή, σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 4 εδάφιο Β περιπτώσεις 2 και 3 και στο άρθρο 5 εδάφιο Β περίπτωση 3 της υπ' αριθμ. 167563/ ΕΥΠΕ/2013 απόφασης του Υπουργού και του Αναπληρωτή Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (ΦΕΚ Β' 964), ακολουθείται η κατωτέρω διαδικασία:

1.1 Μετά την έναρξη της πλήρους λειτουργίας του κατά το άρθρο 18 του ν. 4014/2011 ΗΠΜ, η αρμόδια περιβαλλοντική αρχή: (α) καθιστά διαθέσιμο (ανοικτό στην πρόσβαση) τον φάκελο ΜΠΕ στους φορείς του άρθρου 3 εδάφιο 6 περίπτωση (α) που γνωμοδοτούν σύμφωνα με τους Πίνακες του Παρατήματος Β της παρούσας απόφασης και προσκαλεί αυτούς να γνωμοδοτήσουν, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, συμπληρώνοντας το έντυπο υπό στοιχεία Δ9 που περιλαμβάνεται στο Παράρτημα Α της παρούσας απόφασης. Η πρόσκληση αυτή αναρτάται στο ΗΠΜ και απευθύνεται ηλεκτρονικά στους γνωμοδοτούντες φορείς. **Οι γνωμοδοτήσεις πρέπει να είναι επαρκώς τεκμηριωμένες** και υποβάλλονται με την συμπλήρωση του υπό στοιχεία Δ9 εντύπου που περιλαμβάνεται στο Παράρτημα Α της παρούσας απόφασης. (β) Ενημερώνει το Περιφερειακό Συμβούλιο της οικείας Περιφέρειας ή, εφ' όσον το έργο ή η δραστηριότητα εμπίπτει στα όρια περισσότερων Περιφερειών, τα οικεία Περιφερειακά Συμβούλια για την έναρξη της δημόσιας διαβούλευσης, διαβιβάζει σε αυτό/ά αντίγραφο του φακέλου της ΜΠΕ σε έντυπη και ψηφιακή μορφή και το/α καλεί να διεξαγάγει/ουν την αναφερόμενη στην παράγραφο 5 του παρόντος άρθρου διαδικασία και να γνωμοδοτήσει/ουν, συμπληρώνοντας το έντυπο υπό στοιχεία Δ10 που περιλαμβάνεται στο Παράρτημα Α της παρούσας απόφασης, το οποίο αναρτά/ούν στο ΗΠΜ. Η κατά τα ανωτέρω ανακοίνωση και πρόσκληση αναρτάται στο ΗΠΜ και απευθύνεται και ηλεκτρονικά στο/α Περιφερειακό/α Συμβούλιο/α.».

- Ύπαρξη είδους προτεραιότητας – Περαιτέρω στοιχεία για την πανίδα της περιοχής ΕΖΔ

Επιπλέον, πρέπει να σημειωθεί ότι το είδος «Euplagia quadripunctaria» είναι είδος προτεραιότητας, οπότε και χρήζει εξαιρετικά αυστηρής προστασίας. Σύμφωνα με την ΕΠΜ, στην περιοχή (ΕΖΔ) με κωδικό GR 2520001 «Όρος Μαίναλο» συναντώνται τα ανωτέρω προαναφερθέντα τέσσερα (4) είδη, συμπεριλαμβανομένου του είδους λεπιδόπτερου «Euplagia quadripunctaria». Το είδος «Euplagia quadripunctaria» (η Πεταλούδα της Ρόδου) συχνά απαντάται σε ενδιαιτήματα όπως δάση πλατύφυλλων, θαμνώδεις εκτάσεις και κοντά σε ποτάμια. Κύρια πίεση που δέχεται το συγκεκριμένο είδος είναι έμμεσα η εντατική βόσκηση, καθώς δύναται να ελαττώσει σε σημαντικό βαθμό την προτιμώμενη από το είδος αυτό χλωρίδα. Η κατάσταση διατήρησής του εκτιμάται ως «Μη Ικανοποιητική» εμφανίζοντας άγνωστη βραχυπρόθεσμη τάση πληθυσμού (U1(x)). Περαιτέρω, για το συγκεκριμένο είδος, στο έγγραφο «Πλαίσιο Δράσεων Προτεραιότητας για το Δίκτυο NATURA 2000 στην Ελλάδα σύμφωνα με το άρθρο 8 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας («Οδηγία για τους οικοτόπους») για την περίοδο του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου 2021–2027»¹ αναγράφονται τα εξής:

- «Όσον αφορά το λεπιδόπτερο *Euplagia quadripunctaria*, οι δράσεις διατήρησης που υλοποιούνται έχουν ως στόχο την αύξηση του μεγέθους του πληθυσμού της.» (βλ. σελίδα 45 του προαναφερθέντος εγγράφου),

¹ Βλ.

<https://ypen.gov.gr/wp-content/uploads/2024/03/%CE%A0%CE%BB%CE%B1%CE%AF%CF%83%CE%B9%CE%BF-%CE%94%CF%81%CE%AC%CF%83%CE%B5%CF%89%CE%BD-%CE%A0%CF%81%CE%BF%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B1%CE%B9%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1%CF%82-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%BF-%CE%B4%CE%AF%CE%BA%CF%84%CF%85%CE%BF-Natura-2000-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CF%80%CF%81%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%B1%CE%BC%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%AF%CE%BF%CE%B4%CE%BF-2021-2027.pdf>

- Στην Ελλάδα έχουν καταγραφεί 54 είδη κοινοτικού ενδιαφέροντος που συνδέονται με την κατηγορία οικοσυστημάτων “Ερεϊκώνες και Θαμνώνες” (στα εν λόγω είδη συμπεριλαμβάνεται το ανωτέρω είδος προτεραιότητας) (βλ. σελίδα 44 του προαναφερθέντος εγγράφου), και
- Στην Ελλάδα έχουν καταγραφεί 66 είδη κοινοτικού ενδιαφέροντος που συνδέονται με την κατηγορία οικοσυστημάτων “Δασικές Εκτάσεις και Δάση” (στα εν λόγω είδη συμπεριλαμβάνεται το ανωτέρω είδος προτεραιότητας) (βλ. σελίδα 65 του προαναφερθέντος εγγράφου).

Επίσης, στην γειτονική περιοχή ΕΖΔ και ενδεχομένως και στην περιοχή εγκατάστασης του ΑΣΠΗΕ και των συνοδών έργων αυτού συναντώνται και τα ακόλουθα είδη πανίδας. Συγκεκριμένα, στην σελίδα 123 της ΕΠΜ, αναφέρονται τα εξής:

«Αμφίβια – ερπετά: Στην περιοχή εμφανίζονται τρία είδη ερπετών, ένα φίδι (*Zamenis situla*) και δύο χελώνες (*Testudo marginata*, *Testudo hermanni*), όλα με βαθμό διατήρησης: «Β».

Ασπόνδυλα: Στην περιοχή καταγράφονται δύο είδη πεταλούδων του Παραρτήματος II της Οδηγίας 92/43/ΕΚ, το είδος *Euplagia quadripunctaria* (πεταλούδα της Ρόδου) με Βαθμό Διατήρησης «Α» και το *Pseudophilotes bavius* με Βαθμό Διατήρησης «Β». **Το είδος *Euplagia quadripunctaria* είναι είδος προτεραιότητας.** Το είδος *Euplagia quadripunctaria* είναι ευρέως διαδεδομένο σε όλη την Ευρώπη και στην Ελλάδα έχει ευρεία κατανομή τόσο στην ηπειρωτική όσο και στη νησιωτική χώρα. Παρότι δεν φαίνεται να δέχεται σημαντικές απειλές, ωστόσο τόσο οι πληθυσμοί του, όσο και η κατάσταση των ενδιαιτημάτων τους στις μεσογειακές περιοχές δεν έχουν εκτιμηθεί. Το είδος *Pseudophilotes bavius* εμφανίζει τοπικούς πληθυσμούς στη νοτιοανατολική Ευρώπη από τη Ρουμανία έως τη νότια Ελλάδα, με διαπιστωμένη κατανομή στις δύο αυτές χώρες και διάσπαρτους ενδιάμεσα, ενώ έχει βρεθεί στην Κριμαία, την Τουρκία και τον Καύκασο. Προστατεύεται από τα παραρτήματα II και IV της Οδηγίας 92/43/ΕΚ και δεν υπάρχουν δεδομένα για την κατανομή και την κατάσταση των πληθυσμών του στην Ελλάδα. Απειλείται από την κλιματική αλλαγή και πιθανή μελλοντική απώλεια μεγάλου ποσοστού των κατάλληλων ενδιαιτημάτων. Στις περιοχές που κατανέμεται δεν πιστεύεται ότι υπάρχουν σημαντικές απειλές για το είδος, ωστόσο πρέπει να προστατευτούν και να διαχειριστούν κατάλληλα καθώς και να πραγματοποιηθεί περεταίρω έρευνα για την οικολογία, την κατάσταση και κατανομή των πληθυσμών του.».

Επιπλέον, στις σελίδες 123-124 της ΕΠΜ, αναγράφονται τα ακόλουθα:

«Στα «πολύ σημαντικά είδη», με σκοπό τη λήψη εξειδικευμένων θεσμικών και διαχειριστικών μέτρων, περιλαμβάνεται επίσης και το ενδημικό του βόρειου τμήματος της Πελοποννήσου, χερσαίο γαστερόποδο, *Zonites labiosus* [IUCN status: EN – Κινδυνεύοντα, Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (Λεγάκης και Μαραγκού, 2009): EN – Κινδυνεύοντα]. Το είδος έχει περιορισμένη έκταση εξάπλωσης (περίπου 2.100 km²) και η παρουσία του είναι γνωστή από λίγα μονάχα άτομα του είδους. Οι υποπληθυσμοί περιορίζονται σε μια σχετικά απομονωμένη περιοχή (Riedel, 1985, 1992) με φυσική κάλυψη βλάστησης μεσογειακού τύπου. Οι εκτιμήσεις που βασίζονται σε στοιχεία βιβλιογραφίας (Riedel, 1985, 1992; Riedel and Mylonas, 1997) δείχνουν ότι υπάρχει μια συνεχής μείωση της έκτασης και της ποιότητας των τύπων οικοτόπων που προτιμά το είδος. Η οικολογική αξιολόγηση του είδους και η τεκμηρίωση ένταξης αυτών στα «πολύ σημαντικά είδη», τεκμηριώνεται αναλυτικά στην Ενότητα 2.2.3.1.2 στη συνέχεια, καθώς και στην αντίστοιχη ενότητα του ΤΤΑ.

Θηλαστικά: Σύμφωνα με το ΤΕΔ και τη σχετική βιβλιογραφία, στην περιοχή δεν έχουν καταγραφεί είδη θηλαστικών του Παραρτήματος II της Οδηγίας 92/43/ΕΚ. Δεδομένου ότι η περιοχή μελέτης αποτελεί κατάλληλο ενδιαίτημα για αρκετά είδη θηλαστικών (περιλαμβανομένων ειδών του Παραρτήματος II) και καθώς τα δεδομένα που αφορούν τα είδη αυτά είναι ελλιπή, η διεξαγωγή μελέτης βάσης κρίνεται αναγκαία ώστε να κατανοηθεί πλήρως η πραγματική σύνθεση της θηλαστικοπανίδας και η κατανομή της στην περιοχή.».

Επιπλέον, το έτος 2002-2003 εκπονήθηκε η Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη με τίτλο «Διατήρηση και διαχείριση του όρους Μαίναλο» (εφεξής: «ΕΠΜ 2002-2003»). Η μελέτη αυτή εγκρίθηκε με την οικ. 141352/2359/12-8-2010 απόφαση της Γενικής Δ/ντριας Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ. **Από τη μελέτη αυτή προέκυψε πρόταση σχεδίου Προεδρικού Διατάγματος για τη θεσμοθέτηση της περιοχής ως «Περιοχή Οικοανάπτυξης» σύμφωνα με την τότε ισχύουσα νομοθεσία (Ν. 1650/86). Εντούτοις, δεν έχει δημοσιευθεί ΠΔ για τη θεσμοθέτηση της περιοχής μελέτης ως «Περιοχή Οικοανάπτυξης».** Ο δε ν. 1650/1986, πριν από την τροποποίησή του με το ν. 3937/2011, όριζε τα ακόλουθα: Στο άρθρο 18 ότι «1. ... 2. Χερσαίες, υδάτινες ή μικτού χαρακτήρα περιοχές, μεμονωμένα στοιχεία ή σύνολα της φύσης και του τοπίου, μπορούν να αποτελούν αντικείμενα προστασίας και διατήρησης λόγω της οικολογικής γεωμορφολογικής, βιολογικής επιστημονικής ή αισθητικής σημασίας τους. 3. Οι περιοχές, τα στοιχεία ή τα σύνολα της προηγούμενης παραγράφου μπορούν να χαρακτηρίζονται σύμφωνα με τα κριτήρια του άρθρου 19 ως: -Περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης,- Περιοχές προστασίας της φύσης,- Περιοχές οικοανάπτυξης. 4. Αν, για την προστασία και διατήρηση των περιοχών, των στοιχείων ή των συνόλων της προηγούμενης παραγράφου, επιβάλλεται παράλληλα η εφαρμογή ορισμένων μέτρων σε γειτονικές εκτάσεις, οι παραπάνω περιοχές, τα στοιχεία ή τα σύνολα αποτελούν κεντρικό τμήμα μιας ευρύτερης περιοχής, στην οποία τα αναγκαία μέτρα προστασίας κλιμακώνονται κατά ζώνες». Στο άρθρο 19 ότι «Για την εφαρμογή του παρόντος νόμου: 1. ..., 2. ..., ... 5. Ως περιοχές οικοανάπτυξης χαρακτηρίζονται εκτεταμένες περιοχές που μπορούν να περιλαμβάνουν χωριά ή οικισμούς, εφόσον παρουσιάζουν ιδιαίτερη αξία και ενδιαφέρον λόγω της ποιότητας των φυσικών και πολιτιστικών τους χαρακτηριστικών και παράλληλα προσφέρουν σημαντικές δυνατότητες για ανάπτυξη δραστηριοτήτων που εναρμονίζονται με την προστασία της φύσης και του τοπίου. Στις περιοχές αυτές επιδιώκεται: α. Η προστασία και η βελτίωση των ιδιαίτερων φυσικών και πολιτιστικών χαρακτηριστικών τους. β. Η ενίσχυση των παραδοσιακών ασχολιών και δραστηριοτήτων ... Στις περιοχές οικοανάπτυξης μπορούν να ασκούνται μικρής κλίμακας παραγωγικές δραστηριότητες, οι οποίες προσαρμόζονται στο φυσικό περιβάλλον και στην τοπική αρχιτεκτονική. Ιδιαίτερα ενθαρρύνεται η ανάπτυξη του αγροτουρισμού Βιομηχανικές δραστηριότητες είναι δυνατό να επιτρέπονται, εφ' όσον ευνοούν την οικονομική αναζωογόνηση των αγροτικών περιοχών και δεν προκαλούν υποβάθμιση του περιβάλλοντος ασυμβίβαστη με το χαρακτήρα των περιοχών αυτών. γ. Η εκπαίδευση και η μύηση του κοινού στους τρόπους και στις μεθόδους αρμονικής συνύπαρξης ανθρώπινων δραστηριοτήτων και φυσικών διεργασιών. δ. Η ανάπαυση και η αναψυχή του κοινού. ... Οι περιοχές οικοανάπτυξης είναι δυνατό να περιλαμβάνουν περιοχές των παραγράφων 1 και 2. 6. (όπως η παρ. αυτή προστέθηκε με το άρθρο 8 παρ. 2 του ν. 3851/2010): Κατ' εξαίρεση, στις περιοχές (α) των παραγράφων 3, 4 και 5 του παρόντος άρθρου, εξαιρουμένων πιθανών τμημάτων των περιοχών αυτών που αποτελούν περιοχές της παραγράφου 1, υγροτόπων Διεθνούς Σημασίας

(υγρότοποι RAMSAR) και οικοτόπων προτεραιότητας περιοχών της Επικράτειας που έχουν ενταχθεί στο δίκτυο ΦΥΣΗ 2000, σύμφωνα με την απόφαση 2006/13/ΕΚ της Επιτροπής, καθώς και (β) στις γειτονικές εκτάσεις της παραγράφου 4 του άρθρου 18 του παρόντος νόμου, επιτρέπεται η εγκατάσταση σταθμών από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας ως μέσο για την προστασία του κλίματος, εφόσον με τους όρους και τις προϋποθέσεις που θα καθορίζονται στα πλαίσια της έγκρισης περιβαλλοντικών όρων του σταθμού, διασφαλίζεται η διατήρηση του προστατευτέου αντικειμένου της περιοχής». Στο άρθρο 21 παράγρ. 1 ορίζεται ότι ο χαρακτηρισμός περιοχών, στοιχείων ή συνόλων της φύσης και του τοπίου, σύμφωνα με τα άρθρα 18 και 19 και οι καθορισμός των ορίων τους και των τυχόν ζωνών προστασίας τους γίνονται με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται ύστερα από πρόταση των οικείων Υπουργών, ύστερα από γνώμη του νομαρχιακού συμβουλίου, σε εφαρμογή περιφερειακού ή νομαρχιακού ή ειδικού χωροταξικού σχεδίου ή γενικού πολεοδομικού σχεδίου ή ειδικής περιβαλλοντικής μελέτης, η σύνταξη της οποίας είναι απαραίτητη για την τεκμηρίωση της σημασίας του προστατευτέου αντικειμένου και τη σκοπιμότητα των προτεινόμενων μέτρων προστασίας, όπως έχει δε κριθεί η έγκαιρη έκδοση του σχετικού π.δ/τος συνιστά παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας (ΣΕ 900/1998).

- Περαιτέρω στοιχεία για την χλωρίδα της περιοχής ΕΖΔ καθώς και της περιοχής εγκατάστασης του υπό εξέταση έργου

Σύμφωνα με τον αναπληρωτή καθηγητή του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης (ΔΠΘ) στο Τμήμα Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος κ. Τσιφτσή Σπυρίδωνα, η Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ) του υπό εξέταση ΑΣΠΗΕ συνολικής εγκατεστημένης ισχύος 36 MW στη θέση «ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ - ΜΑΔΑΡΑ - ΒΟΥΡΤΣΑ» της Δ.Ε ΦΑΛΑΝΘΟΥ του Δ. ΤΡΙΠΟΛΗΣ & της Δ.Ε. ΒΥΤΙΝΑΣ του Δ. ΓΟΡΤΥΝΙΑΣ της Π.Ε. ΑΡΚΑΔΙΑΣ είναι ελλιπής όσον αφορά το τμήμα που αναφέρεται στη χλωρίδα της περιοχής, καθώς η δειγματοληψία είναι πλήρως ανεπαρκής, ενώ δεν έγινε χρήση των διαθέσιμων δεδομένων εξάπλωσης σημαντικών ειδών που προκύπτουν από τη βιβλιογραφία.²

Οι περιβαλλοντικές επιδράσεις του έργου στο Φυσικό Περιβάλλον ποσοτικοποιούνται από τους μελετητές της ΜΠΕ ως «Ασθενείς», «Βραχυχρόνιες» και «Αντιμετωπίσιμες». Ωστόσο, σύμφωνα με τον κ. Τσιφτσή, ότι ως προς το μέγεθος, τη διάρκεια και την αντιμετώπιση ο χαρακτηρισμός τους είναι αυθαίρετος, καθώς δεν έχουν αξιολογηθεί οι επιπτώσεις του έργου στη χλωρίδα της περιοχής, και ιδίως σε αυτά τα είδη χλωρίδας που υπάγονται στις διατάξεις της παρ. 2 του άρθρου 10 του Ν. 3937/2011, του Π.Δ. 67/1981 και των Εθνικών Κόκκινων Καταλόγων (Red Data Books – διάφορες εκδόσεις), όπως αυτοί ισχύουν. Αξίζει να σημειωθεί ότι τα νεότερα στοιχεία για τα είδη που υπάγονται στις κατηγορίες κινδύνου της IUCN έχουν δημοσιευτεί στο πλαίσιο έργου του ΟΦΥΠΕΚΑ.

² Kit, T. & Iatrou, G. 2001. Endemic plants of Greece – The Peloponnese. Gad Publishers Ltd., Copenhagen.

Strid, A. 2024. Atlas of the Hellenic Flora, Vol. I. Broken Hill Publishers LTD, Cyprus.

Τσιφτσής, Σ. & Αντωνόπουλος, Ζ. 2017. Άτλας των Ελληνικών Ορχεοειδών. Τόμος Ι. Mediterraneo Editions, Ρέθυμνο.

Αντωνόπουλος, Ζ. & Τσιφτσής, Σ. 2017. Άτλας των Ελληνικών Ορχεοειδών. Τόμος ΙΙ. Mediterraneo Editions, Ρέθυμνο.

Στο τμήμα της μελέτης που αναφέρεται στη Βλάστηση – Χλωρίδα (σελ. 147-148 ΜΠΕ), οι μελετητές παραθέτουν μία λίστα 30 φυτικών ειδών τα οποία χαρακτηρίζουν ως «Αξιόλογα είδη χλωρίδας». Ο χαρακτηρισμός που χρησιμοποιείται από τους μελετητές είναι αδόκιμος και αυθαίρετος, καθώς υπάρχουν συγκεκριμένες κατηγορίες ειδών που εντάσσονται σε καθεστώς προστασίας, τόσο από την εθνική όσο και από τη διεθνή νομοθεσία. Αξίζει να σημειωθεί ότι κατά την σύνταξη της παρούσας μελέτης αγνοήθηκαν πλήρως στοιχεία εξάπλωσης που είναι διαθέσιμα μέσω της βιβλιογραφίας και αφορούν μεταξύ άλλων και σε είδη που υπάγονται στις διατάξεις τόσο του Ν. 3937/2011 όσο και του Π.Δ. 67/1981 ή του Εθνικού Κόκκινου Καταλόγου. Συγκεκριμένα, αγνοήθηκαν πλήρως τα συγγράμματα των Tan & Iatrou (2001), Τσιφτσής & Αντωνόπουλος (2017), Αντωνόπουλος & Τσιφτσής (2017) και Strid (2024), από τα οποία θα μπορούσαν να αντληθούν χωρολογικά δεδομένα σημαντικών ειδών χλωρίδας που προστατεύονται από τη Νομοθεσία. Επειδή η μελέτη που συντάχθηκε είναι μελέτη εφαρμογής, θα έπρεπε μέλη της ομάδας μελέτης να εξετάσουν αν υπάρχουν σημαντικά είδη χλωρίδας στην περιοχή κατασκευής των έργων, να ποσοτικοποιήσουν τις επιπτώσεις των έργων (κύριων και συνοδών) και να προτείνουν εναλλακτικές. Αντίθετα με αυτό, από την μελέτη δεν διαφαίνεται ότι έγινε κάτι τέτοιο. Αξίζει να σημειωθεί ότι η περιοχή είναι πολύ σημαντική για την παρουσία ειδών της φυτικής οικογένειας Orchidaceae, η οποία στο σύνολό της προστατεύεται από το Π.Δ. 67/1981.

Επιπρόσθετα, στη σελίδα 232 της ΜΠΕ αναφέρεται ότι «Οι επεμβάσεις αποψίλωσης στις πλατείες ανέγερσης θα περιοριστούν στο ελάχιστο δυνατό, πρακτική η οποία μπορεί να υιοθετηθεί χωρίς δυσχέρεια δεδομένου ότι οι θέσεις, επί των οποίων χωροθετούνται οι Α/Γ χαρακτηρίζονται από την απουσία πλούσιας και αξιόλογης βλάστησης.». Κατά τον τρόπο αυτό όμως, παραγνωρίζεται πλήρως ότι η περιοχή είναι πολύ πλούσια σε σπάνια και απειλούμενα είδη χλωρίδας για τα οποία δεν έγινε καμία ουσιαστική αναφορά και μελέτη στην παρούσα ΜΠΕ.

Στον Πίνακα 11-2 (ΣΠΔ εξεταζόμενου Έργου) (σελ. 250 ΜΠΕ) τα μέτρα αντιμετώπισης στη χλωρίδα δίνουν την εντύπωση «ευχολογίου» και όχι μέτρων που βασίζονται στη μελέτη της πραγματικής κατάστασης! Συγκεκριμένα, αναφέρεται ότι «Σε περίπτωση που διαπιστωθεί κάποιο σπάνιο είδος χλωρίδας, διάσωση και μεταφορά για φύτευση σε άλλο μέρος κοντά στην αρχική τους θέση ή σε μια άλλη θέση που κρίνεται κατάλληλη». Θεωρώ ότι σύμφωνα με τον κ. Τσιφτσή, από τη στιγμή που έχουν επιλεχθεί από τους μελετητές οι θέσεις των έργων (κύριων και συνοδών), η διερεύνηση της ύπαρξης ή όχι σημαντικών ειδών φυτών θα πρέπει να αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της μελέτης. Αυτό βασίζεται στο γεγονός ότι κατά τη διάρκεια εκτέλεσης των έργων ποιος θα διερευνά και θα επισημαίνει σημαντικά είδη χλωρίδας που υπάρχουν στην περιοχή; Αν επιπρόσθετα ληφθεί υπόψη ότι πολλά από αυτά μπορεί κατά τη διάρκεια εκτέλεσης των έργων να έχουν ολοκληρώσει τον ετήσιο κύκλο τους (κάτι που εξαρτάται αποκλειστικά από το είδος), τότε η ανεύρεσή τους είναι πρακτικά αδύνατη. Σε κάθε περίπτωση, μία τέτοια εργασία μπορεί να γίνει μόνο από πλήρως εξειδικευμένο επιστήμονα σε θέματα χλωρίδας.

Τέλος, παρότι η κεφαλίδα στη σελίδα 255 της ΜΠΕ αναφέρεται στη χλωρίδα, οι μελετητές περιορίζονται στην απλή παρουσίαση μέτρων αποκατάστασης που αφορούν τα ξυλώδη (θαμνώδη, δενδρώδη) είδη της περιοχής, καθώς αυτά θεωρούν σημαντικά, παραγνωρίζοντας πλήρως ότι ο πραγματικός χλωριδικός πλούτος της χώρας και ιδίως των βουνών της Πελοποννήσου αφορά τα ετήσια και πολυετή ποώδη φυτικά είδη, πολλά από τα οποία είναι περιορισμένης εξάπλωσης, με μικρά πληθυσμιακά μεγέθη ή ενδημικά (τοπικά ή ελληνικά).

Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι δεν έγινε εν προκειμένω δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεων του έργου επί της χλωρίδας. Επιπλέον, από το σύνολο των προαναφερθέντων, συνάγεται η οικολογική σπουδαιότητα της ΕΖΔ «Όρος Μαίναλο» και αποδεικνύεται η αναγκαιότητα διενέργειας ΕΟΑ και η εκ νέου γνωμοδότηση του ΟΦΥΠΕΚΑ, καθώς τα εν λόγω είδη πιθανόν να απαντώνται και στην περιοχή εγκατάστασης του υπό κρίση αιολικού σταθμού και των συνοδών έργων αυτού. Επιπλέον, όπως θα αποδειχθεί κατωτέρω στο παρόν Δ11, στην υποβληθείσα ΜΠΕ του επίμαχου έργου δεν παρουσιάζεται αναλυτικά και με πληρότητα η υφιστάμενη κατάσταση του περιβάλλοντος στην περιοχή ανάπτυξης του έργου ιδίως όσον αφορά την πανίδα, οπότε και δεν δύναται να κριθεί ότι αξιολογούνται επαρκώς οι επιπτώσεις που αναμένεται ότι θα έχουν τα κύρια και συνοδά έργα του υπό κρίση ΑΣΠΗΕ. Προς επίρρωση του ανωτέρω ισχυρισμού περί ανάγκη γνωμοδότησης του Φορέα Διαχείρισης Πάρνωννα, Μουστού, Μαινάλου & Μονεμβασίας (πλέον ΟΦΥΠΕΚΑ) επί του υπό κρίση έργου παραθέτουμε την υπ' αριθμ. 280/2025 ΣτΕ (Τμήμα Ε'), η οποία, μεταξύ άλλων, έκρινε ότι η προσβαλλόμενη ΑΕΠΟ δεν είναι νόμιμη διότι αφενός μεν, λόγω της εγγύτητας των προστατευόμενων περιοχών του Οικολογικού Πάρκου Όρους Πάρνωννα, δεν ζητήθηκε και δεν ελήφθη πριν την έγκριση των περιβαλλοντικών όρων του ΑΣΠΗΕ (και όχι πριν τη λειτουργία του, όπως εσφαλμένως υπολαμβάνει η Διοίκηση) η γνώμη του Φορέα Διαχείρισης Πάρνωννα, το Διοικητικό Συμβούλιο του οποίου είχε ήδη συγκροτηθεί πριν την εκπόνηση της Μ.Π.Ε. Παρατίθενται δε σχετικώς οι ακόλουθες σκέψεις της ως άνω απόφασης:

α) **Σκέψη 7:** «7. Επειδή, κατά την έννοια των διατάξεων που παρατίθενται στις προηγούμενες σκέψεις, εάν έργο Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας πρόκειται να εγκατασταθεί στο σύνολό του ή εν μέρει εντός προστατευόμενης περιοχής, ή περιοχών, ή εκτός αυτών αλλά είναι δυνατόν να τις επηρεάσει σημαντικά, οι περιοχές δε αυτές ανήκουν στη χωρική αρμοδιότητα Φορέα Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών του άρθρου 15 του ν. 2742/1999, όπως ισχύει, ο οποίος έχει ήδη συσταθεί και λειτουργεί, δηλαδή, έχει τουλάχιστον συγκροτηθεί το Δ.Σ. του Φορέα το οποίο έχει, κατά το ανωτέρω άρθρο, το τεκμήριο αρμοδιότητας, η αδειοδοτούσα αρχή οφείλει, πριν από την έκδοση της Απόφασης έγκρισης περιβαλλοντικών όρων του έργου, να ζητήσει και να λάβει την αιτιολογημένη γνώμη του εν λόγω Φορέα για την άμεση ή έμμεση επιρροή του έργου στις εν λόγω προστατευόμενες περιοχές (πρβλ. άρθρο 7 παράγρ. 1 περίπτ. γ' της εκδοθείσας κατ' εξουσιοδότηση του ν. 1650/1986, ειδικώς για τις Α.Π.Ε. κ.υ.α. 104247/2006 (Β' 663), με την οποία καθορίσθηκε η διαδικασία Π.Π.Ε.Α. και Ε.Π.Ο. έργων Α.Π.Ε., βλ. ΣΕ 1938/2019, 1520/2020).»,

β) **Σκέψη 9:** «9. Επειδή, με την κρινόμενη αίτηση και το πρόσθετο δικόγραφο προβάλλεται σειρά λόγων που αφορούν την πληρότητα της Μ.Π.Ε. και την συμβατότητα του επίδικου έργου και των συνοδών αυτού έργων, ιδίως της νέας οδοποιίας, με τον χαρακτήρα της περιοχής εγκατάστασης και τις εγγύς προστατευόμενες περιοχές του δικτύου Natura 2000, αρμοδιότητας του Φορέα Διαχείρισης Πάρνωννα– Υγροτόπου Μουστού, η γνώμη του οποίου ουδέποτε ζητήθηκε εν προκειμένω, καθώς και το κύρος της κ.υ.α. 26524/2011 με την οποία παρανόμως επιτρέπεται πλέον, κατά τον αιτούντα Δήμο, η εγκατάσταση “βιομηχανικών” Α.Π.Ε. στην επίμαχη περιοχή αντί μικρών, αυτόνομων σταθμών σύμφωνα με την προϋσχύουσα κ.υ.α. 33999/2010.»

γ) **Σκέψη 10:** «10. Επειδή, με το ανωτέρω περιεχόμενο, η προσβαλλόμενη α.ε.π.ο. δεν είναι νόμιμη, σύμφωνα με τα εκτιθέμενα στις σκέψεις 4 και 7. Τούτο διότι αφ' ενός μεν, λόγω της εγγύτητας των προστατευόμενων περιοχών του Οικολογικού Πάρκου Όρους Πάρνωννα, δεν ζητήθηκε και δεν

ελήφθη πριν την έγκριση των περιβαλλοντικών όρων του ΑΣΠΗΕ (και όχι πριν τη λειτουργία του, όπως εσφαλμένως υπολαμβάνει η Διοίκηση) η γνώμη του Φορέα Διαχείρισης Πάρνωννα, το Διοικητικό Συμβούλιο του οποίου είχε ήδη συγκροτηθεί πριν την εκπόνηση της Μ.Π.Ε., και αφ' ετέρου διότι δεν πραγματοποιήθηκε έλεγχος συμβατότητας του έργου με τις απαιτήσεις του Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου για τις Α.Π.Ε., δεδομένου και του ότι η Μ.Π.Ε. δεν διαλαμβάνει σχετικώς, όπως διαπίστωσε το Περιφερειακό Συμβούλιο Πελοποννήσου. Επομένως, προεχόντως για τους λόγους αυτούς πρέπει να γίνει δεκτή η κρινόμενη αίτηση και να ακυρωθεί η προσβαλλόμενη α.ε.π.ο., όπως τροποποιήθηκε (πρβλ. ΣΕ 1938/2019, 1520/2020), κατόπιν δε τούτου είναι αλυσιτελής η εξέταση των λοιπών λόγων ακυρώσεως.».

III. ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Δεν εξετάζεται ουσιαστικά ο δυσμενής αντίκτυπος του έργου σε υφιστάμενες θέσεις εργασίας, ανθρωπογενείς δραστηριότητες και χρήσεις γης και κάθε σχετική αναφορά στη ΜΠΕ γίνεται με επιφανειακό τρόπο, βασιζόμενο στα γραφόμενα του φορέα υλοποίησης της ΜΠΕ, τα οποία καταρρίπτονται από την επιστημονική έρευνα και βιβλιογραφία.

Ο φορέας υλοποίησης προσπαθεί να πείσει ότι «η κατασκευή του υπό μελέτη Έργου θα έχει σαφέστατα θετικό αντίκτυπο στην οικονομία της ευρύτερης περιοχής» (βλ. Κεφάλαιο 9.7, σελ. 207) όταν, σύμφωνα με παραδοχές της ΜΠΕ (σελ. 57, 207), από το υπό κρίση έργο θα προκύψουν ορισμένες προσωρινές θέσεις εργασίας κυρίως κατά τη φάση κατασκευής του, ενώ οι ελάχιστες θέσεις εργασίας, κάτω των 10 (και αδιευκρίνιστο το πόσες, για πόσο και για ποιους) κατά τη φάση λειτουργίας. **Μάλιστα, όπως αναλύεται παρακάτω, η υλοποίηση του έργου θα έχει ανταγωνιστική επίπτωση στις υφιστάμενες θέσεις εργασίας μειώνοντας ή εξαφανίζοντας τα τοπικά εισοδήματα δεκάδων, αν όχι παραπάνω, κατοίκων και επαγγελματιών που προέρχονται κυρίως από τον ήπιο φυσιολατρικό και θεματικό τουρισμό, την κτηνοτροφία, τη μελισσοκομία και την παραγωγή τοπικών παραδοσιακών προϊόντων που ήδη αναπτύσσεται εκεί.**

A. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΚΑΙ ΔΗ ΣΤΟΝ ΦΥΣΙΟΛΑΤΡΙΚΟ – ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ – ΜΗ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΠΛΗΣΙΕΣΤΕΡΗΣ Α/Γ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΜΕ ΤΟΝ ΞΕΝΩΝΑ (ΑΣΥΜΒΑΤΗ ΧΡΗΣΗ) ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ ΣΤΗΝ ΑΛΩΝΙΣΤΑΙΝΑ

Όπως ομολογείται στην ΜΠΕ, το έργο χωροθετείται εξαιρετικά κοντά στον παραδοσιακό οικισμό «Αλωνίσταινα», ο οποίος παρουσιάζει ιδιαίτερη τουριστική κίνηση. Για τον λόγο αυτό άλλωστε έχουν αναπτυχθεί στο εν λόγω οικισμό ορισμένες υποδομές προς κάλυψη των αναγκών των περαστικών και τουριστών που επιλέγουν να αποδράσουν στον ορεινό όγκο του Μαινάλου. Πιο συγκεκριμένα, στην Αλωνίσταινα λειτουργεί τόσο ξενώνας όσο και καφετέρια και ταβέρνα, υπάρχουν δηλαδή οι αναγκαίες υποδομές για την φιλοξενία του ενδιαφερόμενου περαστικού ή τουρίστα.

Μάλιστα, στην ΜΠΕ δεν προσδιορίζεται η απόσταση της πλησιέστερης α/γ του υπό κρίση ΑΣΠΗΕ με τον ξενώνα «Παραδοσιακός Ξενώνας Αλωνίσταινα» (Guest House

Alonistaina) (<https://xenonas-alonistaina.gr/>) που λειτουργεί στην Αλωνίσταινα, δοθέντος ότι σύμφωνα με το Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τις ΑΠΕ η ελάχιστη απόσταση μεταξύ ενός ΑΣΠΗΕ και τουριστικού καταλύματος ή ειδική τουριστική υποδομή ορίζεται η απόσταση των 1.000 μέτρων (βλ. Πίνακα ΣΤ. «Αποστάσεις από Ζώνες ή εγκαταστάσεις παραγωγικών δραστηριοτήτων» του Παραρτήματος II «Αποστάσεις αιολικών εγκαταστάσεων από γειτνιάζουσες χρήσεις γης, δραστηριότητες και δίκτυα τεχνικής υποδομής»). Παράλληλα θα έπρεπε στην ΜΠΕ να διενεργηθεί εκτίμηση των επιπτώσεων του έργου στο τοπίο λαμβάνοντας ως σημείο ιδιαίτερου ενδιαφέροντος τον ξενώνα/τουριστικό κατάλυμα «Παραδοσιακός Ξενώνας Αλωνίσταινα» (Guest House Alonistaina) (<https://xenonas-alonistaina.gr/>) που λειτουργεί στον παραδοσιακό οικισμό της Αλωνίσταινας [βλ. σελίδα 35229 του σχετικού ΦΕΚ (ΦΕΚ 2464/Β/03.12.2008) – Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τις ΑΠΕ, όπου προβλέπεται ως σημείο ιδιαίτερου ενδιαφέροντος το τουριστικό κατάλυμα]. Δεν γίνεται εξέταση λοιπόν στην ΜΠΕ της συμβατότητας του έργου με τις διατάξεις του Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου για τις ΑΠΕ ως προς το προαναφερθέν στοιχείο, καθιστώντας την ΜΠΕ ελλιπή και για τον λόγο αυτό.

Παρά τα προαναφερθέντα, στις σελίδες 205-206 της ΜΠΕ αναγράφονται, ανακριβώς, τα ακόλουθα:

«Σύμφωνα με τον Χάρτη Κάλυψης Γης (Χάρτης Χ.3), που επισυνάπτεται στην Ενότητα 15.1, η περιοχή εγκατάστασης του Έργου καλύπτεται κυρίως από φυσικούς βοσκότοπους, εκτάσεις σκληροφυλλικής βλάστησης, μεταβατικές δασώδεις και θαμνώδεις εκτάσεις, και δάση κωνοφόρων. Δεν εντοπίζονται χρήσεις πρώτης κατοικίας, τουριστικές υποδομές ή άλλες οργανωμένες ανθρωπογενείς δραστηριότητες εντός της ζώνης άμεσης επίδρασης. Η παρουσία των Α/Γ δεν αποκλείει τη συνέχιση γεωργικών ή κτηνοτροφικών δραστηριοτήτων καθώς οι κατασκευές καταλαμβάνουν περιορισμένο εμβαδόν ενώ οι εγκαταστάσεις δεν πρόκειται να περιφραχθούν. Συνεπώς, δεν διαπιστώνονται συγκρούσεις ή περιορισμοί σε σχέση με τις υφιστάμενες χρήσεις γης και την τοπική κοινωνική λειτουργία.».

Ωστόσο, τα ως άνω αναγραφόμενα (βλ. υπογράμμιση) είναι απολύτως ανακριβή και έχουν ως σκοπό την υποεκτίμηση των επιπτώσεων του έργου στο σύνολό του. Όπως αναφέρεται στην σελίδα 61 της ΜΠΕ, η Αλωνίσταινα απέχει μόλις 1,65 km από την πλησιέστερη Α/Γ1 του υπό εξέταση έργου, ενώ βάσει του Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου για τις ΑΠΕ, η απόσταση μεταξύ παραδοσιακών οικισμών και ΑΣΠΗΕ ορίζεται σε απόσταση 1,5 χλμ (Βλ. Πίνακα Δ. Αποστάσεις από Οικιστικές Δραστηριότητες – 1.500 μέτρα από το όριο του οικισμού).

Β. ΑΛΛΟΙΩΣΗ ΤΟΥ ΤΟΠΙΟΥ – ΥΠΟΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΗΝ ΟΠΤΙΚΗ ΟΧΛΗΣΗ – ΜΗ ΑΝΑΦΟΡΑ ΤΩΝ ΑΡΝΗΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΟΝ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

Η κατασκευή του έργου θα οδηγήσει στην αλλοίωση του τοπίου σε μια περιοχή, στην οποία υπάρχει πλούσιο ελατόδασος και παραδοσιακοί οικισμοί που αποτελούν πόλο έλξης επισκεπτών και τουριστών καθόλη τη διάρκεια του έτους. Άλλωστε, η αλλοίωση του τοπίου ομολογείται και στην

ίδια την ΜΠΕ, όπου στην σελίδα 189 αυτής αναγράφονται τα εξής: «Όσον αφορά στα συνοδά έργα οδοποιίας, η διάνοιξη των νέων οδών πρόσβασης θα προκαλέσει προφανώς μόνιμη μεταβολή της μορφολογίας του υφιστάμενου τοπίου, η οποία ωστόσο θα είναι σχετικά περιορισμένη δεδομένου ότι συνολικά προβλέπεται η διάνοιξη νέων οδών μήκους 8,50 km περίπου. Η ένταση της εν λόγω επίπτωσης κρίνεται χαμηλή λόγω της περιορισμένης δυνατότητας θέασης των δρόμων, που θα διανοιχθούν, από τους οικισμούς της ευρύτερης περιοχής. Σε κάθε περίπτωση, οι συγκεκριμένοι οδοί, θα αποδοθούν στην τοπική κοινωνία παρέχοντας πρόσβαση σε εντελώς δυσπρόσιτα ή απρόσιτα σημεία της περιοχής αποτελώντας με τον τρόπο αυτό -εκτός των άλλων- και πολύτιμη υποδομή για την αντιμετώπιση τυχόν πυρκαγιών.». **Προφανώς, η νέα οδοποιία των 8,5 ή 9,3 χλμ. δεν είναι περιορισμένη, όπως την χαρακτηρίζει σκοπίμως οι μελετητές της ΜΠΕ στο πλαίσιο της υποεκτίμησης των επιπτώσεων του έργου, ενώ, σύμφωνα με έρευνες, η διάνοιξη δρόμων οδηγεί σε αύξηση των πυρκαγιών.**

Περαιτέρω, δέον να σημειωθεί ότι οι α/γ του υπό κρίση ΑΣΠΗΕ θα είναι ορατές από πλήθος γειτονικών οικισμών, συμπεριλαμβανομένων παραδοσιακών οικισμών, όπως: Αλωνίσταινα, Ελάτη, Χρυσοβίτσι, Ροεινό, Πιάνα. Επισημαίνεται δε ότι η ΜΠΕ δεν ικανοποιεί τις απαιτήσεις του άρθρου 5 της Οδηγίας 2011/92/ΕΕ, σε συνδυασμό με το παράρτημα IV της ίδιας οδηγίας, διότι δεν αξιολογείται επαρκώς η οπτική όχληση του υπό κρίση ΑΣΠΗΕ, η οποία οπτική όχληση μάλιστα θα επιφέρει πλήγμα στην ήπια τουριστική ανάπτυξη της περιοχής.

Επίσης, στην ΜΠΕ, δεν εκτιμώνται οι αρνητικές επιπτώσεις του έργου επί του εναλλακτικού πεζοπορικού και ορειβατικού τουρισμού της περιοχής, παρά το γεγονός μάλιστα ότι στην περιοχή αναπτύσσεται έντονα ο ορειβατικός – πεζοπορικός τουρισμός. Σημειώνεται ότι στην εκπονηθείσα ΕΠΜ για την περιοχή του Μαινάλου και για τους οικισμούς, ορισμένων εκ των οποίων πλησίον χωροθετείται το έργο, αναφέρονται τα εξής (βλ. σελίδα 250 της ΕΠΜ):

«Μονοπάτια – Πεζοπορικό δίκτυο

Η πεζοπορία είναι μία εκ των ειδικών – εναλλακτικών μορφών τουρισμού και είναι κρίσιμη για την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου. Στην καθιέρωση του περιπατητικού τουρισμού σαν ανεξάρτητης εναλλακτικής μορφής τουρισμού, συνετέλεσε η απόφαση της Ευρωπαϊκής Ένωσης Ορειβασίας-Πεζοπορίας να καθιερώσει με τη βοήθεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα Ευρωπαϊκά Μονοπάτια Μεγάλων διαδρομών τα οποία διασχίζουν όλες τις χώρες της ΕΕ και έχουν επισημανθεί επί του εδάφους. Το πεζοπορικό δίκτυο είναι πλούσιο στην πλειοψηφία των χερσαίων περιοχών μελέτης, η συνολική έκταση των μονοπατιών ανά περιοχή μελέτης και η χαρτογραφική απεικόνιση των μονοπατιών και λοιπών υποδομών εναλλακτικού τουρισμού παρουσιάζονται στην Ενότητα 2.3.1.3.3 Δίκτυα τεχνικής υποδομής. Ενδεικτικά αναφέρονται οι πλέον γνωστές και δημοφιλείς πεζοπορικές διαδρομές:

- Το Μονοπάτι του Μαινάλου⁴⁹ (GR2520001) εκτείνεται σε μήκος 75 χλμ.. Περνάει μέσα από τα χωριά της Στεμνίτσας, Δημητσάνας, Ζιγοβίσι, Ελάτη, Βυτίνα, Νυμφασία, Μαγούλιανα, Βαλτεσινίκο και τα Λαγκάδια, ενεργοποιώντας το σύνολο της τουριστικής υποδομής και των υπηρεσιών του νομού Γορτυνίας.

Τόσο ο σχεδιασμός και η οργάνωση του μονοπατιού, όσο και η γενική υποδομή του, πληροί τα πλαίσια που ορίζει το πρότυπο που έθεσε η European Ramblers Association (ERA), που συγκεντρώνει 33 εθνικές ομοσπονδίες ευρωπαϊκών χωρών και με περίπου 3.000.000 μέλη. Αφού

το Μονοπάτι του Μαινάλου αξιολογήθηκε σύμφωνα με 41 σημεία-παραμέτρους μέτρησης, για την ποιότητα και τα τεχνικά κριτήρια, έλαβε το πιστοποιητικό ικανότητας ως ένα από τα *Trails Master Quality (Leading Quality Trails - Best of Europe)* και προτάθηκε και από την ERA στους Ευρωπαίους πεζοπόρους ως ένα συνεκτικό, ενδιαφέρον και ασφαλές βουνό για περιπέτεια. Το Μονοπάτι του Μαινάλου είναι το 10ο Ευρωπαϊκό μονοπάτι που παίρνει αυτή τη σημαντική εγγύηση ποιότητας και ασφάλειας. Το *Menalo Trail* περνά από τους με τουριστικό ενδιαφέρον οικισμούς Στεμνίτσα, Δημητσάνα, Ζυγοβίτσι, Ελάτη, Βυτίνα, Νυμφασία, Μαγούλιανα, Βαλτετσινίκο, Λαγκάδια. Διέρχεται από όλες τις ιστορικές και πολιτισμικές εστίες της περιοχής που διασχίζει και συνδέεται με ένα ατελείωτο παράπλευρο δίκτυο μονοπατιών, αναδεικνύοντας και αναζωογονώντας την περιοχή, μέσα από τη δραστηριότητα της πεζοπορίας.

- Τα Εθνικά μονοπάτια μεγάλων αποστάσεων σχεδιάστηκαν παράλληλα με τα Ευρωπαϊκά αποτελώντας παρακάμψεις για νέες διαδρομές. Στο νομό Λακωνίας το εθνικό μονοπάτι Ε32 αποτελεί παρακλάδι του Ευρωπαϊκού μονοπατιού Ε4 που με αφετηρία τη Βυτίνα, διασχίζει το φαράγγι του Λούσιου, τα χωριά και τις μονές της Ορεινής Αρκαδίας για να καταλήξει στην Καρδαμύλη.
- Οι πεζοπορικές προτάσεις των Γερανείων περιλαμβάνουν παράκτιες διαδρομές στον κόλπο των Αλκυονιδών, αναβάσεις και διασκελισμούς στα δυτικά Γεράνεια με βάση το Λουτράκι, την Περαχώρα ή τα Πίσια και διασχίσεις στο ανατολικό συγκρότημα με επίκεντρο το Πράρθι και το Μακρυπλάγι.».

Τέλος, ακόμα και στο προηγούμενο ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας Πελοποννήσου κύριο μέλημα του Περιφερειακού Χωροταξικού Πλαισίου αποτελεί ο οικοτουρισμός και η προώθηση ήπιων μορφών ανάπτυξης. Αυτό ομολογείται και στην ίδια την ΜΠΕ, όπου στην σελ. 65 της ΜΠΕ αναφέρονται τα εξής: «Το ισχύον Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΠΠΧΣΑΑ), της Περιφέρειας Πελοποννήσου, όπως αναθεωρήθηκε με την υπ' αριθμ. 126123/07-05-2018 Απόφαση του ΥΠΕΝ (ΦΕΚ 2851/Β/2018), αποτελεί στρατηγικό εργαλείο προγραμματισμού, χωρίς ωστόσο κανονιστική ισχύ. **Το εν λόγω ΠΠΧΣΑΑ προβλέπει την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, την ενίσχυση του οικοτουρισμού και την προώθηση ήπιων μορφών ανάπτυξης,** χωρίς να περιλαμβάνει ρυθμιστικές προβλέψεις που να απαγορεύουν ή να αποκλείουν την εγκατάσταση έργων ΑΠΕ ούτε αποκλείει τις ορεινές περιοχές από τον ενεργειακό σχεδιασμό.».

Είναι αυταπόδεικτο λοιπόν ότι η οπτική όχληση ως απόρροια της εγκατάστασης των εννέα (9) α/γ του υπό εξέταση έργου θα οδηγήσει σε υποβάθμιση του τοπίου και στην άμεση αρνητική επίπτωση επί του ορειβατικού-πεζοπορικού και φυσιολατρικού τουρισμού.

Επιπλέον, στην περιοχή μελέτης υφίστανται, μεταξύ άλλων, ιστορικοί τόποι, αρχαία και νεώτερα πολιτισμικά μνημεία, παραδοσιακοί οικισμοί και ιδιαίτερα τοπόσημα (όπως αναλύεται στην επόμενη Ενότητα ΙΙΙ.Γ. του παρόντος), επίσης προστατευόμενα σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Η [Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το Τοπίο](#) (Ν.3827.2010-ΦΕΚ-Α30/25-2-2010) αναφέρει ότι «**το τοπίο διαδραματίζει σημαντικό ρόλο δημόσιου ενδιαφέροντος στο πολιτισμικό, οικολογικό, περιβαλλοντικό και κοινωνικό πεδίο**», «**συνιστά πόρο που ευνοεί την ανάπτυξη οικονομικής δραστηριότητας**» «και η προστασία, η διαχείριση και ο σχεδιασμός του μπορούν να συμβάλλουν στη

δημιουργία θέσεων εργασίας». «Συμβάλλει στη διαμόρφωση των τοπικών παραδόσεων», «αποτελεί ένα βασικό συστατικό της Ευρωπαϊκής φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, συνεισφέροντας στην ανθρώπινη ευημερία και στον καθορισμό της Ευρωπαϊκής ταυτότητας» και «η προστασία, η διαχείριση και ο σχεδιασμός του συνεπάγονται δικαιώματα και ευθύνες για τον καθένα».

Στην υπό κρίση ΜΠΕ ωστόσο εφαρμόζεται σκοπίμως για μία ακόμα φορά η τεχνική της παραπαιστικότητας υπέρ του έργου, καθώς αναφέρεται:

«Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το Τοπίο ως τέτοιο ορίζεται μια εικόνα, της οποίας ο χαρακτήρας είναι αποτέλεσμα της δράσης και της αλληλεπίδρασης φυσικών και ανθρώπινων παραγόντων και κατά συνέπεια στόχος της σύμβασης δεν είναι να «προστατευτούν τα πολύτιμα τοπία» από την τοποθέτηση Α/Γ αλλά αντίθετα να καθοριστεί μια μέθοδος για τη χωροθέτησή τους στο τοπίο με ταυτόχρονη προστασία της οπτικής του συνοχής.» (βλ. ΜΠΕ, σελ. 145, 197).

Αναφέρεται δηλαδή αποσπασματικά το άρθρο 1 της εν λόγω Σύμβασης, του οποίου η πλήρης εκδοχή είναι:

«Άρθρο 1

Ορισμοί

Για τους σκοπούς της Σύμβασης: α. «Τοπίο» σημαίνει μία περιοχή, όπως γίνεται αντιληπτή από ανθρώπους, του οποίου ο χαρακτήρας είναι το αποτέλεσμα της δράσης και αλληλεπίδρασης των φυσικών και/ ή ανθρώπινων παραγόντων.

β. «Πολιτική τοπίων» σημαίνει μια έκφραση από τις αρμόδιες αρχές γενικών αρχών, στρατηγικών και οδηγιών, που επιτρέπουν τη λήψη συγκεκριμένων μέτρων, τα οποία αποσκοπούν στην προστασία, διαχείριση και σχεδιασμό των τοπίων.

γ. «Στόχοι ποιότητας τοπίων» σημαίνει, για ένα συγκεκριμένο τοπίο, τη διαμόρφωση από τις αρμόδιες δημόσιες αρχές των προσδοκιών του κοινού όσον αφορά στα χαρακτηριστικά των τοπίων και του περιβάλλοντός τους.

δ. «Προστασία τοπίων» σημαίνει δράσεις για να συντηρηθούν και να διατηρηθούν τα σημαντικά ή ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ενός τοπίου, που δικαιολογούνται από την αξία του ως κληρονομιάς, η οποία πηγάζει από τη φυσική του διαμόρφωση και/ ή από την ανθρώπινη δραστηριότητα.

ε. «Διαχείριση τοπίων» σημαίνει δράση, από την προοπτική της βιώσιμης ανάπτυξης, για να διασφαλιστεί η σε τακτική βάση συντήρηση ενός τοπίου, ώστε να κατευθύνονται και να εναρμονίζονται μεταβολές που προξενούνται από κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές διαδικασίες.

στ. «Σχεδιασμός τοπίων» σημαίνει δυναμική δράση με μακροπρόθεσμη προοπτική, για να ενισχύονται, αποκαθίστανται ή να δημιουργούνται τοπία.»

Το Μαίναλο αποτελεί μια ενιαία φυσιογραφική και ανθρωπογεωγραφική ενότητα, με κοινές ιστορικές και πολιτιστικές καταβολές και ως τέτοιο αντιμετωπίζεται στην ΕΠΜ 2002-2003. Αντίστοιχα, πολλά από όσα αναλύονται παραπάνω (βλ. Ενότητα Ι, σελ. 6 και Ενότητα ΙΙ, σελ. 13 του παρόντος) καθώς και στη συνέχεια του παρόντος συνηγορούν σε αυτό. Παρομοίως, το ΠΠΧΣΑΑ Πελοποννήσου συμπεριλαμβάνει το όρος Μαίναλο στις στρατηγικές κατευθύνσεις προστασίας και

ανάδειξης καθώς συνδυάζει «φυσικό περιβάλλον υψηλής αισθητικής αξίας με πολιτιστικούς πόρους περιφερειακής, εθνικής ή διεθνούς εμβέλειας» και η εκβιομηχανοποίησή του από το υπό κρίση έργο αποτελεί εξ ολοκλήρου ασύμβατη χρήση.

Η τοπική κοινωνία δραστηριοποιείται οικονομικά και πολιτιστικά σύμφωνα με τις κατευθύνσεις προστασίας, διατήρησης και ανάδειξής του. Η περιοχή μελέτης όπως και ολόκληρο το Μαίναλο χάρη στο πυκνό πλέγμα μονοπατιών μήκους 300 χιλιομέτρων διεθνούς/ εθνικής/ περιφερειακής/ τοπικής εμβέλειας έχουν αναγάγει την Αρκαδία σε έναν κορυφαίο διεθνή οικοτουριστικό προορισμό. Ενδεικτικά αναφέρονται:

- Ε4.
- Menalon Trail: Πιστοποιημένο από την Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Πεζοπορίας - European Ramblers Association (ERA).
- Σύνολο μονοπατιών Αρκάδων Ποιμένων
- Πράσινο μονοπάτι: Τρίπολη – Περθώρι – Ροεινό – Αλωνίσταινα – Βυτίνα. Συνδέεται με το Menalon Trail.
- Κόκκινο μονοπάτι: Λεβίδι - Οροπέδιο Οστρακίνας – Αλωνίσταινα – Κανελλάκια – Ζυγοβίσι – Δημητσάνα - Φαράγγι Λούσιου ποταμού – Αρχαία Γόρτυνα – Γεφύρι Ατσίχολο. Περιλαμβάνει και τμήμα του Menalon Trail.
- Μονοπάτι Αλωνίσταινα - Κολοκοτρωναϊκά Λημέρια – Λιμποβίσι.

με τα τρία τελευταία να διέρχονται εντός της περιοχής μελέτης του έργου. Οι 9 α/γ χωροθετούνται ακριβώς πάνω στο Μονοπάτι Αλωνίσταινα - Κολοκοτρωναϊκά Λημέρια - Λιμποβίσι και στο Κόκκινο Μονοπάτι και συγκεκριμένα στο τμήμα Αλωνίσταινα - Δίρρεμα - Χουλιαροθήκα - Βούρτσα - Κουφοξυλιά - Κανελλάκια - Λιμποβίσι, το οποίο προσφέρει πανοραμική θέα σε ολόκληρο το Μαίναλο, αλλά και σε όλα σχεδόν τα μεγάλα βουνά της Πελοποννήσου. Είναι αποτυπωμένο σ' όλους τους χάρτες (ΓΥΣ 1977, Ανάβαση 2014, Ανάβαση 2020, Menalon Trail 2017, ηλεκτρονικά βιβλία Αντ. Καλογήρου, περιοδικά Όρος Αρκαδίας 2012 έως 2020 κλ.π.) και περιλαμβάνεται στις μελέτες και δράσεις της αυτοδιοίκησης (Περιφερειακή Αυτοδιοίκηση-«Μαίναλον Οδός Πανός 2013», Περιφερειακή Αυτοδιοίκηση - ανάδειξη-μονοπατιών Μαινάλου 2019, Δήμος Τρίπολης - ιστορικά μονοπάτια 2020 , άδειες Δασαρχείου 2020 κλπ.).

Τα προαναφερόμενα και μεγάλης επισκεψιμότητας μονοπάτια συνδυάζουν τη φυσική, την ιστορική, την πολιτισμική και την αρχιτεκτονική κληρονομιά που συνθέτουν τη φυσιογνωμία του Μαινάλου ως συνόλου και αναδεικνύουν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα του τόπου σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Πελοποννήσου και του [Ν.4582/2018](#).

Βάσει του [Ν.4582/2018](#) η Αειφόρος τουριστική ανάπτυξη και ο θεματικός-εναλλακτικός τουρισμός με σεβασμό στο περιβάλλον και στις τοπικές κοινωνίες ενισχύουν την επιχειρηματικότητα και την ευημερία, και δημιουργούν ευκαιρίες για τους νέους. Παράλληλα ενθαρρύνουν την αλληλεπίδραση

των επισκεπτών-τουριστών με το φυσικό περιβάλλον και συμβάλλουν στη διατήρηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων και την πολιτισμική ταυτότητα της κάθε περιοχής.

Το δίκτυο μονοπατιών του Μαινάλου αποτελεί ένα βασικό μοχλό προστασίας και ήπιας οικοανάπτυξης και συγκεντρώνει στοιχεία των πολλών μορφών ήπιου εναλλακτικού τουρισμού που αναπτύσσονται εκεί όπως: περιπατητικός, ορειβατικός, φυσιολατρικός, ιστορικός, αρχιτεκτονικός, πολιτισμικός, θρησκευτικός, αγροτουρισμός, γεωτουρισμός, αθλοτουρισμός, γαστρονομικός τουρισμός, υπαίθριων δραστηριοτήτων. **Η τοπική κοινωνία και η Τοπική Αυτοδιοίκηση το υποστηρίζουν, το προωθούν και το χρηματοδοτούν τα τελευταία 25 χρόνια.**

Η αξία και η αποδοχή του δικτύου από την τοπική κοινωνία και τους χιλιάδες επισκέπτες του από Ελλάδα και εξωτερικό, συνίσταται ακριβώς στο γεγονός ότι οι διάφοροι κλάδοι του διέρχονται από μια όμορφη, ανόθευτη και αυθεντική φύση. Κάθε μεγάλο τεχνικό έργο που διαταράσσει αυτήν την ισορροπία, υποβαθμίζει τα μονοπάτια και μειώνει την επισκεψιμότητά τους. Με το επίδικο έργο τα μονοπάτια αυτά κατακρεουργούνται και εξαφανίζονται τύποις και ουσία.

Η θέα, η εικόνα, η αίσθηση της όμορφης φύσης [που γίνεται ορατή από δεκάδες θέσεις ολόκληρου του δικτύου], ενός τοπίου που δεν είναι επιβαρυνμένο από μεγάλα κυρίως τεχνητά έργα, είναι το βασικό κριτήριο επιλογής των πεζοπόρων και των πρακτορείων που τους διακινούν.

Αντίστοιχα, στις 24-10-2024 στο πλαίσιο της Δράσης 16851 – «Η προστασία της βιοποικιλότητας ως κινητήριο μοχλός βιώσιμης ανάπτυξης» του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, το Υπουργείο Περιβάλλοντος & Ενέργειας-ΥΠΕΝ με Απόφασή του (ΥΠΕΝ/ΓΔΠΠ/116238/1985, ΑΔΑ: 630Η4653Π8-8ΟΒ) ενέκρινε τις πρώτες 67 προτάσεις για τη δημιουργία δικτύου μονοπατιών. Στις προτάσεις αυτές ανήκουν και η χρηματοδότηση ύψους 552.987,77 € για τη δημιουργία δικτύου μονοπατιών στο Δήμο Τρίπολης, καθώς και η χρηματοδότηση ύψους 2.947.368,67 € για την αναβάθμιση και πιστοποίηση του δικτύου μονοπατιών 1.730 χλμ. της Περιφέρειας Πελοποννήσου και τον εμπλουτισμό του. Όπως αναφέρει στην Απόφασή του το ΥΠΕΝ, «Όλες οι παρεμβάσεις θα γίνουν με σεβασμό στο περιβάλλον με υλικά συμβατά σε αυτό» και «Βασικοί και κρίσιμοι στόχοι για την Περιφέρεια Πελοποννήσου είναι το έργο να:

1. Αναπτύξει τον εναλλακτικό τουρισμό,
2. Ενσωματώνει την κοινωνία των πολιτών
3. Προωθεί την κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία».

Η πρόταση αφορά, μεταξύ άλλων, τις εξής διαδρομές στην Αρκαδία: Menalon trail, Pan trail, Arcadia trail, Parnon trail, Hercules trail (που περνά και από τη Λίμνη Λάδωνα).

Καθώς δεν είναι δυνατόν από τη μία για το ίδιο του Υπουργείου Περιβάλλοντος & Ενέργειας να αποτελεί ζητούμενο η προστασία της βιοποικιλότητας και να χρηματοδοτείται μέσω της τοπικής, βιώσιμης ανάπτυξης και από την άλλη να επιτρέπεται η καταστροφή της από έργα ΑΠΕ, όπως τεκμηριώνεται στο παρόν, θα πρέπει η Αρμόδια Περιβαλλοντική Αρχή να απορρίψει το έργο το οποίο έρχεται σε αντίθεση με τη Δράση 16851/24-10-2024 του ΥΠΕΝ. Μάλιστα το υπό διαβούλευση έργο

έρχεται σε ευθεία αντίθεση με τις κατευθύνσεις της Δράσης 16851/24-10-2024 του ΥΠΕΝ ποικιλοτρόπως. Για παράδειγμα, σύμφωνα με τη Δράση 16851 εγκρίνονται παρεμβάσεις με σεβασμό στο περιβάλλον και συμβατά σε αυτό υλικά. Συνεπώς, η ισοπέδωση κορυφογραμμών και δασικών εκτάσεων για εγκατάσταση ανεμογεννητριών οι οποίες μεταξύ άλλων αποτελούνται από επικίνδυνα υλικά όπως η Δισφαινόλη Α, που αποτελεί κίνδυνο για τη δημόσια υγεία καθώς είναι κατά 20 000 φορές τοξικότερη από ό,τι είχε εκτιμηθεί πρωτότερα και στις 19 Δεκεμβρίου 2024, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή απαγόρευσε τη χρήση της δισφαινόλης Α (BPA) σε υλικά που έρχονται σε επαφή με τρόφιμα παραβαίνει τις εν λόγω κατευθύνσεις και αποτελεί επιπλέον λόγο απόρριψης του έργου.

Σε ανάλογο πλαίσιο, μέσω της «Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης Περιφέρειας Πελοποννήσου 2021-2025» η Περιφέρεια καλείται να ενισχύσει:

- θεματικές μορφές τουρισμού (εναλλακτικός τουρισμός, περιπατητικός σε παραδοσιακούς οικισμούς και στη φύση, φυσιολατρικός, ορειβατικός, γαστρονομικός, θρησκευτικός κτλ.) και δράσεις επιμήκυνσης τουριστικής περιόδου μέσω της αξιοποίησης των ποικίλων δυνατοτήτων που προσδίδει το ανάγλυφο και φυσικό πολιτιστικό περιβάλλον της περιοχής (σελ.1-6),
- την προστασία, συντήρηση και ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων, τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος καθώς και των μουσείων και πολιτιστικών κέντρων, με στόχο τη διατήρηση της ταυτότητας και της αναγνωρισιμότητας των περιοχών μα και την ενοποίηση του τουριστικού και πολιτιστικού προϊόντος και τη λειτουργική σύνδεση των μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς με τον περιβάλλοντα χώρο (σελ. 1-5),
- την προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς (σελ. 1-5)
- και την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας, μέσω δράσεων αποτελεσματικής προστασίας, ορθολογικής διαχείρισης και διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας του φυσικού τοπίου και της εν γένει φυσικής κληρονομιάς της Περιφέρειας Πελοποννήσου, ώστε να διατηρηθεί η ποιότητα ζωής για τους κατοίκους αλλά και να ενισχυθεί η ελκυστικότητα της περιοχής για τουριστική επισκεψιμότητα και επιχειρηματικές πρωτοβουλίες (σελ.1-3).
- Επίσης η ΣΜΠΕ υπογραμμίζει ότι πρέπει να διασφαλίζεται η προστασία και η ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος και του πολύτιμου οικολογικού αποθέματος (σελ.3-1 και 4-1).

Μελέτες από διάφορες χώρες (Broekel & Alfken, 2015, Glasgow Caledonian University, 2008) δείχνουν ότι ο κατακερματισμός και η ανεπανόρθωτη βεβήλωση του φυσικού τοπίου προκαλούν οπτική και ακουστική όχληση, μείωση της τουριστικής κίνησης, υποβάθμιση της αξίας της γης και συρρίκνωση των μορφών τουρισμού αλλά και της τοπικής οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης. Κατά συνέπεια, ο ντόπιος πληθυσμός συχνά εξωθείται σε εγκατάλειψη της περιοχής του, κάτι που το

Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Πελοποννήσου θέλει να περιορίσει. Μάλιστα σε ορισμένες χώρες όπως η Γαλλία, χρησιμοποιούνται ετικέτες σήμανσης «Περιοχές χωρίς αιολικά» για να καθησυχάσουν τους περπατητές, τους τουρίστες, τους λάτρεις της φύσης και των τοπίων.

Παράλληλα, η εγκατάσταση ΑΣΠΗΕ υποβαθμίζει τις Πολιτιστικές Οικοσυστημικές Υπηρεσίες, όπως τεκμηριώνει επιστημονική έρευνα του Πανεπιστημίου Πατρών. Αυτές περιλαμβάνουν ένα ευρύ φάσμα ευεργετικών επιδράσεων του περιβάλλοντος στους ανθρώπους, όπως άμεσες και έμμεσες αξίες που σχετίζονται με τον πολιτισμό, την κληρονομιά, την εκπαίδευση, την αναψυχή, τον τουρισμό, καθώς και αισθητικές, πνευματικές ή άλλες αξίες (Vlami, V. & Kokkoris, I. & Zogaris, S. & Kehayias, G. & Dimopoulos, P., 2020, *Cultural Ecosystem Services in the Natura 2000 Network: Introducing Proxy Indicators and Conflict Risk in Greece*. Land. 10. 1-27. [10.3390/land10010004](https://doi.org/10.3390/land10010004)). Σύμφωνα με την [Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Περιβάλλοντος](#) «Η βιοποικιλότητα και η φύση συντηρούν τη ζωή στη Γη, παρέχοντας πολυάριθμες βασικές οικοσυστημικές υπηρεσίες. Αποτελούν ζωτικό στοιχείο της πολιτιστικής μας κληρονομιάς και εκτιμώνται για τις ψυχαγωγικές, πνευματικές και αισθητικές τους αξίες. Κατά συνέπεια, η απώλεια της βιοποικιλότητας έχει θεμελιώδεις συνέπειες για την κοινωνία μας, την οικονομία και την ανθρώπινη υγεία και την ευημερία της ανθρωπότητας» (σελ.74).

Γ. ΥΠΟΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ – ΜΗ ΟΡΘΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΑΥΤΩΝ

Όσον αφορά τις επιπτώσεις του έργου στην πολιτιστική κληρονομιά, στην σελίδα 157 της ΜΠΕ αναφέρονται τα εξής:

«8.6.3 Πολιτιστική κληρονομιά

Τα πλησιέστερο στον ΑΣΠΗΕ μνημείο είναι η οικία του Κολοκοτρώνη, στο Λιμποβίσι, η οποία βρίσκεται σε απόσταση (1,10 km) μεγαλύτερη από την ελάχιστη προβλεπόμενη. Σύμφωνα με το Τεύχος Ελέγχου Συμβατότητας με το ΕΠΧΣΑΑ για τις ΑΠΕ (Ενότητα 16.1-3) πληρείται το κριτήριο της απόστασης από σημεία πολιτιστικού ενδιαφέροντος (βλ. Πίνακα Γ: Αποστάσεις από περιοχές και στοιχεία πολιτιστικής κληρονομιάς).»

Περαιτέρω, στις σελ. 206-207 της ΜΠΕ αναγράφονται τα εξής:

«9.6.3 Πολιτιστική κληρονομιά

Σύμφωνα με το Τεύχος Ελέγχου Συμβατότητας με το ΕΠΧΣΑΑ για τις ΑΠΕ, που παρατίθεται στην Ενότητα 16.1-3 της παρούσας, το εξεταζόμενο Έργο ανταποκρίνεται πλήρως στις προϋποθέσεις χωροθέτησης, που αφορούν την πολιτιστική κληρονομιά, τα αρχαιολογικά μνημεία και τους παραδοσιακούς οικισμούς.

Στο πλαίσιο προηγούμενου αδειοδοτικού κύκλου, έχουν εκδοθεί θετικές γνωμοδοτήσεις από τις αρμόδιες αρχαιολογικές υπηρεσίες (ΕΦΑ, ΥΝΜΤΕ και Εφορεία Παλαιοανθρωπολογίας - Σπηλαιολογίας), οι όροι και οι υποδείξεις των οποίων έχουν ενσωματωθεί πλήρως στον σχεδιασμό του Έργου, που παρουσιάζεται στην παρούσα μελέτη.

Κατά τη φάση κατασκευής, όλες οι εκσκαφικές εργασίες θα εκτελούνται υπό την επίβλεψη των αρμόδιων υπηρεσιών του Υπουργείου Πολιτισμού.

Συνεπώς, δεν αναμένονται άμεσες ή έμμεσες επιπτώσεις στο πολιτιστικό περιβάλλον, είτε κατά τη φάση κατασκευής είτε κατά τη λειτουργία του Έργου.»

Επιπλέον, στην σελίδα 234 της ΜΠΕ, ως προς τις επιπτώσεις του έργου στην πολιτιστική κληρονομιά, αναφέρονται τα ακόλουθα:

«10.5.3 Πολιτιστική κληρονομιά

Σύμφωνα με το Τεύχος Ελέγχου Συμβατότητας με το ΕΠΧΣΑΑ για τις ΑΠΕ, που επισυνάπτεται στην Ενότητα 16.1-3, τα υπό Έργο πληροί το σύνολο των προϋποθέσεων χωροθέτησης όσον αφορά την πολιτιστική κληρονομιά, τα αρχαιολογικά μνημεία και τους παραδοσιακούς οικισμούς και ως εκ τούτου δεν αναμένονται επιπτώσεις από την κατασκευή και τη λειτουργία του.

Επισημαίνεται δε ότι ο προτεινόμενος σχεδιασμός του Έργου είναι συμβατός με τις γνωμοδοτήσεις του συνόλου των αρχαιολογικών υπηρεσιών, οι οποίες εκδόθηκαν σε προγενέστερο αδειοδοτικό κύκλο (Ενότητα 16.2-4).

Όσον αφορά τη φάση κατασκευής οι εκσκαφικές εργασίες θα πραγματοποιούνται υπό την επίβλεψη των αρμόδιων υπηρεσιών του Υπουργείου Πολιτισμού και σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις που θα τεθούν κατά τη διαδικασία της αδειοδότησης.

Ενδεικτικά αναφέρεται πως σε περίπτωση, που κατά τη διάρκεια των εργασιών εντοπισθούν ή αποκαλυφθούν αρχαιότητες, οι εργασίες θα διακοπούν αμέσως προκειμένου να διεξαχθεί ανασκαφική έρευνα, τη χρηματοδότηση της οποίας θα επιβαρυνθεί ο φορέας του Έργου, σύμφωνα με τα οριζόμενα στις διατάξεις του Άρθρου 37, του Ν. 3028/2002 (ΦΕΚ 153/Α/2002) «Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς»..».

Ωστόσο, στην προκειμένη περίπτωση, απλώς διατυπώνεται από τους μελετητές της ΜΠΕ ότι τηρήθηκαν τα ελάχιστα όρια που προβλέπονται στο Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τις ΑΠΕ, χωρίς όμως να γίνεται επί της ουσίας εκτίμηση των επιπτώσεων στην πολιτιστική κληρονομιά, καθώς, είναι πρόδηλο ότι η υλοποίηση του έργου θα έχει ως αποτέλεσμα την υποβάθμιση των μνημείων, αρχαιολικών χώρων και λοιπών σημείων-θέσεων ιδιαίτερης πολιτιστικής αξίας, καθώς ορισμένες εκ των α/γ του έργου θα είναι ορατές από τις συγκεκριμένες τοποθεσίες. Ορισμένες εκ των α/γ του έργου χωροθετούνται πλησίον κηρυγμένων πολιτιστικών μνημείων και ιστορικών τόπων (βλ. σελίδα 64 ΜΠΕ). Πιο συγκεκριμένα:

- Ι.Ν. Αγίου Παντελεήμονα (Μεθύδριο): 2,40 km από Α/Γ2
- Πύργος Τουρκοβασίλη (Αλωνίσταινα): 2,01 km από Α/Γ1
- Οικία Δημητρακόπουλου (Αλωνίσταινα): 1,88 km από Α/Γ1
- Ι.Ν. Αγ. Ιωάννη (Λιμποβίσι): 1,10 km από Α/Γ9
- Οικία Κολοκοτρώνη Λιμποβίσι: 1,11 km από Α/Γ9
- Ι.Ν. Παναγίας Αρκουδόρεμα: 2,10 km από την Α/Γ9

· Μεθύδριο Τείχος: 3,38 km από Α/Γ2

Τα ανωτέρω είχε εντοπίσει ήδη η Εφορεία Αρχαιοτήτων Αρκαδίας ήδη στο υποβληθέν Δ9 στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής αδειοδότησης του έργου κατά τον αρχικό του σχεδιασμό (με 12 α/γ αντί των 9 α/γ), όπου αναφέρονταν, μεταξύ άλλων, τα εξής:

«Σε συνέχεια της αριθμ.ΥΠΠΟΑ/238319/16.5.2023 (ΑΔΑ: Ρ9Λ54653Π4-ΣΝΧ) Απόφασης της Δ/σης Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Αρχαιοτήτων, για την "Έγκριση Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του έργου «Εγκατάσταση και λειτουργία αιολικού σταθμού παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας ισχύος 36MW, και συνοδών έργων πρόσβασης και διασύνδεσης αυτού» της εταιρείας GREENTOP ΚΟΚΚΙΝΟΒΡΥΣΗ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ Ι.Κ.Ε., στη θέση «ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ – ΜΑΔΑΡΑ – ΒΟΥΡΤΣΑ» της Δ.Ε. Φαλάνθου του Δ. Τρίπολης και της Δ.Ε Βυτίνας του Δ. Γορτυνίας, Π.Ε. Αρκαδίας" η ΜΠΕ του έργου εγκρίνεται με τους ακόλουθους όρους:

1. Να μειωθεί ο αριθμός των ανεμογεννητριών Α/Γ1 έως Α/Γ6 από έξι (6) σε τέσσερις (4) και αυτές να χωροθετηθούν στη μέγιστη δυνατή απόσταση από τις αρχαιότητες του Μεθυδρίου. Η τροποποιημένη, σύμφωνα με τα προαναφερόμενα, μελέτη να υποβληθεί προς έγκριση στην αρμόδια Υπηρεσία του ΥΠΠΟΑ.

2. Η χωροθέτηση της ανεμογεννήτριας Α/Γ12, μετά την απομάκρυνσή της από την ενδιαφερόμενη Εταιρεία, να γίνει στη μέγιστη δυνατή απόσταση από το ναό του Αγίου Ιωάννη και την οικία Κολοκοτρώνη στο Λιμποβίσι και από το ναό της Παναγίας στο Αρκουδόρεμα.».

Σχετικώς με τα προαναφερθέντα, το Παράρτημα 2 (Βασικές προδιαγραφές Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ) έργων και δραστηριοτήτων Α' Κατηγορίας) της Υπουργικής Απόφασης οικ. 170225/2014 (ΦΕΚ 135/Β/27-1-2014), ορίζει σχετικώς τα εξής:

«8.6.3. Πολιτιστική κληρονομιά

8.6.3.1. Καταγράφονται και απεικονίζονται σε κατάλληλο χάρτη όλοι οι κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι στην περιοχή μελέτης, τόσο ως προς τα εξωτερικά τους όρια όσο και ως προς τον εσωτερικό διαχωρισμό τους σε ζώνες. Αναφέρονται οι περιορισμοί κάθε ζώνης και ελέγχεται ως προς αυτούς η δυνατότητα υλοποίησης του έργου ή της δραστηριότητας

8.6.3.11. Καταγράφονται και απεικονίζονται στον ίδιο χάρτη τα ιστορικά μνημεία στην περιοχή μελέτης, καθώς και όλες οι άλλες θέσεις ιστορικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος»

Επίσης, σχετικά με την εκτίμηση των επιπτώσεων του έργου επί της πολιτιστικής κληρονομιάς, στο εν λόγω Παράρτημα 2 αναγράφονται επίσης τα εξής:

«9.6.3. Πολιτιστική κληρονομιά

9.6.3.1. Εκτιμώνται οι άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις σε κηρυγμένους αρχαιολογικούς χώρους της περιοχής μελέτης

9.6.3.11. Εκτιμώνται οι επιπτώσεις στα ιστορικά μνημεία και άλλες θέσεις ιστορικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος

9.6.3.iii. Απαιτείται ειδική εκτίμηση των επιπτώσεων σε οικισμούς ή τμήματα τους που προστατεύονται λόγω του ιδιαίτερου πολεοδομικού, αισθητικού, ιστορικού, λαογραφικού και αρχιτεκτονικού τους χαρακτήρα, καθώς και σε χαρακτηρισμένους παραδοσιακούς οικισμούς».

Ωστόσο, στην υποβληθείσα ΜΠΕ αφενός μεν δεν προσκομίζεται χάρτης με τα ιστορικά μνημεία, καθώς και τις άλλες θέσεις ιστορικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος, αφετέρου δεν υφίσταται ειδική εκτίμηση των επιπτώσεων του έργου επί του πλήθους των παραδοσιακών οικισμών που βρίσκονται πλησίον της περιοχής εγκατάστασης του υπό κρίση έργου και από τους οποίους θα είναι ορατές ορισμένες εκ των α/γ των έργου (π.χ. Αλωνίσταινα). Μάλιστα, προς τον σκοπό της πληρέστερης και ορθότερης εκτίμησης των επιπτώσεων του έργου επί της πολιτιστικής κληρονομιάς, κρίνεται επιτακτική η προσκόμιση από τον φορέα του έργου φωτορεαλιστικής απεικόνισης του ΑΣΠΗΕ με σημείο αναφοράς τα ιστορικά μνημεία, καθώς και τις άλλες θέσεις ιστορικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος που απαντώνται πλησίον του υπό κρίση ΑΣΠΗΕ.

Οι δε παραδοσιακοί οικισμοί που θα επηρεαστούν από την υλοποίηση του έργου είναι οι ακόλουθοι, όπως αναγράφονται στην σελίδα 156 της ΜΠΕ:

«8.6.2.ii Παραδοσιακοί οικισμοί περιοχής μελέτης

Στην ευρύτερη περιοχή εγκατάστασης του ΑΣΠΗΕ εντοπίζονται οι ακόλουθοι παραδοσιακοί οικισμοί:

- η Αλωνίσταινα, σε απόσταση 1,65 km ανατολικά*
- το Πυργάκι, σε απόσταση 3,27 km δυτικά*
- η Ελάτη, σε απόσταση 3,71 km δυτικά*
- η Βυτίνα, σε απόσταση 3,89 km βορειοδυτικά*
- η Πιάνα, σε απόσταση 4,50 km νοτιοανατολικά*
- το Χρυσοβίτσι, σε απόσταση 4,70 km νοτιοανατολικά*

Οι ανωτέρω οικισμοί χαρακτηρίστηκαν ως “παραδοσιακοί” με το ΦΕΚ 908/Δ/1998.»

Η ΜΠΕ παραλείπει να αναφέρει τους χαρακτηρισμένους παραδοσιακούς οικισμούς Ροεινό και Δημητσάνα (Π.Δ. 594/1978), Στεμνίτσα (επιπλέον κυρηγμένος οικισμός ως ιστορικός τόπος - ΥΑ ΥΠΠΕ/ΔΙΛΑΠ/Γ/28396/1787) που αποτελούν διάσημους προορισμούς επισκεπτών από Ελλάδα και εξωτερικό, στους οποίους επίσης βρίσκονται δεκάδες κηρυγμένα μνημεία πολιτισμικής κληρονομιάς. Πέρα από τα πολυάριθμα μνημεία στη Στεμνίτσα, ενδεικτικά αναφέρουμε μόνο τα δύο αρχαία μνημεία στο Ροεινό:

Ι. Ναός Παναγίτσας,

Ι. Ναός Κοίμησης Θεοτόκου.

Τα παραπάνω γνωρίσματα τοπικής, περιφερειακής, εθνικής και διεθνούς σημασίας που διαμορφώνουν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα του Μαινάλου ως περιοχής με φυσική και

πολιτισμική κληρονομιά είναι εκ διαμέτρου αντίθετα με την εκβιομηχάνιση του περιβαλλοντικού κεφαλαίου και με την αύξηση των τεχνητών επιφανειών. Ο υπό διαβούλευση ΑΣΠΗΕ, καθώς και ο όμορος ΑΣΠΗΕ με αποθήκευση, χωροθετούνται στην ευρύτερη περιοχή σε δυσαρμονία με την υφιστάμενη αρχιτεκτονική και πολιτισμική χροιά και θα προκαλέσουν μείωση της ποικιλίας των χρήσεων γης, με επακόλουθο και τη μείωση των θέσεων εργασίας. Πρόκειται για εγκαταστάσεις ασύμβατες με τις υφιστάμενες επενδύσεις των κατοίκων, για επεμβάσεις που, όπως αποτυπώνεται στην παρούσα ενότητα αλλά και στις ενότητες III.A, III.B, διαταράσσουν ανεπίστρεπτα το φυσικό και πολιτιστικό τοπίο, πραγματοποιούν σημαντική αισθητική αλλοίωση του περιβάλλοντος και επηρεάζουν μια σειρά περιβαλλοντικών παραγόντων με επιπτώσεις στον πρωτογενή τομέα (γεωργία-κτηνοτροφία-μελισσοκομία) και τη βιοποικιλότητα.

Η υποβάθμιση που προκαλείται από τους αιολικούς σταθμούς δεν αφορά μόνο την ποιότητα των οικοτόπων και την αισθητική τοπίου, αλλά και την αξία των ακινήτων στην περιοχή εγκατάστασης. Η μελέτη του 2007 που αναφέρει ο φορέας στη ΜΠΕ (σελ. 210) για να πείσει ότι δεν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ ΑΣΠΗΕ και αξίας ακινήτων καταρρίπτεται όχι μόνο από άλλες έρευνες αλλά και από πολιτικές κρατών και πλέον, δικαστικές αποφάσεις. Το London School of Economics έχει πραγματοποιήσει μια σημαντική έρευνα στην Αγγλία και την Ουαλία ([Gone with the wind: valuing the visual impacts of wind turbines through house prices, 2015](#)) και αναφέρει ότι οι βιομηχανικοί αιολικοί σταθμοί μειώνουν τις τιμές των κατοικιών σε περιοχές όπου οι ανεμογεννήτριες είναι ορατές. Όσο πιο κοντά είναι τα αγροκτήματα και όσο μεγαλύτερες είναι οι α/γ, τόσο μεγαλύτερος είναι ο αντίκτυπος. Μεγάλοι αιολικοί σταθμοί σε απόσταση 2 χιλιομέτρων μειώνουν τις τιμές των ακινήτων κατά περίπου 12% κατά μέσο όρο. Ακόμα και σε απόσταση 8 έως 14 χιλιομέτρων υπάρχει μείωση 4,5% στις τιμές που σχετίζονται με μεγάλους ορατούς αιολικούς σταθμούς. Σε αντίστοιχο κλίμα η κυβέρνηση της Δανίας ([2019](#)) για να ενθαρρύνει την αποδοχή της εγκατάστασης α/γ κοντά σε κατοικίες, δίνει το δικαίωμα σε ιδιοκτήτες να ζητήσουν αποζημίωση. Στην Ελλάδα η μέση μείωση της αξίας των ακινήτων θα είναι πιθανότατα πολύ μεγαλύτερη από αυτή που αναφέρεται στην παραπάνω έρευνα καθώς σε πολλές περιπτώσεις η αδιατάρακτη φυσική θέα και ο ελεύθερος ορίζοντας όπως στην περιοχή μελέτης, είναι προφανώς ιδιαίτερα σημαντικά. Παράλληλα, δικαστικές αποφάσεις όπως ενδεικτικά [η από 18/8/2020 απόφαση του Ανώτατου Δικαστηρίου της Βικτόρια στην Αυστραλία](#), αντίστοιχο με το δικό μας Συμβούλιο της Επικρατείας, που δικαίωσε κατοίκους που είχαν προσφύγει εναντίον τοπικής εταιρείας αιολικών, λόγω προβλημάτων υγείας από υπόληχους, ή η [αναγνώριση των αρνητικών επιπτώσεων των α/γ στην ανθρώπινη υγεία από Εφετείο της Τουλούζης στη Γαλλία το 2021](#), το οποίο επιδίκασε αποζημίωση στους κατοίκους πλησίον ΑΣΠΗΕ ύψους 110.000 ευρώ, συνηγορούν στη μείωση αφενός της αξίας των ακινήτων και αφετέρου στην υποβάθμιση της ποιότητας ζωής σε περιοχές κοντά σε ΑΣΠΗΕ, παρά τους διαφορετικούς ισχυρισμούς της ΜΠΕ (σελ. 210).

Δ. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΟ ΜΙΚΡΟΚΛΙΜΑ – ΣΤΟ ΕΔΑΦΟΣ – ΣΤΑ ΥΔΑΤΑ – ΣΤΗΝ ΑΠΟΡΡΟΦΗΣΗ ΔΙΟΞΕΙΔΙΟΥ ΤΟΥ ΑΝΘΡΑΚΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΣΥΝΕΠΕΙΑ ΣΤΟΝ ΠΡΩΤΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ

Η ΜΠΕ υποεκτιμά τεχνηέντως τις επιπτώσεις του έργου στο μικροκλίμα στην Ενότητα «9.2.1 Επιπτώσεις στο μικροκλίμα και στα βιοκλιματικά χαρακτηριστικά της περιοχής» (σελ. 188) και αγνοεί και αρνείται τα επιστημονικά ευρήματα σχετικών ερευνών. Και σαν να μην φτάνει μόνο αυτό, ισχυρίζεται με έωλο τρόπο και σε αντίθεση με τις υφιστάμενες επιστημονικές μελέτες, ότι το έργο δεν θα επιφέρει ουδεμία αλλαγή στο μικροκλίμα, δίχως να βασίζει αυτόν ισχυρισμό κάπου και αναμένει οι Γνωμοδοτούσες Υπηρεσίες και η Αρμόδια Περιβαλλοντική Αρχή να λάβουν την υποκειμενική κρίση του μελετητή ως θέσφατο:

«Φάση κατασκευής

Από την κατασκευή του Έργου ουδεμία αλλαγή θα επέλθει στο μικροκλίμα και τα βιοκλιματικά χαρακτηριστικά της περιοχής με την προϋπόθεση ότι θα τηρηθούν όλα τα προβλεπόμενα από την παρούσα ΜΠΕ και την ισχύουσα νομοθεσία μέτρα (χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι οι αποψιλώσεις βλάστησης θα είναι οι ελάχιστες και μόνο όπου απαιτούνται, ενώ με το πέρας των κατασκευαστικών εργασιών θα πραγματοποιηθούν εργασίες αποκατάστασης).

Φάση λειτουργίας

Η λειτουργία των Α/Γ δε μεταβάλλει τη διεύθυνση και τα λοιπά χαρακτηριστικά του ανέμου παρά μόνο αξιοποιεί το υπάρχον αιολικό δυναμικό και ως εκ τούτου δε δύναται να προκαλέσει αλλαγές στο μικροκλίμα και τα βιοκλιματικά χαρακτηριστικά της περιοχής.»

Οι αρνητικές επιπτώσεις που θα επέλθουν στο μικροκλίμα της περιοχής (αλλαγή των κινήσεων αέρα, της θερμοκρασίας, της υγρασίας) και οι αλυσιδωτές τους επιπτώσεις καταδεικνύονται από πλήθος ερευνών και μελετών που αποδεικνύουν ότι η λειτουργία των α/γ επιφέρει αλλαγές στο μικροκλίμα της περιοχής (βλ. Nikolaos Stergiannis, George Caralis, Jeroen van Beeck, Mark C. Runacres, “The Effect of Wind Energy on Microclimate: Lessons Learnt from a CFD Modelling Approach in the Case Study of Chios Island”, *Appl. Sci.* 2021, 11(13), 5873, <https://doi.org/10.3390/app11135873>, <https://www.mdpi.com/2076-3417/11/13/5873> και Daniel T. Kaffine, “Microclimate effects of wind farms on local crop yields”, *Journal of Environmental Economics and Management*, vol. 96, July 2019, Pages 159-173, <https://doi.org/10.1016/j.jeem.2019.06.001>). Επιπλέον, όπως κατά λέξει αναφέρεται στην μελέτη του κ. Παυλή Ευάγγελου, με τίτλο «Μαζική εγκατάσταση αιολικών πάρκων και αρνητικές επιπτώσεις στο τοπίο. Η περίπτωση της επένδυσης «ΑΙΓΑΙΑ ΖΕΥΞΗ» στο Βόρειο Αιγαίο», (βλ. σελ. 81 της μελέτης)³: «Η λειτουργία α/γ δύναται να επηρεάσει το μικροκλίμα της περιοχής, συμπεριλαμβανομένης και της υγρασίας, και το μέγεθος επιρροής αυτής εξαρτάται από την κλίμακα της εκάστοτε επένδυσης σε συνδυασμό με

³ Ε. Παυλής, «Μαζική εγκατάσταση αιολικών πάρκων και αρνητικές επιπτώσεις στο τοπίο. Η περίπτωση της επένδυσης «ΑΙΓΑΙΑ ΖΕΥΞΗ» στο Βόρειο Αιγαίο», *Γεωγραφίες*, τ. 28, Νοέμβριος 2016, σελ. 75-91. Διαθέσιμο στο: https://www.researchgate.net/publication/313426482_Mazike_enkatakataste_aiolikon_parkon_kai_arnetikes_epiptoseis_sto_topio_E_periptose_tes_ependyses_Aigaia_Zeuxe_sto_Boreio_Aigaio

την ατμοσφαιρική ροή και άλλες συνθήκες της εκάστοτε περιοχής και τη χρονική περίοδο (Zhou et al., 2012, 2013, Tabassum-Abbasi et al, 2014, Walsh-Thomas et al., 2012). Αυτό συμβαίνει διότι οι α/γ αναμειγνύουν τα στρώματα θερμού αέρα (που έχει την τάση να ανεβαίνει ψηλότερα) και ψυχρού αέρα, δρώντας ως ανεμιστήρες. Έτσι, το γεγονός αυτό, μεταξύ άλλων, έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση της θερμοκρασίας του εδάφους. Διαφορές έχουν καταγραφεί κυρίως σε νυχτερινές θερμοκρασίες κατά τη διάρκεια των καλοκαιρινών μηνών. Τα μεγάλα α/π δύναται να επηρεάσουν και τη βροχόπτωση (Kaiser et al, 2011, Zeng and Viswanathan, 2012).».

Παρά τους αβάσιμους ισχυρισμούς της ΜΠΕ για μηδενικές συνέπειες του έργου στο μικροκλίμα, **έρευνες δείχνουν ότι οι εγκαταστάσεις ανεμογεννητριών μεταβάλλουν το τοπικό κλίμα, αυξάνοντας την υγρασία (Tomaszewski & Lundquist, 2021) και τη θερμοκρασία λίγους βαθμούς, και μειώνουν τις κατακρημνίσεις έως και 20%**. Μετρήσεις σε αποστάσεις 0 cm - 10 m από την επιφάνεια του εδάφους απέδειξαν την τάση των ανεμογεννητριών να προκαλούν αύξηση θερμοκρασίας, (Chang, Zhu & Guo, 2016), κυρίως κατά τη διάρκεια της νύχτας (Miller & Keith, 2018). Η τοπική επίδραση των χειρσαίων αιολικών σταθμών στο οριακό ατμοσφαιρικό στρώμα (Wang, Luo, Wu, Fan, 2019) σημειώνει αύξηση θερμοκρασίας στην επιφάνεια ακόμη και πάνω από 1°C (Huang, Lou, Sun, Luo & Zhao, 2019).

Τα παραπάνω υποδηλώνουν ότι μπορούν να ενταθούν φαινόμενα ερημοποίησης. Στην Ειδική Έκθεση του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου για την ερημοποίηση ([Καταπολέμηση της ερημοποίησης στην ΕΕ: διογκούμενη απειλή που χρήζει περαιτέρω δράσης, 2018](#)), η Ελλάδα συγκαταλέγεται στις χώρες που κινδυνεύουν. Μελέτες επισημαίνουν ότι οι περιοχές υψηλού κινδύνου ερημοποίησης πλήττονται συχνά από διάβρωση του εδάφους, αλάτωση, απώλεια οργανικού άνθρακα στο έδαφος, απώλεια βιοποικιλότητας του εδάφους και κατολισθήσεις. Η μη γονιμότητα του εδάφους δεν επιτρέπει ικανοποιητικές γεωργικές παραγωγές ή την ύπαρξη βλάστησης με μεγάλη ποικιλία φυτικών ειδών. Κατά συνέπεια, προκαλεί την απώλεια της ποιότητας της ζωής, με επακόλουθο την εγκατάλειψη της γης και τη μετανάστευση των ανθρώπων. Η διάβρωση του εδάφους (χαρακτηριστικό αποτέλεσμα ερημοποίησης) εντείνεται από τη μακρά περίοδο υψηλών θερμοκρασιών και χαμηλών βροχοπτώσεων. Η απώλεια του εδάφους έχει και άλλες συνέπειες, καθώς το έδαφος γίνεται ρηχό, δεν επιτρέπει την διήθηση σημαντικών ποσοτήτων νερού από τις βροχοπτώσεις. Έτσι μειώνεται το νερό στους υπόγειους υδροφορείς και στις πηγές. Το 30% της Ελλάδας βρίσκεται σε μεγάλο κίνδυνο ερημοποίησης και σε αυτό το ποσοστό συμπεριλαμβάνεται η Πελοπόννησος ([DesertLinks Project, Framework 5-European Union, Universidade Nova de Lisboa, «Τι σημαίνει Ερημοποίηση;»](#)), ενώ η εμπειρία μας τα τελευταία χρόνια επιβεβαιώνει αυτήν την εκτίμηση.

Επιπλέον, αφενός η συμπίεση του εδάφους από τους τόνους σκυροδέματος για κάθε βάση α/γ και από τη μεταφορά των ογκωδών υλικών και αφετέρου η διάβρωση που προκαλείται, όπως επισημαίνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (C 2020, 7730 final), σε συνάρτηση με την αλλαγή της υδρομετεωρολογίας σε εύρος δεκάδων χιλιομέτρων ([Jenell M. Walsh-Thomas, Guido Cervone, Peggy Agouris, Germana Manca, 2012](#)), διαταράσσουν τη ροή των όμβριων υδάτων, τον κύκλο του νερού και εν τέλει τον εμπλουτισμό του υδροφόρου ορίζοντα ([Γ.](#)

[Στουρνάρας, 2014](#)). Το ελατοδάσος Μαινάλου ασκεί προστατευτικό χαρακτήρα στο έδαφος και συμβάλλει στον εμπλουτισμό των υπόγειων υδάτων, απαραίτητων για την ύδρευση και άρδευση πόλεων και χωριών.

Ε. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΠΟΡΡΟΦΗΣΗ ΑΝΘΡΑΚΑ – ΑΠΩΛΕΙΑ ΟΡΓΑΝΙΚΟΥ ΑΝΘΡΑΚΑ – ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΣΥΝΕΠΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ

Το έργο θα έχει αρνητικές συνέπειες στη δέσμευση άνθρακα και στους ρυθμούς παραγωγής του οργανικού άνθρακα, ο οποίος παίζει κρίσιμο ρόλο στην υγεία του εδάφους, στην αποθήκευση νερού και στην απορρόφηση θρεπτικών ουσιών. Σύμφωνα με [κοινή μελέτη του 2025 από το Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών και το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων \(Sacrificing Wilderness for Renewables?\)](#), το ελληνικό έλατο (*Abies cephalonica*) είναι ένα ενδημικό ορεινό είδος (800-2000 m) με πολύ περιορισμένη εξάπλωση στη χώρα, που αποτελεί οικότοπο εθνικής σημασίας (τύπος οικοτόπου 951B). Η εκχέρσωση της ελάτης εντός της περιοχής μελέτης του ΑΣΠΗΕ και σε δρόμους πρόσβασης θα είναι επιζήμια για τον οικοτόπο αυτό. Εκτός από την απώλεια ενδιαιτημάτων, οι επιπτώσεις ακμής επιδεινώνουν τη θνησιμότητα των δέντρων λόγω της μικροκλιματικής καταπόνησης και της έκθεσης στον άνεμο κοντά στους δρόμους. Ακόμα, η αναγέννηση του είδους παρεμποδίζεται στις θερμότερες μικροκλιματικές συνθήκες, καθώς το είδος ευνοείται από τη σκιά και απαιτεί αυξημένη εδαφική υγρασία για να αναγεννηθεί. Σύμφωνα με την ΕΠΜ 2002-2003 «Τα δάση κωνοφόρων του Μαινάλου θεωρούνται τα πιο αντιπροσωπευτικά στην Πελοπόννησο. Στην υποαλπική ζώνη εμφανίζονται λιβάδια (στεπτόμορφοι βραχώδεις ανωδασικοί λειμώνες) τα οποία συνιστούν οικοτόπο της Οδηγίας 92/43 με μοναδική εμφάνιση για την Πελοπόννησο στο Μαίναλο.»

Σοβαρότατη συνέπεια αποτελεί επίσης η σημαντική μείωση της δέσμευσης του άνθρακα από την ατμόσφαιρα που θα προκαλέσει η κοπή της ελληνικής ελάτης, όταν λαμβάνεται υπόψη ο ρυθμός δέσμευσης άνθρακα άλλων ειδών ελάτης, όπως η *Abies religiosa* (δέσμευση άνθρακα 1,03 μεγαγραμμάρια ανά εκτάριο ετησίως). Τέτοιες τοπικές περιπτώσεις αποψίλωσης των δασών συμβάλλουν στο παγκόσμιο πρόβλημα: η τοποθέτηση ΑΣΠΗΕ και ΦΣΠΗΕ αποκλειστικά εκεί όπου οι αιολικοί και ηλιακοί πόροι είναι υψηλότεροι θα είχε ως αποτέλεσμα την απώλεια 11 εκατομμυρίων εκταρίων φυσικών οικοτόπων, απελευθερώνοντας σχεδόν 415 εκατομμύρια τόνους αποθήκευσης άνθρακα, υπονομεύοντας τη βιοποικιλότητα και τους κλιματικούς στόχους. Σύμφωνα με τις παραδοχές της υπό διαβούλευση ΜΠΕ (Ενότητα 8.5.3, σελ. 153),

*«Μέρος του Έργου χωροθετείται εντός του ορεινού όγκου του Μαινάλου, ο οποίος χαρακτηρίζεται από εκτεταμένα φυσικά δάση Κεφαλληνιακής Ελάτης (*Abies cephalonica*), σημαντικής οικολογικής και αισθητικής αξίας.»*

Η ΜΠΕ στη σελ. 208 και στο Κεφάλαιο «9.7.2 Επίδραση του έργου στη διάρθρωση της τοπικής οικονομίας» αναφέρει:

«Δεν αναμένεται ουσιαστική αρνητική επίδραση του Έργου, τόσο κατά τη φάση της κατασκευής όσο και

κατά τη φάση της λειτουργίας του, στη διάρθρωση της τοπικής οικονομίας.

Όσον αφορά στον πρωτογενή τομέα, το Έργο δεν επηρεάζει δυσμενώς τις υφιστάμενες παραγωγικές δραστηριότητες της περιοχής, όπως η κτηνοτροφία, η υλοτομία και η μελισσοκομία. Παρά την ύπαρξη ενεργών βοσκοτόπων στην ευρύτερη περιοχή, οι θέσεις εγκατάστασης των Α/Γ και των συνοδών έργων δεν παρεμβαίνουν λειτουργικά στις εκτάσεις αυτές ούτε περιορίζουν την πρόσβαση και τη χρήση τους.»

Ο αβάσιμος ισχυρισμός της ΜΠΕ δεν ισχύει καθώς η κτηνοτροφία της περιοχής πλήττεται άμεσα. Πέρα από τους κινδύνους που αναδείχθηκαν παραπάνω (μεταβολές στο μικροκλίμα και τις βροχοπτώσεις, απώλεια οργανικού άνθρακα, αύξηση της διάβρωσης και της συμπίεσης του εδάφους με πιθανότερα τα φαινόμενα ερημοποίησης), η πίεση του έργου στην τοπική κτηνοτροφία δεν περιορίζεται στις ζώνες των έργων (οδοποιία, βάσεις, α/γ, γήπεδα εγκατάστασης μηχανημάτων ανύψωσης κατά την εγκατάσταση των α/γ), που έπειτα παραμένουν με υποτυπώδη ή και χωρίς βλάστηση, (καθώς έχει απομακρυνθεί ο χούμος), αλλά και στην ευρύτερη περιοχή των αιολικών σταθμών, όπου η βόσκηση μπορεί μεν να επιτρέπεται, αλλά ο θόρυβος καθιστά εξαιρετικά δύσκολες τις συνθήκες, τόσο για τους κτηνοτρόφους όσο και για τα ζώα. Το [ρεπορτάζ του γερμανικού καναλιού ARD για την αιολική ενέργεια στο Αιγαίο](#) που προβλήθηκε στις 13.03.2021 στην εκπομπή *Weltspiegel*, αποτυπώνει ξεκάθαρα τις διαμαρτυρίες κτηνοτρόφων που μιλούν για τους ήχους των ανεμογεννητριών που φοβίζονται και απωθούν τα ζώα τους.

Αποτελέσματα έρευνας έδειξαν την υποβάθμιση του εδάφους κατά 466.39 ha από δασικές, αγροτικές εκτάσεις και ημι-φυσικά τοπία σε τεχνητές και απογυμνωμένες εξαιτίας της εγκατάστασης αιολικών σταθμών και μείωση του εδαφικού άνθρακα κατά 18,330.57 τόνους (Pekkan, O.I., Senyel Kurkcuglu, M.A., Cabuk, S.N. *et al.* Assessing the effects of wind farms on soil organic carbon. *Environ Sci Pollut Res* 28, 2021, 18216–18233, <https://doi.org/10.1007/s11356-020-11777-x>). Η υποβάθμιση του εδάφους έχει άμεσο αρνητικό αντίκτυπο σε γεωργία, κτηνοτροφία, μελισσοκομία.

Σε πολλά χωριά γύρω από το έργο δραστηριοποιούνται επαγγελματικά πολίτες σε αυτούς τους τομείς της πρωτογενούς παραγωγής και παράγονται μέλι, κρέας, γάλα, τυρί, γαλακτοκομικά και παραδοσιακά τοπικά προϊόντα υψηλής διατροφικής αξίας.

Συνδυαστικά με τα παραπάνω και με τις προαναφερόμενες επιπτώσεις, ειδικότερα στην Ενότητα III.Δ. του κεφαλαίου, αλλάζουν και οι χρήσεις γης σε μια φυσική, αγροτική περιοχή όταν αυτή μετατρέπεται σε βιομηχανική ζώνη παραγωγής ενέργειας. Εκτός από την υποεκτίμηση των επιπτώσεων του έργου στον πρωτογενή τομέα, στην τοπική οικονομία και στις χρήσεις γης, διαπιστώνεται και η μη συμβατότητά του με το ΠΠΧΣΑΑ Πελοποννήσου, το οποίο στις στρατηγικές του κατευθύνσεις περιλαμβάνει:

«Στρατηγικές κατευθύνσεις χωρικής ανάπτυξης στις επιμέρους βιώσιμες αναπτυξιακές ενότητες ΠΕ ΑΡΚΑΔΙΑΣ

Ανάπτυξη Ορεινών Περιοχών με βάση δραστηριότητες εναλλακτικού τουρισμού, κτηνοτροφίας και πρώτης μεταποίησης αγροτικών προϊόντων.

Στις ορεινές περιοχές προωθείται, επίσης, η παραγωγή δασικών προϊόντων και υποπροϊόντων, η ανάπτυξη της μελισσοκομίας με την παραγωγή προϊόντων προέλευσης, καλλιέργεια και αξιοποίηση ειδικών αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών, και η διασύνδεση βιοτεχνικών-οικοτεχνικών δραστηριοτήτων με τη δασική διαχείριση.»

ΣΤ. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΙΑ

Στη σελ. 209 της ΜΠΕ ο μελετητής ισχυρίζεται για τον υπό διαβούλευση αιολικό σταθμό ότι:

«Οι θέσεις εγκατάστασης των Α/Γ βρίσκονται σε υψόμετρα άνω των 1.400 m και εκτός περιοχών με έντονη βλάστηση ή μελισσοκομική αξιοποίηση.»

Ο ισχυρισμός αυτός είναι έωλος. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα των παρακάτω έργων:

1. «Διαχειριστικές δράσεις άσκησης δασικής Μελισσοκομίας για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας στον Εθνικό Πάρκο Οροσειράς Ροδόπης» με χρηματοδότηση από τον Οργανισμό Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (ΟΦΥΠΕΚΑ). 2022-2023

2. «Δημιουργία εθνικού ερευνητικού δικτύου στην αλυσίδα αξίας της Μέλισσας», Υποέργο ΙΙΙ. ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΙΑ – ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΙΚΗ ΧΛΩΡΙΔΑ, Δράση: Μελισσοκομία σε μεγάλα υψόμετρα, με χρηματοδότηση από το Εθνικό Σκέλος του ΠΔΕ του Υπ. Ανάπτυξης, Γεν. Γραμματεία Έρευνας και Καινοτομίας (ΑΔΑ ΨΔΖ84653ΠΣ-ΖΦΞ)

που έχει υλοποιήσει το Εργαστήριο Μελισσοκομίας του Ινστιτούτου Μεσογειακών & Δασικών οικοσυστημάτων του ΕΛΓΟ ΔΗΜΗΤΡΑ.

Τα δύο αναφερόμενα προγράμματα κατέδειξαν την δυνατότητα της άσκησης της μελισσοκομίας σε μεγάλα υψόμετρα, άνω των 1.000 μέτρων. Πέραν αυτού, οι συνθήκες που διαμορφώνονται τα τελευταία χρόνια σε σχέση με την αύξηση της θερμοκρασίας, τη μείωση των βροχοπτώσεων, την μείωση των χιονοπτώσεων και τα ακραία καιρικά φαινόμενα, καθιστούν την άσκηση της Μελισσοκομίας σε χαμηλά υψόμετρα κατά χρονιές ιδιαίτερα προβληματική. Μεγάλα κενά ανθοφορίας, μειωμένη ποσότητα γύρης και σύντομες ανθοφορίες, πολλές μετακινήσεις, στρεσάρουν τα μελίσσια, μειώνουν την ανάπτυξή τους, μειώνουν την ανθεκτικότητά τους στα παθογόνα και τους εχθρούς, και ως εκ τούτου την μειώνουν παραγωγή μελισσοκομικών προϊόντων. Οδηγούν δε τελικά στην κατάρρευση των μελισσιών.

Αντίθετα, η άσκηση της Μελισσοκομίας σε μεγάλα υψόμετρα προσφέρει ξεκούραση του μελισσιού και μείωση του ποσοστού από βαρρόα, τον κυριότερο εχθρό της μέλισσας, λόγω της διακοπής της ωοτοκίας της βασίλισσας τον χειμώνα και περιορισμό της μετάδοσης ασθενειών μεταξύ μελισσοκομείων λόγω του μικρότερου συνωστισμού. Τα μελίσσια είναι καλύτερα εγκλιματισμένα στις περιοχές που ξεχειμωνιάζουν και άρα έχουν την δυνατότητα να εκμεταλλευτούν καλύτερα τις μελιτώδεις εκκρίσεις των μελιτογόνων εντόμων της ελάτης, της δρυός και της πεύκης. Ο μελισσοκόμος έχει τη δυνατότητα να παράγει βασιλικό πολτό και γύρη ακόμη και το καλοκαίρι, καθώς στα ορεινά λιβάδια διατηρείται η ανθοφορία και

φυσικά έχει τη δυνατότητα να διατηρεί και να αναπαράγει βασίλισσες υγιείς, παραγωγικές και ανθεκτικές στα παθογόνα.

Τελικά η διατήρηση μελισσοκομείων σε μεγάλα υψόμετρα μειώνει το κόστος και αυξάνει την παραγωγή μελισσοκομικών προϊόντων ελεύθερων από υπολείμματα χημικών, υψηλής βιολογικής και θρεπτικής αξίας. Για τον λόγο αυτό και **συστήνεται** ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια (Επιστημονικά υπεύθυνη Δρ. Σοφία Γούναρη. Εκθέσεις Παραδοτέων ΟΦΥΠΕΚΑ, ΓΓΕΚ).

Γενικότερα η Μελισσοκομία, ως παραγωγικός κλάδος, έχει ιδιαίτερη σημασία τοπικά αλλά και εθνικά, δεδομένου ότι αξιοποιεί εκτάσεις ορεινές – μειονεκτικές, που θα ήταν δύσκολο να αξιοποιηθούν διαφορετικά.

Βελτιώνει την ευημερία των οικογενειών που ασχολούνται με την παραγωγή των προϊόντων της μέλισσας.

Βοηθάει στην καταπολέμηση της φτώχειας και της ανεργίας. Δίνει στον άνθρωπο χρήματα, τρόφιμα, φάρμακα, προϊόντα που διευκολύνουν την καθημερινότητα (π.χ. κερί).

Βοηθάει στην ανάπτυξη οικολογικής συνείδησης, στη γνωριμία κι την ανάπτυξη σχέσης με το περιβάλλον, στην ανάπτυξη της ικανότητας παρατήρησης.

Βελτιώνει τη ψυχολογία και την κοινωνικοποίηση. Δίνει τη χαρά της δημιουργίας. Ενδυναμώνει τη θέση του ανθρώπου ως «κομμάτι» ενός συνόλου.

Τα μελισσοκομικά προϊόντα που παράγονται αντανακλούν την ταυτότητα, την φυσιογνωμία και τα πολιτιστικά χαρακτηριστικά της περιοχής, ενώ διαδραματίζουν ρόλο «πρεσβευτή» στην εξωστρέφεια του τόπου.

Πέραν αυτών, ως παραγωγικός κλάδος προσφέρει σε όλους του πολίτες τρόφιμα ποιότητας και υψηλής θρεπτικής αξίας, τα οποία παράγονται με βιώσιμο τρόπο, σε ευθυγράμμιση με τις κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναφορικά με το περιβάλλον, την υγεία και την ορθή μεταχείριση της χλωρίδας και της πανίδας και την δημόσια υγεία.

Στόχος κάθε αναπτυξιακού προγράμματος θα πρέπει να είναι η ενεργός διαχείριση των φυσικών πόρων σαν εργαλείο διατήρησης του αγροτικού τοπίου, για την καταπολέμηση της απώλειας της βιοποικιλότητας και τη συμβολή στη μείωση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και την προσαρμογή σε αυτήν. Αυτό αποτελεί σημαντική βάση για την τόνωση του δυναμισμού πολλών περιοχών και για την επίτευξη μακροπρόθεσμης οικονομικής βιωσιμότητας.

Όπως επισημαίνεται από την Ελληνική Επιστημονική Εταιρεία Μελισσοκομίας, Σηροτροφίας, οι μελιτοφόρες μέλισσες, οι μέλισσες των μελισσοκόμων, είναι από τους πιο επιτυχημένους επικονιαστές της αυτοφυούς βλάστησης. Το 65% των φυτών συνολικά και ιδιαίτερα το 86% των δασικών ειδών επικονιάζονται από μέλισσες. Έτσι η παρουσία τους αποτελεί σημαντική προϋπόθεση διατήρησης της βιοποικιλότητας μιας περιοχής.

Η επιβίωση και ο πολλαπλασιασμός της χαμηλής βλάστησης, με τη βοήθεια της επικονίασης των μελισσών, π.χ. αγριοτριφύλλων, βελτιώνει συνολικά την γονιμότητα του εδάφους και του εμπλουτισμού των ορεινών λιβαδιών.

Επίσης η παρουσία των μελισσών στα δασικά οικοσυστήματα αποτελεί παράγοντα ισορροπίας της πανίδας της περιοχής.

Με βάση τα παραπάνω, η μελιτόεσσα (μελιτοφόρος) μέλισσα έχει ανακηρυχθεί ως το πολυτιμότερο έμβιο ον στον πλανήτη μας από το Earthwatch Institute (2019).

Έργα εγκατάστασης και λειτουργίας αιολικών σταθμών στη αναφερόμενη περιοχή θα έχουν ιδιαίτερη επίδραση στην άσκηση της Μελισσοκομίας όχι μόνο των κατοίκων - μελισσοκόμων των όμορων περιοχών αλλά και μελισσοκόμων που μεταφέρουν στην περιοχή τα μελίσσια τους από την υπόλοιπη Πελοπόννησο, Στερεά Ελλάδα και Θεσσαλία, για την παραγωγή μελιού Ελάτης Μαινάλου, προϊόν Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης, ΠΟΠ (ΦΕΚ 16/14.01.94, Επίσημη Εφημερίδα της Ε.Ε. L163/1996).

Έργα εγκατάστασης και λειτουργίας αιολικών σταθμών στη αναφερόμενη περιοχή θα έχουν επίσης ιδιαίτερη επίδραση στους πληθυσμούς των άγριων μελιτοφόρων μελισσών, των άλλων μελισσοειδών και εντόμων άλλων οικογενειών όπως επίσης και των πουλιών και πουλιών επικονιαστών.

Η σπουδαιότητα των **επικονιαστών** έχει αναγνωριστεί τόσο σε εθνικό όσο και ευρωπαϊκό επίπεδο καθώς έχει ενσωματωθεί σε στρατηγικές και κανονισμούς για τη βιώσιμη ανάπτυξη και την περιβαλλοντική προστασία.

Σύμφωνα με την Διακυβερνητική επιτροπή του ΟΗΕ, οι πληθυσμοί των φυσικών επικονιαστών έχουν μειωθεί έως και 75%.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στην Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την βιοποικιλότητα 2030, θέτει ως στόχο την προστασία και αποκατάσταση των οικοσυστημάτων αλλά και των οικοτόπων, που συνδέονται άμεσα με τους επικονιαστές. Επίσης σε ειδική έκθεση του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου» (Ειδική Έκθεση 15/2020⁴) τονίζεται η σπουδαιότητα των επικονιαστών, αλλά και η ανάγκη λήψης μέτρων για την προστασία ιδιαίτερα των άγριων επικονιαστών.

Επιπρόσθετα τον Ιανουάριο του 2024 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε Δελτίο Τύπου με τίτλο «Επισιτιστική ασφάλεια και ανθεκτικότητα των οικοσυστημάτων: η Επιτροπή ενισχύει τη δράση της για τους επικονιαστές», θέτοντας ως βασικό στόχο την αναστροφή της μείωσης των επικονιαστών μέχρι το 2030, την βελτίωση των γνώσεων σχετικά με τη μείωση των επικονιαστών, τα αίτια και τις συνέπειές της, αλλά και την κινητοποίηση της κοινωνίας για την προώθηση του στρατηγικού σχεδιασμού και της συνεργασίας τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο.

⁴ https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR20_15/SR_Pollinators_el.pdf

Τέλος στο IEEP “Annual Report 2019 for the European Commission, Member States initiatives to support wild pollinators populations: Greece” γίνεται αναλυτική αναφορά για την περίπτωση της Ελλάδας, σε ότι αφορά στην υφιστάμενη κατάσταση και τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για να αντιμετωπιστεί η μείωση των επικονιαστών. Στην συγκεκριμένη αναφορά, τονίζεται η έλλειψη εθνικής στρατηγικής για την αντιμετώπιση του προβλήματος, αλλά και η μεγάλη ανάγκη για την άμεση λήψη μέτρων.

Να επισημανθεί επίσης ότι η προσπάθεια απαξίωσης της χαμηλής βλάστησης, που διαφαίνεται στην ΜΠΕ θα μπορούσε να χαρακτηριστεί τουλάχιστον αντιεπιστημονική. Η χαμηλή αυτή βλάστηση στα δασικά οικοσυστήματα και όχι μόνο, επηρεάζει άμεσα τη γονιμότητα και τις φυσικές ιδιότητες του εδάφους. Επηρεάζει τη θερμοκρασία του εδάφους και άρα και του αέρα που βρίσκεται σε μικρή απόσταση από αυτό. Επηρεάζει τη συγκράτηση νερού και χιονιού και την αλληλεπίδραση αυτών των στοιχείων με τη θερμοκρασία. Επηρεάζει τελικά το μικροκλίμα της περιοχής και άρα επηρεάζει το τρόπο που το βουνό επηρεάζει το κλίμα της ευρύτερης περιοχής, αστικής και γεωργικής. Επιπρόσθετα, στη χαμηλή αυτή βλάστηση φωλιάζουν και αναπαράγονται πολλά είδη εντόμων επικονιαστών όπως και μικρών θηλαστικών, που αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της υγείας και διατήρησης του δασικού οικοσυστήματος.

Για τις επιπτώσεις των αιολικών στη μελισσοκομία ο **Μελισσοκομικός Σύλλογος Καρύστου** πραγματοποίησε καταγραφή των [ζημιών που προκαλούνται από τις εργασίες εγκατάστασης των αιολικών στην περιοχή τους](#) και αναφέρει:

1. Σύννεφα σκόνης επικάθονται στην μελισσοκομική χλωρίδα από τις εργασίες και τις συνεχείς διελεύσεις βαρέων οχημάτων καθιστώντας αδύνατη τη συλλογή νέκταρος.
2. Η σκόνη επικάθεται στα μελίσσια με αποτέλεσμα εμφάνιση ασθενειών και μείωση του πληθυσμού.
3. Ανεξέλεγκτη εκρίζωση και καταστροφή μελισσοκομικών φυτών με αποτέλεσμα την λιμοκτονία και εξόντωση των μελισσών.
4. Πρόκληση ζημιών στα μελισσοκομεία από εκσκαφές και διάνοιξη δρόμων.
5. Οι παραπάνω συνθήκες εμποδίζουν την ανάπτυξη των νέων μελισσών που αποτελούν το παραγωγικό κεφάλαιο για το επόμενο έτος.

Αναφορικά με τη βιοποικιλότητα, έρευνα του Τμήματος Ανάλυσης Ενεργειακών Συστημάτων του Γερμανικού Κέντρου Αεροδιαστημικής (Franz Trieb, 2018), επισημαίνει πως περισσότερο από το 75% της ιπτάμενης βιομάζας εντόμων παρουσιάστηκε μειωμένη σε πολλά Καταφύγια Άγριας Ζωής της εξεταζόμενης περιοχής με αιολικά εργοστάσια, τις τελευταίες δεκαετίες. Αυτό συμβαίνει γιατί παρασέρνονται από τα κύματα αέρα και συνθλίβονται στους ρότορες (πτερωτές) των ανεμογεννητριών. Στα είδη εντόμων της έρευνας συμπεριλαμβάνονται και τα «υμενόπτερα» είδος στο οποίο ανήκουν οι μέλισσες. Παρόμοιες μελέτες (Corten & Veldkamp, 2001) κατέγραψαν περίπου 50% μείωση της απόδοσης του ρότορα, εξαιτίας της προσκόλλησης εξωσκελετών και υπολειμμάτων εντόμων στις πτερωτές. Σημειωτέον

δε πως η βροχή και ο άνεμος μειώνουν τον αριθμό υπολειμμάτων και εξωσκελετών που θα συλλεχθούν.

Υπολείμματα εντόμων έχουν αναφερθεί τις τελευταίες τρεις δεκαετίες στους ρότορες των ανεμογεννητριών σε διάφορες χώρες και περιοχές ([Norddeutsche Naturschutz Akademie, 1990](#), [Corten & Veldkamp, 2001](#), [Sandia National Laboratories, 2017](#)).

Ποια θα είναι η τύχη των μελισσών που διαβιούν στην περιοχή, των άγριων μα και παραγωγικών, ιδιαίτερα όταν έχουμε να κάνουμε με περιοχές μελισσοκομικής βοσκής πανελλαδικής σημασίας;

Συνδυαστικά δε με τις επιπτώσεις που αναλύονται και αφορούν το έδαφος, το μικροκλίμα, τα ύδατα, τους οικοτόπους κλπ., ο αρνητικός αντίκτυπος του έργου στη μελισσοκομία δεν θα περιορίζεται μόνο στην καθεαυτή περιοχή εγκατάστασης των α/γ.

Πάρα πολλοί μόνιμοι κάτοικοι δραστηριοποιούνται ως μελισσοκόμοι και παράγουν ιδιαίτερα προϊόντα όπως το **ΠΟΠ Μέλι Ελάτης Μαινάλου Βανίλια** καθώς και μέλι από διάφορα άλλα δέντρα, βότανα και άνθη, κηρήθρα, πρόπολη, γύρη, βασιλικό πολτό, τα οποία έχουν άμεση σχέση με την ιδιαιτερότητα της βλάστησης στην περιοχή μελέτης του έργου. Παράλληλα, εκατοντάδες μελισσοκόμοι νομαδικής παραδοσιακής μελισσοκομίας από άλλες περιοχές της χώρας (Πελοπόννησος, Στερεά Ελλάδα, Θεσσαλία) μεταφέρουν εκεί τα μελίσσια τους κατά τις αντίστοιχες περιόδους ανθοφορίας.

IV. ΜΗ ΝΟΜΙΜΟΣ ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΣΤΗΝ ΜΠΕ – ΕΛΛΕΙΨΗ ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑΣ ΠΕΡΙ ΜΗ ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΗΣ ΕΖΔ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

Στο Παράρτημα 2 της Υπουργικής Απόφασης οικ. 170225/2014 (ΦΕΚ 135/Β/27-1-2014) (Κωδικοποιημένη) «*Εξειδίκευση των περιεχομένων των φακέλων περιβαλλοντικής αδειοδότησης έργων και δραστηριοτήτων της Κατηγορίας Α' της απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής με αρ. 1958/2012 (Β' 21) όπως ισχύει, σύμφωνα με το άρθρο 11 ν. 4014/2011 (Α 209), καθώς και κάθε άλλης σχετικής λεπτομέρειας.*»:

«..... 8.1 Περιοχή μελέτης

Προσδιορίζεται η περιοχή γύρω από το έργο ή τη δραστηριότητα, στα φυσικά και ανθρωπογενή στοιχεία της οποίας έχει επιπτώσεις η κατασκευή και λειτουργία του.

Καθορίζεται η εξής ελάχιστη ακτίνα της περιοχής μελέτης:

8.1.1. Για γραμμικά έργα ή δραστηριότητες της υποκατηγορίας Α1, 1 km από τον άξονά τους για περιοχές εκτός ορίων οικισμών ή σχεδίου πόλης ή 500 m αντίστοιχα για περιοχές εντός οικισμών ή σχεδίου πόλης.

8.1.2. Για σημειακά και εμβαδικά έργα ή δραστηριότητες υποκατηγορίας Α1, 2km από τα όρια του γηπέδου ή του χώρου κατάληψης για περιοχές εκτός ορίων οικισμών ή σχεδίου πόλης ή 1 km αντίστοιχα για περιοχές εντός ορίων οικισμών ή σχεδίου πόλης.

8.1.3. Για έργα και δραστηριότητες της υποκατηγορίας A2, οι παραπάνω ελάχιστες ακτίνες συντέμνονται στο μισό.

Η έκταση της περιοχής μελέτης μπορεί κατά περίπτωση και κατά την κρίση του μελετητή της ΜΠΕ να αυξηθεί, ανάλογα με το περιβαλλοντικό μέσο και ανάλογα με το είδος και το μέγεθος του έργου ή της δραστηριότητας σε συσχέτιση με τη ζώνη επιρροής του.

Ειδικότερα, σε ότι αφορά περιοχές που προστατεύονται για το φυσικό τους περιβάλλον:

8.1.4. Αν το έργο ή η δραστηριότητα αναπτύσσεται εν όλω ή εν μέρει εντός περιοχής του δικτύου Natura 2000, τότε ως περιοχή μελέτης ορίζεται ολόκληρη η προστατευόμενη περιοχή μόνο όσον αφορά στα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος για τα οποία χαρακτηρίστηκε η περιοχή αυτή.

8.1.5. Εάν εκτός της περιοχής μελέτης που προκύπτει κατά τα παραπάνω, εντοπίζεται στα κατάντη του έργου ή της δραστηριότητας υδροτοπική προστατευόμενη περιοχή, γίνεται αναφορά και αιτιολογείται αν αναμένονται επιπτώσεις. Στην περίπτωση καταφατικής απάντησης η εν λόγω περιοχή περιλαμβάνεται στην περιοχή μελέτης.

8.1.6. Κατά ανάλογο τρόπο, για περιοχή του δικτύου Natura 2000 εκτός και πλησίον της περιοχής μελέτης του έργου ή της δραστηριότητας, γίνεται αναφορά και αιτιολογείται αν αναμένονται επιπτώσεις. Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης, η εν λόγω περιοχή περιλαμβάνεται στην περιοχή μελέτης μόνο για τα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος για τα οποία χαρακτηρίστηκε η περιοχή.».

Βάσει των ανωτέρω, σε ολόκληρη την ΜΠΕ θα έπρεπε να αιτιολογείται αν αναμένονται επιπτώσεις στη γειτονική περιοχή ΕΖΔ με κωδικό GR2520001 «Όρος Μαίναλο», και να υφίσταται ειδική και εμπεριστατωμένη αιτιολογία σχετικά με το αν αναμένονται επιπτώσεις στην ανωτέρω προστατευόμενη περιοχή του Δικτύου NATURA 2000. Ωστόσο, σε ολόκληρη την ΜΠΕ αφενός μεν ουδεμία τέτοια αιτιολογία υφίσταται, αφετέρου δε, όπως προελέχθη, λόγω της εγγύτητας του έργου με την γειτονική ΕΖΔ, στην οποία απαντώνται και αυστηρά προστατευόμενα είδη ορνιθοπανίδας (π.χ. φιδαιτός), καθώς και είδη πανίδας και χλωρίδας που δύναται να απαντώνται και στην περιοχή εγκατάστασης του ΑΣΠΗΕ και των συνοδών έργων αυτού, εξάγεται το αντίθετο συμπέρασμα, ότι δηλαδή το υπό εξέταση έργο δύναται να επηρεάσει την γειτονική προστατευόμενη περιοχή του δικτύου NATURA 2000 και στο πλαίσιο αυτό, θα έπρεπε να ληφθεί ως Περιοχή Μελέτης στην ΜΠΕ ολόκληρη η γειτονική προστατευόμενη περιοχή ΕΖΔ με κωδικό GR2520001 «Όρος Μαίναλο». Μάλιστα, σύμφωνα με διάφορες πηγές, στο όρος Μαίναλο συναντώνται τα εξής είδη ορνιθοπανίδας, ορισμένα εκ των οποίων χαίρουν αυξημένης προστασίας βάσει της ενωσιακής νομοθεσίας:

«Η ορνιθοπανίδα του Μαινάλου περιλαμβάνει περίπου 110 είδη από τα οποία τα περισσότερα είναι χαρακτηριστικά είδη των κωνοφόρων δασών. Από τα αρπακτικά ξεχωρίζουν ο φιδαιτός, ο σφηκιάρης, η γερακίνα, το ξεφτέρι, το σαΐνι, το διπλοσάινο, ο πετρίτης, το βραχοκιρκίνεζο, το δεντρογέρακο και το σπάνιο χρυσογέρακο. Στα πουρνάρια των χαμηλών υψομέτρων ζούνε χιλιάδες κίσσες, στα ποτάμια ακούγεται συνεχώς το τραγούδι των αηδονιών και στα κάθετα βράχια των φαραγγιών φωλιάζει ο μπούφος. Η ορνιθοπανίδα συμπληρώνεται με είδη όπως, η πετροπέρδικα, η μπεκάτσα, η φάσσα, το τρυγόνι, ο κούκκος, ο χουχουριστής, η κουκουβάγια, ο γκιώνης, το γιδοβύζι, ο τσαλαπετεινός, ο μεσαίος δρυοκολάπτης, ο κορυδαλλός, η δεντροσταρήθρα, η χιονάδα, το

βραχοχελίδονο, η δεντροκελάδα, η σταχτοσουσουράδα, ο τρυποφράχτης, ο θαμνοψάλτης, ο κοκκινολαίμης, ο φοινίκουρος, ο σταχτοπετρόκλης, ο γαλαζοκότσυφας, η τσίχλα, η γερακότσιχλα, η κεδρότσιχλα, ο κοκκινοτσιροβάκος, ο χρυσοβασιλίσκος, ο πυρροβασιλίσκος, η γαλαζοπαπαδίτσα, η ελατοπαπαδίτσα, ο αιγίθαλος, ο δεντροτοσποπάνκος, ο βουνοδεντροβάτης, ο κοκκινοκεφαλός, η κάργια, ο κόρακας, το φανέτο, το λούγαρο, το σκαρθάκι, ο κοκκοθραύστης, ο σταυρομούτης, το σιρλοτσίχλονο και το βουνοτσίχλονο.»⁵

Περαιτέρω, στο έντυπο Δ11 που είχε υποβληθεί από την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής αδειοδότησης του έργου κατά τον αρχικό σχεδιασμό του, αναγράφονταν τα εξής: «**Στη ζώνη αυτή κυριαρχεί το ενδιαίτημα «Υπαλπικά/Αλπικά Λιβάδια», στον οποίο σύμφωνα με τον Πίνακα 2.2 «ΣΧΕΣΕΙΣ ΠΑΝΙΔΑΣ – ΕΝΔΙΑΙΤΗΜΑΤΩΝ» της ΕΠΜ απαντούν πολλά Ασπόνδυλα (κυρίως Ορθόπτερα, Κολεόπτερα και Λεπιδόπτερα – πεταλούδες),** αλλά και Ερπετά και Θηλαστικά. Αντίστοιχα, στον Πίνακα 3 της ΕΠΜ φαίνεται η συσχέτιση των ειδών ορνιθοπανίδας που καταγράφηκαν στο Μαίναλο με τα ενδιαιτήματα της περιοχής, όπου διαπιστώνεται ότι στα υπαλπικά λιβάδια απαντά πληθώρα αρπακτικών πουλιών: **αναφέρονται 11 είδη αρπακτικών, 7 εκ των οποίων περιλαμβάνονται στο Παράρτημα Ι της Οδηγίας για τα Πουλιά (2009/147/ΕΚ, πρώην 79/409/ΕΟΚ) και μεταξύ τους και τα απειλούμενα είδη Χρυσαιτός (*Aquila fasciata*) και Σπιζαιτός (*Hieraaetus fasciatus*).** Τα αρπακτικά είναι είδη με μεγάλη κινητικότητα κατά την αναζήτηση τροφής και μπορούν να διανύσουν καθημερινά πολλές δεκάδες χιλιόμετρα για την εύρεση τροφής, προτιμώντας ανοιχτά ενδιαιτήματα όπου μπορούν να εντοπίσουν εύκολα τη λεία τους (λαγούς, μικρότερα πτηνά, ερπετά, μεγάλα έντομα κ.α.). Η περιοχή εγκατάστασης του ΑΣΠΗΕ, η οποία βρίσκεται σε πολύ μικρή απόσταση από την περιοχή NATURA και καλύπτεται από αραιή και χαμηλή βλάστηση αποτελεί κατάλληλο τόπο τροφοληψίας για τα αρπακτικά της περιοχής. Σημειώνεται ότι για τα είδη του Παραρτήματος Ι η Οδηγία προβλέπει αυστηρά μέτρα διατήρησης, καθώς και το ότι η προστασία τους ισχύει εξίσου εντός και εκτός προστατευμένων περιοχών, όπως έχει προκύψει και από τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας (απόφαση 1542/2017: «*Η εγκατάσταση αιολικών πάρκων δεν επιτρέπεται να προκαλεί σημαντική καταστροφή ή ενόχληση σε είδη κοινοτικού ενδιαφέροντος, μεταξύ των οποίων τα πτηνά που προστατεύονται από την οδηγία στους σημαντικούς οικοτύπους τους, είτε βρίσκονται εντός είτε εκτός προστατευμένων περιοχών*» <https://nomosphysis.org.gr/16433/ste-15422017- aepe-gia-aspie-entos-spp/>).».

Συνεπώς, προκειμένου να αρθεί η όποια αμφιβολία σχετικά με τις επιπτώσεις του έργου επί των στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος (πανίδα, χλωρίδα και ορνιθοπανίδα) ο φορέας του έργου θα έπρεπε να κληθεί να υποβάλει ΕΟΑ στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής αδειοδότησης του υπό κρίση έργου. Σχετικώς το αρ. 10 παρ. 5 Ν. 4014/2011 ορίζει τα εξής: «5. Για κάθε έργο ή δραστηριότητα, το οποίο βρίσκεται εκτός προστατευόμενων περιοχών του δικτύου Natura αλλά όμως είναι δυνατόν να επηρεάζει σημαντικά την εν λόγω περιοχή, καθ' εαυτό ή από κοινού με άλλα έργα ή δραστηριότητες, εφαρμόζεται η διαδικασία του παρόντος άρθρου, μετά από αιτιολογημένη εντολή της αδειοδοτούσας αρχής, προκειμένου να εκτιμηθεί δεόντως ως προς τις επιπτώσεις του στην προστατευόμενη περιοχή.», ενώ η παρ. 2 του ίδιου άρθρου έχει ως ακολούθως:

⁵

[https://www.naturagraeca.com/ws/122,184,131,1,1,%CE%9C%CE%B1%CE%AF%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CE%BF-\(%CE%9F%CF%83%CF%84%CF%81%CE%B1%CE%BA%CE%AF%CE%BD%CE%B1\)](https://www.naturagraeca.com/ws/122,184,131,1,1,%CE%9C%CE%B1%CE%AF%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CE%BF-(%CE%9F%CF%83%CF%84%CF%81%CE%B1%CE%BA%CE%AF%CE%BD%CE%B1))

«2. Η ειδική οικολογική αξιολόγηση και η ΜΠΕ, όπου αυτή απαιτείται, εστιάζει στις συνέπειες για την περιοχή βάσει των στόχων διατήρησής της. Η σημασία των επιπτώσεων προσδιορίζεται σε σχέση με τα ειδικά χαρακτηριστικά και τις ειδικές περιβαλλοντικές συνθήκες που επικρατούν στην προστατευόμενη περιοχή την οποία αφορά το έργο ή η δραστηριότητα, λαμβάνοντας ιδιαίτερως υπόψη τους στόχους διατήρησης της περιοχής. Βάσει των συμπερασμάτων της ειδικής οικολογικής αξιολόγησης και της ΜΠΕ και εξαιρουμένης της περίπτωσης των διατάξεων της παραγράφου 4 του παρόντος, η αρμόδια αρχή συμφωνεί για το οικείο έργο ή δραστηριότητα μόνο αφού βεβαιωθεί ότι δεν θα παραβιάσει την ακεραιότητα της συγκεκριμένης περιοχής. Ειδικότερα, η εξέταση πιθανών μέτρων αντιμετώπισης των επιπτώσεων και εναλλακτικών λύσεων μπορεί να επιτρέψει τη διαπίστωση ότι, βάσει τέτοιων λύσεων ή μέτρων, το έργο ή η δραστηριότητα δεν θα παραβιάσει την ακεραιότητα της περιοχής. Η ακεραιότητα μιας περιοχής αναφέρεται στις οικολογικές της λειτουργίες. Η απόφαση για το κατά πόσον παραβιάζεται πρέπει να εστιάζεται και να περιορίζεται στους στόχους διατήρησης της περιοχής. Οι προδιαγραφές της ειδικής οικολογικής αξιολόγησης και η διαδικασία δημοσιοποίησης ανάλογα με την κατηγορία ή υποκατηγορία του έργου ή της δραστηριότητας καθορίζονται με Απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, εντός τριών μηνών.».

Τέλος, όπως έχει γίνει δεκτό (ΣτΕ 200/2022 σκ. 10), κοινό και θεμελιώδους σημασίας στοιχείο των επί μέρους διατάξεων της περιβαλλοντικής νομοθεσίας (εθνικής και κοινοτικής) είναι η απαίτηση για εκ των προτέρων εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων έργων, η κατασκευή και λειτουργία των οποίων πιθανολογείται ότι έχει δυσμενείς επιπτώσεις στο ανθρωπογενές και φυσικό περιβάλλον. Ουσιαστικού χαρακτήρα εγγύηση για την πλήρωση της απαιτήσεως αυτής και βασικό μέσο εφαρμογής των αρχών της πρόληψης και της προφύλαξης (πρβλ. ΣτΕ Ολομέλεια 2511/2002, 613/2002, 3478/2000 κ.ά. ΣτΕ 3139/2015, 3430/2006), είναι η προηγούμενη κατάρτιση επιστημονικής περιβαλλοντικής μελέτης (πρβλ. ΣτΕ 1278/2004, 3703/2000, 860/1998, 1898/1997, 4811/1996, 2759/1994), επί τη βάσει των πορισμάτων της οποίας η οικεία αδειοδοτούσα αρχή, κατόπιν αξιολόγησης των επιπτώσεων του έργου στο περιβάλλον και της επάρκειας των προτεινόμενων μέτρων αντιμετώπισής τους, διαμορφώνει την εκτίμησή της περί του επιτρεπτού ή μη του έργου. Κατ' αυτόν, εξάλλου, τον τρόπο, καθίσταται δυνατός και ο έλεγχος του ακυρωτικού δικαστή επί των διοικητικών πράξεων που εκδίδονται κατ' εφαρμογήν της νομοθεσίας για την προστασία του περιβάλλοντος (πρβλ. ΣτΕ Ολομέλεια 2173/2002, ΣτΕ 3775/2015, 109/2014, 3905/2012 κ.ά.).

V. ΕΛΛΙΠΗΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

Όπως ήδη επισημάνθηκε, στην περιοχή εγκατάστασης του έργου πιθανόν να βρίσκονται είδη πανίδας που απαντώνται στην γειτονική περιοχή ΕΖΔ με κωδικό GR2520001 «Όρος Μαίναλο», όπως τα ακόλουθα είδη πανίδας που περιλαμβάνονται τόσο στο Παράρτημα II της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ όσο και στο Παράρτημα II της Κ.Υ.Α. Η.Π. 14489/853/Ε103/4.4.2008, τα οποία είναι τα ακόλουθα: **1) Testudo hermanni, 2) Testudo marginata, και 3) Zamenis situla.** Για τα ανωτέρω λοιπόν είδη, τα οποία ενδέχεται να έχουν παρουσία στην περιοχή εγκατάστασης του υπό κρίση έργου, θα έπρεπε να ακολουθηθεί η διαδικασία της δέουσας εκτίμησης των επιπτώσεων του έργου, δια της εκπόνησης και υποβολής ΕΟΑ. Επίσης, τα

ανωτέρω είδη θα έπρεπε να περιγράφονται στην ΜΠΕ, ως προς τα κύρια χαρακτηριστικά τους, καθώς πρόκειται για είδη του Παραρτήματος II της ανωτέρω Κ.Υ.Α καθώς και της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, κάτι όμως που δεν γίνεται κατά παράβαση των κατωτέρω διατάξεων.

Στο Παράρτημα 2 της Υπουργικής Απόφασης οικ. 170225/2014 (ΦΕΚ 135/Β/27-1-2014), αναφέρονται μεταξύ άλλων τα εξής:

«8.5 Φυσικό περιβάλλον

8.5.1. Γενικά στοιχεία

Αναφέρονται τα γενικά στοιχεία σχετικά με τις ιδιότητες, τη μορφή και την κατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος στην περιοχή μελέτης, με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία, απεικονίζοντας τις σχετικές πληροφορίες σε κατάλληλους χάρτες σε συνδυασμό με τη θέση του έργου.

Ανάλογα με την περιοχή μελέτης και τις αναμενόμενες επιδράσεις του έργου ή της δραστηριότητας εντοπίζονται και παρουσιάζονται στοιχεία για το φυσικό περιβάλλον, όπως ιδίως στοιχεία της χλωρίδας και της πανίδας (περιλαμβανόμενων κατά περίπτωση στοιχείων για την ορνιθοπανίδα ή την ιχθυοπανίδα), της οικολογικής διάρθρωσης της περιοχής μελέτης, των οικοσυστημικών λειτουργιών και υπηρεσιών κ.λπ.»

Επίσης, όπως εκτενώς αναλύθηκε ανωτέρω από την εκπονηθείσα ΕΠΜ για το όρος Μαίναλο, προκύπτει ότι συναντώνται προστατευόμενα είδη πανίδας, όπως τα είδη: **i)** *Pseudophilotes bavius*, **ii)** *Euplagia quadripunctaria* (βλ. σελίδα 644 ΕΠΜ), και **iii)** *Testudo hermanni*, **iv)** *Testudo marginata* (βλ. σελ. 649 ΕΠΜ), άπαντα τα οποία ανήκουν στο Παράρτημα II της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21^{ης} Μαΐου 1992 για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας. Τα ανωτέρω είδη μάλιστα, μαζί με το είδος «*Zamenis situla*», το οποίο επίσης περιλαμβάνεται στο Παράρτημα II της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21^{ης} Μαΐου 1992 για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας, συμπεριλαμβάνονται και στην υπ' αριθμ. οικ. ΥΠΕΝ/ΔΔΦΠΒ/24776/985 «Καθορισμός στόχων διατήρησης φυσικών τύπων οικοτόπων του Παραρτήματος I και ειδών του Παραρτήματος II της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ σε Ειδικές Ζώνες Διατήρησης και Τόπους Κοινοτικής Σημασίας του εθνικού οικολογικού δικτύου NATURA 2000.» σχετικά με την προστατευόμενη περιοχή ΕΖΔ με κωδικό GR2520001 «Όρος Μαίναλο», με την οποία έχουν τεθεί οι εξής στόχοι για τα ανωτέρω είδη:

- i) *Testudo hermanni* (1217): Διατήρηση 2.700 άτομα (Πληθυσμός- Μονάδα μέτρησης παραμέτρου: Αριθμός αναπαραγωγικών ατόμων),
- ii) *Testudo marginata* (1218): Διατήρηση 2.500 άτομα (Πληθυσμός- Μονάδα μέτρησης παραμέτρου: Αριθμός αναπαραγωγικών ατόμων)
- iii) *Zamenis situla* (6095): Διατήρηση 600 άτομα (Πληθυσμός- Μονάδα μέτρησης παραμέτρου: Αριθμός αναπαραγωγικών ατόμων).

Ωστόσο, τα εν λόγω είδη, καθώς και άλλα σαφώς, σκοπίμως αποσιωπώνται στο πλαίσιο της περιγραφής του φυσικού περιβάλλοντος στο σχετικό κεφάλαιο της ΜΠΕ, προφανώς σε μια προσπάθεια υποεκτίμησης των επιπτώσεων του έργου, ενώ στην ίδια την ΜΠΕ ομολογείται ότι απαντώνται και στην περιοχή εγκατάστασης του ΑΣΠΗΕ και των συνοδών έργων (βλ. σελίδα 148 της ΜΠΕ, όπου

αναγράφονται τα ακόλουθα: «Πρακτικά, τα είδη της πανίδας, που παρατίθενται στην επόμενη Ενότητα, ως αντιπροσωπευτικά της πλησιέστερης στο Έργο προστατευόμενης περιοχής του δικτύου Natura 2000, είναι αντιπροσωπευτικά και της ευρύτερης περιοχής μελέτης. Επισημαίνεται ότι σύμφωνα με το Τυποποιημένο Δελτίο Δεδομένων της πλησιέστερης περιοχής Natura 2000 δεν εντοπίζονται σπάνια ή απειλούμενα είδη ορνιθοπανίδας στην ευρύτερη περιοχή.»).

Σημειωτέον ότι τα ανωτέρω είδη ούτε περιγράφονται και γίνεται μνεία αυτών στην ΜΠΕ. Σχετικώς, στην σελίδα 149 ΜΠΕ αναφέρονται τα εξής:

«Πανίδα

Τα κυριότερα είδη πανίδας, που απαντώνται στην περιοχή Natura 2000, με κωδική ονομασία «GR2520001: ΟΡΟΣ ΜΑΙΝΑΛΟ», παρατίθενται στον ακόλουθο Πίνακα 8-7.», ενώ στον Πίνακα 8-7 (Χαρακτηριστικά είδη πανίδας στην πλησιέστερη περιοχή Natura 2000, με κωδική ονομασία «GR2520001: ΟΡΟΣ ΜΑΙΝΑΛΟ») ουδεμία αναφορά γίνεται στα εν λόγω είδη. Επιπλέον, ουδεμία αναφορά γίνεται στα είδη ορνιθοπανίδας που απαντώνται στο όρος Μαίναλο, μολονότι ορισμένα εξ αυτών αποτελούν αυστηρά προστατευόμενα είδη και εμφανίζουν αυξημένο κίνδυνο πρόσκρουσης με τις α/γ (π.χ. φιδαετός). Στην δε σελίδα 148 της ΜΠΕ αναγράφονται τα ακόλουθα: «Πρακτικά, τα είδη της πανίδας, που παρατίθενται στην επόμενη Ενότητα, ως αντιπροσωπευτικά της πλησιέστερης στο Έργο προστατευόμενης περιοχής του δικτύου Natura 2000, είναι αντιπροσωπευτικά και της ευρύτερης περιοχής μελέτης. Επισημαίνεται ότι σύμφωνα με το Τυποποιημένο Δελτίο Δεδομένων της πλησιέστερης περιοχής Natura 2000 δεν εντοπίζονται σπάνια ή απειλούμενα είδη ορνιθοπανίδας στην ευρύτερη περιοχή.».

Περαιτέρω, αξίζει να σημειωθεί ότι **η εκπονηθείσα ΕΠΜ θα έπρεπε να ληφθεί υπόψη για την περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης της γειτονικής περιοχής ΕΖΔ, ενώ τα τέσσερα (4) προαναφερθέντα είδη πανίδας έπρεπε να συμπεριλαμβάνονται στον Πίνακα 8-7 (Χαρακτηριστικά είδη πανίδας στην πλησιέστερη περιοχή Natura 2000, με κωδική ονομασία «GR2520001: ΟΡΟΣ ΜΑΙΝΑΛΟ»)** (βλ. σελίδα 150 ΜΠΕ), καθώς, όπως αναφέρεται στο Παράρτημα 3.2.1 της Υπουργικής Απόφασης οικ. 170225/2014 (ΦΕΚ 135/Β/27-1-2014):

Λαμβάνοντας υπόψη το είδος και το μέγεθος του υπό εξέταση έργου ή της δραστηριότητας, καθορίζονται:

Α. Περιοχή Μελέτης (Π.Μ)

Περιλαμβάνει τουλάχιστον το σύνολο της έκτασης της περιοχής Natura 2000 που εμπίπτει το έργο ή δραστηριότητα (συμπεριλαμβανομένων και των εναλλακτικών λύσεων του έργου).

Η έκταση της Περιοχής Μελέτης μπορεί κατά περίπτωση και κατά την κρίση του μελετητή της ΕΟΑ να επεκταθεί εκτός της περιοχής του Δικτύου Natura 2000 που βρίσκεται το υπό εξέταση έργο ή δραστηριότητα και σε γειτονική περιοχή Natura 2000, όταν το υπό εξέταση έργο ή δραστηριότητα είναι δυνατόν να επηρεάσει τις περιοχές αυτές (μεμονωμένο ή συνεργιστικά με άλλα έργα).

Κατά τον προσδιορισμό της Περιοχής Μελέτης λαμβάνονται υπόψη και οι τυχόν πρόσθετες ή ειδικές απαιτήσεις που προέκυψαν κατά τη διαδικασία Προκαταρκτικού Προσδιορισμού Περιβαλλοντικών Απαιτήσεων (ΠΠΠΑ), εφόσον τέτοια έχει διενεργηθεί.

1. Υφιστάμενη κατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος

Λαμβάνοντας υπόψη τον καθορισμό της Περιοχής Μελέτης (Π.Μ.) και της Περιοχής Έρευνας Πεδίου (Π.Ε.Π.) στην Ε.Ο.Α., γίνεται:

- περιγραφή, καταγραφή και ανάλυση των στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος (είδη χλωρίδας πανίδας ορνιθοπανίδας, τύποι οικοτόπων, οικοσυστήματα κλπ.) στη Περιοχή Μελέτης (Π.Μ) και στη Περιοχή Έρευνας Πεδίου (Π.Ε.Π) του υπό εξέταση έργου ή της δραστηριότητας (συμπεριλαμβανομένων και των εναλλακτικών λύσεων του έργου).

- καταγραφή της κατάστασης του φυσικού περιβάλλοντος στη Περιοχή Μελέτης (Π.Μ) και στη Περιοχή Έρευνας Πεδίου (Π.Ε.Π) του υπό εξέταση έργου ή της δραστηριότητας (συμπεριλαμβανομένων και των εναλλακτικών λύσεων του έργου), ως προς τα προστατευτέα στοιχεία, το καθεστώς διατήρησης τους καθώς και τους στόχους διατήρησης της περιοχής.

1.1 Καταγραφή και ανάλυση των στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος.

A. Περιοχή Μελέτης (Π.Μ)

1.1.A1. Συνοπτική περιγραφή της οικείας περιοχής Natura 2000

Περιγράφεται με συνοπτικό τρόπο η ταυτότητα της περιοχής Natura 2000 λαμβάνοντας υπόψη τα Τυποποιημένα Δελτία Δεδομένων που έχουν αποσταλεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και είναι αναρτημένα στην ιστοσελίδα του ΥΠΕΚΑ.

Ειδικότερα με βάση τα ανωτέρω γίνεται:

1.1.A1.i. Αναγνώριση της περιοχής (τύπος, κωδικός καταχώρησης, ονομασία)

1.1.A1.ii. Γεωγραφικός προσδιορισμός της περιοχής (συντεταγμένες υψόμετρο, επιφάνεια)

1.1.A1.iii. Περιγραφή του γενικού χαρακτήρα της περιοχής με απλή αναφορά: στους τύπους οικοτόπων, στις κατηγορίες ενδιαιτημάτων, στην ποιότητα και σπουδαιότητα της περιοχής, στη τρωτότητα, στους λόγους χαρακτηρισμού

1.1.A2. Αναλυτική περιγραφή της Περιοχής Μελέτης (Π.Μ)

Γίνεται αναλυτική καταγραφή των στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος στη Π.Μ., με έμφαση στα προστατευτέα αντικείμενα της περιοχής του Δικτύου Natura 2000, που δύναται να επηρεαστούν από το υπό εξέταση έργο ή τη δραστηριότητα.

Για την προαναφερόμενη καταγραφή λαμβάνονται υπόψη οι ακόλουθες υφιστάμενες πηγές δεδομένων (όπου τέτοιες υπάρχουν):

- Το Τυποποιημένο Δελτίο Δεδομένων της οικείας περιοχής Natura 2000
- Η πλέον πρόσφατη χαρτογράφηση των τύπων οικοτόπων κοινοτικού ενδιαφέροντος που διατίθεται από τις αρμόδιες υπηρεσίες
- Η πλέον πρόσφατη έκθεση εφαρμογής της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο
- Η πλέον πρόσφατη έκθεση εφαρμογής της Οδηγίας 2009/147/ΕΚ σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο

• Η Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη της οικείας περιοχής Natura 2000

- Το Σχέδιο Διαχείρισης της οικείας περιοχής Natura 2000
- Τα εγκεκριμένα Σχέδια Διαχείρισης των ειδών και τύπων οικοτόπων σε τοπικό, εθνικό ή ευρωπαϊκό επίπεδο
- Τα πλέον πρόσφατα Κόκκινα Βιβλία των απειλούμενων σπονδυλόζων, ασπονδύλων και χλωρίδας
- Ο θεσμοθετημένος εθνικός κατάλογος σημαντικών ειδών χλωρίδας, πανίδας και άλλων ομάδων οργανισμών, καθώς και τύπων φυσικών οικοτόπων
- Δεδομένα που προέκυψαν από τυχόν πρόσθετες ή ειδικές απαιτήσεις που επεβλήθησαν κατά τη διαδικασία Προκαταρκτικού Προσδιορισμού Περιβαλλοντικών Απαιτήσεων (ΠΠΠΑ), εφόσον τέτοια έχει διενεργηθεί

Ειδικότερα με βάση τα ανωτέρω γίνεται:

1.1.A2.i. Καταγραφή των τύπων οικοτόπων του Παραρτήματος I της ΚΥΑ Η.Π.14849/853/Ε103/4.4.2008 (ΦΕΚ Β' 645), ιδίως ως προς την αντιπροσωπευτικότητα, τη σχετική επιφάνεια και την κατάσταση διατήρησής τους (εφόσον πρόκειται για ΕΖΔ, ΤΚΣ ή πΤΚΣ).

1.1.A2.ii. **Καταγραφή των ειδών χλωρίδας και πανίδας του Παραρτήματος II της ΚΥΑ. Η.Π.14849/853/Ε103/4.4.2008 (Β' 645), ιδίως ως προς το μέγεθος και την πυκνότητα των πληθυσμών, την κατάσταση διατήρησής τους και την απομόνωσή τους (εφόσον πρόκειται για ΕΖΔ, ΤΚΣ ή πΤΚΣ).**

1.1.A2.iii. Καταγραφή των ειδών ορνιθοπανίδας του Παραρτήματος I της ΚΥΑ. Η.Π. 37338/1807/Ε.103 (Β' 1495), καθώς και άλλων ειδών μεταναστευτικής ορνιθοπανίδας με σημαντική παρουσία στην περιοχή Natura 2000, ιδίως ως προς το μέγεθος και την πυκνότητα των πληθυσμών, την κατάσταση διατήρησής τους και την απομόνωσή τους (εφόσον πρόκειται για ΖΕΠ).

1.1.A2.iv. Καταγραφή των κύριων χαρακτηριστικών όλων των τύπων οικοτόπων του Παραρτήματος I ή/και των ειδών του Παραρτήματος II της Οδηγίας 92/34/ΕΟΚ (εφόσον πρόκειται για ΕΖΔ, ΤΚΣ ή πΤΚΣ) ή / και των ειδών ορνιθοπανίδας του Παραρτήματος I της Οδηγίας 2009/147/ΕΚ και των μεταναστευτικών με τακτική έλευση (εφόσον πρόκειται για ΖΕΠ), η αξία τους σε σχέση με το υπόλοιπο Δίκτυο Natura 2000, καθώς και τα κύρια χαρακτηριστικά των ενδημικών, κινδυνευόντων και προστατευόμενων ειδών.».

VI. ΜΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΚΑΤΑΛΛΗΛΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ ΣΤΗΝ ΟΜΑΔΑ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΤΗΣ ΜΠΕ

Δεδομένου ότι το υπό εξέταση έργο χωροθετείται εντός δασικών εκτάσεων, θα έπρεπε στην ΜΠΕ να συμμετέχει και κάποιος Δασολόγος-Περιβαλλοντολόγος, λαμβανομένου επιπλέον υπόψη ότι «Σύμφωνα με τον Χάρτη Κάλυψης Γης (Χάρτης Χ.3), που επισυνάπτεται στην Ενότητα 15.1, η περιοχή εγκατάστασης του Έργου καλύπτεται κυρίως από φυσικούς βοσκότοπους, εκτάσεις σκληροφυλλικής βλάστησης, μεταβατικές δασώδεις και θαμνώδεις εκτάσεις, και δάση κωνοφόρων.»

(σελ. 205 ΜΠΕ). Περαιτέρω, σχετικά με τα ανωτέρω, στην σελίδα 62 της ΜΠΕ αναγράφονται τα εξής: «Όπως προκύπτει τόσο από τον Δασικό Χάρτη Χ.5 (Ενότητα 15.1) όσο και από το Γενικό Τοπογραφικό Διάγραμμα - ΓΟ3 (Ενότητα 15.2), που βασίζονται στον κυρωμένο δασικό χάρτη της περιοχής (ΦΕΚ 714/Δ/2022), η έκταση, στην οποία χωροθετείται ο ΑΣΠΗΕ ανήκει -σχεδόν στο σύνολό της- στις δασικές εν γένει εκτάσεις των Παραγράφων 1 έως 5, του Άρθρου 3, του Ν. 998/1979 όπως ισχύει.». Επίσης, για την υλοποίηση του έργου, θα απαιτηθεί αποψίλωση δασικής βλάστησης (βλ. σελ. 199-200 ΜΠΕ).

Εν προκειμένω όμως, παρά την χωροθέτηση του ΑΣΠΗΕ εντός δασικών εκτάσεων, η ομάδα εκπόνησης της ΜΠΕ αποτελείται από τα εξής άτομα (βλ. σελ. 19 της ΜΠΕ):

- τον κ. Αναστάσιο Ξάνθη, Γεωπόνο Γ.Π.Α., MSc Διαχείρισης Περιβάλλοντος, και
- την κα. Ελευθερία Μεκιάμη, Αρχιτέκτων Μηχανικός Α.Π.Θ., MSc Διαχείρισης Τεχνικών Έργων.

VII. ΈΛΛΕΙΨΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΤΩΝ ΣΥΝΕΡΓΙΣΤΙΚΩΝ-ΣΩΡΕΥΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ – ΜΗ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΛΟΙΠΩΝ ΕΡΓΩΝ ΑΠΕ ΚΑΙ ΔΗ ΑΣΠΗΕ ΣΤΗΝ ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

Στο Παράρτημα 2 (Βασικές προδιαγραφές Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ) έργων και δραστηριοτήτων Α' Κατηγορίας) της Υπουργικής Απόφασης οικ. 170225/2014 (ΦΕΚ 135/Β/27-1-2014), αναφέρονται, μεταξύ άλλων, τα εξής:

«4. Στόχος και σκοπιμότητα υλοποίησης του έργου ή της δραστηριότητας ευρύτερες συσχετίσεις

4.1 Στόχος και σκοπιμότητα

4.1.1. Στόχος και σκοπιμότητα πραγματοποίησης του εξεταζόμενου έργου ή δραστηριότητας.

4.1.2. Αναπτυξιακά, περιβαλλοντικά, κοινωνικά και άλλα κριτήρια τα οποία συνηγορούν στην υλοποίηση του έργου ή της δραστηριότητας.

4.1.3. Οφέλη που αναμένονται σε τοπικό, περιφερειακό ή εθνικό επίπεδο.

4.2 Ιστορική εξέλιξη του έργου ή της δραστηριότητας

Ενέργειες που προηγήθηκαν του σχεδιασμού του έργου ή της δραστηριότητας (π.χ. προγενέστερες κατασκευές, προβλέψεις ή ρυθμίσεις ή σχετικές αποφάσεις για την υλοποίηση του έργου, ή Προκαταρκτικός Προσδιορισμός Περιβαλλοντικών Απαιτήσεων).

4.3 Οικονομικά στοιχεία του έργου ή της δραστηριότητας

Ο φορέας του έργου ή της δραστηριότητας δύναται προαιρετικά να παραθέσει τα ακόλουθα στοιχεία:

4.3.1. Εκτίμηση συνολικού προϋπολογισμού.

4.3.2. Εκτίμηση επιμέρους προσεγγιστικού προϋπολογισμού των προτεινόμενων μέτρων και δράσεων για το περιβάλλον.

4.3.3. Τρόπος χρηματοδότησης της ανάπτυξης και λειτουργίας του έργου ή της δραστηριότητας (συγχρηματοδότηση από ευρωπαϊκά ταμεία, εθνικοί πόροι, συμπράξεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, ίδια κεφάλαια, επιχορηγήσεις, δάνεια κ.λπ.).

4.4 Συσχέτιση του έργου με άλλα έργα

Αναφέρονται και συσχετίζονται με το εξεταζόμενο έργο ή δραστηριότητα παρόμοια ή άλλα έργα και δραστηριότητες (υφιστάμενα ή υπό κατασκευή) της περιοχής ως προς την συμπληρωματικότητα, την συμβατότητα ή μη, την σωρευτικότητα κ.λπ.»

Ωστόσο, στην υπό κρίση περίπτωση δεν αναφέρονται τα λοιπά έργα και δη οι αιολικοί σταθμοί, η κατασκευή των οποίων δρομολογείται στην περιοχή, παρά το γεγονός μάλιστα ότι, όπως ομολογείται στην ίδια την ΜΠΕ, υπάρχουν και άλλα έργα ΑΠΕ στην ευρύτερη περιοχή εγκατάστασης του επίμαχου έργου, ορισμένα εκ των οποίων έχουν ήδη αδειοδοτηθεί ή βρίσκονται σε φάση κατασκευής (βλ. σελίδα 59 ΜΠΕ). Ειδικότερα, μολονότι ομολογείται ότι στην ευρύτερη περιοχή εγκατάστασης του έργου, βρίσκονται ήδη έργα ΑΠΕ σε στάδιο περιβαλλοντικής αδειοδότησης και μάλιστα, ορισμένα εξ αυτών, σε στάδιο αρκετό προχωρημένο, δεν γίνεται καμία αναφορά στα λοιπά έργα ΑΠΕ που έχουν αδειοδοτηθεί περιβαλλοντικά και χωροθετούνται πλησίον της θέσης εγκατάστασης του υπό εξέταση ΑΣΠΗΕ.

Ειδικότερα, στην σελίδα 59 της ΜΠΕ, στο Κεφάλαιο 4.4 («Συσχέτιση του έργου με άλλα έργα»), αναγράφονται γενικόλογα τα εξής:

«4.4 Συσχέτιση του έργου με άλλα έργα

Στην ευρύτερη περιοχή μελέτης βρίσκονται σε εξέλιξη και άλλα έργα ΑΠΕ, ορισμένα εκ των οποίων έχουν ήδη αδειοδοτηθεί ή βρίσκονται σε φάση κατασκευής. Το εξεταζόμενο Έργο ενδέχεται να μοιράζεται με αυτά κοινά τμήματα οδοποιίας ή τρόπους διασύνδεσης με το Δίκτυο καθώς και να αξιοποιεί τεχνικές λύσεις που έχουν ήδη υιοθετηθεί για τις απαιτούμενες υποδομές.

Εφόσον, σε μεταγενέστερο στάδιο, επιβεβαιωθεί η δυνατότητα λειτουργικής συνέργειας, αυτή θα αξιοποιηθεί πλήρως, προς όφελος της περιβαλλοντικής οικονομίας (μέσω μείωσης του τεχνικού αποτυπώματος) και της ορθολογικής χρήσης φυσικών και οικονομικών πόρων (μέσω κοινών υποδομών και σημείων διασύνδεσης).

Για τις συνεργιστικές επιπτώσεις από τη χωροταξική συνύπαρξη γίνεται αναλυτική αναφορά στο Κεφάλαιο 8.15.».

Για τον υπό εξέταση λοιπόν αιολικό σταθμό εκπονήθηκε η υπό κρίση ΜΠΕ με αντικείμενο την αξιολόγηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων που απορρέουν από την κατασκευή και λειτουργία του, στην οποία όμως ΜΠΕ [βλ. Κεφάλαιο 4.4 («Συσχέτιση του έργου με άλλα έργα») στην σελίδα 59 της ΜΠΕ] **δεν παρατίθενται αναλυτικά οι γειτονικοί ΑΣΠΗΕ (θέση εγκατάστασης, ισχύς, φορέας, αδειοδοτικό στάδιο, απόσταση από την πλησιέστερη Α/Γ του υπό εξέταση έργου) που απαντούν στην περιοχή και σε απόσταση 10 χλμ. από τη θέση εγκατάστασης του επίμαχου ΑΣΠΗΕ και δεν υφίσταται εικόνα/χάρτης της χωροθέτησης και**

διασποράς του υπό εξέταση ΑΣΠΗΕ με τους λοιπούς αιολικούς σταθμούς, η κατασκευή των οποίων δρομολογείται στην ευρύτερη περιοχή.

VIII. ΕΛΛΕΙΨΗ ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗΣ ΑΠΟ ΑΡΜΟΔΙΟ ΦΟΡΕΑ-ΥΠΗΡΕΣΙΑ

Το έργο παρά το γεγονός ότι χωροθετείται πλησίον της προστατευόμενης περιοχής Natura 2000-EZΔ με κωδικό GR2520001 και ονομασία «Όρος Μαίναλο» και ενδεχομένως να εγκυμονεί κινδύνους για την ως άνω προστατευόμενη περιοχή, δεν έχει κληθεί να γνωμοδοτήσει επί του έργου ο Οργανισμός Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (ΟΦΥΠΕΚΑ) (η συγκεκριμένη υπηρεσία δεν συγκαταλέγεται στις γνωμοδοτούσες αρχές στο ΗΠΜ). Σημειώνεται ότι μία εκ των αρμοδιοτήτων του ΟΦΥΠΕΚΑ, σύμφωνα με το άρθρο 27 παρ. 5 ιστ' του Ν. 4685/2020, είναι να γνωμοδοτεί για τη δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεων κάθε έργου ή/και δραστηριότητας που εμπίπτει στις προστατευόμενες περιοχές ευθύνης του, τα οποία δύνανται να επηρεάσουν την ακεραιότητα της περιοχής και των προστατευτέων αντικείμενων.

Σημειώνεται ότι ο Φορέας Διαχείρισης Πάρνωννα, Μουστού, Μαινάλου & Μονεμβασίας (πλέον ΟΦΥΠΕΚΑ) είχε γνωμοδοτήσει επί του αρχικού σχεδιασμού του υπό εξέταση έργου, όπως προκύπτει από την υπ' αριθμ. πρωτ.: 329/31-03-2021 γνωμοδότηση του Φορέα Διαχείρισης Πάρνωννα, Μουστού, Μαινάλου και Μονεμβασίας επί της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του έργου «Εγκατάσταση και λειτουργία αιολικού σταθμού παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, εγκατεστημένης ισχύος 36 MW και των συνοδών έργων πρόσβασης και διασύνδεσης αυτού» της εταιρείας "GREENTOP ΚΟΚΚΙΝΟΒΡΥΣΗ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ Ι.Κ.Ε.", στη θέση «ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ – ΜΑΔΑΡΑ - ΒΟΥΡΤΣΑ», της Δ.Ε. Φαλάνθου του Δήμου Τρίπολης και της Δ.Ε. Βυτίνας του Δήμου Γορτυνίας, της Π.Ε. Αρκαδίας». Στην εν λόγω γνωμοδότηση αναφέρονταν κατά λέξει τα εξής:

«Ωστόσο, η περιοχή εγκατάστασης τους εντοπίζεται (περί τα 730 m η πιο κοντινή Α/Γ και στα 3.8 km η πιο μακρινή Α/Γ) από την περιοχή του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Natura 2000 της Ζώνης Ειδικής Προστασίας (ΕΖΔ) «GR 2520001: Όρος Μαίναλο». Ως εκ τούτου, λόγω της εγγύτητας της περιοχής του έργου με την ΕΖΔ του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Natura 2000, της σημασίας της ευρύτερης περιοχής για την βιοποικιλότητα και για τη διασφάλιση της προστασίας των περιοχών και την καλύτερη διαχείριση και προστασία των περιοχών αρμοδιότητας του Φ.Δ. Π.Μ.Μ.Μ., προτείνουμε να συμπεριληφθούν όροι για την όδευση του καλωδίου μεταφοράς της παραγόμενης ενέργειας προς τον Υ/Σ. Το καλώδιο μεταφοράς διέρχεται επί της επαρχιακής οδού Τρίπολης – Βυτίνας (ασφαλτοστρωμένος δρόμος) για μήκος 25 km περίπου και είναι το φυσικό σύνορο που αρχίζει η προαναφερόμενη περιοχή Natura 2000.».

Ωστόσο, το έργο, όπως είχε σχεδιαστεί αρχικώς το 2021, τροποποιήθηκε στην συνέχεια, κατόπιν της υποβολής της υπ' αριθμ. πρωτ. Ρ.Α.Α.Ε.Υ. Ι-362884/30.11.2023 αίτησης του φορέα του Έργου/Εταιρείας για την τροποποίηση της υπ' αριθμ. 0200/2021 Βεβαίωσης Παραγωγού ως προς: α) την αλλαγή του αριθμού των ανεμογεννητριών του αιολικού σταθμού από δώδεκα (12) Α/Γ ισχύος 3,0 MW έκαστη με διάμετρο πτερωτής 136 μέτρα σε εννιά (9) Α/Γ ισχύος 4,0 MW έκαστη με διάμετρο πτερωτής 136 μέτρα και β) τη μείωση των ορίων του γηπέδου εγκατάστασης καθώς και την αναχωροθέτηση των ανεμογεννητριών εντός αυτού, βάσει των γεωγραφικών συντεταγμένων που υποβλήθηκαν στη Ρ.Α.Α.Ε.Υ. Επί της ανωτέρω αίτησης, εκδόθηκε η με

στοιχεία Ο-107183/18-12-2023 Απόφαση του Αντιπροέδρου του Κλάδου Ενέργειας της Ρ.Α.Α.Ε.Υ. “Για την τροποποίηση της υπ’ αριθμ. 0200/2021 Βεβαίωσης Παραγωγού (Αριθμ. Μητρώου Αδειών Ρ.Α.Α.Ε.Υ. ΑΔ-03759), όπως ισχύει, για αιολικό σταθμό παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, εγκατεστημένης ισχύος 36,0 MW και μέγιστης ισχύος παραγωγής 36,0 MW στη θέση ΠΡ. ΗΛΙΑΣ - ΜΑΔΑΡΑ - ΒΟΥΡΤΣΑ, των Δημοτικών Ενοτήτων ΒΥΤΙΝΑΣ και ΦΑΛΑΝΘΟΥ, των Δήμων ΓΟΡΤΥΝΙΑΣ και ΤΡΙΠΟΛΗΣ, της Περιφερειακής Ενότητας ΑΡΚΑΔΙΑΣ, της Περιφέρειας ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ, της εταιρείας με την επωνυμία «GREENTOP ΚΟΚΚΙΝΟΒΡΥΣΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ ΑΙΟΛΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ ΙΚΕ» και δ.τ. «GREENTOP ΚΟΚΚΙΝΟΒΡΥΣΗ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ ΙΚΕ».”.

Προκύπτει λοιπόν καταφανώς ότι η αρμόδιος φορέας κλήθηκε να γνωμοδοτήσει επί του αρχικού έργου, ενώ δεν καλείται να γνωμοδοτήσει επί του τροποποιημένου έργου, μολονότι η πλησιέστερη α/γ του υπό εξέταση έργου αναμένεται να τοποθετηθεί σε απόσταση μόλις 730 μέτρων από την πιο κοντινή α/γ του υπό εξέταση αιολικού σταθμού. **Περαιτέρω, η ανάγκη γνωμοδότησης από τον ΟΦΥΠΕΚΑ και η διενέργεια ΕΟΑ προκύπτει και από το γεγονός ότι «το καλώδιο μεταφοράς διέρχεται επί της επαρχιακής οδού Τρίπολης – Βυτίνας (ασφαλτοστρωμένος δρόμος) για μήκος 25 km περίπου και είναι το φυσικό σύνορο που αρχίζει η προαναφερόμενη περιοχή Natura 2000.» (βλ. την ανωτέρω γνωμοδότηση).** Η όδευση του εν λόγω καλωδίου μεταφοράς κατά μήκος 25 χλμ επί του ορίου της προστατευόμενης περιοχής του Δικτύου Natura 2000-Ζώνης Ειδικής Προστασίας (ΕΖΔ) «GR 2520001: Όρος Μαίναλο».

Επίσης, για την μη διενέργεια ΕΟΑ θα έπρεπε να αιτιολογείται επαρκώς, εάν αναμένονται αρνητικές επιπτώσεις στην **Ζώνη Ειδικής Προστασίας (ΕΖΔ) με κωδικό GR 2520001 «Όρος Μαίναλο»**, κάτι το οποίο δεν γίνεται στην προκειμένη περίπτωση, παρά το γεγονός ότι το έργο χωροθετείται εξαιρετικά κοντά στην ανωτέρω ΕΖΔ. Η εν λόγω ανάγκη αιτιολογίας, εάν αναμένονται αρνητικές επιπτώσεις από την υλοποίηση του έργου στην προαναφερθείσα ΕΖΔ, προκύπτει και από τον ίδιο τον νόμο. Ειδικότερα, στο Παράρτημα 2 (Βασικές προδιαγραφές Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ) έργων και δραστηριοτήτων Α' Κατηγορίας) της Υπουργικής Απόφασης οικ. 170225/2014 (ΦΕΚ 135/Β/27-1-2014), αναφέρονται, μεταξύ άλλων, τα εξής:

«8.1 Περιοχή μελέτης

Προσδιορίζεται η περιοχή γύρω από το έργο ή τη δραστηριότητα, στα φυσικά και ανθρωπογενή στοιχεία της οποίας έχει επιπτώσεις η κατασκευή και λειτουργία του.

Καθορίζεται η εξής ελάχιστη ακτίνα της περιοχής μελέτης:

8.1.1. Για γραμμικά έργα ή δραστηριότητες της υποκατηγορίας Α1, 1 km από τον άξονά τους για περιοχές εκτός ορίων οικισμών ή σχεδίου πόλης ή 500 m αντίστοιχα για περιοχές εντός οικισμών ή σχεδίου πόλης.

8.1.2. Για σημειακά και εμβαδικά έργα ή δραστηριότητες υποκατηγορίας Α1, 2km από τα όρια του γηπέδου ή του χώρου κατάληψης για περιοχές εκτός ορίων οικισμών ή σχεδίου πόλης ή 1 km αντίστοιχα για περιοχές εντός ορίων οικισμών ή σχεδίου πόλης.

8.1.3. Για έργα και δραστηριότητες της υποκατηγορίας Α2, οι παραπάνω ελάχιστες ακτίνες συντέμνονται στο μισό.

Η έκταση της περιοχής μελέτης μπορεί κατά περίπτωση και κατά την κρίση του μελετητή της ΜΠΕ να αυξηθεί, ανάλογα με το περιβαλλοντικό μέσο και ανάλογα με το είδος και το μέγεθος του έργου ή της δραστηριότητας σε συσχέτιση με τη ζώνη επιρροής του.

Ειδικότερα, σε ότι αφορά περιοχές που προστατεύονται για το φυσικό τους περιβάλλον:

8.1.4. Αν το έργο ή η δραστηριότητα αναπτύσσεται εν όλω ή εν μέρει εντός περιοχής του δικτύου Natura 2000, τότε ως περιοχή μελέτης ορίζεται ολόκληρη η προστατευόμενη περιοχή μόνο όσον αφορά στα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος για τα οποία χαρακτηρίστηκε η περιοχή αυτή.

8.1.5. Εάν εκτός της περιοχής μελέτης που προκύπτει κατά τα παραπάνω, εντοπίζεται στα κατάντη του έργου ή της δραστηριότητας υδροτοπική προστατευόμενη περιοχή, γίνεται αναφορά και αιτιολογείται αν αναμένονται επιπτώσεις. Στην περίπτωση καταφατικής απάντησης η εν λόγω περιοχή περιλαμβάνεται στην περιοχή μελέτης.

8.1.6. Κατά ανάλογο τρόπο, για περιοχή του δικτύου Natura 2000 εκτός και πλησίον της περιοχής μελέτης του έργου ή της δραστηριότητας, γίνεται αναφορά και αιτιολογείται αν αναμένονται επιπτώσεις. Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης, η εν λόγω περιοχή περιλαμβάνεται στην περιοχή μελέτης μόνο για τα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος για τα οποία χαρακτηρίστηκε η περιοχή.»

Στην προκειμένη περίπτωση όμως δεν αναγράφεται στην ΜΠΕ εάν αναμένονται επιπτώσεις στην γειτονική προστατευόμενη περιοχή με κωδικό Ζώνη Ειδικής Προστασίας (ΕΖΔ) με κωδικό GR2520001 «Όρος Μαίναλο». Μάλιστα, στο Κεφάλαιο 9 της ΜΠΕ (ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ) δεν γίνεται αναφορά εάν αναμένονται επιπτώσεις στην ανωτέρω προστατευόμενη περιοχή του Δικτύου Natura 2000, ενώ στο υποκεφάλαιο 9.5.1.1 «Επιπτώσεις στη χλωρίδα και τη χερσαία πανίδα» (σελ. 199 επ. ΜΠΕ) αναγράφονται κατά λέξει τα ακόλουθα:

«Φάση κατασκευής

Κατά την κατασκευή του Έργου θα πραγματοποιηθούν, όπου απαιτείται, εργασίες αποψίλωσης της κατά βάση φτωχής βλάστησης στις θέσεις χωροθέτησης των Α/Γ αλλά και εκρίζωσης δένδρων κυρίως κατά μήκος των νέων δρόμων που θα διανοιχθούν και ως εκ τούτου θα επέλθει αναπόφευκτα μια τοπική μεταβολή στην πυκνότητα της υπάρχουσας βλάστησης. Η χλωρίδα που θα απομακρυνθεί είτε θα επαναχρησιμοποιηθεί σε άλλα σημεία του Έργου είτε θα τύχει κατάλληλης διαχείρισης σύμφωνα με τις υποδείξεις της αρμόδιας δασικής υπηρεσίας.

Σημειώνεται ότι οι εκτάσεις εγκατάστασης των Α/Γ αφορούν κυρίως ασκεπείς βουνοκορφές γεγονός που περιορίζει σημαντικά την αναγκαιότητα απομάκρυνσης φυτικών. Σε κάθε περίπτωση, θα δοθεί ιδιαίτερη μέριμνα ώστε να μη θιγούν αξιόλογα ή/και σπάνια είδη βλάστησης. Σημαντικό μέτρο περιορισμού των επιπτώσεων, κατά τη φάση κατασκευής, αποτελεί και η επιλογή της μεταφοράς των πτερυγίων των Α/Γ με χρήση οχημάτων τύπου blade lifter.

Η τεχνολογία αυτή επιτρέπει την ανύψωση και προσαρμογή του φορτίου κατά τη διέλευση σε περιοχές με έντονη κλίση ή φυσικά εμπόδια, περιορίζοντας σημαντικά τις απαιτούμενες

διαπλατύνσεις και επεμβάσεις στη βλάστηση και τη φυσική μορφολογία της περιοχής. Η χρήση οχημάτων τύπου blade lifter συνεπάγεται άμεση μείωση του όγκου των χωματοουργικών εργασιών και αποψιλώσεων, συμβάλλοντας ουσιαστικά στον μετριασμό των σωρευτικών επιπτώσεων στο φυσικό περιβάλλον.

Επιπτώσεις στη χλωρίδα της περιοχής θα μπορούσαν να προκληθούν εξαιτίας της δημιουργίας γυμνών πρανών στους χώρους όπου θα διεξαχθούν χωματοουργικά έργα για την εγκατάσταση των Α/Γ και τη διάνοιξη των νέων δρόμων.

Για τον λόγο αυτό, μετά την ολοκλήρωση του Έργου, προβλέπεται η τοπιοτέχνηση των γυμνών εκτάσεων, που θα προκύψουν, με τη χρήση αποκλειστικά ειδών της τοπικής χλωρίδας.

Γενικά, οι εργασίες κατασκευής δε δύναται να σχετιστούν με αλλαγές στη σύνθεση των ειδών πανίδας της περιοχής ούτε με μείωση των πληθυσμών τους. Κατά τη διενέργειά τους είναι λογικό να αυξηθούν τα επίπεδα θορύβου στην περιοχή, αν και όχι σημαντικά και σε μόνιμη βάση. Ωστόσο η αύξηση αυτή δεν αποκλείεται να δημιουργήσει όχληση σε κάποιο τμήμα της πανίδας της περιοχής, οδηγώντας την, κατά το διάστημα εκτέλεσης των εργασιών, σε μερική μετακίνηση, εξέλιξη, που εφόσον πράγματι συμβεί, θα είναι σύντομη, μικρής έντασης και τελικά αναστρέψιμη μετά το πέρας τους.

Συμπερασματικά, οι επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον, κατά τη φάση κατασκευής, αξιολογούνται ως μικρής έντασης, βραχυπρόθεσμες, τοπικής εμβέλειας και σαφώς αντιμετωπίσιμες.

Φάση Λειτουργίας

Τα μέτρα που πρόκειται να ληφθούν κατά τη φάση της κατασκευής σε συνδυασμό με τις προβλεπόμενες εργασίες αποκατάστασης του χώρου των επεμβάσεων (εκπόνηση φυτοτεχνικής μελέτης) εξασφαλίζουν στον μέγιστο δυνατό βαθμό τη συνέχιση των φυσικών διεργασιών των οικοσυστημάτων που απαρτίζουν το φυσικό περιβάλλον της περιοχής.

Η διέλευση της πανίδας από την περιοχή του Έργου θα εξακολουθήσει να είναι ανεμπόδιστη μιας και δεν θα υπάρχουν περιφράξεις, ενώ η επιφάνεια που θα καλύπτουν οι Α/Γ θα είναι πολύ μικρή και δεν θα έχει επίπτωση στα ενδιαίτηματα.

Κατά τη λειτουργία του Έργου δεν αναμένεται:

- μείωση ή εξάλειψη μοναδικών, σπάνιων ή απειλούμενων προς εξαφάνιση ειδών χλωρίδας & πανίδας
- εισαγωγή νέων ειδών χλωρίδας και πανίδας στην περιοχή
- παρεμπόδιση στις μετακινήσεις των ειδών πανίδας Συμπερασματικά, οι ενδεχόμενες επιπτώσεις της λειτουργίας του Έργου στην χλωρίδα και τη χερσαία πανίδα αξιολογούνται ως περιορισμένες, τοπικές και ολικώς αναστρέψιμες.»

Τέλος, η γνωμοδότηση από τον ΟΦΥΠΕΚΑ επί του υπό κρίση έργου είναι απολύτως αναγκαία, καθώς πρόκειται για τον πλέον αρμόδιο φορέα για την εκτίμηση των επιπτώσεων ενός έργου επί προστατευόμενης περιοχής, ενώ η γνωμοδότηση του θα άρει την όποια ενδεχόμενη αμφιβολία υπάρχει επί των πιθανών κινδύνων του υπό κρίση έργου στα προστατευόμενα στοιχεία της γειτονικής περιοχής του Δικτύου NATURA 2000-EZΔ GR2520001 «Όρος Μαίναλο. Άλλωστε, όπως έχει γίνει δεκτό, λαμβανομένης υπόψη

της αρχής της προφύλαξης, αν σχέδιο ή προγραμματιζόμενο έργο μη άμεσα συνδεδεμένο με τη διαχείριση ενός τόπου ή μη αναγκαίο για τη διαχείρισή του ενδέχεται να θέσει σε κίνδυνο την επίτευξη των στόχων διατηρήσεως του τόπου αυτού, πρέπει να θεωρείται ως δυνάμενο να επηρεάσει σημαντικά τον τόπο αυτό. Η εκτίμηση του κινδύνου αυτού πρέπει, μεταξύ άλλων, να γίνεται υπό το πρίσμα των ειδικών περιβαλλοντικών χαρακτηριστικών και συνθηκών του τόπου τον οποίο αφορά το σχέδιο ή το έργο (βλ. αποφάσεις του ΔΕΕ της 22.6.2022, Επιτροπή κατά Σλοβακικής Δημοκρατίας, C-661/20, σκ. 59, της 9.9.2020, Friends of the Irish Environment, C 254/19, σκ. 51, της 29.7.2019, Inter-Environment Wallonie ASBL, C-411/17, σκ. 134, της 17.4.2018 στην υπόθεση C-441/17, Επιτροπή κατά Πολωνίας, σκ. 111-112, της 21.7.2016, Hilde Orleans κ.λπ., C-387/15 και C-388/15, σκ. 45, της 15.5.2014, TC Briels, C-521/12, σκ. 20, της 11.4.2013, Peter Sweetman κ.λπ., C-258/11, σκ. 30, της 7.9.2004, Landelijke κ.λπ., C-127/02, σκ. 44. Βλ., επίσης, τις από 19.1.2023 προτάσεις της Γενικής Εισαγγελέα J. Kokott στην υπόθεση C-721/21, Eco Advocacy CLG, σημ. 80, όπου συμπεραίνεται ότι «η πλήρης εκτίμηση αποτελεί τον κανόνα, παρέκκλιση από τον οποίο επιτρέπεται μόνον εφόσον αποσοβηθεί κάθε αμφιβολία σε σχέση με την αναγκαιότητα της εκτίμησης». Καθ' ερμηνεία του ανωτέρω νομοθετικού πλαισίου, αιολικοί σταθμοί που είναι δυνατόν να επηρεάζουν σημαντικά περιοχές εντεταγμένες στο δίκτυο Natura 2000, ή περιοχές που έχουν χαρακτηριστεί ως ΖΕΠ, πρέπει να υπόκεινται σε δέουσα εκτίμηση των περιβαλλοντικών τους επιπτώσεων, η οποία προϋποθέτει ότι έχουν προσδιορισθεί, λαμβανομένων υπόψη των βέλτιστων επιστημονικών γνώσεων, όλες οι πτυχές του σχεδίου ή του έργου που θα μπορούσαν να επηρεάσουν, είτε αυτοτελώς είτε σε συνδυασμό με άλλα σχέδια ή έργα, τους στόχους διατήρησης του τόπου αυτού, η δε Διοίκηση μπορεί να επιτρέψει την άσκηση της δραστηριότητας, μόνον εφόσον είναι βέβαιη ότι δεν τίθεται σε διακινδύνευση η ακεραιότητα του προστατευόμενου τόπου (ΣτΕ 1169/2023, πρβλ. ΣτΕ 1378, 1429, 1538, 1706/2022, 2598/2021, 2242/2020, 47/2018 κ.ά.).

ΙΧ. ΜΗ ΕΞΕΤΑΣΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΛΥΣΕΩΝ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΘΕΣΗ ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗΣ ΤΟΥ ΑΣΠΗΕ – ΑΝΑΓΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΛΥΣΕΩΝ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΘΕΣΗ ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗΣ ΤΟΥ ΑΣΠΗΕ [Ανάγκη εξέτασης εναλλακτικής λύσης, λαμβανομένου υπόψη των χαρακτηριστικών της επιλεγείσας από τον φορέα του έργου θέσης (εξαιρετικά μικρή απόσταση από παραδοσιακούς οικισμούς και την προστατευόμενη περιοχή του Δικτύου NATURA 2000-EΖΔ GR2520001 «Όρος Μαίναλο] – ΕΛΛΕΙΨΗ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΝΑΓΚΗ ΕΠΕΜΒΑΣΗΣ ΕΠΙ ΔΑΣΙΚΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΓΚΗ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΣΤΗΝ ΣΥΓΓΕΚΡΙΜΕΝΗ ΠΕΡΙΟΧΗ – ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΑΝΑΛΟΓΙΚΟΤΗΤΑΣ

Στο Παράρτημα 2 (Βασικές προδιαγραφές Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ) έργων και δραστηριοτήτων Α' Κατηγορίας) της Υπουργικής Απόφασης οικ. 170225/2014 (ΦΕΚ 135/Β/27-1-2014), αναφέρονται, μεταξύ άλλων, τα εξής:

«7. Εναλλακτικές λύσεις

7.1 Παρουσίαση των βιώσιμων εναλλακτικών λύσεων που εξετάστηκαν, ως προς τη θέση, το μέγεθος και την κλίμακα, το σχεδιάσμά, την τεχνολογία, την παραγωγική διαδικασία καθώς και την

διαδικασία κατασκευής του έργου ή της δραστηριότητας. Περιλαμβάνεται και η μηδενική λύση (μη υλοποίηση προτεινόμενου έργου/δραστηριότητας), με αναφορά στις συνέπειες που θα έχει σε επηρεαζόμενα έργα/δραστηριότητες, καθώς και σε άλλα στοιχεία του ανθρωπογενούς και φυσικού περιβάλλοντος.

7.2 Αξιολόγηση και αιτιολόγηση της τελικής επιλογής σε σχέση με τις επιπτώσεις στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον.

Η παρουσίαση των βιώσιμων εναλλακτικών λύσεων μπορεί να περιλαμβάνει κείμενο, πίνακες και κατάλληλους χάρτες και σχέδια. Θα πρέπει να είναι περιεκτική, ενώ σε παράρτημα της ΜΠΕ μπορούν να δίνονται αναλυτικότερα στοιχεία, που περιλαμβάνουν:

7.2.1. Αναλυτικότερη περιγραφή των βιώσιμων εναλλακτικών λύσεων που εξετάστηκαν.

7.2.2. Καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης του περιβάλλοντος για κάθε βιώσιμη εναλλακτική λύση, καθώς και των τάσεων εξέλιξής του.

7.2.3. Εκτίμηση και αξιολόγηση των σημαντικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων για κάθε βιώσιμη εναλλακτική λύση και αιτιολόγηση των κύριων λόγων απόρριψής της.».

Η νομοθεσία λοιπόν ορίζει ότι αφενός μεν ο φορέας του έργου στο πλαίσιο της ΜΠΕ οφείλει να εξετάζει εναλλακτική λύση ως προς τη θέση χωροθέτησης του έργου, αφετέρου δε ότι οφείλει να προβαίνει σε καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης του περιβάλλοντος για κάθε βιώσιμη εναλλακτική λύση που προτείνεται ως προς τη θέση χωροθέτησης του έργου. Καθίσταται σαφές ότι τα ανωτέρω είναι αναγκαίο να αναγράφονται στην ΜΠΕ, διότι από την συγκριτική επισκόπηση της κατάστασης του περιβάλλοντος στις εναλλακτικές θέσεις χωροθέτησης του έργου, συνάγεται ποια είναι η προτιμότερη λύση ως προς τη θέση εγκατάστασης του έργου. Ωστόσο, το κεφάλαιο 7 της υποβληθείσας ΜΠΕ είναι ελλιπές για τον λόγο ότι τα ανωτέρω στοιχεία ελλείπουν παντελώς από το περιεχόμενο αυτής. Αφενός μεν δεν γίνεται καθόλου εξέταση από τον μελετητή της ΜΠΕ πιθανής εναλλακτικής λύσης ως προς τη θέση χωροθέτησης του υπό κρίση ΑΣΠΗΕ, αφετέρου δε δεν γίνεται ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης του περιβάλλοντος σε έτερη θέση, άλλωστε δε τέτοια θέση, όπως ήδη επισημάνθηκε, δεν προτείνεται. Συγκεκριμένα, στις σελίδες 133 επ. της ΜΠΕ παρατίθενται τα ακόλουθα:

«7.1 Παρουσίαση των βιώσιμων εναλλακτικών λύσεων που εξετάστηκαν

Στην παρούσα Ενότητα παρουσιάζονται οι βιώσιμες εναλλακτικές λύσεις, που εξετάστηκαν για την ολοκλήρωση του σχεδιασμού του Έργου. Σε αυτές περιλαμβάνεται και η μηδενική λύση (μη υλοποίηση προτεινόμενου Έργου), με αναφορά στις συνέπειες που θα έχει σε επηρεαζόμενα έργα / δραστηριότητες καθώς και σε άλλα στοιχεία του ανθρωπογενούς και του φυσικού περιβάλλοντος.

↯ Εναλλακτική Λύση Νο 0 (ΕΛ0) / Μηδενική λύση

Η μηδενική λύση αφορά τη μη υλοποίηση του Έργου. Είναι προφανές ότι η λύση αυτή θα πρέπει να απορριφθεί μιας και όπως αναλύεται διεξοδικά στα σχετικά πεδία της παρούσας ΜΠΕ το συγκεκριμένο Έργο θα έχει σαφέστατα ευνοϊκή επίδραση στο φυσικό και το ανθρωπογενές περιβάλλον της ευρύτερης περιοχής εγκατάστασής του, ενώ επιπρόσθετα θα συνεισφέρει και

στην επίτευξη των εθνικών ενεργειακών στόχων, όπως αυτοί προβλέπονται από την Οδηγία 2009/28/ΕΚ και τον Ν. 3468/2006.

↪ Εναλλακτική Λύση Νο 1 (ΕΛ1) / Προτεινόμενη λύση

Η εναλλακτική λύση ΕΛ1 είναι και η τελικά επιλεγείσα και προτεινόμενη. Αφορά στην κατασκευή ΑΣΠΗΕ συνολικής ισχύος 36 MW καθώς και στα συνοδά έργα οδοποιίας πρόσβασης και ηλεκτρικής διασύνδεσης. Ο ΑΣΠΗΕ, ο οποίος αποτελείται από 9 Α/Γ ισχύος 4,0 MW εκάστη, έχει λάβει την απαιτούμενη άδεια παραγωγής από τη ΡΑΕ και χωροθετείται σε ΠΑΚ. Η συνολική ισχύς του ΑΣΠΗΕ (36 MW) θα οδηγείται υπογείως, μέσω γραμμών ΜΤ, στον υφιστάμενο Υ/Σ ανύψωσης τάσης 20/150 kV «ΔΟΡΙΖΑ Ι», που εντοπίζεται σε απόσταση 50 km περίπου. Η προτεινόμενη λύση (ΕΛ1) ανταποκρίνεται πλήρως σε μια σειρά απαιτήσεων, που παρατίθενται ακολούθως και ως εκ τούτου προκρίθηκε έναντι άλλων, οι οποίες δεν πληρούσαν τις περισσότερες ή ορισμένες εξ' αυτών. Συγκεκριμένα, για τη χωροθέτηση του Έργου ελήφθησαν υπόψη οι εξής παράμετροι:

- το αιολικό δυναμικό της περιοχής
- η πλήρης συμμόρφωσή του με το ΕΠΧΣΑΑ για τις ΑΠΕ
- η δυνατότητα σύνδεσής του στον υφιστάμενο Υ/Σ ανύψωσης τάσης 20/150 kV «ΔΟΡΙΖΑ Ι»
- ο χαρακτηρισμός της περιοχής ως αιολικής καταλληλότητας (ΠΑΚ)
- η απόσταση από Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) για την ορνιθοπανίδα, του δικτύου Natura 2000
- η απόσταση από Σημαντικές Περιοχές για τα Πουλιά (ΣΠΠ)
- η απόσταση από κηρυγμένους αρχαιολογικούς χώρους, μνημεία και άλλα σημεία πολιτιστικού ενδιαφέροντος
- η ύπαρξη ως επί το πλείστον δημόσιων δασικών εκτάσεων
- η δυνατότητα εκτεταμένης αξιοποίησης του υφιστάμενου οδικού δικτύου

↪ Εναλλακτική Λύση Νο 2 (ΕΛ2) / Διαφοροποίηση ως προς το είδος της ΑΠΕ

Εξετάστηκε, επίσης, η εναλλακτική λύση (ΕΛ2) της εκμετάλλευσης ΑΠΕ άλλης μορφής και συγκεκριμένα της ηλιακής για την παραγωγή αντίστοιχης ποσότητας ηλεκτρικής ενέργειας (~100.915 MWh) από Φ/Β συστήματα. Κατ' αρχάς η προτεινόμενη περιοχή εγκατάστασης δεν προσφέρεται για την εγκατάσταση Φ/Β μιας και τα κλιματολογικά χαρακτηριστικά της περιοχής δεν είναι ευνοϊκά. Επιπλέον, η απαιτούμενη έκταση για την ανάπτυξη των εγκαταστάσεων είναι πολλαπλάσια και ακατάλληλη (κλίσεις, σκιάσεις, δενδροκάλυψη κ.λπ.) καθιστώντας εξόχως προβληματική την αξιοποίηση της ηλιακής ενέργειας. Το κύριο, λοιπόν, μειονέκτημα της λύσης αυτής είναι ότι απαιτεί σημαντικά μεγαλύτερη κατάληψη γης για την παραγωγή αντίστοιχης ποσότητας ενέργειας με τη λύση ΕΛ1 άρα και σαφέστατα μεγαλύτερης κλίμακας επεμβάσεις στο φυσικό περιβάλλον. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι ενώ μια τυπική Α/Γ χρησιμοποιεί μόνο 36 m² έκτασης γης για να παραγάγει 1.200 έως 1.800 MWh τον χρόνο οι Φ/Β συστοιχίες θα απαιτούσαν μια έκταση εμβαδού της τάξης των 14.000 m² για να παραγάγουν την ίδια ποσότητα ηλεκτρικής ενέργειας, σε ετήσια βάση.

↪ Εναλλακτική Λύση Νο 3 (ΕΛ3) / Διαφοροποίηση ως προς τον τύπο των Α/Γ & την ισχύ του ΑΣΠΗΕ

Η εναλλακτική λύση ΕΛ3 διαφοροποιείται από την προτεινόμενη λύση ΕΛ1 μόνο ως προς τον τύπο των χρησιμοποιούμενων Α/Γ. Τόσο η συνολική δυναμικότητα του Έργου όσο και τα συνοδά έργα οδοποιίας και διασύνδεσης παραμένουν ίδια με αυτά της λύσης ΕΛ1. Έτσι, λοιπόν, κατά την αξιολόγηση της λύσης ΕΛ3 εξετάστηκαν διάφορα σενάρια χρήσης διαφορετικού τύπου Α/Γ με χαμηλότερο πυλώνα και μικρότερη διάμετρο ρότορα. Η προτίμηση, ωστόσο, σε Α/Γ αυτών των χαρακτηριστικών οδηγεί σε μοντέλα χαμηλότερης ονομαστικής ισχύος και κατά συνέπεια σε αύξηση του αριθμού των Α/Γ σε σύγκριση με τη λύση ΕΛ1 προκειμένου να επιτευχθεί παραγωγή ενέργειας ίδιας δυναμικότητας ώστε να διασφαλίζεται η βιωσιμότητα της επένδυσης.

Προφανώς η πυκνότητα εγκατάστασης των Α/Γ θα είναι μεγαλύτερη εντός των πολυγώνων, ενώ υπό προϋποθέσεις ενδεχομένως να απαιτηθεί και η επέκταση των πολυγώνων (δηλαδή η αύξηση της καταλαμβανόμενης έκτασης) έτσι ώστε να τηρούνται οι ενδεδειγμένες αποστάσεις μεταξύ τους.

7.2 Αξιολόγηση και αιτιολόγηση της τελικής επιλογής

Μεταξύ των βιώσιμων εναλλακτικών λύσεων, που εξετάστηκαν, ως προς την ωφελιμότητά τους σε σχέση με τις επιπτώσεις τους στο φυσικό και το ανθρωπογενές περιβάλλον προκρίνεται η λύση ΕΛ1.

¬ Εναλλακτική Λύση Νο 0 (ΕΛ0) / Μηδενική Λύση

Η μηδενική λύση είναι προφανές ότι δε σχετίζεται με οποιαδήποτε άμεση τεχνική επέμβαση και ως εκ τούτου βραχυπρόθεσμα δεν επιφέρει οποιαδήποτε επίπτωση στο περιβάλλον της εγγύς και της ευρύτερης περιοχής, το οποίο θα παραμείνει αμετάβλητο. Με τη μη υλοποίηση του Έργου, όμως, θα παραμείνει αναξιοποίητο το πολύτιμο αιολικό δυναμικό της εξεταζόμενης περιοχής, το οποίο αποτελεί έναν ανεξάντλητο φυσικό και ενεργειακό πόρο και κατά συνέπεια για την κάλυψη των διαρκώς αυξανόμενων ενεργειακών αναγκών της περιοχής όχι απλά θα εξακολουθήσουν να χρησιμοποιούνται οι συνήθεις συμβατικές πηγές παραγωγής ενέργειας, με τις γνωστές επιπτώσεις τους στο περιβάλλον και την υγεία των ανθρώπων αλλά ενδέχεται μεσοπρόθεσμα να χρειαστεί να κατασκευαστούν και νέες. Υπό το πρίσμα αυτό, η μηδενική λύση δεν είναι επί της ουσίας “μηδενική” αφού πρακτικά ενδέχεται να οδηγήσει σε μελλοντικές επεμβάσεις στην ευρύτερη ή άλλη περιοχή της χώρας για την κατασκευή συμβατικών σταθμών παραγωγής ενέργειας. Πέραν αυτού, η μη υλοποίηση του Έργου θα αποστερήσει την τοπική οικονομία από την εισροή σημαντικών επενδυτικών κεφαλαίων και τη συνεπακόλουθη συμβολή τους στην περαιτέρω ανάπτυξη της. Σε εθνικό επίπεδο η χώρα θα μείνει πίσω στην προσπάθεια για την επίτευξη των ενεργειακών της στόχων, όπως αυτοί προβλέπονται από την Οδηγία 2009/28/ΕΚ και τον Ν. 3468/2006. Συμπερασματικά, λοιπόν, η εναλλακτική λύση ΕΛ0 θα πρέπει να απορριφθεί για σημαντικούς περιβαλλοντικούς και οικονομικούς λόγους.».

Είναι καταφανές ότι τα ανωτέρω σε καμία περίπτωση δεν δύναται να θεωρηθούν ότι συνιστούν επαρκή και εμπεριστατωμένη αιτιολογία της υλοποίησης του υπό κρίση έργου στην συγκεκριμένη θέση εγκατάστασης του έργου. Αντιθέτως, η επίκληση αυτών γίνεται απλώς και μόνο ως τυπική προϋπόθεση του ελάχιστου περιεχομένου της ΜΠΕ, επί της ουσίας όμως δεν εισφέρουν στην ορθή εκτίμηση των επιπτώσεων του έργου, δοθέντος ότι στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, ακόμα και εντός των διοικητικών ορίων του Δήμου Τρίπολης και του Δήμου Γορτυνίας, υφίστανται πιθανές θέσεις εγκατάστασης του υπό κρίση έργου με άλλα χαρακτηριστικά (π.χ. μεγαλύτερη απόσταση από προστατευόμενες

περιοχές του Δικτύου NATURA 2000, ώστε να μην εγείρονται καθόλου αμφιβολίες ως προς την επέλευση αρνητικών επιπτώσεων σε αυτές, μεγαλύτερη απόσταση από τουριστικούς προορισμούς και παραδοσιακούς οικισμούς και από αρχαιολογικούς χώρους κ.α.), ώστε εν συνόλω το έργο να έχει τις λιγότερες δυνατές αρνητικές επιπτώσεις στο ανθρωπογενές, φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον. Άλλωστε, όπως ήδη τονίστηκε, με τον Ν. 4280/2014 αντικαταστάθηκε το κεφάλαιο του Ν. 998/1979 για τις κατ' εξαίρεση επιτρεπτές, για λόγους δημοσίου συμφέροντος, επεμβάσεις στα δάση, στις δασικές και δημόσιες χορτολιβαδικές και βραχώδεις εκτάσεις, με σκοπό, όπως εκτίθεται στην αιτιολογική έκθεση, την πληρέστερη εναρμόνιση προς το άρθρο 24 Συντάγματος και την πρόσφατη νομολογία του ΣτΕ. Γίνεται δεκτό ότι οι διατάξεις περί επιτρεπτών επεμβάσεων πρέπει να ερμηνεύονται στενά, ως εισάγουσες εξαίρεση από τον γενικώς ισχύοντα κανόνα περί απαγόρευσης μεταβολής του προορισμού των δασικών οικοσυστημάτων. Καθιερώνεται η αρχή του εξαιρετικού χαρακτήρα των διενεργούμενων επεμβάσεων, κατά την οποία οι καταρχήν επιτρεπόμενες επεμβάσεις πρέπει να προβλέπονται ειδικώς στον νόμο, να υλοποιούνται μόνο στο μέτρο που δεν μπορούν να διατεθούν άλλες εκτάσεις για την εξυπηρέτηση των συγκεκριμένων σκοπών δημοσίου συμφέροντος. Στην προκειμένη λοιπόν περίπτωση, καμία επιτακτική ανάγκη δεν συντρέχει ούτε η επίκληση σκοπού δημοσίου συμφέροντος αποτελεί δικαιολογητική βάση για την περιβαλλοντική αδειοδότηση και υλοποίηση του υπό κρίση έργου, λαμβανομένου υπόψη αφενός μεν ότι υφίστανται άλλες πιθανές θέσεις χωροθέτησης του ΑΣΠΗΕ, στις οποίες η υλοποίηση του έργου δεν αναμένεται να έχει τόσο επιβαρυντικές και αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον (φυσικό, πολιτιστικό και ανθρωπογενές). Ελλείπει δε της εξέτασης εναλλακτικής λύσης ως προς τη θέση χωροθέτησης του εν λόγω αιολικού σταθμού και της συγκριτικής μελέτης της υφιστάμενης κατάστασης στην περιοχή εγκατάστασης αυτού σε σχέση με την υφιστάμενη κατάσταση σε κάποια άλλη προτεινόμενη θέση εγκατάστασης, οι γνωμοδοτούντες φορείς δεν δύναται να προβούν σε έκδοση επαρκούς αιτιολογημένης γνώμης επί του επίμαχου ΑΣΠΗΕ, όπως προβλέπεται στο άρ. 19 παρ. 6 Ν. 4014/2011.

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι η εξέταση εναλλακτικών λύσεων ιδίως ως προς τη θέση εγκατάστασης και των συνοδών έργων, είναι αναγκαία, λαμβανομένου υπόψη ότι και το υπό κρίση έργο, όπως και το έργο ισχύος 36 MW που είχε υποβληθεί κατά τον αρχικό του σχεδιασμό, αποτελούμενο από 12 α/γ, καλύπτεται από εκτάσεις δασικού χαρακτήρα, η βλάστηση στις οποίες συνίστανται αμιγώς από Κεφαλληνιακή ελάτη και από βλάστηση αειφύλλων πλατύφυλλων, ενώ παράλληλα το όρος Μαίναλο χρησιμοποιείται για σκοπούς δασοπονίας, με το Διαχειριζόμενο Δάσος Μαινάλου, από το οποίο προκύπτει δασική παραγωγή ξυλείας 5.000 κυβικά μέτρα ξυλείας κεφαλληνιακής ελάτης και με δυνατότητα αύξησης της παραγωγής σε 30.000 κυβικά μέτρα (βλ. την υπ' αριθμ. πρωτ.: 63364/24-05-2021 Γνωμοδότηση του Δασαρχείου Βυτίνας). Αξίζει να σημειωθεί ότι, μολονότι επισημάνθηκε η ύπαρξη του Διαχειριζόμενου Δάσος Μαινάλου, στην εκ νέου υποβληθείσα ΜΠΕ για το υπό κρίση έργο, δεν γίνεται καμία αναφορά σε αυτό και πώς ενδεχομένως η υλοποίηση του έργου θα επηρεάσει την εν λόγω περιοχή και την δραστηριότητα της δασοπονίας, η οποία είναι εξαιρετικής σημασίας για τους κατοίκους

της περιοχής. Με άλλα λόγια δηλαδή, δεν προσδιορίζεται στην υποβληθείσα ΜΠΕ το Διαχειριζόμενο Δάσος Μαϊνάλου και τί επιπτώσεις αναμένονται επί της δασοπονίας από την υλοποίηση του έργου, όπως και επί της μελισσοκομίας που αναπτύσσεται στην περιοχή εγκατάστασης του έργου. Η μελισσοκομία είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένη στο όρος Μαίναλο, σαφώς δε και στην περιοχή χωροθέτησης του εν λόγω ΑΣΠΗΕ, ενώ είναι καταφανές ότι η υλοποίηση του έργου θα επηρεάσει την συγκεκριμένη ζωτικής σημασίας δραστηριότητα των κατοίκων λόγω της αποψίλωσης δασικής έκτασης, και δη σημαντικών εκτάσεων Κεφαλληνιακής ελάτης.

Σχετικά με τα ανωτέρω, στην σελίδα 102 της ΕΠΜ αναγράφονται τα ακόλουθα: «Στην ΕΖΔ GR2520001 - "Όρος Μαίναλο" έχουν καταγραφεί τρεις τύποι οικοτόπων εθνικού ενδιαφέροντος (Πίνακας 2.2.1.2-2 του ΤΤΑ). Αυτοί είναι οι 5340 (*Garrigues* της Ανατολικής Μεσογείου), 934Α (Ελληνικά δάση πρίνου) και 951Β (Δάση ελληνικής ελάτης (*Abies cerhalonica*)). Ο Τ.Ο. 5340 περιλαμβάνει θαμνώνες αείφυλλων πλατύφυλλων με ευρεία εξάπλωση στην Ελλάδα. Ο Τ.Ο. 934Α αφορά δενδρώδεις σχηματισμούς στους οποίους κυριαρχεί το πουρνάρι (*Quercus coccifera*) ή άλλα αείφυλλα πλατύφυλλα που κατά κανόνα απαντούν με μορφή θάμνων. Ο Τ.Ο. 951Β περιλαμβάνει τα φυσικά δάση κεφαλληνιακής ελάτης (*Abies cerhalonica*). Ο τύπος οικοτόπου 951Β στην ΕΖΔ χαρακτηρίζεται από καλή κατάστασης διατήρησης, υψηλή αντιπροσωπευτικότητα και, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο ΤΕΔ, στο όρος Μαίναλο τα δάση ελάτης είναι τα πλέον αντιπροσωπευτικά της Πελοποννήσου, αν όχι της Ελλάδας. Παράλληλα τα ελατοδάση της περιοχής παίζουν ένα συμπληρωματικό αλλά σημαντικό ρόλο στην οικονομία της περιοχής για την παραγωγή του ΠΟΠ μελιού «βανίλια» Μαϊνάλου από το παρασιτικό δασικό έντομο *Physokermes hellenicus* (*P. hemicryphus*) (Papanastasiou et al., 2018). Ο καλός βαθμός διατήρησης, η υψηλή αντιπροσωπευτικότητά του και η μεγάλη οικονομική σημασία του τύπου οικοτόπου 951Β στην ΕΖΔ προκρίνουν την ένταξή του στους «πολύ σημαντικούς» τύπους οικοτόπων».

Επιπλέον, σχετικά με τα δάση Κεφαλληνιακής ελάτης στο όρος Μαίναλο στην σελίδα 82 της ΕΠΜ προβλέπονται τα εξής: «Η ΕΖΔ GR2520001 - "Όρος Μαίναλο" βρίσκεται στην Κεντρική Πελοπόννησο και περιλαμβάνει το ομώνυμο όρος με την υψηλότερη κορυφή στα 1980 m. Η ΕΖΔ δεν χαρακτηρίζεται από υψηλή ποικιλότητα τύπων οικοτόπων, όμως περιλαμβάνει εκτεταμένα και σε καλή κατάσταση διατήρησης δάση κεφαλληνιακής ελάτης (*Abies cerhalonica*) τα οποία εντάσσονται στον Εθνικού ενδιαφέροντος τύπο οικοτόπου 951Β. Μάλιστα θεωρείται πως τα δάση ελάτης του Μαϊνάλου είναι τα πλέον αντιπροσωπευτικά στην Πελοπόννησο. Σημαντικό πρόβλημα αναφορικά με το βαθμό διατήρησης των δασών ελάτης στο Μαίναλο ήταν οι εκτεταμένες ξηράνσεις που παρατηρήθηκαν τις περασμένες δεκαετίες. Το φαινόμενο που παρατηρήθηκε στο Μαίναλο αλλά και σε άλλα βουνά της Ν. Ελλάδας έπληττε άτομα ελάτης σε οριακές θέσεις (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2012) Αν και το φαινόμενο τα τελευταία έτη έχει περιοριστεί, είναι απαραίτητη η στενή παρακολούθησή του. Τέλος, σημαντική

έκταση καλύπτουν και τα ανωδασικά οικοσυστήματα στο όρος (Τ.Ο. 4090) τα οποία αποτελούν και ενδιαίτημα ενδημικών ειδών. Αξίζει επίσης να σημειωθεί πως στην ΕΖΔ απαντά σχετικά μεγάλο τμήμα της συνολικής έκτασης του τύπου οικοτόπου 951B Δάση ελληνικής ελάτης (*Abies cerhalonica*) στο δίκτυο NATURA 2000, γεγονός που υποδηλώνει τη μεγάλη σημασία της ΕΖΔ για τη διατήρησή του.».

Στο σημείο αυτό σημειώνεται ότι ο Τ.Ο. 4090 φέρει την ονομασία «Ενδημικά ορεινά μεσογειακά χέρσα εδάφη με ακανθώδεις θάμνους», ο οποίος απαντάνται και στην περιοχή εγκατάστασης του υπό κρίση έργου, και ο οποίος αποτελεί και ενδιαίτημα ενδημικών ειδών, ενώ εκτάσεις του εν λόγω τύπου οικοτόπου θα αποψιλωθούν για την θεμελίωση των α/γ του υπό κρίση αιολικού σταθμού. Ωστόσο, στην εκπονηθείσα ΜΠΕ, στο πλαίσιο της υποεκτίμησης των επιπτώσεων του έργου επί του φυσικού περιβάλλοντος, χωρίς κανένα επιστημονικό έρεισμα, αναγράφονται στην σελίδα 184 τα ακόλουθα: «Η βλάστηση στην περιοχή είναι γενικά περιορισμένη και φτωχή ενώ η όποια αποψίλωση για την εγκατάσταση του εξοπλισμού θα λάβει χώρα απολύτως εστιασμένα και σε κάθε περίπτωση θα αναπληρωθεί με κατάλληλες φυτεύσεις βάσει της σχετικής νομοθεσίας και των υποδείξεων της δασικής υπηρεσίας.». Όσον αφορά δε τα ενδημικά είδη που ενδεχομένως να απαντώνται και στην περιοχή εγκατάστασης του ΑΣΠΗΕ, καθώς ο Τ.Ο. «Ενδημικά ορεινά μεσογειακά χέρσα εδάφη με ακανθώδεις θάμνους» αποτελεί κατάλληλο ενδιαίτημα για την ύπαρξη αυτών, στην σελίδα 115 της ΕΠΜ αναγράφονται τα εξής:

«GR2520001 - "Όρος Μαίναλο" (ΕΖΔ)

Στην ΕΖΔ απαντούν 57 taxa (είδη και υποείδη) φυτών από τα οποία κανένα δεν ανήκει στα είδη των παραρτημάτων IV και V. Ένα είδος (*Gymnospermium peloponnesiacum*) περιλαμβάνεται στον Εθνικό Ερυθρό Κατάλογο, 52 είναι ενδημικά και 3 (*Erodium chrysanthum*, *Fritillaria graeca* και *Orchis pallens*) καλύπτονται από διεθνείς συμβάσεις για την προστασία τους. Επιπλέον 16 φυτά περιλαμβάνονται στο Προεδρικό Διάταγμα 67/1981. Από την ανάλυση των χωρικών προτύπων εξάπλωσης και του καθεστώτος επικινδυνότητας των «άλλων σημαντικών ειδών» προκύπτει πως δεν υφίσταται η ανάγκη ένταξης κάποιου από τα «άλλα σημαντικά είδη» στα πολύ σημαντικά είδη με στόχο τη θέσπιση ιδιαίτερων θεσμικών ή διαχειριστικών μέτρων για τη διατήρησή τους. Στους Πίνακες 2.2.2.2.-2 (α) και (β), του ΤΤΑ, παρουσιάζονται τα χαρακτηριστικά και οι επιμέρους παράμετροι που εξετάστηκαν για όλα τα «άλλα σημαντικά είδη» της ΕΖΔ GR2520001 - "Όρος Μαίναλο".».

Περαιτέρω, στην γειτονική περιοχή ΕΖΔ συναντώνται σπάνια και προστατευόμενα είδη αμφιβίων και ερπετών, τα οποία πολύ πιθανόν να απαντώνται και στην περιοχή χωροθέτησης του ΑΣΠΗΕ και των συνοδών έργων αυτού λόγω της εγγύτητας του έργου με την ως άνω ΕΖΔ, καθώς και λόγω της ύπαρξης κατάλληλων ενδιαιτημάτων (π.χ. θαμνώνες). Συγκεκριμένα, στις σελ. 151-152 της ΕΠΜ περιγράφονται τα εξής:

«GR2520001 - "Όρος Μαίναλο"

(ΕΖΔ) Αμφίβια – ερπετά: Στην περιοχή απαντούν δεκαοκτώ συνολικά είδη (βλ. Τεύχος Τεκμηρίωσης, Πίνακας 2.2.3.1.2-2), εκ των οποίων δεκατέσσερα είδη ερπετών και τέσσερα αμφιβίων. Δεκατρία είδη (δέκα ερπετά και τρία αμφίβια) είναι είδη του Παραρτήματος IV της

Οδηγίας 92/43/ΕΚ, ενώ το σύνολο αυτών είναι καταχωρημένα στο Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (Λεγάκης και Μαραγκού, 2009). Δύο αμφίβια (*Bufo bufo* και *Rana graeca*) και τέσσερα ερπετά (*Coronella austriaca*, *Platyceps najadum*, *Typhlops vermicularis* και *Vipera ammodytes*) θεωρούνται σπάνια (R) στην περιοχή. Ιδιαίτερα σημαντικά ανάμεσα σε αυτά θεωρούνται τα ενδημικά είδη ερπετών, πελοποννησιακή γουστέρα (*Podarcis peloponnesiaca*), μωραϊτόσαυρα (*Algyroides moreoticus*), ελληνική σαύρα (*Hellenolacerta graeca*) και το Κονάκι του Ιονίου (*Anguis cephallonica*). Το τελευταίο είδος θεωρείται παρόν (P) στην περιοχή. Το είδος *Hellenolacerta graeca* έχει καταχωρηθεί ως «VU – Τρωτό» στο Κόκκινο Βιβλίο, διότι αν και παρατηρείται σε όλη σχεδόν την Πελοπόννησο, διατηρεί μικρούς, έντονα κερματισμένους και απομονωμένους πληθυσμούς και μόνο σε συγκεκριμένου τύπου ενδιαιτήματα (Λεγάκης και Μαραγκού, 2009). Τα ανωτέρω είδη εμφανίζουν ίδιες οικολογικές απαιτήσεις με κάποια από τα «πολύ σημαντικά είδη», και ως εκ τούτου κρίνεται ότι θα καλυφθούν από τα μέτρα προστασίας και διαχείρισης που θα προταθούν για αυτά.».

Όπως υπογραμμίζει η ΕΠΜ 2002-2003 «Τα δάση κωνοφόρων του Μαινάλου θεωρούνται τα πιο αντιπροσωπευτικά στην Πελοπόννησο. Στην υποαλπική ζώνη εμφανίζονται λιβάδια (στεππόμορφοι βραχώδεις ανωδασικοί λειμώνες) τα οποία συνιστούν οικότοπο της Οδηγίας 92/43 με μοναδική εμφάνιση για την Πελοπόννησο στο Μαίναλο. Ένα άλλο αξιόλογο στοιχείο του φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής είναι η καλή διατήρηση των παραδοσιακών φυτοφρακτών μεταξύ των μικρών αγρών των περιφερειακών οικισμών της ημιορεινής ζώνης.»

Επίσης, το όρος Μαίναλο αποτελεί και βιότοπο CORINE. Σύμφωνα με τον ιστότοπο/βάση δεδομένων για την ελληνική φύση «ΦΙΛΟΤΗΣ» πρόκειται για τον βιότοπο CORINE με κωδικό A00060080, συνολικής έκτασης 9952.73 ha. Όπως αναφέρεται στην ανωτέρω βάση δεδομένων (βλ. <https://filotis.itia.ntua.gr/biotopes/c/A00060080/>) η βόσκηση, το κυνήγι και η κατασκευή δασικών δρόμων είναι οι απειλές για την χλωρίδα και την πανίδα, ενώ η παρουσία της σπάνιας χλωρίδας με ενδημικά της Πελοποννήσου και άλλων σπάνιων ειδών κάνουν την περιοχή πολύ ενδιαφέρουσα. Μεταξύ των αξιόλογων φυτών που απαντώνται στον ανωτέρω βιότοπο περιλαμβάνονται τα εξής: *Abies cephalonica* (Κεφαλλονίτικο έλατο), *Allium frigidum*, *Alyssum siculum* (Άλυσσο το Σικελικό), *Arenaria cretica*, *Arenaria filicaulis graeca*, *Astragalus hellenicus*, *Astragalus lacteus*, *Berberis cretica* (Βερβερίς η κρητική), *Carum graecum graecum*, *Cerastium candidissimum*, *Colchicum graecum*, *Colchicum triphyllum*, *Crataegus pycnoloba*, *Crepis incana*, *Erodium chrysanthum*, *Erophila verna verna*, *Erysimum pectinatum*, *Erysimum pusillum*, *Galium taygeteum*, *Galium thymifolium*, *Geocaryum parnassicum*, *Geranium macrostylum*, *Hammatolubium lotoides*, *Iris attica*, *Juniperus communis hemisphaerica* (Βουνόκεδρο το ημισφαιρικό), *Lepidium hirtum nebrodense*, *Linum elegans*, *Lysimachia serpyllifolia*, *Marrubium cylleneum*, *Minuartia hamata*, *Paronychia albanica graeca*, *Polygala nicaeensis mediterranea*, *Ranunculus subomophyllum*, *Rhamnus sibthorpiensis* (Ράμνος του Σίμπθορπι), *Saxifraga adsendens parnassica*, *Scutellaria rupestris rupestris*, *Sideritis clandestina peloponnesiaca*, *Silene parnassica parnassica*, *Telephium imberati orientale*, *Thesium arvense*, *Thesium parnassia*, *Thlaspi graecum*, *Tulipa orphanidea*, *Valeriana olenaea*, *Verbascum speciosum megaphlomos*, *Viola chelmea*, *Viola mercurii*, *Viola phitosiana*.

Βάσει της οικολογικής σπουδαιότητας της ως άνω ΕΖΔ καθώς και του όρους Μαινάλου (σαφώς και της θέσης εγκατάστασης του έργου σε δασικές εκτάσεις), **θα έπρεπε αφενός να εκπονηθεί ΕΟΑ για τους λόγους που προαναφέρθηκαν, αφετέρου να υπάρχει**

ειδική αιτιολογία ως προς την ανάγκη υλοποίησης του έργου στην συγκεκριμένη περιοχή, η οποία υλοποίηση του έργου, όπως προελέχθη, θα επιφέρει αρνητικές επιπτώσεις στην μελισσοκομία και τη δασοπονία, καθώς και στην πανίδα και χλωρίδα της περιοχής.

Άλλωστε, γίνεται δεκτό ότι οι σύγχρονες οικονομικές δραστηριότητες και η επιταγή για αειφόρο ανάπτυξη δημιούργησαν την ανάγκη συστηματοποίησης του πλαισίου των επιτρεπτών επεμβάσεων στις δασικές εκτάσεις. Με τον Ν. 4280/2014 αντικαταστάθηκε το κεφάλαιο του Ν. 998/1979 για τις κατ' εξαίρεση επιτρεπτές, για λόγους δημοσίου συμφέροντος, επεμβάσεις στα δάση, στις δασικές και δημόσιες χορτολιβαδικές και βραχώδεις εκτάσεις, με σκοπό, όπως εκτίθεται στην αιτιολογική έκθεση, την πληρέστερη εναρμόνιση προς το άρθρο 24 Συντάγματος και την πρόσφατη νομολογία του ΣΤΕ. Γίνεται δεκτό ότι οι διατάξεις περί επιτρεπτών επεμβάσεων πρέπει να ερμηνεύονται στενά, ως εισάγουσες εξαίρεση από τον γενικώς ισχύοντα κανόνα περί απαγόρευσης μεταβολής του προορισμού των δασικών οικοσυστημάτων. Καθιερώνεται η αρχή του εξαιρετικού χαρακτήρα των διενεργούμενων επεμβάσεων, κατά την οποία οι καταρχήν επιτρεπόμενες επεμβάσεις πρέπει να προβλέπονται ειδικώς στον νόμο, να υλοποιούνται μόνο στο μέτρο που δεν μπορούν να διατεθούν άλλες εκτάσεις για την εξυπηρέτηση των συγκεκριμένων σκοπών δημοσίου συμφέροντος και σε κάθε περίπτωση, να περιορίζονται στην κατά το δυνατόν ελάχιστη θυσία δασικής βλάστησης, η συνδρομή δε, των προϋποθέσεων αυτών εξετάζεται και κατά το στάδιο της έγκρισης των περιβαλλοντικών όρων για την εκτέλεση έργου σε περιοχή με δασικό χαρακτήρα, υποκείμενη και στον ακυρωτικό έλεγχο. Επιπλέον, εξαιτίας του εξαιρετικού χαρακτήρα της επέμβασης στις περιπτώσεις αυτές επί δασικών εκτάσεων, η σχετική εγκριτική απόφαση πρέπει να αιτιολογείται ειδικώς, με κριτήρια αναφερόμενα τόσο στην ιδιαίτερη σημασία του έργου, ασυνδέτως προς την επιδίωξη αποδοτικότερης για τον φορέα οικονομικής εκμεταλλεύσεως, όσο και στην αναγκαιότητα εκτέλεσής του στην δασική έκταση, με γνώμονα αφενός την ανάγκη προστασίας του δασικού οικοσυστήματος και αφετέρου την εξυπηρέτηση του δημόσιου σκοπού στον οποίο αποβλέπει το έργο. **Στην προκειμένη περίπτωση, πέραν όλων των άλλων, επέρχεται παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας, καθώς οι αρνητικές επιπτώσεις του έργου (αλλοίωση του τοπίου, οπτική όχληση από πλήθος μνημείων και θέσεων πολιτιστικής αξίας, πλήγμα στις ήπιες μορφές ανάπτυξης της περιοχής και στον οικοτουρισμό, εκχέρσωση δασικών εκτάσεων και εκτάσεων με κεφαλληνιακή ελάτη, χωροθέτηση του έργου πλησίον πλήθους παραδοσιακών οικισμών, πλήγμα στην δασοπονία και την μελισσοκομία κ.α.) υπερακοντίζουν κατά πολύ τις θετικές επιπτώσεις που ισχυρίζεται ο μελετητής της ΜΠΕ ότι θα έχει ο υπό κρίση αιολικός σταθμός.**

Χ. ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΑΣΠΗΕ ΣΕ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕ ΚΟΡΕΣΜΕΝΟ ΔΙΚΤΥΟ

Όπως αναγράφεται στην σελίδα 69 της ΜΠΕ: «**Όπως αναφέρθηκε και σε άλλο σημείο της μελέτης η Πελοπόννησος όπου και αναπτύσσεται το εξεταζόμενο Έργο αποτελεί περιοχή με κορεσμένο Δίκτυο και κατά συνέπεια ο τρόπος διασύνδεσης**

θα οριστικοποιηθεί από τον ΑΔΜΗΕ σε μεταγενέστερο χρόνο και θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από την προγραμματιζόμενη αναβάθμιση του Δικτύου της περιοχής αλλά και τις επικείμενες διασυνδέσεις, οι οποίες θα απελευθερώσουν χώρο στο Δίκτυο.»

Δεδομένου του κορεσμένου Δικτύου στην Πελοπόννησο, η περιβαλλοντική αδειοδότηση του έργου πρέπει να διακοπεί, καθώς κατά παράβαση διάταξης νόμου εκδόθηκε η βεβαίωση παραγωγού προς τον φορέα του έργου. Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 11 παρ. 5 Ν. 4685/2020:

«5. Η Βεβαίωση Παραγωγού Ηλεκτρικής Ενέργειας από Α.Π.Ε. και Σ.Η.Θ. Υ.Α. χορηγείται υπό την προϋπόθεση ότι τηρούνται σωρευτικώς τα κατωτέρω:

(α) Δεν τίθενται θέματα που έχουν γνωστοποιηθεί στον Φορέα Αδειοδότησης με οποιονδήποτε τρόπο σχετικά με:

i) Την εθνική ασφάλεια,

ii) τη δημόσια υγεία και ασφάλεια.

(β) Η θέση εγκατάστασης του προτεινόμενου έργου τελεί σε συμμόρφωση με το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Α.Π.Ε. για τις περιοχές αποκλεισμού χωροθέτησης εγκαταστάσεων Α.Π.Ε., εφόσον οι περιοχές αυτές έχουν οριοθετηθεί κατά τρόπο ειδικό και συγκεκριμένο. Ο Φορέας αναρτά τις περιοχές αυτές στο γεωπληροφοριακό του σύστημα συνεργαζόμενος με τις αρμόδιες περιβαλλοντικές υπηρεσίες.

(γ) Τηρούνται οι περιορισμοί χωροθέτησης σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 13.

(δ) Η σύνδεση του έργου δεν αφορά περιοχή που έχει χαρακτηριστεί ως κορεσμένο δίκτυο με την επιφύλαξη των οριζόμενων στο άρθρο 14.

(ε) Δεν υφίσταται υπέρβαση της φέρουσας ικανότητας του Ο.Τ.Α. εγκατάστασης του προτεινόμενου έργου, λαμβανομένου υπόψη του άρθρου 15.

(στ) Υποβάλλεται αποδεικτικό καταβολής του τέλους, σύμφωνα με του άρθρο 17.»

Δεδομένου λοιπόν ότι η Πελοπόννησος περιλαμβάνεται στις περιοχές με κορεσμένο δίκτυο, δεν επιτρέπεται η υποβολή νέων αιτήσεων για χορήγηση Βεβαίωσης παραγωγού και, κατ' επέκταση ούτε η περιβαλλοντική αδειοδότηση του έργου. Περαιτέρω, ο υπό κρίση ΑΣΠΗΕ πρόκειται να εγκατασταθεί και να συνδεθεί στην Πελοπόννησο, δηλαδή σε περιοχή με κορεσμένο δίκτυο, για την οποία δεν έχει εκδοθεί απόφαση της ΡΑΕ που να καθορίζει το περιθώριο απορρόφησης για αιολικούς σταθμούς, ούτε τη δυνατότητα υποβολής νέων αιτήσεων για την αδειοδότηση νέων ΑΣΠΗΕ. Κατά τα ανωτέρω λοιπόν η περιβαλλοντική αδειοδότηση του έργου πρέπει να διακοπεί, καθώς, μεταξύ άλλων, βρίσκει έρεισμα σε παρανόμως χορηγηθείσα βεβαίωση παραγωγού. Το δίκτυο της Πελοποννήσου έχει χαρακτηριστεί κορεσμένο για τις τεχνολογίες των ΑΠΕ με την απόφαση 699/2012 της ΡΑΕ, απόφαση η οποία εξακολουθεί να ισχύει και δεν έχει ανακληθεί.

XI. ΜΗ ΕΠΙΤΡΕΠΤΗ ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΑΣΠΗΕ ΕΝΤΟΣ ΤΟΥ ΚΑΖ ΜΕ ΚΩΔΙΚΟ Κ452: ΑΡΚΟΥΔΟΡΕΜΑ - ΧΑΛΙΚΙ (ΠΙΑΝΑΣ - ΧΡΥΣΟΒΙΤΣΙΟΥ) ΚΑΙ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΕΡΓΩΝ ΕΝΤΟΣ

ΤΟΥ ΑΝΩΤΕΡΩ ΚΑΖ – ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΑΣΠΗΕ ΕΝΤΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ Η ΟΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ ΠΙΘΑΝΗ Η ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΟ ΔΙΚΤΥΟ NATURA 2000 – ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE

Το ανατολικό Μαίναλο αποτελεί περιοχή του εθνικού καταλόγου των υποψήφιων τόπων για ένταξη στο δίκτυο ΦΥΣΗ 2000 και κατά συνέπεια στην περιοχή αυτή επικεντρώνονται οι δράσεις του προγράμματος LIFE [βλ. παρακάτω αναλυτικά για το πρόγραμμα LIFE NAT/GR/6481 «Προστασία και διαχείριση του Όρους Μαίναλο», το οποίο υλοποιήθηκε από την ΑΡΚΑΔΙΑ Α.Ε. σε συνεργασία με τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Αρκαδίας και το Ινστιτούτο Δασικών Ερευνών Αθήνας (ΕΘΙΑΓΕ)]. Γενικά, ο ορεινός όγκος του Μαινάλου (Ανατολικό, Δυτικό και Βόρειο Μαίναλο) αποτελεί μια ενιαία φυσιογραφική και ανθρωπογεωγραφική ενότητα με κοινές ιστορικές και πολιτιστικές καταβολές και αξίες, το φυσικό περιβάλλον της οποίας υπόκειται σε ενιαία διαχείριση από το δασαρχείο Βυτίνας. Σύμφωνα δε με τις διατάξεις του Ν. 1650/1986, αντικείμενο προστασίας δεν αποτελούν μόνο περιοχές με οικοτόπους της Οδηγίας 92/43 ΕΟΚ και είδη χλωρίδας και πανίδας, αλλά σύνολα της της φύσης και του τοπίου, με σκοπό τη διατήρηση όχι μόνο της στενά οικολογικής τους σημασίας αλλά και της βιολογικής, της γεωμορφολογικής και της αισθητικής τους σημασίας, που προστατεύονται για τη διασφάλιση: i) των φυσικών διεργασιών και της αποδοτικότητας των φυσικών πόρων, ii) της δυνατότητας ανανέωσης των φυσικών πόρων, iii) της προστασίας της αναπαραγωγικής τους δυνατότητας, και iv) της προστασίας των εδαφών και των νερών (άρ. 1 παρ. 3β και 3δ του Ν. 3937/2011). **Επιπλέον, θα πρέπει να επισημανθεί ότι στο Δυτικό και στο Ανατολικό Μαίναλο εμφανίζεται το πιο συγκροτημένο ελληνικό ελατόδασος, που έχει τεθεί υπό καθεστώς δασικής διαχείρισης (Κρατική Εκμετάλλευση Δασών) από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα (βλ. ΕΠΜ 2002-2003).**

Σύμφωνα με τον Ν. 2637/1998 (ΦΕΚ 200/Α/27.08.1998), τα καταφύγια θηραμάτων, μετονομάστηκαν σε «Καταφύγια Άγριας Ζωής». Με βάση το Ν. 3937/2011 «Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 60/Α/31.03.2011) ως καταφύγια άγριας ζωής χαρακτηρίζονται φυσικές περιοχές (χερσαίες, υγροτοπικές ή θαλάσσιες), που έχουν ιδιαίτερη σημασία ως σημαντικοί τόποι ανάπτυξης της άγριας χλωρίδας ή ως βιότοποι αναπαραγωγής, διατροφής, διαχείμασης ειδών της άγριας πανίδας, ή ως περιοχές αναπαραγωγής ψαριών και συγκέντρωσης γόνου, ή, τέλος, ως σημαντικοί θαλάσσιοι οικοτόποι. Στην παρ. 4.3, του άρθρου 5, του νόμου, καθορίζονται συγκεκριμένοι όροι και περιορισμοί όσον αφορά στα ΚΑΖ. Οι λειτουργίες που πρέπει να επιτελούν, τα κριτήρια επιλογής τους καθώς και οι σκοποί που πρέπει να επιτυγχάνονται μέσω του νέου θεσμού, είναι περισσότερο σύνθετοι, πολύπλοκοι και αποσκοπούν στη διατήρηση της βιολογικής ποικιλότητας, στην προστασία των ειδών, καθώς στη διατήρηση των σπάνιων και απειλούμενων ειδών της πανίδας και της αυτοφυσούς χλωρίδας, καθώς και στην προστασία και την αύξηση του πληθυσμού των θηραμάτων. Κατά συνέπεια, ο στόχος ενός καταφυγίου άγριας ζωής δεν επικεντρώνεται πλέον μόνο στα θηράματα, αλλά σε όλα τα είδη άγριας πανίδας, αυτοφυσούς χλωρίδας αλλά και του οικοσυστήματος γενικά.

Στο δε άρθρο 5 του Ν. 3937/2011 ορίζονται, σχετικά με τα ΚΑΖ, τα εξής:

«4.3 Καταφύγια Άγριας Ζωής (Wildlife refuges) α) Ως καταφύγια άγριας ζωής χαρακτηρίζονται φυσικές περιοχές (χερσαίες, υγροτοπικές ή θαλάσσιες), που έχουν ιδιαίτερη σημασία ως σημαντικοί τόποι ανάπτυξης της άγριας χλωρίδας ή ως βιότοποι αναπαραγωγής, διατροφής, διαχείμασης ειδών της άγριας πανίδας, ή ως περιοχές αναπαραγωγής ψαριών και συγκέντρωσης γόνου, ή,

τέλος, ως σημαντικοί θαλάσσιοι οικοτόποι. Ως καταφύγια άγριας ζωής μπορούν να χαρακτηρίζονται και οι οικολογικοί διάδρομοι μεταξύ άλλων κατηγοριών προστατευόμενων περιοχών των παραγράφων 1, 2, 3, 4 και 5.

β) Μέσα στα καταφύγια άγριας ζωής απαγορεύονται η θήρα, οι αγώνες κυνηγετικών ικανοτήτων σκύλων δεικτών, η αλιεία, η σύλληψη της άγριας πανίδας, η συλλογή της άγριας χλωρίδας, η καταστροφή ζώνης με φυσική βλάστηση με κάθε τρόπο, η καταστροφή των φυτοφρακτών, η αμμοληψία, η αποστράγγιση, η επιχωμάτωση και αποξήρανση ελωδών εκτάσεων, η ρύπανση των υδατικών συστημάτων, η διάθεση ή απόρριψη αποβλήτων, η ανάπτυξη ιχθυοκαλλιεργειών, η διενέργεια στρατιωτικών ασκήσεων, καθώς και η υπαγωγή έκτασης του καταφυγίου σε πολεοδομικό ή ρυμοτομικό σχεδιασμό. Επιτρέπεται η εγκατάσταση παρατηρητηρίων της άγριας πανίδας.

Η εκτέλεση λατομικών και μεταλλευτικών δραστηριοτήτων, όπως και δρόμων επιτρέπεται εάν έχει ακολουθηθεί η διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης που προβλέπεται από τις σχετικές διατάξεις της νομοθεσίας.

γ) Μέσα στα καταφύγια άγριας ζωής, οι αρμόδιες κατά περίπτωση υπηρεσίες μπορούν να εγκρίνουν ή να προγραμματίζουν και να εκτελούν ειδικά έργα βελτίωσης του βιοτόπου και έργα ικανοποίησης των οικολογικών αναγκών του βιολογικού κύκλου των ειδών της άγριας πανίδας και της αυτοφούς χλωρίδας και ιδίως αναδάσωση, διατήρηση ακαλλιέργητων εκτάσεων, διατήρηση εκτάσεων με τοπικές ποικιλίες, διατήρηση φυτοφρακτών, έργα αναβάθμισης και αποκατάστασης υγροτοπικών εκτάσεων, δημιουργία και ανάπτυξη ζωνών φυσικής βλάστησης, δημιουργία δενδροστοιχιών κατά μήκος των αγροτικών δρόμων και ελωδών εκτάσεων. Τα έργα αυτά περιγράφονται σε ειδικές μελέτες διαχείρισης, οι οποίες εγκρίνονται από τον Γενικό Γραμματέα της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης. Οι προδιαγραφές για τη σύνταξή τους καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής.».

Όπως αναφέρεται στην σελ. 57 της ΜΠΕ: «..... με τον νέο σχεδιασμό, ο αριθμός των Α/Γ, που χωροθετούνται εντός των ορίων του Καταφυγίου Άγριας Ζωής (ΚΑΖ) «Κ435: ΑΡΚΟΥΔΟΡΕΜΑ - ΧΑΛΙΚΙ (ΠΙΑΝΑΣ - ΧΡΥΣΟΒΙΤΣΙΟΥ)» μειώθηκε από τρεις (3) σε δύο (2),». Είναι αυτονόητο λοιπόν ότι η εγκατάσταση των 2 α/γ του υπό εξέταση έργου θα έχει ως αποτέλεσμα την αποψίλωση φυσικής βλάστησης, ενέργεια η οποία απαγορεύεται σύμφωνα με το άρ. 5 του Ν. 3937/2011. Επίσης, δέον να σημειωθεί ότι, στην εκπονηθείσα μελέτη στο πλαίσιο του προγράμματος LIFENAT/GR/6481 «Προστασία και διαχείριση του Όρους Μαίναλο», το οποίο υλοποιήθηκε από την ΑΡΚΑΔΙΑ Α.Ε. σε συνεργασία με τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Αρκαδίας και το Ινστιτούτο Δασικών Ερευνών Αθήνας (ΕΘΙΑΓΕ), ορίστηκε ως «Ζώνη Α – Σημαντική για την βιοποικιλότητα» η περιοχή που περιλαμβάνει το υφιστάμενο ΚΑΖ «Κ435: ΑΡΚΟΥΔΟΡΕΜΑ - ΧΑΛΙΚΙ (ΠΙΑΝΑΣ - ΧΡΥΣΟΒΙΤΣΙΟΥ)», την αναδασική ζώνη του οικοτόπου «Ορεινά- και Ορο-Μεσογειακά βραχώδη “στεππόμορφα” λιβάδια», τους λιθώνες και τα σημαντικά φαράγγια της περιοχής, ενώ η Ζώνη Α διαχωρίζεται στις εξής δύο υποζώνες: α) την Υποζώνη Α.1. (Προστασία της άγριας ζωής), που πρόκειται για την περιοχή του υφιστάμενου Καταφυγίου Άγριας Ζωής (ΚΑΖ) «Κ435: ΑΡΚΟΥΔΟΡΕΜΑ - ΧΑΛΙΚΙ (ΠΙΑΝΑΣ - ΧΡΥΣΟΒΙΤΣΙΟΥ)» καθώς και για τους μεμονωμένους λιθώνες

που βρίσκονται στην ανωδασική ζώνη της περιοχής μελέτης. Στην υποζώνη αυτή επιτρέπονται: i) η διεξαγωγή επιστημονικής έρευνας και η παρατήρηση των χαρακτηριστικών χλωρίδας και πανίδας, ii) οι διαχειριστικές επεμβάσεις που αποσκοπούν στην προστασία και τη διατήρηση των οικοτόπων, της πανίδας και της χλωρίδας με τη σύμφωνη γνώμη του Φορέα Διαχείρισης, iii) τα έργα διατήρησης, διαχείρισης, αναβάθμισης και ανάδειξης του φυσικού περιβάλλοντος μετά από εκπόνηση των κατάλληλων τεχνικών και περιβαλλοντικών μελετών, iv) η ημερήσια επίσκεψη και η πεζοπορία, καθώς και η μετακίνηση με τροχοφόρα στο υφιστάμενο οδικό δίκτυο, με σκοπό την παρατήρηση της φύσης και την αναψυχή, απαγορευμένης της διανυκτέρευσης και της κατασκήνωσης των επισκεπτών, v) ειδικά για τους λιθώνες, επιβάλλονται εποχικές ρυθμίσεις στη διέλευση των επισκεπτών, σε απόσταση 200 μέτρων από τα όριά τους, στις περιπτώσεις που εντοπίζονται από το προσωπικό του Φορέα Διαχείρισης ενεργές φωλιές αρπακτικών πτηνών, vi)». Συγκεκριμένα ο σκοπός της μελέτης διατήρησης δυνάμει του ανωτέρω προγράμματος και ο καθορισμός Ζωνών και όρων προστασίας έχουν ως εξής⁶:

⁶ Βλ. Αγγελική Θανόγιαννη, «Η Προστατευόμενη Περιοχή του Όρους Μαινάλου και η Αντιμετώπιση της ως δυνητικού αναπτυξιακού παράγοντα της περιοχής», Τμήμα Αγροτικής Οικονομίας και Ανάπτυξης – Τομέας Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης και Διαχείρισης Αγροτικού Χώρου (Ο.Α.Δ.Α.Χ), Αθήνα, Φεβρουάριος 2012, σελ. 76 επ.

VII. ΜΕΛΕΤΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ – ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΜΟΝΟΠΑΤΙΩΝ

Σκοπός της μελέτης είναι να εντάξει ένα δίκτυο περιπατητικών διαδρομών στους μηχανισμούς ανάδειξης και προστασίας του Μαινάλου. Η πεζοπορία βοηθάει τον επισκέπτη να γνωρίσει καλά και σε βάθος την περιοχή, να βιώσει μοναδικές εμπειρίες κοντά στη φύση και με αυτό τον τρόπο να την αγαπήσει και να την σεβαστεί.

Στόχοι της μελέτης είναι :

- να διατηρήσει ορισμένες πεζοπορικές διαδρομές που παραδοσιακά ακολουθούνταν από τους κατοίκους και τους επισκέπτες του Μαινάλου
- να διαδώσει την ιδέα του περπατήματος στη φύση σφν εναλλακτικό τρόπο αναψυχής
- να διατηρήσει ορισμένες θέσεις με οικολογική ή και πολιτιστική αξία μακριά από την πρόσβαση με τροχοφόρο
- να πληροφορήσει το κοινό για τις αξίες της περιοχής
- να διευκολύνει την γνωριμία και την πρόσβαση στο βουνό και σε άτομα που δεν είναι πλήρως εξοικειωμένα με την πεζοπορία.

Τα επιτρεπόμενα έργα και κατασκευές για την διευκόλυνση των επισκεπτών – χρηστών του χώρου υπαίθριας δασικής αναψυχής είναι:

- Αισθητική βελτίωση της βλάστησης και του συνόλου του φυσικού τοπίου
- Η δημιουργία δενδροκήπων για εκπαιδευτικούς σκοπούς
- Η κατασκευή έργων υποδομής (υδροδότηση, διαμόρφωση εδάφους, τοίχοι αντιστήριξης, αντιπυρική προστασία κλπ.)
- Ανάπτυξη χώρων υπαίθριου γεύματος (τραπεζόπαγκοι, βρύσες, δοχεία απορριμμάτων)
- Ανάπτυξη χώρων παιδότοπων
- Ανάπτυξη χώρων θέας (κιόσκια, παρατηρητήρια άγριας ζωής κλπ.)
- Κατασκευή πεζοδρόμων και μονοπατιών περιήγησης και άθλησης
- Ανάπτυξη δραστηριοτήτων με βάση το υγρό στοιχείο σε υφιστάμενες φυσικές λίμνες, ρέματα, ποτάμια κλπ.
- Κατασκευή και λειτουργία Κέντρων Πληροφόρησης

- Ανάπτυξη χώρων αθλοπαιδιών
- Δημιουργία χώρων στάθμευσης οχημάτων με απλή διαμόρφωση του χώρου
- Σήμανση του χώρου (πινακίδες ενημέρωσης, πινακίδες κατευθύνσεων, πινακίδες πληροφόρησης κλπ.)
- Κατασκευή ποδηλατοδρόμων με απλή διαμόρφωση χωμάτων διαδρομών εύρους 1,5μ.
- Κατασκευή μικρών υπαίθριων θεάτρων
- Εγκατάσταση μικρών ξύλινων λυομένων οικημάτων που θα χρησιμοποιούνται σαν αναψυκτήρια.(ΕΘΙΑΓΕ 2002)

Στον πίνακα 6 του Παραρτήματος συνοψίζεται ο απώτερος στόχος της διαχείρισης, ο επιχειρησιακός στόχος του προγράμματος LIFE, οι ειδικοί στόχοι της διαχείρισης στην περιοχή και οι γενικές δράσεις που απαιτούνται για την επίτευξη των ειδικών στόχων. Οι προτεινόμενες δράσεις ιεραρχούνται σε βαθμό προτεραιότητας και προσδιορίζονται τα αναμενόμενα αποτελέσματα από την υλοποίησή τους, καθώς και οι δείκτες εκτίμησης του βαθμού επίτευξής τους από το προτεινόμενο πρόγραμμα διαχείρισης.

4.5 Καθορισμός Ζωνών και Όρων Προστασίας

1. Ζώνη Α Σημαντική για την βιοποικιλότητα

Ορίζεται η περιοχή που περιλαμβάνεται το υφιστάμενο Καταφύγιο Άγριας Ζωής «Αρκουδόρεμα - Χαλίκι», την ανωδασική ζώνη του οικοτόπου «*Ορεινά- και Ορο-Μεσογειακά βραχώδη “στεππόμορφα” λιβάδια*», τους λιθώνες και τα σημαντικά φαράγγια της περιοχής μελέτης, όπως αυτά οριοθετούνται μεταξύ των φυσικών και τεχνητών ορίων και γεωγραφικών συντεταγμένων του χάρτη οριοθέτησης και απεικόνισης ορίων των ζωνών προστασίας, κλίμακας 1:50.000

Η Ζώνη Α, διαχωρίζεται στις εξής δύο υποζώνες

Υποζώνη Α.1: Προστασίας της άγριας ζωής

Πρόκειται για την περιοχή του υφιστάμενου Καταφυγίου Άγριας Ζωής, όπως ορίζεται με την απόφαση του Υπουργείου Γεωργίας 170836/2258/27.6.85 (ΦΕΚ 435 τ. Β'/15.7.85), καθώς και για τους μεμονωμένους λιθώνες που βρίσκονται στην ανωδασική ζώνη της περιοχής μελέτης.

Στην υποζώνη αυτή επιτρέπονται :

- ❖ Η διεξαγωγή επιστημονικής έρευνας και η παρατήρηση των χαρακτηριστικών χλωρίδας και πανίδας.
- ❖ Οι διαχειριστικές επεμβάσεις που αποσκοπούν στην προστασία και την διατήρηση των οικοτόπων, της πανίδας και της χλωρίδας, με την σύμφωνη γνώμη του Φορέα διαχείρισης.
- ❖ Τα έργα διατήρησης, διαχείρισης, αναβάθμισης και ανάδειξης (ενημερωτικές πινακίδες, σήμανση) φυσικού περιβάλλοντος, μετά από εκπόνηση των κατάλληλων τεχνικών και περιβαλλοντικών μελετών.
- ❖ Η ημερήσια επίσκεψη και η πεζοπορία, καθώς και η μετακίνηση με τροχοφόρα στο υφιστάμενο οδικό δίκτυο, με σκοπό την παρατήρηση της φύσης και την αναψυχή, απαγορευμένης της διανυκτέρευσης και της κατασκήνωσης των επισκεπτών. Κατ' εξαίρεση η κατασκήνωση - διανυκτέρευση των επισκεπτών είναι δυνατόν να επιτραπεί σε επιλεγμένες θέσεις είτε για λόγους που εξυπηρετούν τους στόχους προστασίας, δηλαδή επιστημονική έρευνα και παρατήρηση των χαρακτηριστικών χλωρίδας – πανίδας, είτε σε περιπτώσεις εξυπηρέτησης ήπιων φυσιολατρικών και περιηγητικών δραστηριοτήτων, μετά από σύμφωνη γνώμη του Φορέα Διαχείρισης. Απαιτείται ο έλεγχος της πρόσβασης του κοινού στα σημεία εισόδου του δασικού οδικού δικτύου στην περιοχή του καταφυγίου. Ο έλεγχος αυτός αφορά στους επισκέπτες και επιτυγχάνεται με την τοποθέτηση μπαρών ελέγχου της πρόσβασης των τροχοφόρων, κατ' αρχήν με βάση τις υποδείξεις της σχετικής μελέτης του προγράμματος Life και στη συνέχεια μετά από σχετική γνωμοδότηση του Φορέα Διαχείρισης.
- ❖ Ειδικά για τους λιθώνες, επιβάλλονται εποχικές ρυθμίσεις στη διέλευση των επισκεπτών, σε απόσταση 200 μ. από τα όριά τους, στις περιπτώσεις που εντοπίζονται από το προσωπικό του Φορέα Διαχείρισης ενεργές φωλιές αρπακτικών πτηνών. Στις περιπτώσεις αυτές, η εποχιακή απαγόρευση της πρόσβασης εφαρμόζεται κατά την αναπαραγωγική περίοδο των πτηνών αυτών.
- ❖ Οι παραδοσιακές ασχολίες όπως η κτηνοτροφία και η μελισσοκομία συνεχίζουν να ασκούνται. Ειδικότερα για την βόσκηση απαιτείται η εντός τριετίας εκπόνηση και έγκριση από το Φορέα Διαχείρισης και την οικεία Δ/ση Αγροτικής Ανάπτυξης διαχειριστικού σχεδίου και μελέτης βοσκοϊκανότητας ώστε να καθορίζονται οι

ενδεδειγμένοι όροι άσκησης και η μέγιστη επιτρεπόμενη πυκνότητα ζώων. Η μελισσοκομία ασκείται ως εκτατική δραστηριότητα, με την προϋπόθεση να μην γίνονται επεμβάσεις που αλλοιώνουν το τοπίο. Η καταπολέμηση των παρασίτων θα πρέπει να ασκείται με μεθόδους φιλικές προς το περιβάλλον

- ❖ Η συντήρηση και βελτίωση των νομίμως υφιστάμενων έργων υποδομής εφόσον δεν αποψιλωθούν ή εκχερσωθούν νέες εκτάσεις, δεν αποτίθενται προϊόντα εκσκαφών ή οικοδομικά υλικά και δεν υποβαθμίζεται το οικοσύστημα ή στοιχεία αυτού και με τη σύμφωνη γνώμη του Φορέα Διαχείρισης. Ειδικότερα για το οδικό δίκτυο κάθε κατηγορίας, για τα οποιαδήποτε έργα βελτίωσης απαιτείται η έγκριση ΜΠΕ σύμφωνα με την ΚΥΑ 69269/1990 από τις αρμόδιες υπηρεσίες, μετά από γνωμοδότηση της Δασικής Υπηρεσίας και του Φορέα Διαχείρισης.
- ❖ Η συντήρηση και αξιοποίηση των ιστορικών και αρχαιολογικών χώρων και μνημείων.
- ❖ Δραστηριότητες αναψυχής όπως η αναρρίχηση μετά από κατάλληλη χωροθέτηση της θέσης και εποχιακή ρύθμισή της, σύμφωνα με γνωμοδότηση του Φορέα Διαχείρισης και με βάση τον Κανονισμό Λειτουργίας της περιοχής.

Υποζώνη Α.2: Διατήρησης της βιοποικιλότητας

Πρόκειται για την περιοχή εμφάνισης του οικοτόπου «Ορεινά- και Ορο- Μεσογειακά βραχώδη “στεπτόμορφα” λιβάδια», καθώς και τις περιοχές των φαραγγιών Μυλάοντα (ρέμα Πεσέ), Κακορέματος.

Συγκεκριμένα στην περίπτωση του Μυλάοντα, η ζώνη αυτή ξεκινά από τις θέσεις Μοτσαροβούνα, Μαζαράκη και ακολουθεί τη χωροσταθμική των 1220 μ. παράλληλα με το ρέμα Κανελάκι μέχρι τη θέση Μπουρμπουλίστρα Βρύση. Στη συνέχεια ακολουθεί την υψομετρική καμπύλη των 1200 μέτρων, έως τη θέση Τρανή Βρύση. Από το σημείο αυτό και βορειότερα ακολουθεί τις βαθμιαία μειούμενες χωροσταθμικές καμπύλες και την παράλληλη προς το ρέμα φυσική βλάστηση έως το υψόμετρο των 1000 μ. στο σημείο που συναντά την οδό από Βυτίνα προς Δημητσάνα. Από το σημείο αυτό και στο εξής ακολουθεί τη στέψη του φαραγγιού έως την έξοδο του ρέματος στην Καμενίτσα. Περιλαμβάνει επίσης τα όρια της φυσικής βλάστησης που αναπτύσσεται κατά μήκος του συμβάλλοντος στο Μυλάοντα Κακορέματος, που ξεκινά από το υψόμετρο των 1200 μ.,

στη θέση Μύτικας, 4 χλμ., βορειότερα του οικισμού Μαγούλιανα και εκβάλλει 1,5 χλμ., περίπου βορειότερα από την Ιερά Μονή Κερνίτσης.

Στην περίπτωση του κεντρικού Μαινάλου περιλαμβάνει τις περιοχές Μαδάρα και Χουλιαροθήκα που περικλείονται από την ισοϋψή των 1400 μ. και συγκεκριμένα από τη θέση Βούρτσα στα νότια το όριο μεταβαίνει διαδοχικά στη θέση των πηγών του Διρρέματος, στη συνέχεια στη θέση Βύθισμα (δυτικά της Αλωνίσταινας) και αμέσως μετά στη θέση Προφήτης Ηλίας (βορειότερο σημείο, 4 χλμ., ανατολικά νοτιοανατολικά του Μεθυδρίου). Από το σημείο αυτό, στρέφεται νότια στη θέση Καλογερινά, διέρχεται από τη Βρωμόβρυση και κλείνει στο νότιο σημείο στη θέση Βούρτσα.

Στην περίπτωση τέλος του ανατολικού Μαινάλου η Α2 - Ζώνη προστασίας περικλείεται από την υψομετρική καμπύλη των 1500 μέτρων, η οποία στην ουσία οριοθετεί όλες τις γυμνές περιοχές πάνω από τα δασοόρια. Συγκεκριμένα περιλαμβάνει από το νότο τις κορυφές Κουλουρδού και Αϊντινής (ανατολικά του Ροϊνού) και λίγο βορειότερα, όλες τις κορυφές και τους αυχένες της Μουρτζιάς. Στο κέντρο περιλαμβάνει τις κορυφές Ξερακιάς, Σφεντάμι, Προφ. Ηλίας (Οστρακίνα), Μαύρη Κορυφή, Μεσοβούνι, Βούρβουλα, Μεγάλο Διάσελο και δυτικότερα τις κορυφές Τζελάτη και Πατερίτσα. Τέλος, βόρεια περιλαμβάνει δύο κορυφές το Μεσοβούνι και τον Προφήτη Ηλία (ανατολικά της Βυτίνας).

Στην υποζώνη αυτή επιτρέπονται :

- ❖ Η διεξαγωγή επιστημονικής έρευνας και η παρατήρηση των χαρακτηριστικών χλωρίδας και πανίδας.
- ❖ Οι διαχειριστικές επεμβάσεις που αποσκοπούν στην προστασία και την διατήρηση των οικοτόπων, της πανίδας και της χλωρίδας, με την σύμφωνη γνώμη του Φορέα διαχείρισης.
- ❖ Τα έργα διατήρησης, διαχείρισης, αναβάθμισης και ανάδειξης (ενημερωτικές πινακίδες, σήμανση) φυσικού περιβάλλοντος, μετά από εκπόνηση των κατάλληλων τεχνικών και περιβαλλοντικών μελετών.
- ❖ Η ημερήσια επίσκεψη και η πεζοπορία, καθώς και η μετακίνηση με τροχοφόρα στο υφιστάμενο οδικό δίκτυο, με σκοπό την παρατήρηση της φύσης και την αναψυχή, απαγορευμένης της διανυκτέρευσης και της κατασκήνωσης. Κατ' εξαίρεση η κατασκήνωση - διανυκτέρευση των επισκεπτών είναι δυνατόν να επιτραπεί σε επιλεγμένες θέσεις είτε για λόγους που εξυπηρετούν τους στόχους προστασίας, δηλαδή επιστημονική έρευνα και παρατήρηση των χαρακτηριστικών χλωρίδας –

πανίδας, είτε σε περιπτώσεις εξυπηρέτησης ήπιων φυσιολατρικών και περιηγητικών δραστηριοτήτων, μετά από σύμφωνη γνώμη του Φορέα Διαχείρισης. Απαιτείται ο έλεγχος της πρόσβασης του κοινού σε κομβικά σημεία εισόδου του δασικού οδικού δικτύου στην περιοχή του ορεινού όγκου. Ο έλεγχος αυτός αφορά στους επισκέπτες και όχι στους χρήστες της περιοχής και επιτυγχάνεται με την τοποθέτηση μπαρών ελέγχου της πρόσβασης των τροχοφόρων, κατ' αρχήν με βάση τις υποδείξεις της σχετικής μελέτης του προγράμματος Life και στη συνέχεια μετά από σχετική γνωμοδότηση του Φορέα Διαχείρισης.

- ❖ Στα φαράγγια της ζώνης, επιβάλλονται εποχιακές ρυθμίσεις στη διέλευση των επισκεπτών, στις περιπτώσεις που εντοπίζονται από το προσωπικό του Φορέα Διαχείρισης ενεργές φωλιές αρπακτικών πτηνών. Στις περιπτώσεις αυτές, η εποχιακή απαγόρευση της πρόσβασης εφαρμόζεται σε απόσταση 200 μ. από τις επισημασμένες φωλιές, κατά την αναπαραγωγική περίοδο των πτηνών αυτών.
- ❖ Οι παραδοσιακές ασχολίες όπως η κτηνοτροφία και η μελισσοκομία συνεχίζουν να ασκούνται. Ειδικότερα για την βόσκηση απαιτείται η εντός τριετίας εκπόνηση και έγκριση από το Φορέα Διαχείρισης και την οικεία Δ/νση Αγροτικής Ανάπτυξης διαχειριστικού σχεδίου και μελέτης βοσκοϊκανότητας ώστε να καθορίζονται οι ενδεδειγμένοι όροι άσκησης και η μέγιστη επιτρεπόμενη πυκνότητα ζώων. Η μελισσοκομία ασκείται ως εκτατική δραστηριότητα, με την προϋπόθεση να μην γίνονται επεμβάσεις που αλλοιώνουν το τοπίο. Η καταπολέμηση των παρασίτων θα πρέπει να ασκείται με μεθόδους φιλικές προς το περιβάλλον.
- ❖ Ο εποχιακός σταβλισμός των κτηνοτροφικών ζώων σε κατάλληλες προσωρινές εγκαταστάσεις σταβλισμού, καθώς και η δημιουργία και συντήρηση ποτιστρών για τα κτηνοτροφικά ζώα.
- ❖ Η συντήρηση και βελτίωση των νομίμως υφιστάμενων έργων υποδομής εφόσον δεν αποφιλωθούν ή εκχερσωθούν νέες εκτάσεις, δεν αποτίθενται προϊόντα εκσκαφών ή οικοδομικά υλικά και δεν υποβαθμίζεται το οικοσύστημα ή στοιχεία αυτού και με τη σύμφωνη γνώμη του Φορέα Διαχείρισης. Ειδικότερα για το οδικό δίκτυο κάθε κατηγορίας, για τα οποιαδήποτε έργα βελτίωσης απαιτείται η έγκριση ΜΠΕ σύμφωνα με την ΚΥΑ 69269/1990 από τις αρμόδιες υπηρεσίες, μετά από γνωμοδότηση της Δασικής Υπηρεσίας και του Φορέα Διαχείρισης.
- ❖ Η συντήρηση και αξιοποίηση των ιστορικών και αρχαιολογικών χώρων και μνημείων.

- ❖ Δραστηριότητες αναψυχής όπως η αναρρίχηση μετά από κατάλληλη χωροθέτηση της θέσης και εποχιακή ρύθμισή της, σύμφωνα με γνωμοδότηση του Φορέα Διαχείρισης και με βάση τον Κανονισμό Λειτουργίας της περιοχής.
- ❖ Η θήρα με βάση τις κείμενες διατάξεις. Κατά περίπτωση μπορούν να επιβάλλονται προσωρινές ρυθμίσεις θήρας από τις αρμόδιες υπηρεσίες, προκειμένου να ανακάμπτουν οι θηραματικοί πληθυσμοί.
- ❖ Η λειτουργία του Χιονοδρομικού Κέντρου Μαινάλου και του ορειβατικού καταφυγίου, καθώς και η συντήρηση των υφιστάμενων υποδομών τους. Επιβάλλεται η οριοθέτηση και σήμανση του χώρου κατάληψης του Χιονοδρομικού Κέντρου, ώστε να οριστικοποιηθεί η έκταση που καταλαμβάνεται από τις υφιστάμενες εγκαταστάσεις του.

2. Ζώνη Β Αειφορικής Διαχείρισης

Ορίζεται το υπόλοιπο τμήμα της περιοχής μελέτης, εξαιρουμένων των οικισμών και των χώρων των μονών. Η Ζώνη περιλαμβάνεται μεταξύ των φυσικών και τεχνητών ορίων και γεωγραφικών συντεταγμένων του χάρτη οριοθέτησης και απεικόνισης ορίων των ζωνών προστασίας, κλίμακας 1:50.000.

Υποζώνη Β.1: Αειφορικής Δασικής Διαχείρισης

Περιλαμβάνει τα δασικά συμπλέγματα ανατολικού, δυτικού και βορείου Μαινάλου, καθώς και τις δασικές εκτάσεις που βρίσκονται εκτός των ορίων της Ζώνης Α. Ορίζεται η περιοχή που περιλαμβάνεται μεταξύ των παρακάτω φυσικών και τεχνητών ορίων και γεωγραφικών συντεταγμένων του χάρτη οριοθέτησης και απεικόνισης ορίων των ζωνών προστασίας, κλίμακας 1:50.000.

Στη Ζώνη αυτή επιτρέπονται :

- ❖ Η διεξαγωγή επιστημονικής έρευνας και η παρατήρηση των χαρακτηριστικών χλωρίδας και πανίδας.
- ❖ Η δασική διαχείριση με τον τρόπο που ασκείται σήμερα και σύμφωνα με το εγκεκριμένο από τη Δασική Υπηρεσία και το Φορέα Διαχείρισης, Σχέδιο Δασικής Διαχείρισης. Στη διαχείριση των συστάδων ελάτης θα πρέπει να ενσωματωθούν μέτρα διατήρησης της δασικής βιοποικιλότητας, όπως αυτά έχουν προκύψει από τη σχετική μελέτη του προγράμματος Life, καθώς και οι κατευθύνσεις που θα

προκύψουν από την εκπόνηση του προγράμματος παρακολούθησης της κατάστασης των δασικών συστάδων. Το ίδιο ισχύει και για τις τεχνητές συστάδες μαύρης πεύκης. Επιπλέον, θα πρέπει οι διαπλάσεις των αειφύλλων πλατυφύλλων να εισαχθούν σε καθεστώς διαχείρισης, ώστε να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική προστασία τους και η πιθανή αναγωγή τους σε τυπικά μεσογειακά δάση. Η σημερινή τους σύμπυκνη δομή ελλοχεύει άμεσους κινδύνους πυρκαγιών. Στην κατεύθυνση της διασφάλισης του αειφορικού και φιλικού προς τη βιοποικιλότητα σχεδιασμού και υλοποίησης των δασικών διαχειριστικών παρεμβάσεων, θα πρέπει να επιδιωχθεί η υιοθέτηση των αρχών που προδιαγράφει η σχετική μελέτη αειφορικής πιστοποίησης της δασικής παραγωγής του όρους Μαινάλου, που εκπονήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος Life.

- ❖ Οι διαχειριστικές επεμβάσεις που αποσκοπούν στην προστασία και την διατήρηση των οικοτόπων, της πανίδας και της χλωρίδας, με την σύμφωνη γνώμη του Φορέα διαχείρισης.
- ❖ Τα έργα διατήρησης, διαχείρισης, αναβάθμισης και ανάδειξης (ενημερωτικές πινακίδες, σήμανση) φυσικού περιβάλλοντος, μετά από εκπόνηση των κατάλληλων τεχνικών και περιβαλλοντικών μελετών.
- ❖ Η ημερήσια επίσκεψη και η πεζοπορία, καθώς και η μετακίνηση με τροχοφόρα στο υφιστάμενο οδικό δίκτυο, με σκοπό την παρατήρηση της φύσης και την αναψυχή, απαγορευμένης της διανυκτέρευσης και της κατασκήνωσης των επισκεπτών. Κατ' εξαίρεση η κατασκήνωση - διανυκτέρευση των επισκεπτών είναι δυνατόν να επιτραπεί σε επιλεγμένες θέσεις, ειδικά χωροθετημένες για το σκοπό αυτό από τη Δασική Υπηρεσία, με τη σύμφωνη γνώμη του Φορέα Διαχείρισης. Απαιτείται ο έλεγχος της πρόσβασης του κοινού σε κομβικά σημεία εισόδου του δασικού οδικού δικτύου στην περιοχή του ορεινού όγκου. Ο έλεγχος αυτός αφορά στους επισκέπτες και όχι στους χρήστες της περιοχής και επιτυγχάνεται με την τοποθέτηση μπαρών ελέγχου της πρόσβασης των τροχοφόρων, κατ' αρχήν με βάση τις υποδείξεις της σχετικής μελέτης του προγράμματος Life και στη συνέχεια μετά από σχετική γνωμοδότηση του Φορέα Διαχείρισης.
- ❖ Οι παραδοσιακές ασχολίες όπως η γεωργία, η κτηνοτροφία, η συλλογή φαρμακευτικών και αρωματικών φυτών και η μελισσοκομία συνεχίζουν να ασκούνται με τους περιορισμούς που επιβάλλουν οι ισχύουσες διατάξεις. Η γεωργία συνεχίζει να υφίσταται ως χρήση στα διάκενα του ελατοδάσους, στις θέσεις όπου

υφίστανται εγκαταλειμμένοι αγροί, με την προϋπόθεση ότι διατηρεί την εκτατική μορφή της. Για τη βόσκηση απαιτείται η εκπόνηση και έγκριση από το Φορέα Διαχείρισης και την οικεία Δ/ση Αγροτικής Ανάπτυξης διαχειριστικού σχεδίου και μελέτης βοσκοϊκανότητας, ώστε να καθορίζονται οι ενδεδειγμένοι όροι άσκησης και η μέγιστη επιτρεπόμενη πυκνότητα ζώων. Η μελισσοκομία ασκείται ως εκτατική δραστηριότητα, με την προϋπόθεση να μην γίνονται επεμβάσεις που αλλοιώνουν το τοπίο. Η καταπολέμηση των παρασίτων θα πρέπει να ασκείται με μεθόδους φιλικές προς το περιβάλλον.

- ❖ Η συντήρηση και βελτίωση των νομίμως υφιστάμενων έργων υποδομής εφόσον δεν αποψιλωθούν ή εκχερσωθούν νέες εκτάσεις, δεν αποτίθενται προϊόντα εκσκαφών ή οικοδομικά υλικά και δεν υποβαθμίζεται το οικοσύστημα ή στοιχεία αυτού και με τη σύμφωνη γνώμη του Φορέα Διαχείρισης.
- ❖ Η συντήρηση και αξιοποίηση των ιστορικών και αρχαιολογικών χώρων και μνημείων.
- ❖ Η θήρα με βάση τους εκάστοτε όρους και ρυθμίσεις που εκδίδονται από τις αρμόδιες υπηρεσίες μετά από πρόταση του Φορέα Διαχείρισης.

Υποζώνη Β.2: Διατήρησης του παραδοσιακού αγροτικού τοπίου

Στην υποζώνη αυτή περιλαμβάνονται οι εκτάσεις των γεωργικών καλλιεργειών που βρίσκονται γύρω από τους οικισμούς της περιοχής μελέτης, κυρίως στις περιοχές Βυτίνας – Μεθυδρίου –Ελάτης, Πιάνας – Άνω Δαβίας –Ροεινού και Καρκαλούς -Ράδου – Δημητσάνας –Ζυγοβιτισίου. Οι εκτάσεις αυτές διατηρούν ακόμη και σήμερα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα χαρακτηριστικά του παραδοσιακού αγροτικού τοπίου και για το λόγο αυτό επιβάλλεται να διατηρηθούν. Ως υποζώνη Β2, ορίζεται η περιοχή που περιλαμβάνεται μεταξύ των φυσικών και τεχνητών ορίων και γεωγραφικών συντεταγμένων του χάρτη οριοθέτησης και απεικόνισης ορίων των ζωνών προστασίας, κλίμακας 1:50.000.

Στην υποζώνη Β.2 επιτρέπονται :

- ❖ Η διεξαγωγή επιστημονικής έρευνας και η παρατήρηση των χαρακτηριστικών χλωρίδας και πανίδας.
- ❖ Η άσκηση της γεωργίας στις υφιστάμενες εκτάσεις καλλιεργειών. Ελέγχεται η χρήση του νερού, καθώς και λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων με εφαρμογή Νομαρχιακών

Αποφάσεων που προκύπτουν από τεκμηριωμένη εισήγηση του Φορέα Διαχείρισης της περιοχής.

- ❖ Η συντήρηση, αποκατάσταση ή επαναδημιουργία φυτοφρακτών, στα όρια των καλλιεργειών, καθώς και μονοπατιών μεταξύ των ορίων των καλλιεργειών.
- ❖ Ενθαρρύνεται η μετατροπή συμβατικών καλλιεργειών σε βιολογικές καλλιέργειες και η ένταξή τους σε αγροπεριβαλλοντικά προγράμματα.
- ❖ Οι διαχειριστικές επεμβάσεις που χρηματοδοτούνται από τα αγροπεριβαλλοντικά μέτρα του Κανονισμού 1257/99 και αποσκοπούν στην προστασία και βελτίωση των αγρο-οικοσυστημάτων. Οι διαχειριστικές επεμβάσεις εκτελούνται βάσει σχετικών διαχειριστικών σχεδίων, όπως αυτά προβλέπονται από τους αγροπεριβαλλοντικούς κανονισμούς του Υπουργείου Γεωργίας, ώστε να αποδεικνύεται η αναγκαιότητα και σκοπιμότητά τους, καθώς και η περιβαλλοντική διασφάλιση του οικοσυστήματος.
- ❖ Τα έργα διατήρησης, διαχείρισης, αναβάθμισης και ανάδειξης (ενημερωτικές πινακίδες, σήμανση, συντήρηση μονοπατιών) φυσικού περιβάλλοντος, μετά από εκπόνηση των κατάλληλων τεχνικών και περιβαλλοντικών μελετών.
- ❖ Η συντήρηση και αξιοποίηση των ιστορικών και αρχαιολογικών χώρων και μνημείων.
- ❖ Η επίσκεψη και η πεζοπορία καθώς και η μετακίνηση με τροχοφόρα στους υφιστάμενους δρόμους.
- ❖ Η κτηνοτροφία όπως ασκείται σήμερα χωρίς παραπέρα επεμβάσεις, με απώτερο στόχο την άσκηση της με βάση Σχέδιο διαχείρισης της βόσκησης που θα εκπονηθεί και εγκριθεί από το Φορέα Διαχείρισης και την οικεία Δ/νση Αγροτικής Ανάπτυξης.
- ❖ Η μελισσοκομία ως παραδοσιακή εκτατική δραστηριότητα, με την προϋπόθεση να μην γίνονται επεμβάσεις που αλλοιώνουν το τοπίο. Η καταπολέμηση των παρασίτων θα πρέπει να ασκείται με μεθόδους φιλικές προς το περιβάλλον.
- ❖ Η θήρα σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία.
- ❖ Όσον αφορά τα υπάρχοντα εντός της ζώνης αυτής κτίσματα βάσει νόμιμης οικοδομικής άδειας, παραμένουν και μπορούν να επισκευάζονται, ή να επεκτείνονται, μετά την έκδοση νομίμων αδειών.
- ❖ Η εκτός σχεδίου δόμηση σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία.
- ❖ Η συντήρηση και βελτίωση των νομίμως υφιστάμενων έργων υποδομής με τη σύμφωνη γνώμη του Φορέα Διαχείρισης.

- ❖ Τα νέα έργα τεχνικής υποδομής (οδικό δίκτυο κάθε κατηγορίας, δίκτυα ηλεκτρισμού, τηλεπικοινωνιών, ύδρευσης, αποχέτευσης, βιολογικών καθαρισμών και άρδευσης) επιτρέπονται μετά την εκπόνηση Μ.Π.Ε. σύμφωνα με την ΚΥΑ 69269/1990 αφού αυτή εγκριθεί από τις αρμόδιες υπηρεσίες και με τη σύμφωνη γνώμη του Φορέα Διαχείρισης.
- ❖ Η ανάπτυξη γεωργοκτηνοτροφικών βιοτεχνιών επιτρέπεται μετά την εκπόνηση Μ.Π.Ε. σύμφωνα με την ΚΥΑ 69269/1990 αφού αυτή εγκριθεί από τις αρμόδιες υπηρεσίες και με τη σύμφωνη γνώμη του Φορέα Διαχείρισης.
- ❖ Η κατασκευή γεωργικών αποθηκών με μέγιστη κάλυψη οικοδομήματος 30m², μέγιστο ύψος 4m.
- ❖ Τα έργα υδροληψίας και οι γεωτρήσεις σύμφωνα με τις ετήσιες Αποφάσεις του Νομαρχιακού Συμβουλίου της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης.
- ❖ Επίσης η εγκατάσταση αντλιοστασίων μέγιστης επιφάνειας 6m² και ύψους 2,5m.

Προκύπτει λοιπόν ότι ο υπό κρίση αιολικός σταθμός και τα συνοδά έργα αυτού χωροθετούνται εντός της Ζώνης Α – Σημαντική για την βιοποικιλότητα (και σε αμφότερες τις υποζώνες αυτής), στις οποίες τέτοιες είδους επεμβάσεις (ΑΣΠΗΕ, διάνοιξη δρόμων κ.α.) δεν είναι επιτρεπτές.

Επίσης, για την περιοχή του όρους Μαινάλου, και για την περιοχή εγκατάστασης του υπό εξέταση ΑΣΠΗΕ, έχει εκπονηθεί το πρόγραμμα LIFE NAT/GR/6481 «Προστασία και διαχείριση του Όρους Μαίναλο», το οποίο υλοποιήθηκε από την ΑΡΚΑΔΙΑ Α.Ε. σε συνεργασία με τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Αρκαδίας και το Ινστιτούτο Δασικών Ερευνών Αθήνας (ΕΘΙΑΓΕ) (βλ. ΕΠΜ 2002-2003). Μεταξύ των στόχων του ανωτέρω προγράμματος, περιλαμβάνονται τα εξής:

- 1) Η δημιουργία προϋποθέσεων για την έννομη προστασία των σημαντικών οικοτόπων της περιοχής του Μαινάλου, μέσω της προετοιμασίας και υλοποίησης ενός συνολικού σχεδίου διαχείρισης και προστασίας,
- 2) Υλική, οργανωτική και επιστημονική συνδρομή της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Αρκαδίας προς το Δασαρχείο Βυτίνας για την προετοιμασία και εφαρμογή διαχειριστικών δράσεων για συγκεκριμένες συστάδες του δάσους ελάτης, με στόχο τον επαναπροσδιορισμό της δασοκομικής διαχείρισης προς την δασοκομία πολλαπλών σκοπών συμπεριλαμβανομένης της διατήρησης της βιοποικιλότητας,
- 3) Προετοιμασία και εφαρμογή διαχειριστικών μέτρων για την προστασία και διατήρηση των υποαλπικών λιβαδιών του Μαινάλου,
- 4) Αξιολόγηση της οικολογικής κατάστασης των γειτονικών ενοτήτων φυσικώς βλάστησης, οι οποίες θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ως διάδρομοι επικοινωνίας της πανίδας του Μαινάλου με τους γύρω ορεινούς όγκους και εκπόνηση διαχειριστικών μέτρων και πιλοτική εφαρμογή τους σε επιλεγμένη ενότητα φυσικής βλάστησης,

- 5) Σχεδιασμό και οργάνωση ήπιων τουριστικών δραστηριοτήτων στην περιοχή, και
- 6) Αντιστάθμιση των οικονομικών απωλειών που θα μπορούσε να επιφέρει ο επαναπροσανατολισμός της δασοκομικής και κτηνοτροφικής διαχείρισης της περιοχής μέσω της προώθησης οικότουριστικών δραστηριοτήτων και γενικότερα ενίσχυση του τριτογενούς τομέα (ΕΘΙΑΓΕ 2009).

Επιπλέον, ήδη από το 2015 ο **Δήμος Τρίπολης έχει καταθέσει πρόταση για την προστασία και διαχείριση του Μαινάλου στο πρόγραμμα LIFE, με τίτλο «Ολοκληρωμένη διαχείριση και διατήρηση της περιοχής NATURA Μαινάλου και του είδους προτεραιότητας *Callimorpha quadripunctaria*»**, για το οποίο ουδεμία μνεία γίνεται στην ΜΠΕ. Συνολικός στόχος της πρότασης, αποτελεί ο σχεδιασμός ενός πλαισίου ολοκληρωμένης διαχείρισης της περιοχής NATURA 2000 (GR2520001- OROS MAINALO), αλλά και της ευρύτερης περιοχής του Μαινάλου, ο οποίος θα περιλαμβάνει τόσο τα προστατευόμενα είδη χλωρίδας και πανίδας και τους οικοτόπους που αυτά απαρτίζουν, όσο και τις αναπτυσσόμενες ανθρωπογενείς δραστηριότητες. Έμφαση θα δοθεί στην ενίσχυση των δραστηριοτήτων σε συνδυασμό με την προστασία του περιβάλλοντος. Η πρόταση επίσης στοχεύει στην επίδειξη μιας πρακτικής αειφορικής διαχείρισης, η οποία στη συνέχεια να μπορεί να λειτουργήσει ως πρότυπο και να εφαρμοστεί και σε άλλες περιοχές NATURA 2000 σε ορεινούς όγκους στον ελληνικό χώρο.

Στην πρόταση συντονίζονται και συμμετέχουν ενεργά ένας μεγάλος αριθμός φορέων. Συγκεκριμένα πρόκειται για τους Δήμους Τρίπολης, Γορτυνίας και Μεγαλόπολης, την Περιφέρεια Πελοποννήσου, τα πανεπιστημιακά ιδρύματα Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο και Πανεπιστήμιο Πατρών, τα ερευνητικά ιδρύματα Εθνικό Αστεροσκοπείο Αθηνών και ΕΛΓΟ – Δήμητρα και η Αναπτυξιακή Βόρειας Πελοποννήσου. Επιπλέον η υλοποίηση θα υποστηρίζεται από το Υπουργείο Περιβάλλοντος, το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, το Πανεπιστήμιο Αθηνών (Τμήμα Βιολογίας), τοπικούς φορείς (ΣΑΟΟ και ΚΟΙΝΣΕΠ Μαίναλο). Ο συντονισμός του έργου γίνεται από την εταιρεία συμβούλων DATAGRID.

Πιο συγκεκριμένα, οι στόχοι της πρότασης είναι οι παρακάτω:

1. Ανάδειξη του Πάρκου Μαινάλου ως ενιαίας και συνεκτικής γεωγραφικής και περιβαλλοντικής ενότητας που χρήζει προστασίας, σε συνδυασμό με σχέδιο δράσης ενίσχυσης παραδοσιακών δραστηριοτήτων που συμβάλλουν στη βιοποικιλότητα
2. Προστασία του είδους προτεραιότητας *Callimorpha quadripunctaria* και του περιβάλλοντος διαβίωσής της, καθώς και των χαρακτηριστικών ειδών που ευδοκιμούν στην περιοχή, όπως η Κεφαλληνιακή Ελάτη και ενίσχυση και προστασία της βιοποικιλότητας της περιοχής.
3. Εξισορρόπηση της σχέσης μεταξύ διατήρησης της φύσης και άσκησης ανθρωπογενών δραστηριοτήτων στα δασικά διάκενα και προσέγγιση χρήσεων γης στην περιοχή με γνώμονα τον ιδιαίτερο περιβαλλοντικά χαρακτήρα της.
4. Αποτελεσματική ενεργειακή διαχείριση του Πάρκου Μαινάλου.
5. Εφαρμογή της εθνικής νομοθεσίας (PRIORITISED ACTION FRAMEWORK FOR NATURA 2000 – PAF GREECE) στη διαχείριση της περιοχής NATURA 2000.
6. Προώθηση του εναλλακτικού και πεζοπορικού τουρισμού με σεβασμό στο φυσικό περιβάλλον και ταυτόχρονη ανάδειξη των χαρακτηριστικών της περιοχής και των προστατευόμενων ειδών.

7. Ανάπτυξη συστήματος ελέγχου για την πρόληψη και τον περιορισμό φυσικών και ανθρωπογενών καταστροφών, καθώς και την παρακολούθηση κρίσιμων περιβαλλοντικών δεικτών.
8. Ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας ώστε να είναι συμμετοχή στην προστασία του Μαινάλου.
9. Προώθηση μιας περιβαλλοντικά κατάλληλης, κοινωνικά επωφελούς και οικονομικά βιώσιμης διαχείρισης του δάσους μέσω της πιστοποίησης δασικών προϊόντων (π.χ. ξυλεία).⁷

Σημειώνεται ότι τα είδη προτεραιότητας, όπως στην προκειμένη περίπτωση το είδος «*Callimorpha quadripunctaria*» (ή *Euplagia quadripunctaria*) (Πεταλούδα της Ρόδου) χαιρεί αυξημένης προστασίας και εκτός των περιοχών NATURA 2000, απαγορεύεται δε η αποψίλωση των ενδιαιτημάτων του είδους, ενώ η παρουσία του είναι διαπιστωμένη στην γειτονική ΕΖΔ «Όρος Μαίναλο», καθώς αναγράφεται στο σχετικό Τυποποιημένο Έντυπο Δεδομένων (ΤΕΔ) της εν λόγω περιοχής Natura 2000.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι δεν είναι εφικτή η έγκριση χωροθέτησης του υπό κρίση ΑΣΠΗΕ πριν τον καθορισμό των ζωνών προστασίας στο ΚΑΖ «Κ435: ΑΡΚΟΥΔΟΡΕΜΑ - ΧΑΛΙΚΙ (ΠΙΑΝΑΣ - ΧΡΥΣΟΒΙΤΣΙΟΥ)», καθώς σύμφωνα με το Ν. 4685/2020 πρέπει να καθοριστούν με Π.Δ. μία ή περισσότερες ζώνες προστασίας στον ανωτέρω ΚΑΖ. Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 46 Ν. 4685/2020 (ΦΕΚ Α 92/7.5.2020) αντικαταστάθηκε το άρθρο 19 Ν. 1650/1986. Ειδικότερα, στην παρ. 2 του άρθρου 19 Ν. 1650/1986, όπως αυτό αντικαταστάθηκε από το άρθρο 46 Ν. 4685/2020, ορίζονται τα εξής:

«2. *Ανεξαρτήτως της ένταξης στο δίκτυο Natura 2000, προστατευόμενες περιοχές μπορούν να χαρακτηρίζονται ως εξής: β. Καταφύγια άγριας ζωής. Ως καταφύγια άγριας ζωής χαρακτηρίζονται περιοχές (χερσαίες, υγροτοπικές, θαλάσσιες ή μικτού χαρακτήρα) που αξιολογούνται ως κατάλληλες για την ανάπτυξη πληθυσμών της άγριας πανίδας και χλωρίδας ή ως βιότοποι αναπαραγωγής, διατροφής, διαχείμασης ειδών της άγριας πανίδας, ή ως περιοχές αναπαραγωγής ψαριών και συγκέντρωσης γόνου. Δύνανται να ονοματοδοτούνται βάσει της χωρικής ή/και διοικητικής τους ταυτότητας. Ως Καταφύγια Άγριας Ζωής μπορούν να χαρακτηρίζονται και οι οικολογικοί διάδρομοι μεταξύ προστατευόμενων περιοχών.».*

Στην δε παρ. 4 του άρθρου 19 Ν. 1650/1986, όπως αυτό αντικαταστάθηκε από το άρθρο 46 Ν. 4685/2020, προβλέπονται επίσης τα εξής:

«4. *Στις περιοχές των παραγράφων 1 και 2 του παρόντος ορίζονται, με το προεδρικό διάταγμα της παραγράφου 4 του άρθρου 21, μία ή περισσότερες ζώνες προστασίας και διαχείρισης από τις παρακάτω:».*

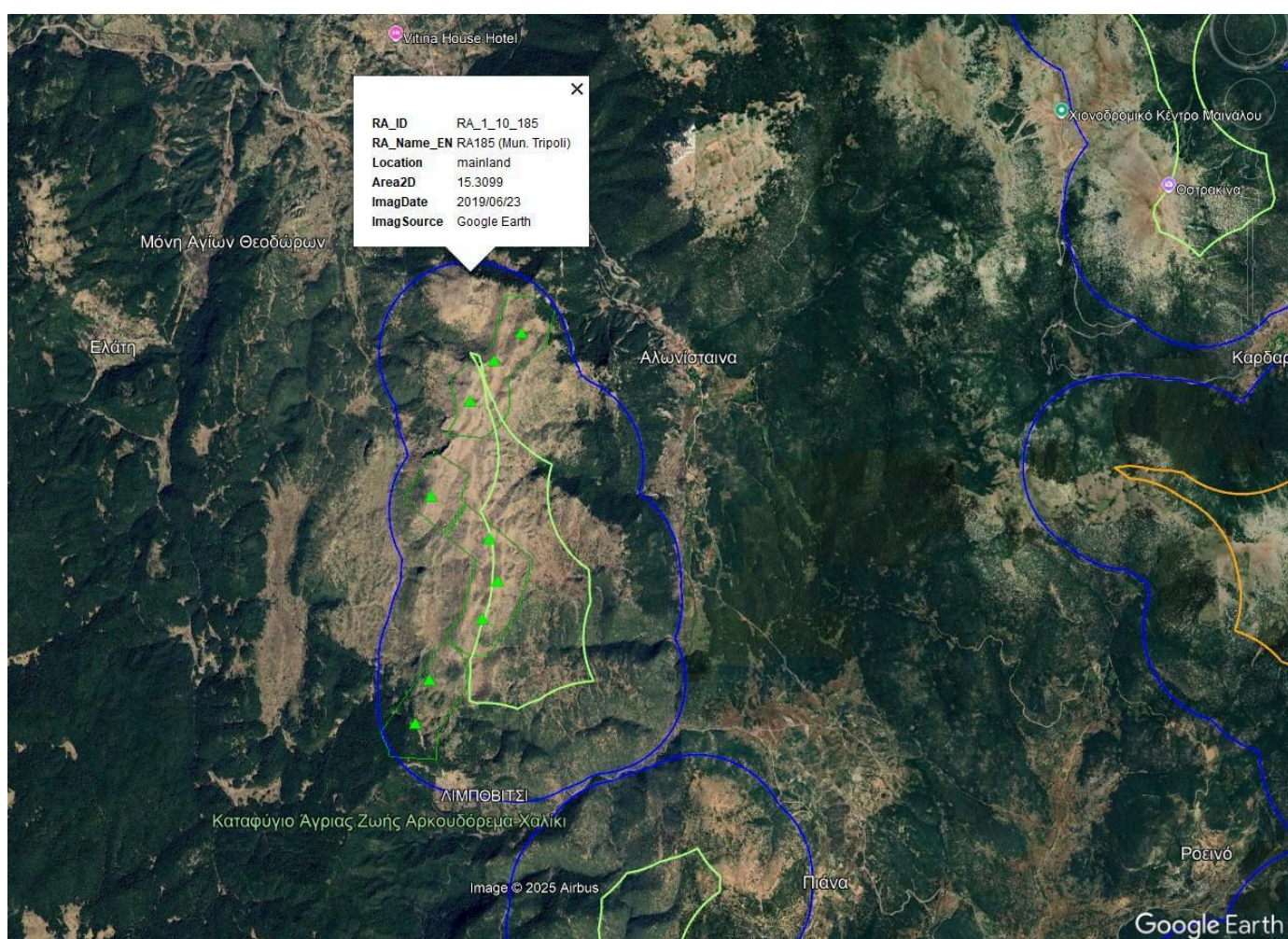
Ισχύει λοιπόν ότι εντός των ΚΑΖ ορίζονται με Προεδρικό Διάταγμα μία ή περισσότερες ζώνες προστασίας και διαχείρισης σύμφωνα με την παρ. 2 του άρ. 19 Ν. 1650/1986, εντός των οποίων εξειδικεύονται οι επιτρεπόμενες χρήσεις γης, όπως προκύπτει από την Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη που θα έχει συνταχθεί. Ως εκ τούτου, για τη διασφάλιση της προστασίας του ΚΑΖ «Κ435:

⁷ Βλ. <https://kede.gr/protasi-sto-programma-life-gia-prostasia-kai-diacheirisi-tou-mainalou/>

ΑΡΚΟΥΔΟΡΕΜΑ - ΧΑΛΙΚΙ (ΠΙΑΝΑΣ - ΧΡΥΣΟΒΙΤΣΙΟΥ)» πρέπει να έχει προηγηθεί ως άνω καθορισμός των ζωνών προστασίας πριν την έγκριση χωροθέτησης του υπό κρίση ΑΣΠΗΕ.

ΧΙΙ. ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΑΣΠΗΕ ΕΝΤΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΟΥ ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΠΑΔ

Ο υπό εξέταση ΑΣΠΗΕ, ο οποίος χωροθετείται εξαιρετικά κοντά στην προστατευόμενη περιοχή του Δικτύου Natura 2000, βρίσκεται εντός του από το ΥΠΕΝ ειδικού καθεστώτος προστασίας σημαντικών ορεινών όγκων «ΑΠΑΤΗΤΑ ΒΟΥΝΑ», προκειμένου να προστατευτούν τα οικοσυστήματα και να εξασφαλιστεί η επιβίωση της άγριας ζωής και η διατήρηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του φυσικού περιβάλλοντος, όπως προκύπτει από την κατωτέρω εικόνα:

Επιπλέον, σχετικά την οδοποιία στην περιοχή του Μαϊνάλου αναφέρονται τα εξής στις σελ. 1001 επ. της ΕΠΜ 10β: Περιοχές Natura των Περιφερειακών Ενοτήτων Κορινθίας, Αργολίδας, Αρκαδίας και Λακωνίας (μέρους):

«Σύμφωνα με την Ενότητα 2.3.1.5 εξαίρεση αποτελεί τμήμα του Μαΐναλου (κυρίως στις υψηλές κορυφές) όπου καταγράφονται σημαντικές σε έκταση περιοχές στις οποίες δεν υπάρχει υφιστάμενο οδικό δίκτυο και η περιοχή διατηρεί σε σημαντικό βαθμό τα φυσικά της χαρακτηριστικά. Αυτό

επιβεβαιώνεται και από σχετικές δημοσιευμένες εργασίες (Kati et al., 2020a, 2020b), σύμφωνα με την οποία το όρος Μαίναλο περιλαμβάνει σημαντική έκταση χωρίς την ύπαρξη οδικού δικτύου. Διαπιστώνεται επίσης ότι και στα όρη Ζήρεια, Ολίγυρτο, Αρτεμίσιο και Λύρκειο υπάρχουν περιοχές μικρότερης έκτασης που παραμένουν αδιατάραχτες και συγκαταλέγονται στις περιοχές της Ελλάδας χωρίς δρόμους (roadless), όπου βρίσκονται μικρές (≥ 1 χλμ.2) Περιοχές Άνευ Δρόμων (ΠΑΔ).

Η έκταση που περιλαμβάνει η υπουργική απόφαση αφορά έκταση 44.98 τετραγωνικά χιλιόμετρα και εκτείνεται σε ένα υψομετρικό εύρος 1.837 μέτρων (730 - 1837 μέτρα) και περιλαμβάνεται στο μεγαλύτερο τμήμα της εντός της προτεινόμενης από την παρούσα Ζώνη Προστασίας της Φύσης με κωδικό ΖΠΦ-08. Σύμφωνα με την απόφαση βασικό χαρακτηριστικό της περιοχής της παρ. 1 είναι το αδιατάρακτο φυσικό περιβάλλον, στο οποίο δεν υφίστανται δρόμοι για την κίνηση μηχανοκίνητων οχημάτων και δεν έχουν κατασκευαστεί άλλου είδους τεχνητές επιφάνειες. Σύμφωνα επίσης με την ανωτέρω απόφαση σκοπός της απόφασης είναι η αποτελεσματική προστασία των τύπων οικοτόπων και ειδών χλωρίδας, άγριας πανίδας και ορνιθοπανίδας και των ενδιαιτημάτων τους της περιοχής άνευ δρόμων του όρους Μαίναλου, μέσω της θεσμοθέτησης πρόσθετων ειδικών όρων και περιορισμών. Ειδικότερα, επιδιώκεται: (α) ο έλεγχος των δραστηριοτήτων στην περιοχή, με στόχο την προστασία της βιοποικιλότητας,

(β) η αναχαίτιση της αύξησης των τεχνητών επιφανειών και του κατακερματισμού των φυσικών οικοσυστημάτων από τους δρόμους και τις τεχνητές επιφάνειες, και των συναφών αρνητικών επιπτώσεων αυτών στη βιοποικιλότητα,

γ) η διατήρηση των τύπων οικοτόπων και των ειδών χλωρίδας, άγριας πανίδας και ορνιθοπανίδας που απαντώνται στη συγκεκριμένη περιοχή,

δ) η διαφύλαξη των φυσικών, πολιτιστικών, ιστορικών, αισθητικών και λοιπών αξιών του τοπίου, όπως ορίζονται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το τοπίο,

ε) η διατήρηση των ήπιων παραδοσιακών ανθρωπογενών δραστηριοτήτων που δεν διαταράσσουν τα φυσικά οικοσυστήματα και τη φυσική εξέλιξή τους,

στ) η ανάπτυξη του φυσιολατρικού, περιπατητικού, ορειβατικού και οικολογικού τουρισμού σε περιοχές υψηλής φυσικής και αισθητικής αξίας συμβατού με τους ως άνω επί μέρους στόχους

ζ) η θεσμοθέτηση όρων και περιορισμών για την εξασφάλιση της αρμονικής συνύπαρξης ανθρώπου και φύσης στο πλαίσιο της ήπιας και βιώσιμης ανάπτυξης

Σύμφωνα με το άρθρο 3 της ανωτέρω απόφασης, οι όροι και περιορισμοί που τίθενται είναι οι ακόλουθοι:

1. Απαγορεύεται η διάνοιξη δρόμων κίνησης μηχανοκίνητων οχημάτων, ανεξαρτήτως κατηγορίας και κάθε είδους τεχνική επέμβαση, μεταβολή ή αλλοίωση του φυσικού περιβάλλοντος. 2. Από την παρούσα δεν θίγονται νομίμως υφιστάμενα έργα και η συντήρησή τους, εφόσον τηρείται η διάταξη της παρ. 1 του παρόντος. 3. Ειδικότερα επιτρέπεται η σήμανση, επισκευή, συντήρηση και βελτίωση υφιστάμενων ορειβατικών και πεζοπορικών μονοπατιών, χωρίς τη χρήση μηχανοκίνητων μέσων πρόσβασης και με την προϋπόθεση ότι οι επεμβάσεις θα υλοποιούνται με φυσικά υλικά. 4. Εξαιρούνται από τους όρους και τους περιορισμούς της παρούσας έργα για σκοπούς Εθνικής Άμυνας, όπως καθορίζονται σύμφωνα με τις διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας. 5. Εξαιρούνται των

ανωτέρω απαγορεύσεων: (α) έργα και επεμβάσεις που υλοποιούνται λόγω εκτάκτου ανάγκης (σεισμών, πλημμυρών, θεομηνιών, πυρκαγιάς κ.λπ.), εφόσον μετά λαμβάνεται μέριμνα για την αποκατάσταση του περιβάλλοντος. (β) έργα και επεμβάσεις που κρίνονται απαραίτητες για λόγους προστασίας ή/και αποκατάστασης του φυσικού και δασικού περιβάλλοντος. Τα συμπεράσματα και οι τελικές προτάσεις της μελέτης, όπως διατυπώνονται από τις ανωτέρω περιγραφόμενες ρυθμίσεις για τη χρήση 26.12.1. [Οδοί (κίνησης μηχανοκίνητων οχημάτων)] συνάδουν με τους όρους και περιορισμούς της ανωτέρω απόφασης και καταλήγουν σε απαγόρευση χάραξης νέων δρόμων σε σημαντικό τμήμα της περιοχής, μεταξύ άλλων και της έκτασης που περιλαμβάνεται στην ανωτέρω απόφαση. Περαιτέρω δε θα πρέπει να επισημανθεί ότι, προς την κατεύθυνση μεγαλύτερου βαθμού προστασίας των ψηλών κορυφών, των αδιατάρακτων περιοχών και των τύπων οικοτόπων και ειδών που απαντώνται στην περιοχή, προτείνεται στο σύνολο της ΖΠΦ-08 του όρους Μαίναλου (που καλύπτει το σύνολο των υψηλών κορυφών και πολύ μεγαλύτερη έκταση από την Υ.Α.), αλλά και σε όλες τις Ζώνες Προστασίας της Φύσης των επιμέρους περιοχών που περιλαμβάνονται στη σύνθετη Προστατευόμενη Περιοχή της Βιοποικιλότητας (ΓΠΒ-03), να μην επιτρέπεται διάνοιξη νέου οδικού δικτύου, εκτός από δασικό οδικό δίκτυο. Η διάνοιξη νέου δασικού οδικού δικτύου επιτρέπεται μόνο για την εξυπηρέτηση της δασικής διαχείρισης, της προστασίας και της βέλτιστης διαχείρισης του προστατευτέου αντικειμένου (πυροπροστασία – φύλαξη) και εφόσον αυτό κριθεί απαραίτητο από το Σχέδιο Διαχείρισης της περιοχής. Ιδιαίτερα για τις εκτάσεις που παραμένουν αδιατάρακτες χωρίς την ύπαρξη υφιστάμενου οδικού δικτύου, η διάνοιξη νέου δασικού οδικού δικτύου θα πρέπει να αποφεύγεται, εκτός αν κρίνεται ως απολύτως αναγκαία για την προστασία της περιοχής, κατόπιν σχετικής τεκμηρίωσης. Επίσης, σύμφωνα με τις προτάσεις επιτρεπόμενων ειδικών χρήσεων για τις Ζώνες Προστασίας της Φύσης, δεν επιτρέπονται έργα που να περιλαμβάνουν τεχνική επέμβαση, μεταβολή ή αλλοίωση του φυσικού περιβάλλοντος. Με τις προτάσεις της παρούσας μελέτης, εκτιμάται ότι θα διαφυλαχτεί η φυσικότητα των οικοσυστημάτων σε μεγαλύτερη έκταση του όρους Μαίναλου, αλλά και σε άλλες περιοχές όπου σύμφωνα με τα αποτελέσματα της Ενότητας 2.3.1.5 αλλά και σχετικές δημοσιευμένες εργασίες (Kati et al., 2020a, 2020b) παραμένουν αδιατάρακτα, όπως μεγάλα τμήματα των ΖΠΦ-02 και ΖΠΦ-03 στον Ολίγυρτο, των ΖΠΦ-10, ΖΠΦ-11 και ΖΠΦ-19 στη Ζήρεια και ΖΠΦ-06 και ΖΠΦ-07 στα όρη Αρτεμίσιο και Λύρκειο.

Ο αλόγιστος περαιτέρω κατακερματισμός των οικοσυστημάτων και του τοπίου δύναται να «Εκπόνηση ΕΠΜ και Σχεδίων Διαχείρισης για τις περιοχές του δικτύου Natura 2000» επιφέρει αρνητικές επιπτώσεις στη διατήρηση των ειδών και τύπων οικοτόπων και δεν συνάδει με τους διαχειριστικούς στόχους των περιοχών προστασίας. Σύμφωνα με τους Kati et al. (2020), η Ελλάδα, λαμβάνοντας υπόψη τον δείκτη κατακερματισμού τοπίου (LFI), είναι λιγότερο κατακερματισμένη από την υπόλοιπη Ευρώπη, αλλά παρουσιάζει υψηλότερες αυξητικές τάσεις κατακερματισμού. **Η αλόγιστη διάνοιξη νέων οδικών προσβάσεων, εκτός του κατακερματισμού και της απειλής που αυτή επιφέρει για τη μείωση της βιοποικιλότητας, διευκολύνει την πρόσβαση σε απομονωμένες περιοχές, αυξάνοντας έτσι τις επιπτώσεις της ανθρώπινης παρουσίας (όχληση, ρύπανση), αλλά και τις εν δυνάμει παράνομες ενέργειες (π.χ. λαθροθηρία, λαθροϋλοτομία, δηλητηριασμένα δολώματα κ.λπ.)**

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η ύπαρξη δρόμων αποτελεί προϋπόθεση για την ανάπτυξη πολλών άλλων δραστηριοτήτων που θα είχαν ως συνέπεια την αλλοίωση των φυσικών χαρακτηριστικών των

περιοχών αυτών, η εξασφάλιση της μη επέκτασης του οδικού δικτύου σε τμήμα της περιοχής παρέχει ένα σημαντικό βαθμό προστασίας για την ορνιθοπανίδα, τα χειρόπτερα, τα ασπόνδυλα, τα είδη χλωρίδας, τους τύπους οικοτόπων, αλλά και εν γένει για το σύνολο των οικοσυστημάτων της περιοχής και των προστατευτέων αντικειμένων που απαντώνται εντός των ζωνών.».

XIII. ΜΗ ΟΡΘΗ ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΟΔΟΠΟΙΑΣ ΚΑΙ ΕΛΛΕΙΨΗ ΕΙΔΙΚΗΣ ΓΕΩΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ – ΑΛΛΟΙΩΣΗ ΤΟΥ ΤΟΠΙΟΥ

Διαπιστώνεται αναντιστοιχία και ασυνέπεια στις παρατιθέμενες πληροφορίες για τη διάνοιξη νέων δρόμων, γεγονός που καθιστά τη ΜΠΕ ανακριβή.

Στο Κεφάλαιο «3.2 Βασικά στοιχεία των φάσεων κατασκευής και λειτουργίας του έργου» και στη σελ. 50 η ΜΠΕ αναφέρει ότι:

«Συνολικά μελετήθηκε η βελτίωση υφιστάμενων δρόμων μήκους 1.542,96 m και διάνοιξη νέων μήκους 9.302,75 m.»

Συνάγεται λοιπόν ότι το συνολικό μήκος των νέων δρόμων που θα διανοιχτούν είναι λίγο περισσότερο από 9,3 χλμ. Στη σελ. 189 ωστόσο και στο Κεφ. «9.3 Επιπτώσεις στα μορφολογικά και τοπιολογικά χαρακτηριστικά-Φάση κατασκευής», σελ. 189 της ΜΠΕ, ο φορέας του έργου, ενδεχομένως θέλοντας να αμβλύνει την εντύπωση μόνιμων μεταβολών της μορφολογίας του τοπίου, αφαιρεί 1,2 χλμ. νέας οδοποιίας καθώς αναφέρει ότι το συνολικό μήκος των νέων οδών προβλέπεται 8,5 χλμ. περίπου!

«Όσον αφορά στα συνοδά έργα οδοποιίας, η διάνοιξη των νέων οδών πρόσβασης θα προκαλέσει προφανώς μόνιμη μεταβολή της μορφολογίας του υφιστάμενου τοπίου, η οποία ωστόσο θα είναι σχετικά περιορισμένη δεδομένου ότι **συνολικά προβλέπεται η διάνοιξη νέων οδών μήκους 8,50 km περίπου.** Η ένταση της εν λόγω επίπτωσης κρίνεται χαμηλή λόγω της περιορισμένης δυνατότητας θέασης των δρόμων, που θα διανοιχθούν, από τους οικισμούς της ευρύτερης περιοχής.»

Επιπλέον, στη μελέτη οδοποιίας και στα σχέδια διατομών προκύπτουν πολλές διατομές όπου επιχώσεις – ορύγματα είναι πλησίον των δέκα (10) μέτρων ύψους ή και μεγαλύτερα. Αυτά τα ύψη υπερβαίνουν κατά πολύ τα συνήθως αποδεκτά για δρόμους κατηγορίας Γ΄ ύψους 6 μέτρων. **Αυτές οι δραστικές επεμβάσεις στα ανάγλυφα της περιοχής προκαλούν κατάφορη αλλοίωση του τοπίου που προστίθενται σ' αυτές που προκαλούνται από την τοποθέτηση των α/γ.** Επίσης η κατασκευή των πλατφορμών εδραίωσης των α/γ παρουσιάζουν αντίστοιχες διατομές. Επιπλέον για τέτοια ύψη πρανών τίθεται θέμα ευστάθειας. **Για το λόγο αυτό θα έπρεπε να προηγηθεί ειδική γεωτεχνική μελέτη η οποία θα προσδιορίσει την κατάσταση ευστάθειάς τους, όπως προκύπτει από τις διατομές των έργων.**

XIV. ΑΝΤΙΘΕΣΗ ΜΕ ΤΙΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΜ [ΕΠΜ 10β: Περιοχές Natura των Περιφερειακών Ενοτήτων Κορινθίας, Αργολίδας, Αρκαδίας και Λακωνίας (μέρους)]

– ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΙΣ ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ – ΜΗ ΕΠΙΤΡΕΠΤΕΣ ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ ΒΑΣΕΙ ΤΗΣ ΕΠΜ [ΕΠΜ 10β: Περιοχές Natura των Περιφερειακών Ενοτήτων Κορινθίας, Αργολίδας, Αρκαδίας και Λακωνίας (μέρους)]

Σημειώνεται ότι η περιοχή εγκατάστασης των α/γ του υπό κρίση ΑΣΠΗΕ βρίσκεται, όπως προκύπτει από τον Χάρτη με τις Προτεινόμενες Ζώνες Προστασίας, σχετικά με την Σύνθετη Περιοχή Προστασίας της Βιοποικιλότητας Προστατευόμενων Περιοχών Κεντρικής και Βορειοανατολικής Πελοποννήσου (Ζήρεια, Ολίγυρτος, Αρτεμίσιο, Λύρκειο, Μαίναλο, Λίμνες Στυμφαλία και Τάκα), πλησίον της Ζώνης Διατήρησης Οικοτόπων και Ειδών (ΖΔΟΕ-11) της Περιοχής NATURA 2000 με κωδικό GR2520001 «Όρος Μαίναλο» (ΕΖΔ). Σε σχέση δε με τις εργασίες διασύνδεσης το υπόγειο καλώδιο θα διέρχεται επί της επαρχιακής οδού Τρίπολης – Βυτίνας (ασφαλτοστρωμένος δρόμος) για μήκος 25 km περίπου και είναι το φυσικό σύνορο που αρχίζει η προαναφερόμενη περιοχή Natura 2000. Σχετικώς στην σελίδα 205 της ΜΠΕ περιγράφονται τα εξής: «*Πέραν του ΚΑΖ, η εγκατάσταση δεν εμπίπτει σε άλλες περιοχές με ειδικό καθεστώς προστασίας. Η πλησιέστερη περιοχή Natura 2000 είναι η ΕΖΔ «GR2520001 ΟΡΟΣ ΜΑΙΝΑΛΟ», η οποία απέχει περίπου 1,0 km από την πλησιέστερη Α/Γ. Το υπόγειο καλώδιο διασύνδεσης διέρχεται εκτός των ορίων της προστατευόμενης περιοχής, ακολουθώντας υφιστάμενο οδικό άξονα. Ο τότε Φορέας Διαχείρισης Πάρκων, Μουστού, Μαινάλου & Μονεμβασίας, με γνωμοδότησή του (Α.Π. 329/31-03-2021), επιβεβαίωσε ότι το Έργο δεν εμπίπτει στη χωρική του αρμοδιότητα και δεν απαιτείται σύμφωνη γνώμη. Επισήμανε, ωστόσο, την ανάγκη προσοχής στην όδευση του υπογείου καλωδίου, η οποία έχει προβλεφθεί με τεχνική λύση που διασφαλίζει τον πλήρη σεβασμό της εγγύτητας προς την προστατευόμενη περιοχή.*».

Προκύπτει λοιπόν ότι η ανωτέρω οδός αποτελεί το όριο της Περιοχής NATURA 2000 με κωδικό GR2520001 «Όρος Μαίναλο» (ΕΖΔ).

Στην δε ΕΠΜ, σχετικά με τις γραμμικές υποδομές μεταφορών, αναγράφονται τα εξής [βλ. σελ. 997 επ. ΕΠΜ 10β: Περιοχές Natura των Περιφερειακών Ενοτήτων Κορινθίας, Αργολίδας, Αρκαδίας και Λακωνίας (μέρους)]:

«26.12.1. Οδοί (κίνησης μηχανοκίνητων οχημάτων) (δυνατότητα εξειδίκευσης βάσει της οικείας νομοθεσίας)

Αφορά τις ΖΠΦ, ΖΔΟΕ και ΖΒΔΦΠ

Για όλες τις ζώνες της προστατευόμενης περιοχής:

- Επιτρέπεται η ελεύθερη χρήση (κίνηση, μεταφορά και προσωρινή στάθμευση) τροχοφόρων μόνο επί του υφιστάμενου αναγνωρισμένου οδικού δικτύου, είτε από οχήματα δημόσιων φορέων και αρμόδιων υπηρεσιών, είτε για την εξυπηρέτηση της πρόσβασης και άσκησης νόμιμων δραστηριοτήτων (π.χ. γεωργικές καλλιέργειες), είτε με σκοπό την άσκηση δραστηριοτήτων αναψυχής.*

- Δεν επιτρέπεται η κίνηση τροχοφόρων εκτός των υφιστάμενων δρόμων. Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται μόνον αν η κίνηση αυτή πραγματοποιείται για την άσκηση των επιτρεπόμενων*

παραγωγικών δραστηριοτήτων σε ιδιωτικές εκτάσεις, για εργασίες προστασίας και διαχείρισης και για τη φύλαξη της περιοχής. Οι όροι κυκλοφορίας των οχημάτων (αγροτικών κ.λπ.) δύναται να εξειδικεύονται στο Σχέδιο Διαχείρισης της περιοχής

- Κατά την περιβαλλοντική αδειοδότηση εργασιών διάνοιξης νέου και βελτίωσης του υφιστάμενου οδικού δικτύου (κάθε κατηγορίας) θα πρέπει να λαμβάνονται απαραίτητως υπόψη τα ακόλουθα: α) σκοπιμότητα του έργου, λαμβάνοντας υπόψη την επάρκεια του υφιστάμενου οδικού δικτύου και το Σχέδιο Οργάνωσης και Διαχείρισης Επισκεπτών της περιοχής β) τις επιπτώσεις στους τύπους οικοτόπων και τα είδη χλωρίδας και πανίδας (συμπεριλαμβανομένης της ορνιθοπανίδας) από τη διάσπαση των φυσικών οικοσυστημάτων και την όχληση, τόσο από τη φάση κατασκευής, όσο και από τη φάση λειτουργίας του έργου και γ) τυχόν ύπαρξη ενδιαιτημάτων πολύ σημαντικών χερσαίων γαστεροπόδων και ειδών χλωρίδας ή κρίσιμων ενδιαιτημάτων ορνιθοπανίδας ή άλλων ειδών πανίδας.

- Για τις ζώνες από όπου διέρχεται ο αυτοκινητόδρομος Α7 (Χ1) στο τμήμα Κορίνθου-Τρίπολης στη ΖΕΠ «Όρη Αρτεμίσιο και Λύρκειο» (GR2510004) και η δευτερεύουσα Εθνική Οδός 74 στην ΕΖΔ «Όρος Μαίναλο» (GR2520001) επιτρέπονται τα έργα συντήρησης, βελτίωσης και οδικής ασφάλειας, συμπεριλαμβανομένων των εργασιών για τη σήραγγα Αρτεμισίου. κατόπιν έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων. Κατά τη φάση κατασκευής του έργου θα πρέπει να ληφθούν όλα τα απαραίτητα μέτρα: α) για την αποφυγή καταστροφής σημαντικών τύπων οικοτόπων, σημαντικών ενδιαιτημάτων ειδών πανίδας, θέσεων αναπαραγωγής σημαντικών ειδών ορνιθοπανίδας και θέσεων εξάπλωσης πολύ σημαντικών ειδών χλωρίδας που απαντώνται κατά μήκος της Ε.Ο., και β) μείωση των επιπτώσεων από όχληση στα είδη πανίδας (συμπεριλαμβανομένης ορνιθοπανίδας) της περιοχής. Επίσης θα πρέπει να λαμβάνονται όλα τα απαραίτητα μέτρα και μέσα για την αποφυγή αρνητικών επιπτώσεων από ρύπανση.

Για όλες τις ζώνες Διατήρησης Οικοτόπων και Ειδών και Βιώσιμης Διαχείρισης Φυσικών Πόρων:

- Επιτρέπεται η συντήρηση και βελτίωση του υπάρχοντος οδικού δικτύου κατόπιν περιβαλλοντικής αδειοδότησης, καθώς και η εγκατάσταση πινακίδων σήμανσης των οδών από την αρμόδια υπηρεσία.

- Στις Ζώνες Βιώσιμης Διαχείρισης Φυσικών Πόρων επιτρέπεται η επέκταση του υπάρχοντος οδικού δικτύου κατόπιν περιβαλλοντικής αδειοδότησης. Στις Ζώνες Διατήρησης Οικοτόπων και Ειδών των ορεινών περιοχών, έργα επέκτασης οδικού δικτύου δύναται να επιτρέπονται μόνο κατ' εξαίρεση και μόνο αν αυτό κριθεί απολύτως αναγκαίο για λόγους κοινωνικού συμφέροντος ή για τις επιτρεπόμενες εντός της ζώνης χρήσεις και εφόσον έχει αποκλειστεί κάθε πιθανότητα επέκτασης εκτός ζώνης ή εκτός προστατευόμενης περιοχής. Δεν επιτρέπεται η διάνοιξη νέου Εθνικού οδικού δικτύου εντός της προστατευόμενης περιοχής.

- Επιτρέπεται η διάνοιξη, συντήρηση και βελτίωση των δασικών δρόμων για λόγους προστασίας, δασικής διαχείρισης και για την εξυπηρέτηση της κτηνοτροφίας κατόπιν εγκεκριμένης τεχνικής μελέτης και έγκρισης περιβαλλοντικών όρων.

- Επιτρέπεται η διάνοιξη των αναγκαίων δρόμων πρόσβασης σε αγροτικές εκμεταλλεύσεις και λοιπές επιτρεπόμενες εντός της ζώνης χρήσεις, μετά από περιβαλλοντική αδειοδότηση.

- Στις ΖΔΟΕ η χωρητικότητα του οδικού δικτύου δύναται να καθορίζεται στο Σχέδιο Διαχείρισης της περιοχής.»

Περαιτέρω, στις σελ. 1010 επ. της ΕΠΜ 10β: Περιοχές Natura των Περιφερειακών Ενοτήτων Κορινθίας, Αργολίδας, Αρκαδίας και Λακωνίας (μέρους), αναγράφονται τα εξής:

«(33) Εγκαταστάσεις παραγωγής, αποθήκευσης και μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου, ύδρευσης, τηλεπικοινωνιών και συναφείς εγκαταστάσεις.

Για το σύνολο των χερσαίων ζωνών της προστατευόμενης περιοχής, εκτός των ζωνών Απολύτου Προστασίας της Φύσης:

- Υφιστάμενα δίκτυα και εγκαταστάσεις διατηρούνται και επιτρέπεται η λειτουργία τους.
- Επιτρέπεται η εκτέλεση έργων συντήρησης, βελτίωσης, αποκατάστασης, και εκσυγχρονισμού λειτουργικών δικτύων υποδομών και εγκαταστάσεων κοινής ωφέλειας
- Η επέκταση των δικτύων υποδομής και εγκαταστάσεων κοινής ωφέλειας ή η κατασκευή νέων επιτρέπονται. **Στις ΖΠΦ και ΖΔΟΕ η επέκταση των δικτύων και εγκατάσταση νέων επιτρέπεται μόνο αν τεκμηριώνεται ως απολύτως αναγκαία η σκοπιμότητά τους και εφόσον έχουν αποκλειστεί εναλλακτικές λύσεις για την τοποθέτησή τους εκτός ζώνης. Η Έγκριση Περιβαλλοντικών Όρων, γίνεται σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, κατόπιν Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων και δέουσας εκτίμησης των επιπτώσεων.»**

Ωστόσο, στην υποβληθείσα ΜΠΕ, παρά το γεγονός ότι στην ΖΔΟΕ-11 της ΕΖΔ «Όρος Μαίναλο» (GR2520001) διέρχεται η δευτερεύουσα Εθνική Οδός 74 αφενός μεν δεν διενεργήθηκε εξέταση εναλλακτικών λύσεων ως προς την σύνδεση του υπό κρίση ΑΣΠΗΕ με τον υφιστάμενο Υ/Σ ανύψωσης τάσης 20/150 kV «ΔΟΡΙΖΑ Ι», που εντοπίζεται σε απόσταση 50 km περίπου. Ειδικότερα, στο Κεφάλαιο 7. (Εναλλακτικές Λύσεις) της ΜΠΕ (βλ. σελ. 133 επ. της ΜΠΕ) δεν εξετάζεται η διέλευση του υπόγειου καλωδίου που απαιτείται για τη διασύνδεση του υπό εξέταση ΑΣΠΗΕ με τον Υ/Σ ανύψωσης τάσης 20/150 kV «ΔΟΡΙΖΑ Ι» εκτός της ΖΔΟΕ-11 της ΕΖΔ «Όρος Μαίναλο» (GR2520001), από όπου διέρχεται η δευτερεύουσα Εθνική Οδός 74. Συνεπώς, αφενός μεν δεν τεκμηριώνεται η ανάγκη διέλευσης του υπογείου καλωδίου διασύνδεσης εντός της ΖΔΟΕ 11, αφετέρου δε δεν έχει εξεταστεί και αποκλειστεί κατ' επέκταση εναλλακτική λύση για την τοποθέτηση του προαναφερθέντος υπογείου καλωδίου εκτός της ζώνης ΖΔΟΕ 11 της ΕΖΔ «Όρος Μαίναλο» (GR2520001).

Στο σημείο αυτό αξίζει να επισημανθεί ότι η εξέταση εναλλακτικών λύσεων στο πλαίσιο της ΜΠΕ θεωρείται αναγκαίο και ουσιώδες στοιχείο της ΜΠΕ (ΣτΕ 3988/2001), ενώ, σύμφωνα με την σχετική νομολογία, ιδιαίτερη σημασία δίνεται από το ΣτΕ στην συγκριτική αξιολόγηση των εναλλακτικών τεχνικών λύσεων και στην επαρκή αιτιολόγηση της προτεινόμενης επιλογής (ΣτΕ 1675/1999 Ολ. 3478/2000 Ολ.).

XV. ΕΛΛΕΙΨΗ ΕΙΔΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΜΠΕΡΙΣΤΑΤΩΜΕΝΗΣ ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΓΚΗ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΕΝΤΟΣ ΚΑΖ

Όπως έχει κριθεί (βλ. ΣΤΕ 47, 1260/2018, 696/2016, 1421/2013 7μ.), με τις διατάξεις του άρθρου 24 παρ. 1 του Συντάγματος καθιερώνεται υποχρέωση των κρατικών οργάνων να λαμβάνουν στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας ιδιαίτερα προληπτικά και κατασταλτικά μέτρα για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, το οποίο με τις ίδιες διατάξεις έχει αναχθεί σε αντικείμενο έντονου κρατικού ενδιαφέροντος. Ειδικώς δε για τα δάση και τις δασικές εκτάσεις, με το άρθρο αυτό και το άρθρο 117 παρ. 3 ο συντακτικός νομοθέτης έλαβε ιδιαίτερη μέριμνα, εισάγοντας στο κείμενο του Συντάγματος ειδικότερες διατάξεις, με τις οποίες τα δασικά οικοσυστήματα υπάγονται σε αυστηρό προστατευτικό καθεστώς, προς τον σκοπό της διαφύλαξης της οικολογικής ισορροπίας και της διατήρησης της κατά προορισμό χρήσης τους, η οποία καθορίζεται ευθέως εκ του Συντάγματος. Εντός του πλαισίου αυτού αφενός μεν ανατίθεται στον κοινό νομοθέτη η υποχρέωση να θεσπίσει τις αναγκαίες ρυθμίσεις για την προστασία των δασών και των δασικών εκτάσεων, αφετέρου δε επιβάλλεται απαγόρευση της μεταβολής του προορισμού τους, παρεχόμενης, ωστόσο, στο νομοθέτη της δυνατότητας να επιτρέψει κατ' εξαίρεση και υπό την συνδρομή επιτακτικών λόγων δημοσίου συμφέροντος επεμβάσεις που μεταβάλλουν ή αλλοιώνουν τον δασικό τους χαρακτήρα. Και στην περίπτωση, πάντως, αυτή, η μεταβολή ή η αλλοίωση του δασικού χαρακτήρα επιτρέπεται μόνο αν η θυσία της δασικής βλάστησης αποτελεί το μοναδικό πρόσφορο μέσο για την ικανοποίηση των εν λόγω αναγκών και εφόσον οι επεμβάσεις περιορίζονται στο απολύτως αναγκαίο μέτρο. Η τήρηση των συνταγματικών αυτών επιταγών υπόκειται στον έλεγχο του ακυρωτικού δικαστή, ο οποίος υποχρεούται, βάσει και των διδαγμάτων της κοινής πείρας, να εξετάζει σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση τόσο τη συνδρομή των λόγων δημοσίου συμφέροντος που επιβάλλουν την κατ' εξαίρεση επέμβαση στα δάση και τις δασικές εκτάσεις, όσο και την τήρηση του προσήκοντος μέτρου.

Στην σελίδα 153 της ΜΠΕ αναγράφονται τα εξής:

«8.5.3 Δάση και δασικές εκτάσεις

Σύμφωνα με τον κυρωμένο δασικό χάρτη για την Π.Ε. Αρκαδίας (ΦΕΚ 714/Δ/2022), η περιοχή χωροθέτησης του Έργου είναι σχεδόν στο σύνολό της χαρακτηρισμένη ως δασική εν γένει έκταση των Παραγράφων 1, 2, 3, 4 & 5, του Άρθρου 3, του Ν. 998/79, όπως ισχύει (Χάρτης Χ.5, Ενότητα 15.1 & Γενικό Τοπογραφικό Διάγραμμα ΓΟ3, Ενότητα 15.2). **Μέρος του Έργου χωροθετείται εντός του ορεινού όγκου του Μαινάλου, ο οποίος χαρακτηρίζεται από εκτεταμένα φυσικά δάση Κεφαλληνιακής Ελάτης (*Abies cephalonica*), σημαντικής οικολογικής και αισθητικής αξίας.** Η ιδιαιτερότητα αυτή ελήφθη σοβαρά υπόψη κατά τον σχεδιασμό των τεχνικών έργων.

8.5.4 Άλλες σημαντικές φυσικές περιοχές

- Καταφύγια Άγριας Ζωής (ΚΑΖ) Όπως προκύπτει και από τον Χάρτη Προστατευόμενων Περιοχών (Χ.2), που επισυνάπτεται στην Ενότητα 15.1, δύο (2) εκ των εννιά (9) Α/Γ του ΑΣΠΗΕ εμπίπτει εντός των ορίων του ΚΑΖ, με κωδική ονομασία:
- Κ452: ΑΡΚΟΥΔΟΡΕΜΑ - ΧΑΛΙΚΙ (ΠΙΑΝΑΣ - ΧΡΥΣΟΒΙΤΣΙΟΥ), το οποίο έχει εμβαδό 1.723 εκτάρια.

Ως ΚΑΖ χαρακτηρίζονται φυσικές περιοχές (χερσαίες, υγροτοπικές ή θαλάσσιες), που έχουν ιδιαίτερη σημασία ως σημαντικοί τόποι ανάπτυξης της άγριας χλωρίδας ή ως βιότοποι

αναπαραγωγής, διατροφής, διαχείμασης ειδών της άγριας πανίδας ή ως περιοχές αναπαραγωγής ψαριών και συγκέντρωσης γόνου ή ως σημαντικοί θαλάσσιοι οικότοποι. Ως ΚΑΖ μπορούν να χαρακτηρίζονται και οι οικολογικοί διάδρομοι μεταξύ άλλων κατηγοριών προστατευόμενων περιοχών.

Οι εποπτευόμενοι φορείς για τα ΚΑΖ είναι οι οικείες δασικές υπηρεσίες και στην προκειμένη περίπτωση το δασαρχείο Βυτίνας.

Σύμφωνα με το Άρθρο 19, Παρ. 8, του Ν. 1650/1986 (ΦΕΚ 160/Α/1986), όπως έχει αντικατασταθεί από την Παρ. 8, του Άρθρου 5, του Ν. 3937/2011 (ΦΕΚ 60/Α/2011) «Για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις», ορίζεται ότι : «Στις περιοχές: (α) των Παραγράφων 3, 4 (αφορά μεταξύ άλλων και τα ΚΑΖ), 5 και 6, με την εξαίρεση τμημάτων τους που αποτελούν περιοχές των Παραγράφων 1 και 2, υγροτόπων διεθνούς σημασίας (υγρότοποι Ramsar) και οικοτόπων προτεραιότητας περιοχών της Επικράτειας, που έχουν ενταχθεί στο δίκτυο Natura 2000, σύμφωνα με την απόφαση 2006/613/ΕΚ της Επιτροπής καθώς και (β) στις γειτονικές εκτάσεις της Παραγράφου 4, του Άρθρου 18, επιτρέπεται η εγκατάσταση σταθμών από ΑΠΕ, ως μέσο για την προστασία του κλίματος, εφόσον με τους όρους και τις προϋποθέσεις που καθορίζονται στο πλαίσιο της έγκρισης περιβαλλοντικών όρων του σταθμού, διασφαλίζεται η διατήρηση του προστατευτέου αντικειμένου της περιοχής».

Στην προκειμένη περίπτωση όμως αφενός μεν δεν διενεργείται στην ΜΠΕ εκτίμηση των επιπτώσεων του υπό κρίση έργου στην ανωτέρω προστατευόμενη περιοχή, ήτοι στο Κ452: ΑΡΚΟΥΔΟΡΕΜΑ - ΧΑΛΙΚΙ (ΠΙΑΝΑΣ - ΧΡΥΣΟΒΙΤΣΙΟΥ), ενώ δεν αιτιολογείται επαρκώς γιατί προωθείται η εγκατάσταση του έργου σε ορεινή περιοχή του όρους Μαινάλου, η οποία καθ' ομολογία της ίδιας της ΜΠΕ, χαρακτηρίζεται από εκτεταμένα φυσικά δάση Κεφαλληνιακής Ελάτης (Abies cerhalonica), σημαντικής οικολογικής και αισθητικής αξίας, η οποία σημειωτέον επίσης ότι δεν αποτελεί ΠΑΠ, αλλά ΠΑΚ. Ο φορέας του έργου μείωσε τον αριθμό των α/γ του υπό εξέταση ΑΣΠΗΕ από 3 σε 2, χωρίς όμως και με αυτή τη μείωση να προκρίνεται η εγκατάσταση του έργου εκ νέου εντός του ίδιου ΚΑΖ, καθώς σε περιοχή (κορυφογραμμή) του όρους Μαινάλου με ελατοκάλυψη και πλούσιο ελατόδασος σημαντικής οικολογικής και αισθητικής αξίας.

ΧVI. ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΟΥ Ν. 998/1979 ΚΑΙ ΑΝΑΙΤΙΟΛΟΓΗΤΗ ΑΠΟΨΙΛΩΣΗ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ - ΑΠΟΥΣΙΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ ΕΙΔΩΝ ΚΑΙ ΑΡΙΘΜΟΥ ΤΗΣ ΒΛΑΣΤΗΣΗΣ ΠΟΥ ΘΑ ΑΠΟΨΙΛΩΘΕΙ – ΑΣΑΦΕΙΑ ΣΧΕΔΙΟΥ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Σύμφωνα με την υπό κρίση ΜΠΕ, η έκταση όπου χωροθετείται ο υπό διαβούλευση ΑΣΠΗΕ ανήκει -σχεδόν στο σύνολό της - στις δασικές εν γένει εκτάσεις των Παραγράφων 1 έως 5, του Άρθρου 3, του Ν. 998/1979 και χαιρεί προστασίας από τις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας.

Ωστόσο, δεν προσδιορίζεται εντός της ΜΠΕ ούτε στο κεφάλαιο συμβατότητας των έργων με τις θεσμοθετημένες διατάξεις (βλ. Κεφ. 5.1.3, σελ. 62), ούτε στο κεφάλαιο υφιστάμενης κατάστασης

περιβάλλοντος (βλ. Κεφ. 8.5.3, σελ. 153) η ακριβής επιφάνεια δασών και δασικών εκτάσεων που θα εκχερσωθούν και θα αποψιλωθούν για τις ανάγκες του υπό κρίση έργου.

Τα μόνα στοιχεία που αναφέρει η ΜΠΕ διάσπαρτα, λειψά και κάποια από αυτά ανακριβή είναι **α)** η επιφάνεια της περιοχής εγκατάστασης της κάθε α/γ, περίπου 4 στρέμματα για καθεμία (σελ. 184) [αναφέρεται επίσης ότι η διαμόρφωση του επίπεδου κάθε πλατώματος απαιτεί περίπου 3.000 τ.μ., ενώ η θέση θεμελίωσης κάθε α/γ βρίσκεται κοντά στο άκρο του πλατώματος (σελ. 95)], άρα η συνολική έκταση της περιοχής εγκατάστασης για τις 9 α/γ είναι 36.000 τ.μ. περίπου, **β)** οι επεμβάσεις οδοποιίας σε κλάδους με τεχνικές διαμορφώσεις ή αλλοιώσεις του εδάφους (π.χ. εκσκαφές, πρηνή, διαπλατύνσεις) αφορούν έκταση 93.582,13 τ.μ. (σελ. 90) – δεδομένου ότι η ΜΠΕ αντιφάσκει στην αποτύπωση του μήκους της νέας οδοποιίας πιθανόν να μην είναι ορθή και η εν λόγω αποτύπωση –, **γ)** οι επεμβάσεις για τις πλατείες εγκατάστασης των α/γ, έκτασης 70.884.22 τ.μ. (σελ. 91), **δ)** η επιφάνεια του οικίσκου ελέγχου 90 τ.μ. (σελ.91), **ε)** και το γενικό σύνολο της έκτασης των επεμβάσεων 164.466.35 τ.μ. (σελ.91).

Η έλλειψη της ακριβούς αναγραφής του εμβαδού επέμβασης επί των υφιστάμενων δασικών εκτάσεων (η οποία σε κάθε περίπτωση θα έπρεπε να περιέχεται εντός της ΜΠΕ), δεν απαντάται ούτε στο σύνολο των συνημμένων σχεδίων – διαγραμμάτων που συνοδεύουν τη ΜΠΕ.

Όπως προαναφέρεται και στην Ενότητα ΙΧ του παρόντος, με τον Ν. 4280/2014 αντικαταστάθηκε το κεφάλαιο του Ν. 998/1979 για τις κατ' εξαίρεση επιτρεπτές, για λόγους δημοσίου συμφέροντος, επεμβάσεις στα δάση, στις δασικές και δημόσιες χορτολιβαδικές και βραχώδεις εκτάσεις, με σκοπό, όπως εκτίθεται στην αιτιολογική έκθεση, την πληρέστερη εναρμόνιση προς το άρθρο 24 Συντάγματος και την πρόσφατη νομολογία του ΣτΕ. Οι εν λόγω διατάξεις περί επιτρεπτών επεμβάσεων πρέπει να ερμηνεύονται στενά, ως εισάγουσες εξαίρεση από τον γενικώς ισχύοντα κανόνα περί απαγόρευσης μεταβολής του προορισμού των δασικών οικοσυστημάτων. Εξαιτίας της αρχής του εξαιρετικού χαρακτήρα της επέμβασης επί δασικών εκτάσεων, η σχετική εγκριτική απόφαση πρέπει να αιτιολογείται ειδικώς, με κριτήρια αναφερόμενα τόσο στην ιδιαίτερη σημασία του έργου, ασυνδέτως προς την επιδίωξη αποδοτικότερης για τον φορέα οικονομικής εκμεταλλεύσεως, όσο και στην αναγκαιότητα εκτέλεσής του στην δασική έκταση, με γνώμονα αφενός την ανάγκη προστασίας του δασικού οικοσυστήματος και αφετέρου την εξυπηρέτηση του δημόσιου σκοπού στον οποίο αποβλέπει το έργο.

Σύμφωνα με τη ΜΠΕ, η σκοπιμότητα του έργου έγκειται στο ότι:

«Η προτεινόμενη επένδυση αποσκοπεί στην αξιοποίηση ενός ανεξάντλητου φυσικού πόρου, του ανέμου, δίχως να επιβαρύνει το περιβάλλον καθώς η λειτουργία του Έργου δεν προκαλεί ρύπανση και δεν παράγει απόβλητα. Επίσης, θα συνεισφέρει στην ενεργειακή επάρκεια της ευρύτερης περιοχής και παράλληλα θα συντελέσει στη μείωση του ελλείμματος του ενεργειακού ισοζυγίου της χώρας.»

Όσον αφορά τα επικίνδυνα και μη απόβλητα των α/γ που αποκρύπτει σκοπίμως η ΜΠΕ, θα αναλυθούν στη συνέχεια και στην Ενότητα ΧVII.4.

Το ότι οι ΑΣΠΗΕ και οι ΦΣΠΗΕ συνδέονται άμεσα και αναπόδραστα με τα ρυπογόνα ορυκτά καύσιμα, τεκμηριώνεται από τη Μελέτη Επάρκειας Ισχύος 2025-2035 του ΑΔΜΗΕ:

«Η όλο και μεγαλύτερη διείσδυση αιολικών και φωτοβολταϊκών σταθμών στο ενεργειακό σύστημα, με βάση τις δυνατότητες που δίνει η υφιστάμενη τεχνολογία αποθήκευσης, πρέπει να συνοδεύεται από εγκατάσταση περισσότερων θερμικών μονάδων και ειδικότερα φυσικού αερίου, προκειμένου να διασφαλίζεται η ηλεκτρική επάρκεια. Σε αυτό το πλαίσιο υπάρχει ανάγκη για τρεις τουλάχιστον μεγάλες μονάδες αερίου, πέραν της μετατροπής της «Πτολεμαΐδα 5».

Σε μεσοπρόθεσμο επίπεδο, όσο αυξάνει η συνολική εγκατάσταση σταθμών ΑΠΕ και μπαταριών αποθήκευσης, τόσο μεγαλύτερη εγκατεστημένη ισχύς θερμικών μονάδων βάσης (λιγνιτικών και κυρίως φυσικού αερίου) απαιτείται για να υπάρχει επάρκεια στο σύστημα. Συγκεκριμένα η εγκατεστημένη ισχύς ηλεκτροπαραγωγικών μονάδων φυσικού αερίου θα πρέπει σχεδόν να διπλασιαστεί.»

Σε αντίστοιχο πνεύμα, στη Δανία, βιομηχανική χώρα που κατασκευάζει και εξάγει ανεμογεννήτριες όπως και αυτές του υπό κρίση έργου, ο υπουργός για το Κλίμα, την Ενέργεια και τις Υπηρεσίες Κοινής Ωφέλειας, Λαρς Ααγκααρντ δήλωσε κατά τη διάρκεια δημόσιας ακρόασης στο κοινοβούλιο τον Μάιο του 2025:

«Όλοι γνωρίζουμε ότι δεν μπορούμε να έχουμε ένα σύστημα που να βασίζεται μόνο στην ηλιακή και την αιολική ενέργεια. Πρέπει να υπάρχει και κάτι άλλο για να το υποστηρίξει».

Δεδομένου ότι η Πελοπόννησος όπου και αναπτύσσεται το εξεταζόμενο έργο αποτελεί περιοχή με κορεσμένο Δίκτυο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η συνεχόμενη διείσδυση μη ελεγχόμενων ΑΠΕ όπως του υπό κρίση ΑΣΠΗΕ αναμένεται να δημιουργήσει νέες προκλήσεις στους διαχειριστές του συστήματος μεταφοράς και διανομής, όσον αφορά στη λειτουργία του συστήματος, λόγω της στοχαστικότητας που παρουσιάζει η παραγωγή των μονάδων αυτών.

Ήδη στη χώρα μας εγκαθίστανται πολλοί αιολικοί και φωτοβολταϊκοί σταθμοί τους οποίους ΔΕΝ τους «αντέχει» και φυσικά ΔΕΝ τους χρειάζεται το Εθνικό Σύστημα Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΕΣΜΗΕ). Μεγάλο μέρος της ενέργειας που παράγουν τυχαία και υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις, ΔΕΝ καταναλώνεται και μάλιστα γίνονται περικοπές στην αχρείαστη παραγόμενη ενέργεια για να μην παθαίνουμε «μπλακ άουτ». Ενδεικτικά για την υπερ-παραγωγή ενέργειας ΑΠΕ που δεν καταναλώνεται, [ΜΟΝΟ για το 1ο πεντάμηνο του 2024 ήταν 430 GW στα «αζήτητα»](#) έναντι των 228 GW συνολικά για το 2023 - και ενώ έργα ΑΠΕ 43-44 GW περίμεναν στην «ουρά» για να συνδεθούν!... Μάλιστα για το 2024, σύμφωνα με τον ΑΔΜΗΕ, περικόπηκαν συνολικά 860 GW υπερ-παραγόμενης από ΑΠΕ.

Συνεπώς, ως χώρα πρέπει να περιορίσουμε την εγκατάσταση αιολικών και φωτοβολταϊκών σταθμών αφού πλέον δημιουργούν πρόβλημα στο ΕΣΜΗΕ, και όχι να καταστρέψουμε επιπλέον στρέμματα δασικών και μη εκτάσεων και να εκβιομηχανοποιήσουμε το πλούσιο και σπάνιο οικοσύστημα του Μαινάλου, διαλύοντας κάθε προοπτική ανάπτυξης του ήπιου - φυσιολατρικού

τουρισμού αλλά και του πρωτογενή τομέα που υπάρχουν στην περιοχή, με μοναδικό εν τέλει κερδισμένο την εταιρεία-φορέα του έργου!

Βάσει των ανωτέρω, ο υπό κρίση ΑΣΠΗΕ δεν εξυπηρετεί καμία ανάγκη δημοσίου σκοπού – συμφέροντος που να δικαιολογεί την θυσία δασών και δασικών εκτάσεων και την μετατροπή μίας σημαντικής οικολογικά περιοχής σε πλήρως εκβιομηχανισμένο τοπίο.

Επομένως, **η Αρμόδια Περιβαλλοντική Αρχή οφείλει να απορρίψει την υπό διαβούλευση ΜΠΕ, αφού δεν περιέχει την δέουσα αιτιολογία ως προς την συνδρομή ανάγκης δημοσίου σκοπού που να δικαιολογεί την απώλεια δασών και δασικών εκτάσεων στην περιοχή μελέτης,** αλλά και την μετατροπή της σε πλήρως εκβιομηχανισμένο τοπίο.

Επιπλέον, προκειμένου να εξετάζονται οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις ενός έργου, κάθε ΜΠΕ οφείλει να καταγράφει τον αριθμό και το είδος δέντρων και λοιπής βλάστησης που θα κοπεί καθώς και τους τρόπους που προβλέπει για να την αποκαταστήσει.

Η υπό διαβούλευση ΜΠΕ δεν πληροί τα κριτήρια δεοντολογίας καθώς απουσιάζουν κρίσιμα στοιχεία που αφορούν τα είδη και τον αριθμό της βλάστησης που θα αποψιλωθεί όπως και το πώς αυτή θα αποκατασταθεί. Αν και προβαίνει σε πάμπολλες αναφορές για περιορισμό της αποψίλωσης και για νέες φυτεύσεις, η απουσία συγκεκριμένων δεδομένων ως προς το είδος και τον αριθμό της βλάστησης που θα αποψιλωθεί και η αοριστία του πλάνου αποκατάστασης συνιστούν τεχνικές παραπαιστικότητα από πλευράς φορέα προκειμένου να εγκριθεί το έργο. Κατ' αυτόν τον τρόπο **είναι αδύνατη η ορθή εκτίμηση αφενός των επιπτώσεων της αποψίλωσης κατά τις εργασίες εγκατάστασης και αφετέρου του σχεδίου αποκατάστασης ως πρόταση αφού πάσχουν σαφήνειας.** Για κάτι τόσο σημαντικό και ουσιώδες για τα φυσικά χαρακτηριστικά της περιοχής μελέτης, εκ της οποίας μέρος αποτελούν η ΕΖΔ GR2520001 και το Καταφύγιο Άγριας Ζωής ΚΑΖ 452: ΑΡΚΟΥΔΟΡΕΜΑ - ΧΑΛΙΚΙ (ΠΙΑΝΑΣ – ΧΡΥΣΟΒΙΤΣΙΟΥ), οι Υπηρεσίες καλούνται να αποφανθούν για τη δέουσα εκτίμηση μόνο μέσω γενικόλογων και αναφορών της ΜΠΕ, όπως παρατίθενται παρακάτω:

Σελ. 232, ΜΠΕ: Κεφ. «10.4 Φυσικό περιβάλλον (Χλωρίδα – Πανίδα)», Ενότητα «Φάση κατασκευής»

«Οι επεμβάσεις αποψίλωσης στις πλατείες ανέγερσης θα περιοριστούν στο ελάχιστο δυνατό, πρακτική η οποία μπορεί να υιοθετηθεί χωρίς δυσχέρεια δεδομένου ότι οι θέσεις, επί των οποίων χωροθετούνται οι Α/Γ χαρακτηρίζονται από την απουσία πλούσιας και αξιόλογης βλάστησης.

Η εκρίζωση των δένδρων (κυρίως για τις ανάγκες της οδοποιίας) θα περιοριστεί στην απολύτως απαραίτητη και η περίσσεια κλαδοδεμάτων και κορμών θα αξιοποιηθεί για ξύλευση σε συνεργασία και σύμφωνα με τις υποδείξεις της αρμόδιας δασικής υπηρεσίας.»

Σελ. 57, ΜΠΕ:

«Επιπλέον, προβλέπεται η χρήση εξειδικευμένων οχημάτων μεταφοράς εξοπλισμού τύπου blade lifter, με στόχο τη μείωση της κοπής δένδρων, τον περιορισμό των τεχνικών επεμβάσεων στο δίκτυο προσπέλασης και τη διατήρηση της φυσικής και αισθητικής φυσιογνωμίας της περιοχής.»

Σελ. 199, ΜΠΕ:

«Κατά την κατασκευή του Έργου θα πραγματοποιηθούν, όπου απαιτείται, εργασίες αποψίλωσης της κατά βάση φτωχής βλάστησης στις θέσεις χωροθέτησης των Α/Γ αλλά και εκρίζωσης δένδρων κυρίως κατά μήκος των νέων δρόμων που θα διανοιχθούν και ως εκ τούτου θα επέλθει αναπόφευκτα μια τοπική μεταβολή στην πυκνότητα της υπάρχουσας βλάστησης.»

Σελ. 209, ΜΠΕ:

«Τα απαραίτητα έργα υποδομής σχεδιάστηκαν με στόχο τον περιορισμό των επεμβάσεων στο περιβάλλον και ιδιαίτερα σε πυκνές δασικές συστάδες, ενώ δόθηκε έμφαση στη μέγιστη αξιοποίηση του υφιστάμενου οδικού δικτύου. Στο πλαίσιο αυτό, προβλέπεται η χρήση εξειδικευμένων οχημάτων τύπου

blade lifter για τη μεταφορά των Α/Γ ώστε να περιοριστεί η κοπή δένδρων και η διαπλάτυνση των οδών.»

Σελ.250, ΜΠΕ: Πίνακας 11-2:

«Διατήρηση του μεγαλύτερου δυνατού μέρους της χλωρίδας της περιοχής, φυτεύσεις και αποκατάσταση του περιβάλλοντα χώρου.

3. Σε περίπτωση που διαπιστωθεί κάποιο σπάνιο είδος χλωρίδας, διάσωση και μεταφορά για φύτευση σε άλλο μέρος κοντά στην αρχική τους θέση ή σε μια άλλη θέση που κρίνεται κατάλληλη.»

Σελ..251, ΜΠΕ: Πίνακας 11-2:

«Τήρηση αρχείου με είδη και ποσότητες βλάστησης που απομακρύνθηκαν, τοποθετήθηκαν εκ νέου και νέα βλάστηση που χρησιμοποιήθηκε για αποκατάσταση χώρων. Όλες οι φυτεύσεις θα γίνουν με παράλληλη εξασφάλιση της άρδευσης για γρήγορη ανάπτυξη και συντήρηση της βλάστησης ενώ θα χρησιμοποιηθούν αυτόχθονα είδη ώστε να επιτευχθεί η αισθητική και οικολογική ενοποίηση με τον περιβάλλοντα χώρο.

7. Φροντίδα φυτών για χρονικό διάστημα που θα καθοριστεί από τη μελέτη αποκατάστασης.»

Σελ. 260, ΜΠΕ:

«Για την αποκατάσταση της δασικής βλάστησης και τη βελτίωση της αισθητικής του τοπίου από την κατασκευή του Έργου, τα είδη φυτών που θα χρησιμοποιηθούν θα είναι αυτόχθονα και όχι ξένα προς τη φυσική φυτοκοινωνία της περιοχής.»

Σελ. 261, ΜΠΕ:

«Κατά την εκτέλεση των κατασκευαστικών εργασιών θα ληφθούν όλα τα απαραίτητα μέτρα για την αποφυγή διαβρώσεων του εδάφους και κατολισθήσεων. Τα πρανή που τυχόν δημιουργηθούν, θα διαμορφωθούν κατάλληλα (π.χ. δημιουργία βαθμίδων σε μεγάλα πρανή) έτσι ώστε να αποφεύγονται οι κίνδυνοι κατολισθήσεων και διαβρώσεων και να διευκολυνθεί η αποκατάσταση της βλάστησης.»

XVII. ΛΟΙΠΕΣ ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ ΤΗΣ ΜΠΕ

1. Δεν αναφέρεται στην ΜΠΕ τί θα γίνει και πού θα καταλήξει το σύνολο της τεράστιας ποσότητας του πλεονάσματος εκσκαφών 74.477 m^3 (βλ. σελίδα 32 της ΜΠΕ).
2. Στην ΜΠΕ δεν αναφέρονται οι επιπτώσεις του έργου επί της ποσότητας του επιφανειακού νερού, τόσο του κύριου έργου όσο και των συνοδών έργων, ούτε στην ποσότητα των υπογείων υδάτων, εξαιτίας της παρεμπόδισης τροφοδότησής του λόγω των τομών που θα γίνουν στο έδαφος καθώς και της μείωσης της δασικής έκτασης.
3. Δεν υπάρχει πρόβλεψη και συγκεκριμένη πρόταση για τον τρόπο και το κόστος σχετικά με την απεγκατάσταση του έργου όταν ολοκληρωθεί η ζωή του και σχετικά με την μετέπειτα αποκατάσταση της περιοχής. Να σημειωθεί ότι οι βάσεις σκυροδέματος ή μέρος τους, όπως στην περίπτωση της εν λόγω ΜΠΕ, παραμένουν στο πεδίο εγκατάστασης και, αυξάνοντας την έκταση της υποβάθμισης του εδάφους και του υδροφόρου ορίζοντα, αποτρέπουν τις εναλλακτικές χρήσεις της δεσμευμένης γης. Όταν τα αιολικά εργοστάσια βρίσκονται σε τοποθεσίες που απέχουν από κύριους δρόμους ή εγκαταστάσεις αποσυναρμολόγησης το κόστος εφοδιαστικής και αποσυναρμολόγησης είναι υψηλότερο και καθίσταται αποτρεπτικό (Tazi, N. & Kim, J. & Bouzidi, Y. & Chatelet, E. & Liu, G., 2019, Waste and material flow analysis in the end-of-life wind energy system, *Resources, Conservation and Recycling*, 145, [10.1016/j.resconrec.2019.02.039](https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2019.02.039)). Επισημαίνεται δε, ότι δεν έχουμε εγχώρια παραδείγματα απεγκατάστασης/ αποκατάστασης καθώς τέτοιου είδους εργασίες δεν αποτελούν δεσμευτική προϋπόθεση στην Ελλάδα και παραλείπονται, με κακοποιητικό αποτέλεσμα προς το περιβάλλον, την τοπική κοινωνία και ευημερία (ενδεικτικά Καστρί Ευβοίας). Επιπλέον επισημαίνεται ότι το ανάγλυφο είναι αδύνατον να επανέλθει στην αρχική του μορφή εξαιτίας εκσκαφών, εκβραχισμών και λοιπών δραστηκών παρεμβάσεων που απαιτούνται σε τέτοιου είδους εγκαταστάσεις.
4. Δεν υπάρχει πρόβλεψη για το διογκούμενο πρόβλημα των βιομηχανικών αποβλήτων μετά το τέλος λειτουργίας των ΑΣΠΗΕ. Οι ισχυρισμοί της ΜΠΕ ότι:
«Η προτεινόμενη επένδυση αποσκοπεί στην αξιοποίηση ενός ανεξάντλητου φυσικού πόρου, του ανέμου, δίχως να επιβαρύνει το περιβάλλον καθώς η λειτουργία του Έργου δεν προκαλεί ρύπανση και δεν παράγει απόβλητα.» (βλ. σελ. 54) είναι έωλοι. Μελέτη του Πανεπιστημίου του Κέιμπριτζ (Liu, P., & Barlow, C., 2017, Wind turbine blade waste in 2050, <https://doi.org/10.17863/CAM.9257>) εκτιμά ότι τα μη ανακυκλώσιμα - λόγω του ιδιαίτερα υψηλού κόστους ανακύκλωσης - βιομηχανικά απόβλητα των πτερυγίων των α/γ θα τετραπλασιαστούν σε 225.000 τόνους έως το 2034, ποσότητα που υπολογίζεται να ανέλθει στα 43 εκατομμύρια τόνων πτερυγίων μέχρι το 2050!
Για χώρες όπως η Ελλάδα, που εξαγεί μέρος των αποβλήτων της και έχει καταδικαστεί για προβληματικούς ΧΥΤΑ από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο (Απόφαση [C-202/16](#)), είναι σημαντικό να ορίζεται η διαχείριση των βιομηχανικών αποβλήτων καθώς: α) κάθε πτερύγιο καταλαμβάνει μεγάλο χώρο στους χώρους υγειονομικής ταφής, στις ήδη κορεσμένες χωματερές του πλανήτη, β) τα βιομηχανικά απόβλητα των Α/Γ εντείνουν την επιτακτική ανάγκη για δέσμευση ακόμη μεγαλύτερων εκτάσεων γης, γ) αποτρέπουν τις εναλλακτικές χρήσεις της δεσμευμένης γης και δ) αυξάνουν την έκταση της υποβάθμισης του εδάφους και του υδροφόρου ορίζοντα.
5. Πέρα από τη δέσμευση εκτάσεων, τα βιομηχανικά απόβλητα των ανεμογεννητριών όχι μόνο υποβαθμίζουν αλλά μολύνουν το έδαφος και τον υδροφόρο ορίζοντα καθώς περιέχουν τοξικά και

επικίνδυνα υλικά, όπως επισημαίνει και η διεθνής βιβλιογραφία. Για παράδειγμα, η δισφαινόλη Α (BPA) είναι μια χημική ένωση που χρησιμοποιείται ευρέως σε όλο τον κόσμο για την παρασκευή πλαστικών και ρητινών, πολυκαρβονικών πλαστικών (είδος σκληρού διαφανούς πλαστικού με μεγάλη αντοχή), ενώ επίσης είναι απαραίτητη για την παρασκευή υαλονήματος (fiber glass), το οποίο χρησιμοποιείται κατά 60% για την κατασκευή των πτερυγίων των ανεμογεννητριών. Ως αποτέλεσμα, οι άνθρωποι εκτίθενται συνεχώς στη δισφαινόλη Α.

Όπως ενημερώνει ο [Magnus Løfstedt, εμπειρογνώμονας του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος σε θέματα χημικών ουσιών, περιβάλλοντος και υγείας](#), η δισφαινόλη Α μπορεί να μιμηθεί τα ανθρώπινα οιστρογόνα και να δράσει ως ενδοκρινικός διαταράκτης. Επηρεάζει το ανοσοποιητικό μας σύστημα, τη γονιμότητα, την ανάπτυξη του εμβρύου κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης και μπορεί να οδηγήσει στην ανάπτυξη αυτοάνοσων διαταραχών.

Η δισφαινόλη Α δημιουργεί επίσης σοβαρά προβλήματα για το νερό και επιπλέον επιδρά ως ενδοκρινικός διαταράκτης στην άγρια πανίδα. Όλα τα σπονδυλωτά διαθέτουν υποδοχείς οιστρογόνων και μπορεί να επηρεαστούν από τη δράση της δισφαινόλης Α η οποία μιμείται τη δράση των οιστρογόνων, με περισσότερο γνωστές, χάρη σε σχετικές μελέτες, τις ενδοκρινικές διαταραχές που προκαλεί στα ψάρια.

Το 2023 [στην πιο πρόσφατη αξιολόγηση της η Ευρωπαϊκή Αρχή για την Ασφάλεια των Τροφίμων - EFSA](#) αναγνώρισε ότι η δισφαινόλη Α αποτελεί κίνδυνο για τη δημόσια υγεία καθώς είναι κατά 20.000 φορές τοξικότερη από ό,τι είχε εκτιμηθεί προηγουμένως και στις 19/12/2024, [η Ευρωπαϊκή Επιτροπή απαγόρευσε τη χρήση της δισφαινόλης Α \(BPA\) σε υλικά που έρχονται σε επαφή με τρόφιμα](#).

B. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι η κατασκευή και λειτουργία του υπό εξέταση έργου παραβιάζει την αρχή της αναλογικότητας, καθώς οι αρνητικές επιπτώσεις του έργου (αλλοίωση του τοπίου, οπτική όχληση από πλήθος μνημείων και θέσεων πολιτιστικής αξίας, πλήγμα στις ήπιες μορφές ανάπτυξης της περιοχής και στον οικοτουρισμό, εκχέρσωση δασικών εκτάσεων και εκτάσεων με κεφαλληνιακή ελάτη, χωροθέτηση του έργου πλησίον πλήθους παραδοσιακών οικισμών, πλήγμα στην δασοπονία και την μελισσοκομία κ.α.) υπερακοντίζουν κατά πολύ τις θετικές επιπτώσεις που ισχυρίζεται ο μελετητής της ΜΠΕ ότι θα έχει ο υπό κρίση αιολικός σταθμός. Οι σχεδιαζόμενες επεμβάσεις θα προκαλέσουν ανεπανόρθωτη αλλοίωση του τοπίου, οπτική όχληση από πλήθος μνημείων και σημείων/θέσεων πολιτιστικής αξίας, θα οδηγήσουν στην μεταβολή της χρήσης γης κατά τρόπο που παραγκωνίζονται άλλες δραστηριότητες, όπως η κτηνοτροφία, η μελισσοκομία και η δασοπονία, που αποτελούν βιοποριστικές δραστηριότητες για τους κατοίκους της περιοχής, καθώς και η πεζοπορία-ορειβασία και ο εναλλακτικός τουρισμός. Επίσης, κρίνεται απολύτως αναγκαία η διενέργεια ΕΟΑ στο πλαίσιο της δέουσας εκτίμησης των επιπτώσεων του έργου, μεταξύ άλλων, και στα είδη πανίδας *Testudo hermanni*, *Testudo marginata*, *Zamenis situla*, τα οποία ενδεχομένως να έχουν παρουσία στην

περιοχή εγκατάστασης του ΑΣΠΗΕ και των συνοδών έργων αυτού. Επιπλέον, όπως προελέχθη, ο υπό κρίση ΑΣΠΗΕ και τα συνοδά αυτού έργα θα οδηγήσουν στην αποψίλωση δάσους κωνοφόρων σημαντικής οικολογικής αξίας και σπουδαιότητας, χωρίς όμως να αιτιολογείται επαρκώς γιατί απαιτείται η αποψίλωση τέτοιων δασικών εκτάσεων για την υλοποίηση του έργου, σε ένα μάλιστα κορεσμένο δίκτυο, καθώς στην σελ. 155 της ΜΠΕ αναγράφονται τα εξής:

«Από τον Χάρτη Κάλυψης Γης (Χάρτης Χ.3), που επισυνάπτεται στην Ενότητα 15.1 της προκύπτει ότι η προτεινόμενη περιοχή για την εγκατάσταση του ΑΣΠΗΕ χαρακτηρίζεται από την παρουσία:

- φυσικών βοσκοτόπων (κυρίως)
- σκληροφυλλικής βλάστησης
- μεταβατικών δασωδών και θαμνωδών εκτάσεων
- δασών κωνοφόρων»

Τέλος, επιπλέον λόγος που καθιστά επιτακτική τη διενέργεια δέουσας εκτίμησης των επιπτώσεων του έργου επί της ΕΖΔ "Όρος Μαίναλο", είναι το γεγονός ότι στην περιοχή εγκατάστασης του έργου είναι πιθανό να έχουν παρουσία προστατευόμενα είδη που είναι παρόντα στην ανωτέρω ΕΖΔ, όπως άλλωστε ομολογείται και στην ίδια την ΜΠΕ, στην σελίδα 148 της οποίας αναγράφονται τα εξής: «Πρακτικά, τα είδη της πανίδας, που παρατίθενται στην επόμενη Ενότητα, ως αντιπροσωπευτικά της πλησιέστερης στο Έργο προστατευόμενης περιοχής του δικτύου Natura 2000, είναι αντιπροσωπευτικά και της ευρύτερης περιοχής μελέτης. Επισημαίνεται ότι σύμφωνα με το Τυποποιημένο Δελτίο Δεδομένων της πλησιέστερης περιοχής Natura 2000 δεν εντοπίζονται σπάνια ή απειλούμενα είδη ορνιθοπανίδας στην ευρύτερη περιοχή.». Επισημαίνεται δε εκ νέου ότι ορισμένα εκ των ειδών αυτών χρήζουν αυστηρής προστασίας, καθώς περιλαμβάνονται στο Παράρτημα IV της Οδηγίας 92/43/ΕΟΑ, όπως ο Αβλέφαρος (*Ablepharus kitaibelii*), ο Φρύνος ο πράσινος (*Bufo viridis*), η Πρασινόσαυρα (*Lacerta trilineata*), ο Μπάκακας (*Rana graeca*), η Τοιχόσαυρα (*Podarcis muralis*), η Βαλκανόσαυρα (*Podarcis taurica*), ο Δενδροβάτραχος (*Hyla arborea*) κ.α. (βλ. και σελίδες 150-151 της ΜΠΕ). Προκύπτει λοιπόν ότι η θέση εγκατάστασης του ΑΣΠΗΕ και των συνοδών έργων αυτού, εμπίπτει στην περιοχή φυσικής κατανομής των ανωτέρω ειδών πανίδας, τα οποία ανήκουν μάλιστα στο Παράρτημα IV της Οδηγίας 92/43/ΕΟΑ, και χρήζει εφαρμογής το άρ. 12 της εν λόγω Οδηγίας (βλ. παρ. 1 του άρ. 12, όπου προβλέπονται τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε να θεσπισθεί ένα καθεστώς αυστηρής προστασίας των ζωικών ειδών που αναφέρονται στο σημείο α) του παραρτήματος IV, στην περιοχή φυσικής κατανομής τους, που να απαγορεύει:

α) κάθε μορφή σύλληψης ή θανάτωσης, εκ προθέσεως, δειγμάτων αυτών των ειδών λαμβανομένων στη φύση·

β) να παρενοχλούνται εκ προθέσεως τα εν λόγω είδη, ιδίως κατά την περίοδο αναπαραγωγής, την περίοδο κατά την οποία τα νεογνά εξαρτώνται από τη μητέρα, τη χειμερία νάρκη και τη μετανάστευση·

γ) την εκ προθέσεως καταστροφή ή τη συλλογή των αυγών στο φυσικό περιβάλλον·

δ) τη βλάβη ή καταστροφή των τόπων αναπαραγωγής ή των τόπων ανάπαυσης.».

Υπογραφή